

Ferrari, Giovanni Battista, 1584-1655.

Joh. Baptistæ Ferrarii, s. i., Flora, seu De florum cultura
lib. iv. Ed. nova. Accurante Bernh. Rottendorffio ... Am-
stelodami, prostant apud J. Janssonium, 1664.

25 p. l., 3-522, [12] p. incl. 45 pl. port. 23 $\frac{1}{2}$ ".

Added t.-p., engraved.

1. Flowers. 2. Floriculture. 1. Rottendorf, Bernhard, 17th cent.
ed.

11-32130

Library of Congress

SB406.F3 1664

76

JOH: BAPTISTÆ

Ferrarii Senensis, S. I.

F L O R A,

seu

D E F L O R U M
C U L T U R A

L I B. IV.

E D I T I O N o v a

Accurante

BERNH: ROTTENDORFFIO,

Sereniss. Electoris Colon: Medico

Cubiculario, &c.

Gouvernante

A M S T E L O D A M I,

Prostant

Apud JOANNEM JANSSONIUM:

Anno cœ. Ic. LXIV.

SB406
F5
1664

Heus pictor, cunctos licet experiare colores,
Haud tanti attinges Principis effigiem.
Rectius ut facias, Velum illi appone Timantis,
Sol cerni hic tectus non nisi nube potest.

Bernh. Rotendorff. D.

EMINENTISSIMO
PRINCIPI
FRANCISCO
CARDINALI
BARBERINO
S.R.E
VICECANCELLARIO

IO. BAPTISTA FERRARIUS F.

ON est mihi cum Veronensi
Poëta deliberandum, cui do-
nare debeam ab inculta scri-
ptione inamoenum, à florido
argumento lepidum meum
volumen. Cur enim Flores
Apibus deberi dubitem? Et verò virtutes
tuæ, Princeps Eminentissime, mihi benefi-
(?) cæ,

cæ, novoque more mellificæ fuerunt Apes;
quæ Floribus meis non ademerunt mel, sed
addiderunt. Mellem certè suavissimoque
dignum. Principe beneficium contulisti,
dum Flores meos qualecunque sic amasti;
ut & officiosè mihi animos feceris ad opus
floreum scribendum, & liberaliter opes suf-
feceris ad evulgandum. Quòd si evulga-
tum perhumaniter probaveris; quidem spe-
rem omnibus placitum, quod humanitas
tua condicerit? Accipe igitur, qua me pro-
vocasti benignitate, meam hanc tua merita
colentem Florum culturam. Quanquam
illam tibi jam donare non possum, quæ tot
nominibus tua est. Vale.

a
b
c
m
ti
hi
c
r
et
li
p

AMICO FLORUM LECTORI.

Vdica tandem Flora inventa est,
quaꝝ mores non inquiet, sed flo-
res animo pulchrius, quam solo,
inseminet: Florum, inquam, Cul-
tura è privatis hortorum latebris
in publicæ disciplinæ lucem exi-
stit, ut floridas curas in ærumno-
sa mortalitate feliciter serat ad ingenuæ messem ube-
rem voluptatis. Quamobrem illa in ipso hujus ope-
ris florei vestibulo non solum hortensia præmonstrat
arma, invitatque facilem ad laborem; verum etiam
fructum laboris amplissimum pollicetur, quatuor vi-
delicet anni partes amoenitate perpetua vernantes,
et perenni vicissitudine modò juvenem modò senem
hoc est bifrontem annum omnium temporum floribus
coronatum. Neque verò in hortensis voluminis pri-
ma tantum aditu, sed in penetralibus quoque ady-
tis lepidè picta spectacula exhibere placuit; ut, ad
hilarandam legentis patientiam decenter intersitas ami-
cas florum fabellas comminiscente me, attentionis mi-
ra conciliatrix, et Roscio melior gestum ageret pi-
ctura. Et sanè tam graphicò artificio lusere nobi-
lissimi pictores; non pictæ paginæ proponi, sed res
ipsæ geri videantur. Amabilis hujus fallaciæ volu-

(?). 2

ptatem

ptatem concinnavit in primis Guido Ronius Bononiensis, qui artis sue, quam cuiusquam eloquentia, coloribus illustrior, contracta in se unum universa pictura gloria, quod semel Apelles Veneris miraculum elaboravit, hoc suis in tabulis majestatis plena semper exprimit venustate; ac solerti penicillo, dum colores inducit, mores aratumque pingit; quique scit manum de tabula tollere, sed feliciter aemulam vicericemque naturae. Vi ipse mibi jure gratuler summum operi me decus ab eo accessisse artifice, quem non modò illustrium fertilis virorum parens Bononia, verum etiam assuta miraculis Roma unicè miratur & prædicat. At vero Petrum Berrettinum Cortonensem, è cuius aequè benefica ac docta manu Flora mea pleraque accipit sue lineamenta pulchritudinis, quoniam pari gratoque preconio remunerabor? ille in ipso juventutis curriculo senilem absolutissimæ artis metam adeptus expingendum argumentum prudenter digerit: extremas inter lineas corporum symmetriam raro alioqui successu artis emendatè includit: validè nitideque colorat: corpora tum graphicè denudat, tum eleganter investit: suorum argutias & veneres operum gravitas nobilitat cothurno: & (quod laudis fastigium est) augustum antiquitatis vultum recenti aemulacione sic presentat, ut par solertiae merces, nunquam antiquandi nominis eternitas debeatur. Sed magnum ingenium una pingendi scientia explere non potuit. Quare alteram divinæ Sapientie rerum omnium officis

... fisis imitatrixem facultatem perfectè didicit architecturam. Illa tandem summa decorum sit, à sapien-
tissimo estimatore, Francisco Cardinale Barberino
m in aulicas opportunitates ob artis utriusque præstan-
tiam fuisse delectum. Simili dignus & felix ho-
es nore Andreas Saccus Romanus, Antonii Cardina-
lis Barberini splendida in aula bonum propitiumque
lumen suaviter coloratis operibus suis nactus, illustre
Principum patrocino artificium lepida & concinna
graphide scriptio meæ adjunxit. Præter argutè
descriptas lineis fabulas aliae hortensi rei perutiles
formæ lineantur, quas una satis expingere non po-
tuisset oratio. Neque mirum sit, infloreo volumi-
ne florum effigies admodum paucas deformari. Ete-
nim, cum volumina prope infinita impresis videnta
floribus, quorum unicam vel historiam vel medicos
usus persequuntur, in omnium oculos manusque pas-
sim incurant, ego, qui florei cultus novum omnino,
diversumque opus exequerer, nostratibus tantum hor-
tis peregrinas & parum de facie notas florum plan-
tas exprimere satis habui. Verum ut operis florei co-
gnitio conpectior sit, præter accurata graphidis li-
neamenta, quibus oculi porissimum erudiuntur, ea pla-
cuit quadripartitio, qua præcipuarum ordo partium
ipsi animo delineatur. Primus igitur liber, quem
exigat florum cultio apparatum, edocet: florum no-
titiam certis notis præbet secundus: eorundem sa-
cum, & educationem tertius tradit: usum postremus

(?) 3 aperit

aperit & admiranda, quæ secreteiore artificio perficiuntur. Patet jam expeditus aditus ad flores Culturæ meæ legendos. Si quid forte horridum spinosumque pupugerit; memineris indulgens Lector, sæpe cum floribus aculeos geminari.

MUTIUS VITELLESCUS
SOCIETATIS JESU
PRÆPOSITUS GENERALIS.

CUM Floram, sive Florum culturam P. Jo. Baptista Ferrarrii
Societatis nostræ tres ejusdem Societatis, quibus id commis-
sum fuit, recognoverint, & in lucem edi posse probaverint: facul-
tatem concedimus, ut typis mandetur; si ita Reverendiss. D. Vice-
gerenti, & Reverendiss. P. Magistro Sacri Palatii videbitur: In quo-
rum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro mu-
nitas dedimus, Romæ 6. Septembribus 1632.

MUTIUS VITELLESCUS.

Imprimatur, si placet Reverendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.

A. Torniellus Viceg.

*Æmulam hanc æternitatis Floram,
& eruditissimam non tam florum, quam morum. & ingenii culturam
à Reverendiss. P. Nicolao Riccardio Sacri, & Apostolici Palatii Magistro
jussus ariditate summa perlegi: eamq; publica natam ingeniorum utili-
tati non modò censeo, sed innocentem Paradisi voluptatem Lectoribus,
& immortale Authoris ingenio coronamentum allaturam affero, spon-
deoque. Ex Collegio Romano octavo Idus Septembres 1632.*

HIERONYMUS PETRUCCIU
S è Societate Jesu.

Imprimatur.

F. Nicolaus Riccardius S.P. A. M. Ordinis Prædicatorum.

Reverendissimo & Illustrissimo Principi ac
Domino,

D.FRANCISCO GULIELMO,
Dei & Apostolicæ Sedis gratia , Cathedra-
lum Ecclesiæ Osnabrugensis , Mindensis ac Verdensis
Episcopo, Ratisbonensis verò Coadjutori &c. S.R. Imperii Prin-
cipi; Comiti de Wartenberg & Schawmburg, Domino in Walde
& Hachenberg, &c. Sereniss. Electoris Colonensis, ad
Tractatus Pacis universalis Monasteri Legato
Plenipotentario , Principi longè
clementissimo.

BERNARDVS ROTTENDORFF D.
ro vñlare.

Vnt qui Floram, Illustrissime Princeps, no-
bile olim apud Romanos profibulum fuisse
contendunt: quod cùm immenſis, illicio corpo-
ris quæſtu partis diuitiis, oppido affueret; om-
nem hereditatem suam moriens, Testamento
ex aſſe, ad populum Romanum præcepit de-
volvi; cum hâc ſubtextâ clauſula, ut in nataliſ ſuim memoriam, publici
annuatim ludi exhiberentur. Ipsi porro ludi, utpote memorie confor-
mes meretricule, longe erant turpiſimi, celebrabantur enim omni cum
luxu & laſcivia. Ibi diabolares viclimæ ſcortilla, proſedæ, nimæ, ac
omnium vitiorum incentrices, ex lupanaribus in Theatrum proſile-
bant, & elevato quaſi velo, fractisque pudoris ac honesti repagulis,
palam vitulabantur, tripudiabant, laſciviebant, & quam maximè pe-
tulcos ſcurrilesque ad obleelandum populum, jocos motusque edebant;

* tur-

E P I S T O L A

turpissimâque licentia, quæcunque libidinum monstra comminisci Lupæ illæ terant, sub Floræ hujus clypeo tuto ab illis exercebantur: quam solemnitatem accensis facibus, aliisque ignibus micantibus in multam noctem protrahebant, existimantes nocturnas umbras, illecebris suis sceleribusque esse aptiores. Quæres cum honestati, & innocuis moribus, omnium calculo, è diametro obnubaretur; ipseque Senatus flagitijsam judicaret: ab ipso nomine sumi argumentum placuit, ut pudendæ & abominandæ rei, dignitas quædam conciliaretur: Deam ergo Floram finxerunt, quæ Floribus patrocinaretur & præfasset; eamque IV° Kalendas Maii placari oportere: ut quicquid cœli satu, terræque conceptu generatum editum que esset, affatim effloresceret; justamque conserueretur maturitatem. Atque hac ratione turpissima Lena, Romanorum Principum auctoritate, in propugnaculum vanissimorum Deorum Dearumque confessum accitafuit.

Aliam in præsens, Illustrissime Princeps, Floram in scenam produco, eamque ab omni morum petulantia, & libidine, quam maxime remotam: pudicam illam ac modestam plenissimamque honestatis: quæ animi divinioris vim ac harmoniam, non dissolvat & dissipet; sed intendat illam potius, ac tollat, excitetque, ut supremi, ac summe Thaumaturgi Numinis magnitudinem, in rebus etiam minimis maxime eminentem obstupefcens, exclamat cum Prophetæ: Domine Dominus noster, quæm admirabile est nomen tuum in universa terra. Enimvero, licet omnia quæ vastissimo hoc pulcherrimoque mundani

D E D I C A T O R I A

mundani systematis ambitu continentur, illius nunquam satis laudandi
Numinis Majestatem abunde de prædicent. In re tamen, judicio meo,
propè nullâ spectandam se se admirandamque luctuositatis exhibet,
quam in diversissimis, ac maximè discoloribus Floræ nostræ muneri-
bus; Floribus inquam, quos terra parturiens, statim temporum circui-
tibus, ex abditissimis penetrabilibus, veluti visceribus quibusdam eniti-
tur, & obstetricante Natura, vel potius Naturæ ipsius Parente ac
Conservatore Deo, in apricum effundit. Ea in illis formarum varietas
est, ea colorum pulchritudo, & odorum suavitas; ea denique foliorum
venustas & elegantia, ut omnem ingenii humani aciem transcendent,
videanturque propè dignitatem illam, quam Sydera cœlo tribuunt,
Terræ conciliare. Neque verò de illorum hac excellentia, nostra, hu-
mani scilicet judicii, isthæc opinatio tantum est: ipsa SS. Literarum
Oracula adire si libet, amplissimum huic nostro argumento dicent testi-
monium. Quid enim? Nonne hoc ipsum clarissimè ex verbis Servato-
ris nostri patet; quibus, cum ab inanibus curis humanos animos excute-
ret, erigeretque ad fiduciam in Deum, qui indumenta nudis &c. plena
manu porrecturus esset, inspici lilia (quæ in Florum genere non ulti-
num locum habent) considerarique jubet, addens, quod cum neque
neant, neque laborent, tam tamen pulchra sint, ut nec
ipse Salomon in omni gloria sua, (textus sacri verba incorru-
pta pono) coopertus fuerit, quasi unum ex illis. Quanta por-
ra Salomonis gloria illa? Quis aulæorum polymitorum splendor? Quis

(* 2

vestium

vestium Attalicarum fastus, cum in illo regio splendoris apice confideret? Quæ non tota illa, quæ in tanti Regis aula oberrabant Phrygionum, Limbolariorum, aliorumque artificum excogitaverunt examina? Quæ non alia curiosissima in pompam iugenia? Quas demum non artes & modos effinxerunt, ad ornandum illum Amastum suum, ipso jam Sardanapalo molliorem; illæ Reginarum aliarumque concubinorum centurie, non in fastum minus, quam in amores suos zelotypæ: imprimis cum auri, argenti, gemmarum, sericorum, aliorumque nobilissimorum pannorum immensa vis ad manum effet? Et tamen tantis thesauris, tanta solicitudine & curâ, obtineri hoc non potuit; ut unicum ille, non dico præcedere, sed ne pariare quidem aquareque lilyum posset. Sufficiebat hoc proposito meo, sed ex iisdem S. S. Voluminum adytis, quando illa semel ingressus sum, unum adhuc delibô: Ipse quem ante dixi humanæ salutis Assertor ac Vindex Christus, de ipso se; Ego, ait, Flos campi & Liliu convallium. Ecce tibi, non jam Salomonis glorie Florem antefert, sed ipsi sibi, immo vero illi se, qui erat supremæ pulchritudinis Archetypus, comparat. Quid dici de Flore poterat augustius? Ipse speciosus forma præ filii hominum, Angelorum delicium, ipse æterne lucis candor, splendor gloria, & figura substantiæ Patris, Flosculo, immo omnium florulorum minimo se confert; nec confert tantum, sed & esse se affirmat; ac si viciniori quadam, si dici fas est, cognatione, vel potius similitudine, illud supremæ pulchritudinis exemplar perfectissimum, ille attingeret. Qua sane col-

latione

atione; Floris dignitatem in immensum extollit: neque vero illa summa pulchritudinis absolutissima Idea, comparari ulli alteri rei debebat; quam illi, que habebit poterat pulcherrima. Itaque nostro hinc de Florum excellentia ac prærogativa judicio, irrefragabilis divina Sapientiae assensu patrocinatur et estimatio. Nam vero ad humanum genus ut veniam; vix aliud quippe reperiri judico, quod tunc menti, tum mentis ministro corpori, suâ suavius illeco bra blandiatur lenocineturque, quam illæ ipsæ polydædale hortenstium deliciarum dotes: tam sanc variæ et præstantes, ut non injuriâ aliquid, illas pro sua dignitate arbitranti; nullis alius in rebus, tanto varietatis delectu, tanta jucunditatis suævitatem, tanta demum fertilitate et abundantia, ad humani generis voluptatem, quam in his ipsis lufisse, natura videri possit. Ingrediamur hortum aliquem, illumque non à vulgari manu, sed aliquo artis filio instructum: Oberremus per areolas istas, et palpebra curiosus hante, animum in illas, oculosque effundamus; et quæ non ibi miracula occurrent? Ibi plantule fere innumeræ offerent et colore et odore excellentes; quas utrum naribus an oculis gratiosius arrideant, ægrè dijudicabis. Ibi ambitionissima naturæ artificia inveniemus, ad quorum elegantiam Zeuxis et Apellis penicilli, toti obrigescant. Ibi aurum fulgorum mirabimur in Calendulis, argenti nitorem in Liliis, amethysti purpuram in Violis; turcoidis obscuritatem in Cyanis. Ibisi Tulipas, Anemones, Caryophyllos, Rosas, Papaveræ &c. contueamur,

omnium adeoque excellentissimorum colorum, stupenda se nobis varietas ingeret. Neque verò minus grata oculis erunt, illa varia scemata, frequentissima ac ille diversissima Florum figuræ, & tam multiplices, ut ad calculum vocari posse vix videantur. Iam de eorum color frustræ orationem instituimus: ipsi nempe flagrantissimo suo habitu ac odoratissimâ animâ, quam vel Vere, vel aliis, pro naturæ suæ ratione, temporibus exspirant, ipsi sibi testimonio sunt. Admoveamus propius naribus unum aliquem Cyclaminis vel Jasmini flosculum: odoremus attentius Rosam, Violam, Caryophyllum, Lilium convallium; & facile id ipsum experiemur, ulteroque fatebimur, nil gratius, nihil ad sensum narium jucundius contingere posse: adeoque ab uno Flore, ambram, moscum, zivettam, reliquaque felicis Arabiae munera in hoc genere superari. Neque verò de odoris tantum flagrantia, sed & salubritate, si Plinio credimus, intellectum velim. Reliquit enim scriptum ille, fuisse quempiam, qui non solum hominem infirmum suffitu illo unicunque refocillarit: sed & qui animam extremis jam labris oberrantem, hoc veluti incitamento, in pristinum hospitium, ac deserta paenitentia membra revocarit. Quæ cum ita se habeant, fatendum omnino est sumnam Florum dignitatem, excellentiamque esse; ideoque Flora nostræ munera humano generi utilissima. Atque isthæc perpendent mihi, nihil miri videtur, cur magnum illud Germaniæ decus, Insum Lipsium dico, cum olim in hortis Langii sui, inter florentissimas areolas, pulvilloisque deambularet, cum Catullo nasus, cum Argo oculus

peropta-

D E D I C A T O R I A.

et peroptarit fieri, quo sensus suos plenius paſceret, & fonte gaudii, ut
ipse ait, liquidissimeque voluptatis uberius perfunderet. Usque adeo
hunc itela illa & suavitas, variorumque odorum pigmenta, excellentissi-
mum virum demulcebant, & ad hauriendum plenum illorum ſenſum,
communia illa ordinariaque organa, minime ſufficere, cum illo amiciſ-
imo ſus jocaretur. At eum licet hortorum illæ gratiæ & Veneres,
uis adeo blanditiis hominem capiant occupentque; attamen eundem
tiam fragilitatis ſuæ ac humanae viciſſitudinis, inſigniter commone-
re ciunt: Vnde patientissimus Job, cum illum omni mobiliorem Eurypo-
stabiliorēque ſuis coloribus depingendum ſumpſiſſet, inter alia li-
camenta, Qui quaſi flos, inquit, egreditur & conteritur. Nil
ti dictum Flore prætantius; ſed nec decore illius inconstantius quic-
quam ac brevius: Videas illum hodie ex gemma ſua caliculoque proſi-
tentem, protendentem fulgurantes malleolos, flamnam ſuam, ſuum
urum ac purpuram, aut quam nescio concinnam miſcellam explican-
tem diſſidentemque, quiſequenti mox, immo eo ipſo quo oritur die
tus emarcuerit. Verè Poëtarum Princeps:

Mirabar celerem fugitiyà x̄tate rapinam,

Et cum naſcuntur conſeuiffle rosas.

Qui diſſimile eſt, quod Latinus Callimachus canebat:

Vidi ego odorati viatura roſaria Pesti-

Sub matutino cocta jacare noto.

Uia plane humani funeris Icon illa eſt; unica ſepe momento velut

gramen

omnium adeoque excellentissimorum colorum, stupenda se nobis varietas ingeret. Neque vero minus grata oculis erunt, illa varia scemata, frequentissimæ ac ille diversissimæ Florum figuræ, & tam multiplices, ut ad calculum vocari posse vix videantur. Iam de eorum colore frustra orationem instituimus: ipsi nempe flagrantissimo suo habitu, ac odoratissimâ animâ, quam vel *Vere*, vel *aliis*, pro naturæ suæ ratione, temporibus exspirant, ipsi sibi testimonio sunt. Admoveamus proprius naribus unum aliquem *Cyclaminis* vel *Iasmini flosculum*: odoremus attentius *Rosam*, *Violam*, *Caryophyllum*, *Lilium convallium*; ac facile id ipsum experiemur, ultroque fatebimur, nil gratius, nihil ad sensum narium jucundius contingere posse: adeoque ab uno Flore, ambram, moscum, rivettam, reliquaque felicis Arabie munera in hoc genere superari. Neque vero de odoris tantum flagrantia, sed & salubritate, si Plinio credimus, intellectum velim. Reliquit enim scriptum ille, fuisse quempiam, qui non solum hominem infirmum suffitu illo ut cunque refocillaret: sed & qui animam extremis jam labris aberrantem, hoc veluti incitamento, in pristinum hospitium, ac deserta paene membra revocarit. Quæ cum ita se habeant, fatendum omnino est, summam Florum dignitatem, excellentiamque esse; ideoque Floræ nostræ munera humano generi utilissima. Atque isthæc perpendenti mihi, nihil miri videtur, cur magnum illud Germanæ decus, Insum Lipsium dico, cum olim in hortis Langii sui, inter florentissimas areolas, pulvilosque deambularet, cum Catullo nasus, cum Argo oculus,

peropta-

D E D I C A T O R I A.

peroptarit fieri, quo sensus suos plenius paiceret, & fonte gaudii, ut ipse ait, liquidissimeque voluptatis uberior perfunderet. Usque adeo nitela illa & suavitatis, variorumque odorum pigmenta, excellentissimum virum demulcebant, & ad hauriendum plenum illorum sensum, communia illa ordinariaque organa, minime sufficere, cum illo amicissimo suis jocaretur. At enim licet hortorum illae gratiae & Veneres, suis adeo blanditiis hominem capiant occupentque; attamen eundem etiam fragilitatis sue ac humanae vicissitudinis, insigniter commonefaciunt: Unde patientissimus Job, cum illum omni mobiliorum Eurypointabiliorumque suis coloribus depingendum sumpsisset, inter alia li- neamenta, Qui quasi flos, inquit, egreditur & conteritur. Nil uti dictum Flore præstantius; sed nec decore illius inconstantius quicquam ac brevius: Videas illum hodie ex gemma sua caliculoque pro- fidentem, protendentem fulgurantes malleolos, flammatam suam, suum aurum ac purpuram, aut quam nescio concinnam miscellam explican- tem diffundentemque, qui sequenti mox, immo eo ipso quo oritur die totus emarcuerit. Vere Poëtarum Princeps:

Mirabar celerem fugitiu[m] ætate rapinam,

Et cum nascentur consenuisse rosas.

Cui dissimile est, quod Latinus Callimachus canebat:

Vidi ego odorati victura rosaria Pestu-

Sub matutino cocta jacare noto.

Viva plane humani funeris Icon illa est; unica sepe momento velut

gramen

gramen falce demessum exarcescimus ac in nibilum abimus. Quam multos in medio fortune ac gloria cursu, magna molientes disponentesque, mors ne cogitata quidem invadit & sternit; facitque ut qui animos spe immodica in annos longissimos extendeant, in ipso conceptae spei limite, ex vita veluti exturbentur, tanto graviori doloris sensu, quanto arctioribus Fortune vinculis mundo erant connexi: cuius quidem miseriae nostrae lugubria, sed quotidiana se nobis vel invitis, exempla ingenerunt. Sed hic querimoniarum locus non est; quod si tamen ad Floris aspectum carpitumque & hoc meminisse ruminareque intimius non pigerit; magno ille ipse utilissimoque nobis, non ad praedicandam divinam gloriam tantum, sed & ad viciitudinem nostram cognoscendam, nosque ad illud fatale momentum manierdos, erit documento. Portentosa illa naturae miracula, quos toties compellavi Flores, materies & objecta sunt, circa que omnis Flora nostra industria defudat, omni illa contentione ad intimorem illorum investigationem animum applicat; nullis laboribus parcens; quo continua indagatione speculationeque arcana illa perspiciat penitus, ac quam fieri potest recludat encleatissime: adeoque in hoc tota est ut veluti digito monstret, quomodo novi & invisi ante Flores, in lucis hocce Theatrum produci possint, quomodo fecundanda, ad fæcum hunc proferendum terra uberioris; qualiter thalami vel pulvini, quibus plantulæ insternuntur, admirandi instruendique, quomodo se pimentis, ut omnes injurie arceantur, includenti; nec omnino prætermittit aliquid, quod ad eorum culturam, im-

cremen-

D E D I C A T O R I A.

crementum, ornatum, conservationem, variegationem, multiplicatio-
nemque attinere ullo modo posse videatur.

Verum enim verò, licet plures eximii ac excellentis ingenii viri,
illecebris floride illius Nymphæ irretiti, totos illi se impederint; nemo
tamen vius qui mollius illam unquam habuerit, nemo qui arctius illam
complexus fuerit, nemo qui majori cultu & observantia ipsi litarit,
quam Io. Baptista Ferrarius. S. I. vir exquisiti ingenii & profun-
de eruditionis. Ille peculiari quodam genii & naturæ ductu, ausu-
que prorsus intentato, illam ex Magnatum hortis, ubi Veneres &
eximiae illius dotes à paucissimis visebantur, primus in theatrum hoc
produxit, & Romanâ convestitam prætextâ, toti mundo lustrandam
ac æstimandam objecit. Ille ex plebeiorum viridariolis, ubi sèpius cu-
lè Endromidis solœ tecla, velut ingloria oberrabat, primus in sce-
nam prostraxit ac rullâ donatam, illustriorem multo pulchrioremque
nobis exhibuit. Ille radiusculæ hortulanorum dictioni, cui nonnihil ad-
sueverat, omnem exemit balbutiem, ac tantam sermonis gratiam &
nitorem instillavit, ut jam magniloquo imixa cothurno & ipsum Phor-
bum ipsaque Musas cum Charitibus in certamen provocare, non ve-
reatur. Cum hac jam elegantia ac veluti calamistris quibusdam se
exornatum à Doctore suo Ferrario, ad invidiam usque Flora nostra
animadverteret; ardenter Germaniæ revisendæ desiderio cœpit
festuare: habuerat & in illa quidem Pestanos hortos suos, cultissima-
que Rhodonia; sed tunc quidem tumultuosæ sese bellorum tempestati-

**

sub-

subducens, & ipse cum faustis omnibus Numinibus in exilium emigrarat. Iam tandem ergo redux spherabat, quietiora felicioraque omnia: sed ecce illa vixdum subingressa, invenit horrore omnia & confusione plenissima. Nihil in illa præter urbium ruinas, agrorum vastationes, phana combusta, erutas aras, effusum sanguinem, cædes, rapinas, stupra, disciplinas extinclas, di vini Numinis contemptum, &c. conflexit: Præterea ubi quondam illius extabant delitiae, ornementa, ac amoenissima Nymphæa, ibi nil jam nisi deserta ac in viae solidudines, immo sepulchretæ quedam ac tristia busta; ac in ipsissimis locis, ubi excellentissimas olim plantas adolescentes, suo illa sinu foverat, occurrebant superstantes saxis minacibus aggères; alibi præcipitati defendendis mænibus scopuli; alibi trunci ac prominentes cippi, & corbes rudi sabulo trementes, juxtaque machine, per obliquas rupes, tonitrua ac fulmina vibrantes, omniaque alia quæ in humani generis exterminium, ingeniosa at certè crudelis solertia excogitavit. Publica nempe calamitas, quæ universam fœtore vastavit Germaniam, infausto astrobolismo illius etiam viridariis hanc adflaverat infelicitatem: & vel æternâ quadam oblivione sepeliverat, jactis super illa in altum molibus; aut truculentius depopulatis, quam tuncquam à Græcis factum, Campis ubi Troja fuit. Talem jam Flora nostra conspicata Germanie statum, horrendam que in ea passim desolationem ac vastitatem, omneque propemodum hortorum decus, ad internectionem usque eversum, non sine gemitu.

&

DEDICATORIA.

cordolio, tota cohorruit obrigitque inferata illa rerum Metamorphosi veluti siderata. Verum labantem animum ad Pacis futuræ spem erigens, ad Te primum Illustrissime Princeps, cuius clementiam & favorem jam olim compererat; Immo ad vos omnes, quotquot reducendæ Pacis caussa, hic concurris, & magno publicoque Legatorum de plenitudine potestatis, munere fungimini, tanquam ad salutis suæ anchoram confundere coacta fuit: Et jam pedibus vestris supplex advoluta, ut tantis ac tam diurnis miseriis, remedium ac finem adferatis, ardentesq; lacrymis & singultibus efflagitat. Atque hæc quidem Flora nostra, pro jure suo parum forte apud aliquos viriliter; quod sane illi condonandum, cum non inter sarissas & peltas in tentoriis, uti Amazones illæ, sed in bortorum umbris, ac inter herbarum aromatumque odoramenta nata altaque sit. Verum enim vero hæc illius qui ritationes lamentaque in ventum minimè spargenda, negligendaque sunt; maximè si audiamus universum Christianum orbem, quacumque se extendit, gematum planètusque suos, illi jungentem concinitemque. Et vero ille quid ni lugeat? cum miseriarum ferreo hoc sæculo tam sit plenus, ut quemvis hominem hyrcanarum licet tygridum laclé enutritum aut etiam marpesiā caute excisum, facile cammoveat percellatque. Horror profecto mibi est; illum vel solâ cogitatione percurrere, atque utinam saepius multi percurreremus; & vel solâ meditatione summam illum calamitatem delibare non dignaremur; fieri quippe non posset

quin ad commiserationem adamantina etiam pectora rumpentur.
Quid enim invenias illic, nisi florentissimas regiones jam rotas moribundas, ac novissimas lacrymas, immo sanguinis voces obviis propinantes? Quid nisi longa viduarum suffitia, viduitatem suam ac martitorum cæde jugiter deplorantium? Quid nisi dispalantes orphanos de parentum, quos truculentus gladius absumpit, orbitate, anhelis singultibus balbutientes? Quid nisi decrepitos senes, qui dulcissimis pignoribus ac senectutis suæ fulcris, quæ martius furor disjecit, orbati, ad domesticam solitudinem acerbè ingemescunt? Quid denique nisi in numeros omnis generis ac status homines, qui cum omnibus divitiis paulo ante affluenter, mox Irâ pauperiores, omnibus exuti, incertis passim sedibus aberrant & vagantur? Ipsa literarum studia, quibus ad gloriam & æternitatem juventus alitur, si attendas, quantum illa deliquum, quantum ecclipsin passa sunt? Dum scilicet hinc inde desolatæ Academiæ, juventus dissipata dispersaque ac à sapientiæ Lycais, ad Bellone palestræ dilapsa; scientiarum professores neglegunt contemptique, atque omnes adeo disciplinæ decora sua, dignitatemque magnam partem amiserunt. Id quod in Religione multo magis venit deplorandum, utpote à qua Populorum temporanea pariter ac æterna felicitas dependeat: Quantum porrò illa fecerit faciatque indies decrementum, ignorare nemo, nisi qui cœcutiat, potest. Mars nempe & Religio inimica sibi, invissima in vicem Numina sunt: Hæc Pacem amat; Ille bellum: Hæc concordiâ firmatur; Ille dissidiis pascitur

animo-

D E D I C A T O R I A.

animorum: *Hæc quieta est, grata est, ac innocens. Ille contra tumultibus, injuriis ac rapinis gaudet; Ille demum sanguinem fundit, sanguinem lambit.* Apud hanc non homicidii solum nefas, sed vel minima aliqui illata laesio, scelerata est: *Illo ergo jam classicum canente & totam suis ruinis miscente Germaniam, quid mirum si excedere inde Religio & exesse sensim omnino compellatur?* Atque in hunc quidem cataclysmum Christianus Orbis dejectus est, quem qui intimius inspexerit, modo hominem non omnino exuerit, non potest non toto sensu illi condolescere: metuendumque omnino est, ne si præfracta ac saxeæ peccatoria nostra, ad tanta proximorum mala non se sinant emolliri, occulta quadam fati destinatione, eidem Fortunæ reliqui præparemur. Quod quam facile factu sit, cogitare horret animus, cum jam armorum dissidiis dubio adhuc exitu gliscientibus, belti nervo hinc inde destituti, fracti armis, terris exhaustis, utinam non & divinæ iræ vindictæ que ob crudelitatem obnoxii, omnium etiam inferiorum patemus insidiis; aut certe ulcidente magni Numinis manu, timendum sit, ne Christianos Proceres tamdiu secum sinat collidi, donec in eandem utrique corruant devolvanturque perniciem, quod in bellis civilibus, nihil esse insolens, tum diuersorum regnum eversiones, tum vero Orientale Imperium, formidando nos anterioribus sæculis commonefecit exemplo. Sed meliora Superi: Interea quando idemjam hostis crudelitate ac rabiie præceps in campum processit, fac ingentes ex omnium gentium colluvione commixtos post se trahit exercitus, an non justissimæ formidini

locus est? Nulli équidem dubium esse debet, Illustriſimi Legati, quin intentio vestrā, ad hancē quas jam dixi afflictiones exterminandas, il- laque Republicae Christianae vulnera sananda, & impendentia discri- mina avertenda, longè optimā sit: Est tamen justè quod non nemo posſit subvereri, ne alicunde exulceratissimo hoc rerum statu emergat aliquid quod interturbare illam, ac in transversum agere, aut à reōlo tramite detorquere forte nonnihil queat: Et quid ni hoc subvereamur? Cum videamus Rationem status, ininjustitia ut plurimum fundatam, domi- nandi libidinem, titulorum auctoria, vanæ gloriæ fumos, sacram auri famem, vindictæ studium, aliaque similiū scelerum portenta, quæ fœcundiſſimum quoddam odiorum seminarium sunt, firmiores apud multos fixisse radices, quam ut evelli se facile patientur. Nec etiam dubitandum fit, illum Sathanæ Angelum, cui datum est Pacem de terra tollere, qui pestilentissimo balitu suo, totum hunc ignem excita- vit, officio suo minime defuturum, novasque furias semper, veluti quæ- dam locustarum examina, ex ipsis Acherontis clauſtris, in superiorem Orbem hunc emiſſurum. Et sane ille me metus eō acrius incessit, quod hoc ipso, quo haec commentabar tempore, quo plurimus de Turcarum, in ditionibus Cæſareæ Majestatis, ac Republicæ Venetæ progreſſi- bus, rumor est, vix ulli de repellendis illis, vel in conciliis delibe- ratio, vel in caſtris expeditio fuscipitur. Oportebat ſanè ad primum clamorem versâ fronte, ac verſis clypeis, recta in hostem Christiani ſanguinis fitientiſſimum duxiſſe, & ad reſtinguendam flammam illam,

D E D I C A T O R I A.

illam, que universæ Europe, qua adhuc parte Christiana est, incendium minatur, nullo alio exspectato classico concurrisse; idque tum, ut juxta Scipionis, Hannibalis, aliorumque præstantissimorum Ducum polemicam Legem, in hostilio bellum gereremus; tum ut innumeros Christianos, in nostri, ac Imperii Turcici collimitio, veluti agnos in Luporum faucibus palpitantes, tempestivè erueremus. At ecce contraria cuncta, itum potius est in alia omnia, nihil factum minus, dum illi in æternam servitutem, morte duriori rapiuntur, respectantque nos trementes, ac sublati vocibus ac manibus nostrum implorant auxilium; Nos ad illorum clamorem & gemitus surdi, nostras novo furore terras invadimus; inferimusque hostilia signa, in intima Germaniae viscera; haud aliter, quam si Turco fugiti vi terga jam daremus, aut vero Christianorum sanguine, quem suo Christus redemit, suavius pasceremur. Tauri secum in campis dum præliantur, ubi venientem à longe tunc conspexerint, mox animis coalescent, in agmen coëunt, ac veluti pæcto fædere in communem hostem cornua viresque expediant: Nostris cervicibus hostis imminet, isque omni lupo ac tricido truculentior; & nos ipsis belluis immaniores ac magis inconsulti, neglecto illo, in nos bellare, taniare invicem, ac in viscera nostra crudeles esse pergitus. Et quod non quibusvis lacrymis sed præsudato sanguine deplorandum est, non Christi sed Sathanæ potissimum, hisce tumultibus, acta res fuit, non ad Christi Domini gloriam statuendam promovendamque,

sed

sed ad deprimendam illam, ac in totum abolendam, omnis furor
vergit; dum non quarumlibet hæresium tantum erroribus, sed propu-
diose Mahometis sectæ, imo merissimo Atheismo via panditur; quod
licet sub specioso Religionis titulo, tota hæc agatur tragœdia, facile
oculatores & animadvertisunt & gemunt. Sed mirabimur ipsi ali-
quando cætitatem nostram, & pudenda hæc consilia, sera pœnitudine
damnabimus; utinam non tunc, cum ut receptui canatur, locus non
erit. Meminisse jam vos oportet, Illustriſimi Legati, Vos à supremo
illo Numine ad pacificandam Germaniam in amplissimum hunc fa-
pientissimumque Senatum convocatos esse, vos in urbem hanc veluti
communem totius Europæ Curiam, omnium Principum auspiciis coiſ-
ſe, vos eâ sapientia ac virtute præditos judicatos, qui tantum negotium,
quale majus orbis non vidit, confidere valeatis, in vos omnium oculi,
manus ac ſpes erecte; videte ne tantæ omnium de viobis opinioni aliqua
ex parte defuisse videamini. Quod si porro minora hæc aliquibus vi-
deantur; nec ferrea illorum pectora hiſce fere rationibus ſinant expu-
gnari; utinam ſaltem, vel in illud extrellum mortalis vitæ punctum,
quo ſingulorum dicta, facta, cogitataque ad Tribunal vocanda erunt,
& singularis de hoc ipſo tractato negotio, quæſtio ſubeunda, oculos
dirigerent; utinam ille Æternitatis ſive pœnae ſive gloriae decreto-
rius dies, in quo nemo mimum aget, nemo bistrioniam exercebit, ſed
levato velo res suas tractabunt ſinguli; utinam inquam, ille crebris
mentibus oberraret, ac animos fodicaret acris; certe gemitus illi ac

lamenta

DEDICATORIA.

lamenta subditorum, ac illa impendens ruina in cor profundius descendenter, illaeque detestandæ Pacis protelationes, ac repullulantia subinde novorum motuum, veluti hydræ infernalis capita, faciliter abrumperentur. Credite mihi, Illustr: Legati, in illa fatali hora, ad quam nec opinantes, magnis passibus contenditis, magnum vobis ab hac ipsa re, bene seu male tractata, vel in spem vel in formidinem, additum iri momentum. In vestris jam manibus de omnibus bene vel male merendi luculentissima est occasio; à vobis omnium uti salus, ita & perditio dependet; & quemadmodum omnibus, si quantum in Vobis est Pacem reducatis, estis profuturi; ita omnibus nisi reducatis, nocituri. Itaque amplissima utramque in partem vobis preparatur retributio. Quanto tunc satius fuerit Christianam Religionem, ac pietatem toto peccatore promovisse, ac quoniam à Pace publica suum illa vi-
gorem fortitur, ad illam Reges & Principes omnibus modis instigasse; quamjam ruenti illi tam oscitanter & languide se opposuisse, aut etiā susque deque illam habuisse, tantum ut Principum aeraria & possesiones, per fas & nefas, per pauperum mortes & sanguinem augerentur? Quanto satius tum fuerit abolevisse jam, ac aeterna obli-
vione omnes sepelivisse injurias, quam tam obstinato furore, earum in-
cubuisse vindictæ, adeoque secum innumeros eosque nihil meritos in
communem, eamque irreparabilem rapuisse calamitatem? Quanto tum
satius fuerit condoluisse oppressis, iisque opem præstuisse, quam obsur-
descere ad lamentationes illorum singultusque, ac lacrumentibus illis

*** gemen-

E P I S T O L A

gementibusque omnia pro libidine administrasse. Estote certi, affluctorum lacrumas mox suam exuere naturam, ac non ut aliæ aquæ, que pondere suo deorsum ad centrum subsidunt, defluere; sed transcendere cœlos penetrare que, nisi Magnatum clementia ac miseratione intercipiantur. Horresco tremendam illam Omnipotentis, paricidam Cain compellentem, vocem; Vox sanguinis fratris tui Abel, de terra clamat ad me. Unius illius innocens sanguis ad vindicandam fratricidium illud, de cœlesti throno in terram Deum accedit; quid futurum jam credimus sanguine tot millium, ino verò myriadum, sub throno Dei ultionem assidue exigente poscenteque; extra omnem quippe dubitatem; eorum quos civile bellum hoc opprescit, numerum iniri difficulter posse; quos quidem, et si Principes armis suis non occiderunt, certe occidioni cum possent & deberent, non exemerunt. Et quidem jam Reges & Principes meliori sydere afflati, subditorum calamitatibus ac miseriis vieti, ac congemiscentes, hanc non tam militiam, quam prædandi latrociniisque licentiam toti aversantur, ac intus animis (quid enim de tantis apparatibus sperare fas est aliud?) Pacem desiderant, Pacem querunt, Pacem rogam, ac ad reparandam illam stabiliendamque sibi ac in vices suas ipsi vos succenturiarunt: Iam vobis omnis exerenda industria, omnes animi vires in auxilium vocande, omnes nervi intendendi, ut negotium hocce, quod auspice Deo cœptum est, eodem bene dirigente ad optatum finem procurrat. Sat Christiani sanguinis fusum est, sat Marti & Bellonæ litatum, sat publicis pri-

vatisque

DEDICATORIA.

vatisque cladibus vacatum. Agite jam quod agitis, conceffam Reipublicae et statum erigit, seponite similitates, & quidquid remoram pulcris vestris conatibus objicere potest, ab hoc ut concilio faceat, jubete: Providete ne occasio haec e manibus vestris, nunquam forte redditura, elabatur: Unicus ille scopus omnium consiliorum, actionum, intentionumque vestiarum esto, ut Regibus & Principibus Christianis stabilis concordia, subditis quies & pax, universæ Europæ tranquillitas & salus publica adferatur. Hoc si consecuti fuerimus, quod post tot & tam diuinaria vota jam tandem cœpit sperari, vos omnes festivissimo plausu ac gratulatione prosequemur: Vos qui in hoc negotio primas egistis, veluti sacra quedam publicæ salutis Anathemata, imo veluti Numinis celo delapsa laudabimus, venerabimur, ac quotquot movere calamum poterimus, panegyricos scribemus, vestrae sapientiae & virtutis insignia per omnem mundum portaturos. Quod si vero factum secus fuerit, contingatque vos excedere hinc rebus minime pacatis, quin forte magis intricatis confusisque, quas tota forte posteritas non evolvat; ne illa dies niger ac nefastus nobis æternum erit, sequetur vos omnium lugitus & comploratio, comitabuntur vos devotiones & execrationes, inquieturque omnium Ordinum publica desperatio, quin & ipsi lares vestri, quos utique fœdi hujus incendi fator etiam adflavit, pro lauro & olimiva, quam in occursum latari erant; indignabundi tristes ac pullati vos excipient.

Atque ut de crudelissimo tyranno illo, quod obiter ante attigeram, Tur-

cum dico; qui ex Oriente, Occidenti jam incumbit, aliquid addam,
censeo unicum potissimumque medium, quæ Ottomannicæ potentia
iri ob viam possit, esse hanc, quam toties inculco Pacem ac civilem
Concordiam; hâc in tempore jam firmiter constanterque stabilitâ, sat
omnium vikiem, non ad vindicandam solum ab illo Germaniam, sed &
ipsam Græciâ Terramque Sanctam recuperandam supererit; sat
suggeret ipse Christianorum Exercituum Archistratagus Christus,
ubi viderit ad tam excellentes ac heroicos actus, sui honoris stu-
dio, animatum nos exessisse. Vidi jam primum Bellua illa ac risit,
totam Germaniam nulla Religionis, nulla juris, nulla sanguinis,
nulla naturæ ipsius habita ratione, ab ipsis Germanis fœdè concidi,
diripi, vastari, everti, & quod de Romana olim Republica Lucanus
canebat:

In sua viðtrici conversam vulnera ferro.

Vidit Christianum populum, quem dissolubili Caritatis nexu con-
glutinatum esse oportuit, per occasione levissimas exardescere in
invicem, inter se committi, ac inhumanus & durius quam ipse fer-
facerent, configere. Vidi à Christianis Christianos invadì, laniari,
maclari; in ipsis præliis rubeam & albam crucem concurrere, in
utraque acie invocari Christum, Christum contra Christum armari
ac in auxilium acciri, utrobique vexillum crucis emicare, ac illu-
Salutis humane trophyum, quonihil esse debebat sanctius, in homi-
cidii

DEDICATORIA.

ciā signum ac crudelitatis & laniera tesseram converti. Vidi
anquam h.ec ille jam pridem, & p̄ò pudor etiamnum videt, & fœ-
diſimis in nos bacchatur convitius & sarcasmis. At dum nos per-
tinaciſimis odiis belligeramur, ac nostris armis, veluti in matias
cēdes auctorati, nos impetus conficimusque; ecce tibi commodiſi-
mam ille, quam pridem aucepatur, oportunitatem nac̄lus. Illustrif-
sime Venetorum Reipublicæ terra marique atrox bellum indixit
intulitque, & jam Cretæ Insulæ nobilissimæ olim populoſſimæque,
nunc unico eâ parte Christiani orbis propugnaculo totus incubat,
nostris ſcilicet diſfencionibus ac injuriis mediis interveniens, ſum-
moque illas, incommodo noſtro, ſummo commodo ſuo dirempurus.
Sed, ut voto ſuo potiatur, quod Deus averruncet; an quiſquam tam
ſtolidus eſt, ut putet illa licet prepingui offa, ſuperbiſſimum illum
avarifſimumque Cerberum placatum ſoporatumque ixi? Credite mi-
hi, Illustr. Legati, vel omnium politicarum tempeſtatū prognof-
ta me fallunt, non bello hoc, quod tot jam annos magno molinine
adornat, ſola Creta petitur; prolixius ille ſpes ſuas extendit; anti-
quum ac ſolemne ſuum obtinet hōtia ille, ac dum nos diſfidemus in-
vicem, ac inter nos digladiamur, fines ille ſuos ac pomaria proferre
ac dilatare in immensum fatagit. Non eſt contentus ille tot civita-
tibus, tot proviniciis, tot regnis, tot imperiis perfida & ſcelere par-
tis; in quorum quarumque occupationibus, nullæ cēdes, nullæ rapi-
ne, nulla incendia cobibita, nullis templis, nullis facris vel prophe-

nis parcitum; quinimo omnibus in Christi, Dei ac Domini nostri Servatoris, illiusque sanctissime Matris honorem, blasphemie generibus deservitum; quas res minime vos nescitis, neque vero ullum unquam tempus illarum poterit exterere vestigia. Et nos, Creta oppressa, cuius jam dexter oculus Canea emacuit, illum conquieturum sperare audemus? Quasi vero illud populorum diluvium, quod ex omni Oriente excivit; ex Dalmatis, Getis, Scythis, Sarmatis, Tartaris, Thracibus Sc. quo inundare hunc totum Orbem, se posse sibi persuadet, ad Crete aggeres littoraque stiturus cohibitusque sit; non est genius ille Tyranno isti, sed nec ulla finitimarum submissione, nullo obsequio, nullis donariis placatur, nullis cupiditas illius terminis circumscribitur, de que illius avaritia verissimum est, quod alterius datum fuit gloriae.

Unus Pellæo juveni non sufficit Orbis.

Quin ubi totum abliguri verit, biare non desinet, cruenta quippe bellue istius, ac implacabilis in nos ira est, ac internecium odium, quod non restinguetur, nisi extremam sanguinis guttam hauferit. Nec est quod de tam diurnâ nobis Pace blandiamur, non Pax illa fuit, sed belli gravioris præparatio quædam: unus illi in nos & pacis & belli tempore animus est; quem furorem tunc meditabatur, quas colligebat iras, jam effundit, erumpetque brevi in incendium altius, collecta aliquantis per veluti in abdito flamma. Ubi ex illis Græcia ac maris mediterranei claustris emerserit, paucasque insulas, quibus haec tenus velut frœnis

D E D I C A T O R I A.

frœnis quibusdam lupatisque coercebatur, subjugari, æquor liberum
nactus. Italianam irrumperet, ac ipsum Occidentalis Imperii caput Ro-
manum tentabit, quam in victoriæ sibi præmium destinavit: atque si
Italianam intestinam labefactatam dissidiis offendat, Vrbe ipsâ se potiri
ex facili posse, utinam vane, auguratur; quæ illum, nisi fallat opinio,
cum ipsa Romani Imperium arce, omnes illius Principes sub jugum suum
venturos, suumque frustra detrectaturos dominatum confidit: haud
sanè inconvenienter ab illo magni Ducis consilio, qui cum Iulium Cesa-
rem ad prosequendum civile bellum stimularet, hoc eodem illum inflam-
mabat arguento, scilicet,

— facilis si prælia pauca
Gesseris eventu, tibi Roma subegerit Orbem.

Nec fallent illum profecto cogitationes illæ suæ, si conatus illius ac
machinationes otiosi conspexerimus, illiusque violentia mox nos non
opposuerimus; tanta nempe illius potentia est, tanta aurum argenteique
vis, tanta classium moliendarum occasio, tanta commeatuum oportu-
nitas & copia; ut proinde merito timendum videatur, Illust. Reip. Ve-
netæ, quam sibi primo debellandam suscepit, vires ad sustinendum im-
petum illum, rabiemque obtundendam haud fore sufficienes.; quod &
Ipsa, ut pote hostilium rationum, machinationum ac virium callenti si-
ma, minimè dissimulat, dum vestram, Illustr. Principes, Illa opem in-
desinenter efflagitat, vestra implorat & solicitat auxilia, eaque sibi
dum

dum hostis, causæ, periculorumque communium momenta secum expendit, minimè persaudet denegatum iri. Sed festinata illa ac præpropera ut sint, belli illius exigit magnitudo: si alibi unquam, quam maxime hic maturandum, nè tergiversando rei gerendæ occasio negligatur, atque idem eveniat quod saepiusculè evenisse olim compertum est, videlicet ut hoc ipsum, quod ex facili & fine magno labore ac impensis, in rerum initii confici potuisset, postea immensos conatus eluserit, neque ullâ arte aut pecunia potuerit resarciri. Certum omnino est, Tyrannum illum ab inchoato bella minime cessaturum, nisi aut animi sui conceptum cumulatissime expleverit; aut illius furor & pestifera conamina concordibus Christianorum armis, mox in radice fuerint excisa. Quod si ergo patrios lares intemeratos conservare; si profilentes ex proxima flamma scintillas à teclis vestris arcere; si funefium ignem, ne latius serpat, ac inextinguibiles flamarum exsuscitet vortices, cohibere animus est; Illis rabie Turcica vehementer jam lacefisis præpropere subvenite, ac sine mora manus porrigit auxiliatrices; nec unquam permittite ut laudabiles eorum conatus ad barbarorum insultus reprimendos, mox in principio collabascant ac infringantur.

Quin

DEDICATORIA.

Quin potius missari apud nonnullos audio: Quid nobis cum Venetis habeat Respublica illa res sibi suas; ingenti illa intervallu à nobis discreta est; satis nobis est, si nos à periculo longius submoti, ac res nostræ in solido locatae sint. Periculosisimus plane error ille est, ac quamplurimis scaturigo incurabilis ruinis: Meminisse decebat potius, omnes Christianos Principes, unius corporis esse membra; id eoque omnium vires, unius corporis vires esse: quemadmodum ergo occultâ quadam naturæ inspiratione, ac consensu in corpore physico, arctissimè sibi omnes partes copulantur, seque adjuvant mutuo & tutantur; ita & in hoc Christiano politico, ut fiat omnino necessarium esse. Quod si porrò hoc intermissum fuerit, contingatque deseriri alterum ab altero, divelli membræ ab invicem, viresque sensim ac per partes carpi & accidi, omne tandem corpus ut infirmum ac enerve reddatur, immo plane corruat futurum est, dabitusque fortasse, aliquando præmii loco his, qui nocentissimis consiliis & affectibus suis, hasce auxiliorum prolationes, vel etiam omnimodas denegationes causantur, iliaque ratione in summa pericula extrema que pernoctem Rem Christianam præcipitant, ut quemadmodum Ulysses à Polyphemo, ita illi à Tyranno Turcico postremi deponentur.

Quando olim Bystantio fatale illud imminebat excidium, Principes contermini rem alienam putabant, periculum minimè se concernere; hinc Constantino Paleologo, quo communem Christiani dogmatis hostem ab Urbe propulsaret, quinquaginta millium aureorum subsi-

**** dium

dium denegarunt; verum urbe illa expugnata, deinde Trapezuntino Imperio, Lesbo, Peloponeso, Mysia, Epiro, Illyrico, Eubœa, & pluribus aliis amplissimis regionibus de vicis, ac in lamentabilem Turcorum seruitutem redactis; (quarum minima forte, centies millenis millibus non imprudenter redimeretur) re ipsa expertis sunt, quantam stolidissima illa securitate sua (quæ res secundas plerumque sequitur, adversas præcedit, dubias obruit) Rebus Christianis intulissent afflictionem & cladem.

Quondam cum Pannonie Rex Matthias Corvinus, Germanorum & vicinorum Principum auxilia adversus barbariem Turcicam, frustra itidem implorasset; futuras Europæ calamitates quasi divinando prævidens; cum stomacho exclamasse perhibetur, dolere se Europæ gentis Christianæ vicem, se vivo, Pannoniam fore murum, qui crudelissimos Turcorum insultus ab illa arceret: se vero ex humanis sublato, Germaniam & conterminos populos ingratitudinis & ignaviae suæ acerbæ daturos pœnas. Nec vero vanum Regis illud fuit vaticinium; murus siquidem ille cum illo ipso, pro dolor! jam dudum destrunctus, foresque ovilis confractæ sunt; hinc & lupus inter ovium latera graffatur, insultat cædibus, furit, conculcat & prophanat omnia; formidandaque imposterum, ruptis semel repagulis lupoque in ipsas caulas jam immisso, multo graviora. Quò & facit vaticinium illud Lactantii Firmiani, lib. 7. de divino præmio cap. 15: quod ne parem cwn illo Regis Mattheiæ sortiatur exitum, Deum

ter

ter Optim: Max: supplex & congeniculans oro. Romanum nomen, inquit ille, quo nunc regitur Orbis (quanquam horret animus dicere, dicendum tamen est quia futurum est) tolletur de terra; & in Asiam Imperium revertetur, ac rursus Oriens dominabitur atque Occidens serviet. Cui quidem illius de Romani nominis exterminio, Imperiique ex Occidente in Orientem translatione, tum etiam de pudenda illius, quod omnibus ante gentibus dominabatur servitute, predicationi; quam secreto quodam metu impulsu, effudisse se confitetur, quid quantumque dandum sit alii viderint; mihi sane maxime, si omnium praesentium rerum statuumque periodas, aqua juxta lance expendam, non levem illa incutiunt terrorem: quemadmodum & Stella illa, caput videlicet Algol seu Medusæ, omnium in celo stellarum funestissima, quæ duobus anterioribus seculis, & quod excurrit, Græciæ & locis illi attiguis, fuit verticalis. Ibi quos portenderit effectus edideritque, quæ incommoda pepererit, in propatufo est: Secutæ mox Turcicarum copiarum invasiones, publicæ devastaciones & privatæ Religionis & dominii mutationes, privatio libertatis, jugum servitutis & innumeræ aliæ calamitates, quas premere silentio magis, si fas esset, quam meminisse hic allubesceret. Illa ipsa Stella jam incipit culminare, ut Mathematici loquuntur, & esse verticalis principio Regni Neapolitaní, & Siciliæ; quid minetur,

quid importatur a sit, summus ille Diēspiter novit. Astra, fateor, non necessitant semper, ut plurimum tamen inclinant: Hinc angurium quod mihi de Italia in tristī mente est, Illa non parum adauget: Vide si placet Andr: Argolum Mathematicum Patavinum insignem in Pandofio Sphaerica cap. 63. pag. 291.

Rebus ergo nostris adeo in arcto, ac quasi in supremo periculorum apice, velutique quadam crisi positis; ratio, tempus, neceſitas, omniaque jura divina & humana postulant, ut tandem aliquando Reges & Principes per Christianum Orbem bellis & simultatibus inefſinib[us] pos-
litis, contra quosvis Barbarorum hostiles incurſus, unanimib[us] confi-
liis & viribus in commune concurrant: sed concordia ac sincera
animorum unione hic opus est, eaque sane quam maturima; Sola illā, quod reliquum nobis est, servari; sola illā quod pernit forsitan po-
terit & reparari. Sicut contra post contemptum veræ pietatis (qua
alias instar centri esse debet, quo omnes actionum nostrarum linea
decurrant) quem cæcitas & securitas, omnium calamitatum minera
& scaturigines concomitari ut plurimum confuevere: tantorum, qua
recensui, malorum potissimæ cauſæ, Christianorum Principum diſſi-
dia & diffiſſiones. Quod & Solimanni Turcorum Imperatori
Legatus Ibrahimus Strozzi apposita similitudine innuisse sibi vi-
ca fuſt est, cum Francofurti Anno 1562. Bavaro, Saxone & Iulia illi
cense, ſolemni pompa Ferdinandum Cæſarem ſtipantibus deducen-
tibusque præſens adeffet. Monebat tum forte aſtantium quidam diſſi-

Etum

DEDICATORIA.

clum Legatum, tantos esse Principes illos, ut justum singuli suis opibus exercitum contra Imperatorem suum conscribere & educere valerent, posseque Germaniam plures ejusmodi suppeditare; qui omnines, si concordibus viribus, consiliisque rem aggredierentur, neque Solimannum, neque quempiam ex omnibus mundi Monarchis, eorum potentiae posse okultiari. Ad quae Barbarus falso subrisse fertur & dixisse, se de Germanorum Principum potentia nullatenus dubitare, & ex hoc extimo praesentium apparatu, absentium vices, ex facili posse colligi. At videri sibi facta consiliaque illorum similia bestie multorum capitum, quae acriter agitata sepimentum aliquid perreptare intendat; propter diversa autem capita, diversa foramina querere cogatur, & ita sepi implicita ulterius progredi prepediatur. Turcorum vero Imperatorem, belluae unicipiti, & plures post se ducenti caudas esse perfundentes, que ubi semel capite transitum patet fecisset, reliquum corpus cum caudis omnibus facile subsequi & patentem tramitem sine impedimento permeare. Quod utique verissimum esse, ipsius cottidiane experientiae, uirilam non docerentur magisterio? Et certe deplorandae illae, quas apposita hac similitudine Strazius taxabat, Principum Christianorum discordiae, Turcorum votis imprimis plausibles, praelaras multoties illis praebuere occasiones, ac insignium non semel illis exittere victoriarum indubitate causae. Neque aliud attestante Facito adversus gentes validissimas, Romanis olim unquam utilius obtigit, quam

quod ad propulsandum commune periculum , illæ in commune non consaluisserent ; binc dum singule pugnabant , universæ subjugabantur . Stringit jam in nos Tyrannus ille fatale ferrum , omnibus ex aquo inimicus , acut fulgurantes ac falcatos acinaces suos , quibus cervices nostras demetat , adaptat nervos arcubus , quibus virulenta tela in nos jaculetur ; omnes Constantinopoli ac per Turciam officinæ , arma parantium polientiumque strepitu ac stridore personant . Excitemus ipsi tandem nos , excutiamus turpisimum veternum , inque defensionem nostram majoribus animis armenur . At quod caput rei esse crebro jam monui ; jungendis animi , arma jungenda , concordia ac conferto in illum agmine movendum : Qui omnium jam fortunas , imo & omnium sanguinem voracissima spe absorpsit , communi consilio ac vi propulsandus . Quod si seorsim singuli pugnaturi sunt , idque non antequam à Tyranno invadantur , sensim tandem omnes æterno & nunquam apud posteros excusando dedecore vincemur . Ergo congregati & animis & viris in illum irruamus : nulla hic ferocia nimia est . At inter Christianos Christianorumque Principes , sit amicitia constans , sit firma pax ; & inviolabile amicitiae fædus , vero ac sincero amore , veluti adamantino quodam vinculo Christiana peccora connectantur : Detestanda plene arma , quæ semper intendent , & novarum licium semina in progressu spargunt : Nullæ dissensiones tam justæ sunt , quin iniustæ , si æternæ fiant . Qui alio fine bellum gerunt , quam pro-

pter

D E D I C A T O R I A.

pter Pacem , truculenti sunt , immo ferarum omnium truculentissimi.

Sed neque vos , quibus fortuna aliquandiu serenior ab blanditia fuit , Pacem aversemini : Illa vobis tantò jam decora magis , quanto minus videtur necessaria , quin & rebus adhuc utcunque integris , erit quam maxime tuta ? Et licet ad votum , immo etiam supra votum forte haclenus secunda vobis omnia obtigerint , ne fidite , ne intumescite : Multos in ipso victoriae cursu , propter armorum suorum felicitatem , opinione sua humanam sortem supergressos , subitanea aliqua ac minimè provisa tempestas dejecti contuditque . Periculosisima omnium felicitatis intemperantia est : Sol , arenæ , ventus , aér , aliaque etiam minima , maximorum sæpe exercituum fata commutarunt : Potest subitus aliquis turbo , undecunque tandem , aut certè ab ipso cælo , ad tantum scelerum cumulum , quæ bella ipsa comitari ferè semper solent , indignante , immisus involvere omnia , evertere , turbare , absorbere . Ad tempus quandoque violenta illa inhumaque consilia flunt prospere , ac mox in pejus ipsa mole sua ruunt , ac sublapsa retro interitum accelerant . Quin ipsa illa Fortuna nihil fugacius , nihil levius , sæpè dum ridet irascitur ; dum blanditur fallit ; vitrea planè est , dum splendet maxime , sæpè rumpitur . Tempus jam tandem ut arma ponatis Christianum sanguinem stillantia ; ut veniat in commune fœdus , ut pacem cum vicinis sanciatis . Si Germani non estis , at esse certe debetis

Chri.

E P I S T O L A

Christiani, quorum regia ac summa lex est Dei & proximi dilectio: Ne pergit insectari dubiam victoram, ne pergit Christi membra lacrare, ac ex oppressione aliorum vel aurum argentum ve, vel quod magnum, nescio nomen, aucupari: Misera plane ac infelicia trophya illa, que de trucidatis civibus excitantur: Sordidum omne aurum est, quod misererum lacrumis & cruento destillatur: Nec magnificentum ac diuturnum, persanguinem ad alienas possessiones descendere.

At nos quos jam Fortuna novercans sequius habuit, ne cadi te animis, durate illos, erigiteque spe meliorum in nullius illa contubernium semper mansura concessit; Servat illa sibi jus suum, quod est ad minimum auræ flatum pro libitu mutari; sicut raris se prosperam semper; ita raris semper exhibuit adversam. Ferendum jam vobis est, quod aliter Deus esse noluit, & cum ipso Deo constanti pede gradiendum. Bellorum eventus ancipites semper deprehensi, immo sepe fatales Imperiorum periodi fuerunt: Itaque ruinarum vestiarum reliquias, bellorum incendio præproperè subtrahite, ne ultimum fortune vestrae codicillum, (ut à Sybilla Tarquinius libros) duplicato pretio redimere cogamini: Quæ vobis belli injuria periere, vix reddi possunt, servabitis ea quæ Pacis beneficio si non ampliora, magis saltem quieta & secura esse possunt. Certe Pax bello longè præferenda, ac nisi humanitatis sensum omnino despuerimus, fateri cogimur, multis illam parafangis anteponendam esse. Tuitius igitur Vobis meliusque erit, furori temporum & necesi-

fitati

D E D I C A T O R I A.

stati præsenti nonnihil cedere, illataisque per vim contumelias & damna, Christiana fortitudine potius, quām ut ruina ulteriori illa eatis ultum, devorare: Rependet dies, rependet Deus; ac illa ipsa Pax, ad quam tantopere omnes instigamus, ea quæ bellorum iniquitatibus subtracta sunt, copioso cum fœnore aliquando refundet.

Sed ut ad finem veniam, ad Te revertor, Illustr. Princeps, Tique, cujus potissimum Museum hanc Ferrarii Floram mihi conspiciendam primo præbuit, cujusque singulari favore potiri illa perfruique intimius concessum fuit, facti mei rationem reddo: Certe ubi in manus meas devenit, summè arridebat genio meo, illicoque suis adeò incantabat illecebris, ut illam è manibus, priusquam minutatum excusissimum vix deposuerim. Igitur cum paucissimis, immo vix ullis in Germania illa esset cognita, indignum ratus sum, si apud me veluti sub modio ingloria diutius delitesceret; binc ut decor illius ac nitela longius diffunderetur pateretque, secundâ curâ illam qualitercunque pretextatam in scenam produxi, idque sub Illustrissimi Nominis Tui tutela potissimum ac patrocinio; id quod jure Ipsasuo à me postulabat. Admittes ergo serenâ fronte in aulam Tuam, clientelamque, redeuntem, minimeque Illam, de annatâ si familiae tue clementiâ sibi applaudentem & versaberis. Pauci jam anni sunt, quando ex Italia in Germaniam redux Illam Romani e- itineris sociam Tibi ascivisti, ac non in honorum in instruclissima Bibliotheca Tua forulum assignasti: hunc jam aliquot dñsibus de-
ef- **** sertum

E P I S T O L A

serum, jure postliminio repetitum venit. Præterea ubi post longam
illam & squalentem calamitatum noctem, desiderata ac tot lacrymis
& suspiriis exoratae Pacis novum jubar, seu Lucifer nobis quidam af-
fulserit: Hortis arcis Tue Iburgensi attiguis (quorum elegantiam
superveniens pronuper ex Aquilone tempestas excusit) restauran-
dis ac perpoliendis operam omnem sedulo promittit & spondet.
Habebis ergo Illam indulgenter, nec sinistre feres, quod ex No-
mine Tuo fulcrum sibi & statumen mutuetur. Mibi porro, Illustris-
sime Princeps, quare Floram hanc Tibi offerendam judicarem, causa
fuit, tum quia ab Illustrissima manu Tua in meum primum domici-
lium venerat; & equissimum quippe est, ut flumina unde fluunt, rever-
tantur; tum verò singularis Tua compertissimaque Clementia, qua
me, ex quo notitia primum Tue insinuabar, Tuæque Valetudini
Medicus adhibebar, favisti ornastique. Cum ergo extimo signo ali-
quo ac veluti publico monumento generofis benevolentiae ac gratiae
Tue, quos in me tam liberaliter explicuisti, affectus recognoscere
ac profiteri cupiam, nec moram mihi diuturnorem mei in Te animi
impetus relinquit. Hinc Ipsam hanc Floram, quæ ad manum pri-
mum occurrebat, Tibi offero, submissimeque sisto; & hoc qualemcum-
que redhominum ad Illustrissimæ Celsitudinis tuæ tholum venera-
bundus suspendo. Dignaberis Illam solita benevolentia Tua excipe-
re, veluti subiectissimi mei in Te cultus testem, aut etiam impensio-
ris obseruantie certissimam obsidem. Erit aliquando, cum bono Deo,

occasio

D E D I C A T O R I A.

occasio, quâ graviori aliqua cura, se verioreque & Tua Celsitudine
magis digna materia, hunc animum in Temendum luculentius conte-
statum eam. Dabam MonasterI Westphalicae (qui locus solemnif-
fimo isti Pacis universalis tractandæ congressui; à præcipuis Europeæ
Principibus determinatus est, Anno cœc. xc. XLVI. iv. Kalen-
das Maji.

S E N E-

S E N E C A

Lib. I. de Clement. cap. 26.

Quid istud Dii boni, malum est ! occidere, sæviré, delectari sono catenarum, & civium capita decidere , quocumque ventum est multum sanguinis fundere , asperitu suo terrere & fugare ? Quæ alia vita es-
set, si leones ursique regnarent ? si serpenti-
bus in nos , ac noxiosissimo cuique animali
dáretur potestas ? Illa rationis expertia, & à
nobis immanitatis criminē damnata , absti-
nent suis , & tuta est etiam inter feras simili-
tudo : apud homines tantum ne à necessariis
quidem rabies temperat.

INDEX CAPITUM.

LIBRI PRIMI

De

Apparatu hortensi.

Cap. I. Florifera cultura traden- da frugi consilium. pag. 3	III. Hortensis architectura. 16
II. Nova cultura novum magi- sterium. 12	IV. Excubitor, & Cultor. 44
	V. Arma hortensia. 59
	VI. Terra floralis. 73

LIBRI SECUNDI

De

Florum Notis.

I. Narcissorum nota. 99	VIII. Asphodeli, Peonia, Lili ⁱ convalium, & Iucæ Indicæ nota. 184
II. Croci, Colchici, Corona impe- rialis, ac Tuliparum nota. 141	IX. Byzantinae Lychnidis, & Americanæ Trachelii no- tae. 187
III. Fritillariae, Iridum, Lilio- rum, Orchis, atque Ornitho- gali nota. 149	X. Caryophyllum nota. 189
IV. Hyacinthorum nota. 158	XI. Granadilla sive Maracoti nota. 190
V. Cyclamini, & floris Indicæ è violaceo nigricantis no- tae. 167	XII. Gelsiminarum nota. 193
VI. Anemones nota. 173	XIII. Rosarum nota. 201
VII. Ranunculi nota. 181	XIV. Florentium arbuscularum nota. 204

LIBRI TERTII

De

Florum Satu, & Educatione.

Lex floris serendi. 211	III. Contra majusculos hostes hortense bellum. 25
I. Lex floris servandi. 243	IV. Com.

Index Capitum.

IV. Contra minutos hostes ma-		convallium, & Iuca Indi-
chinae. 273		cætura. 342
V. Lex floris propagandi. 293		XIV. Trachelia Americani, Lycb.
VII. Narcissarum cultura. 302		nidis Byzantinae, aliarum-
VII. Croci, Colchici, Coronæ		que consimilium herbarum
imperialis, ac Tuliparum		cultura. 344
cultura. 312		XV. Caryophyllum cultura. 346
VIII. Fritillarie, Iridum, Li-		XVI. Granadilla cultura. 351
liorum, Orchis, atque Orni-		*XVII. Gelsiminorum cultu-
thogali cultura. 317		ra. 352
IX. Hyacinthorum cultura. 319		XVIII. Rosarum cultura. 361
X. Cyclamini, & Floris Indicis		XIX. Floridarum Stirpium arbo-
violaceo nigricantis cultu-		rescentium cultura. 369
ra. 324		XX. Aquaticorum florum cultu-
XI. Anemones cultura. 327		ra. 371
XII. Ranunculi cultura. 339		XXI. Indica stirpes in hortis
XIII. Asphodeli, Peonia, Liliæ		Barberinis. 375

LIBRI QUARTI:

Dc

Florum Usus, & Admirandis.

I. Florum structura multiplex.		V. Inducti floribus colores. 458
	395	VI. Arte majus. Natura miracu-
II. Florum succitus vivax &		lum. 468
verisimile mendacium. 433		VII. Emendati, additique flori-
III. Arcana florum cultura. 341		bus odores. 501
IV. Arbitraria florum tempesti-		VIII. Mutata florum forma-
vitas. 445		501

AP.

APPARATUS HORTENSIS LIBER PRIMUS.

Floriferæ culturæ tradendæ frugi consilium.

C A P V T I.

AGE surge anime ex humili, atque adeo ex humo. Desine tandem aliquando prono in hortensem terram vultu vel præter naturam brutum animal; vel ante diem silicernium videri. Parce magnæ matris viscera cultu rustico proscindere, armis agrestibus vulnerare; ne de parentis optimè de te meritæ vulneribus florulentæ purpuræ cruentam voluptatem crudeliter exprimere dicaris. Cœlum suspice, ad quod natus; ad quod erecta statura tuendum tenendumque factus es. Immortalia sidera caducis flosculis præfer, aut eadem esse coeli flores existimato nostratis amaranthis diuturniores. Sed frustra

A 2   contra

contra torrentem nitimur : frustrà ingenio reluctamur. Enin vero Antæus sum, licet gigas non sim: quòd ex imo terræ contactu; cultuque ad cœlum vegetior, atque altior assurgo : per flores enim ad gemella florum sidera congruenter molliterque transitur. Quare à floribus afflata mihi benefica mens est, ut universæ hominum nationi floridam ad cœlum viam aperiam, sive ut floriferi horti suavissimè laboriosam culturam, quæ recenter nata plurimos quidem cultores industrios, nullum tamen adhuc minutioris curæ nocta scriptorem est, primus edoceam : ne mihi uni serere, mihi uni metere arguar. Sic præterea mecum ipse floridicoltor Lycei philosophabar, ex ingenuis mortalitatis oblectamentis honestius esse nullum, quamquod ex florum culturaque percipitur. Vix enim procreatam, & ve-
lut infantem humanitatem hortus voluptatis inter florea incunabula exceptit: ut erga flores amorem à vetustissimis incunabulis traheremus. Ipsum quoque humanæ felicitatis divinum domicilium peregrino Paradisi nomine hortum redolet. Quin etiam, cœlestis amœnitatis adumbratæ ac rudes imagines, terrena viridiaria tum veteri, tum recenti ætate principes viros ad speciosam sui cultionem inhalatae suavitatis illecebra invitarunt. Non est cur auribus ingeram recentia exempla, quæ oculis quoti-
die usurpamus. Veterum aliqua non ab aspectu modò, sed à memoria etiam remotissima comme-
moran-

*Florum
cultura no-
rum opus.*

*Homine
ingenuo
digna.*

*A veteribus
usurpata.*

morando videamus. Verum ne Romæ, laudum omnium fertilissima in urbe, externa decorâ demur, omitto plausibili invento hortensia rura civitate donantem, interque flores suaviter philosophari docentem Epicurum: prætereo Reges Adonidem, & Alcinoum regalium inter curarum spinas hortorum florido studio beatos, nec tam aculeato in solicitas punctiones auro, quām explicato in aridens blandimentum flore coronandos: taceo Reginam Semiramidem in pensilis viridarii præcelso miraculo, quām in regiæ sellæ humiliore fastigio magis suspiciendam: parco narrare Persarum Regum ædibus hortos, quos illi Paradisos vocabant, fuisse conjunctos, ut Regibus ipsis florum cura semper hæreret: non dico pretiosissimæ texturæ authorem Attalum à Regni administratione ad hortuli transisse culturam, quod floream purpuram decen-
tiūs, quām Attalicam vestem elaboraret: non repto centies auditam Cyri vocem apud Lacedæmonium legatum Lysandrum inter infinita regiæ gaza spectacula sese consitorem esse unicè gloriantis: *Plin. ibid.*

relinquo denique aureum Hesperidum pomarium, ne videar aurum illinere mendacio. Una, miraculorum omnium theatrum, Roma olim adolescens Reges habuit, qui moderationi populorum hortorum cultu proluiderent: ex quorum numero Tarquinius non tam superbus fuit, quin ad hortensia papavera educanda sese demitteret. Quanquam

*Plin. Nat.
hist. lib. 19.
c. 4.*

*Ester c. 7.
Plutarch. in
Artaxerxe.
Iul. Poll. lib.
9. c. 3.*

*Iustin. l. 36.
Plin. ibid.*

illa messe tyrannicè demissa, innocentì horto indiguum, hoc est sanguinariū filio nuntium remisit. Quid regno deflorescente nobilitas Consularis? nonne in hortensi area, quam in forensi arena diutius effloruit? Certe, si quid Res publica detrimenti pateretur, auxiliarios Duces, Imperatoresque petebat è villa, quam duodecim etiam tabulæ hortum appellarunt, quod ibi, qui capere arma possent, orirentur. Ut mirandum nemini sit illam diu Rempublicam stetisse florentissimam, quæ cultissimis hortis, quæ fortissimis cultoribus abundarit: quorum aliquis Oratorum flos, ut amoenitatem omnem etiam nomine complectetur, ab horto dictus est Hortensius. Sed unus instar omnium prædicetur colonus, alterum bellis fulmen, Scipio Africanus, qui summam triumphali gloriæ manum à se tum addi existimabat, cum domitricem Africæ dextram in subigendo Linterni hortulo exercebat. Quid, si veteres Sallustii, Luculli, Mecœnatis, ac Cæsarum hortos memoria repetamus? num dubitabimus amœnissimæ indolis patritios Quirites super florum studio cùm vernante natura specioso certamine collusisse? Quare Domitiano Cæsari præter aulicū, & poëticum morem vera sic cecinit gratulatio:

*Martial. l. 6.
opgr. 20.* *Navita derifit Pharios Memphiticus hortos,
Urbis ut intravit limina prima tuae.*

Quod igitur semel voce, Lesbium oraculum, Theophrastus

plarastus, huc s^epⁱus re ipsa docuit gentium Regina Roma dignam esse homine libero agriculturam. Verum adeo non modos summos, sed infimos quoque homines amor tangebat hortorum: ut pauper- *Plin. lib. 18.*
cula urbana plebecula Babyloniæ amœnitatis pen-
sile sumptuosumq; miraculum simulata de fenestris
olim (quod nostræ etiam ætatis vulgus usurpat) hor-
tensia rura suspenderet. Urbem orbis epitomen, *Apud Ce-
lam Rho-
dig. lib. 18.
l. 25.*
ut nobilis ait Græcus author, plura decora comple-
tentem; quam quæ possent unico nomine conclu-
di, triplici quondam insignitam fuisse accepimus: *Aug. Petri-
tian. sp. 2.
ib. 1.*
pervulgato scilicet Romæ, robur græcè sonantis: *Nannius
l. 6. Miscell.
c. 1.*
arcano, ut quidam putant, Amaryllidis, vel ab amo-
re latina origine, vel ab incilibus, quibus Argei
campi Romana palus siccata est, græca significatio-
ne deductæ: sacro demum atque in sacrificiis usurpa-
to Anthusæ, hoc e^st, Floræ, sive Florentiæ, unde sa-
cra Floralia nominantur. Ut videlicet urbs & regi-
rum gestarum gloria, & florum studio florentissima
ipso etiam nomine floreret: utque floribus operam
dare Romanum esse gloriemur. Digredere jam
tempestivè à Romana urbanitate ad Africanam
barbariem liberrima narratio: ibi pande Regii Ge-
neri penetrales hortos: ostende nobilitate, sapien-
tia, integritate sp^ecabilem Antistitem Paulinum *Florum
cultor Pau-
linus.*
tum præclarè liberum, cum vendibili servitute
alienæ libertatis redemptor humum fodit; ut olen-
tium herbarum florumque munuscula metat, quo-

A 4 ruia

rum suavissimo nexus & barbarum Genserici ty-
ranni animum sibi devinciat, & se suosque captivos

Dioclletia-
nus ex Im-
peratore o-
kto.

cives simul absolvat. Quòd si Diocletianum, tra-

béatum illud monstrum, ac sceptrigeram furiam,
abdicato demum, quod nimium diu impotenter
ac tyrannicè tenuisset, imperio, culta innocenter,
olera sic nobilitarunt: ut tam ipsi gloriosum futu-
rum fuerit, si columnarum inscripta monumenta
ex Imperatore olitorem prædicassent, quām fuit ei-

Baron. An-
nals. to. 2.

dem probosum, quòd Christiani nominis eyerso-
rem appellariint: quanto plus gloriæ cum lectissima

florum messe metere credenda est in hortorum ur-
bano rure colendo splendidè rusticata nobilitas?
Sed quid ego mortales hortensi culturæ deditos ad-
miror? Deus ipse triumphata morte redivivus atq;
immortalis non in triumphali Regis paludamento,
sed in subrustica hortorum cultoris effigie amantif-
signæ se Magdalena videndum præbuit. Et sanè ad
sempiternæ voluptatis colendos hortos reducem
species decujt coloni. Nec equidem mira subagre-
stis hominis imagine sese induisse redivivum mortis
triumphatorem, cœlique Imperatorem Deum, qui
sic agrestes florum delicias adamavit, ut ardua Cœ-
litum felicitas facili mortalium labore præcerpen-
da in florem campi, lilyumq; convallium humili ap-
pellatione transferit. Quòd si Deo decorum fuit

Christus
redivius
hortulanii
specie.

nostrum se florem facere, & appellare: quidni nos
pulcherrimas ejus imagines, flores videlicet ambi-
tiosè

tiosè colamus? Jam non est mihi quærendum, cur ^{Jubet flores} idem suavissimus planeque floridus Legislator agri ^{considerari.} lilia citra illum ipsorum laborem Salomonis regio cultu ornatiōra considerari jussēt. Eorūdem enī & unicus & providus cultor voluit agnoscī Deus. Ut flores colere majus humano decus esse intelligamus. Eas igitur mihi sit absque levitatis nota docere, quod gravissimis viris, atque adeo ipsi Deo pulchrum fuit usurpare. Huc accedit non leve florū cultura non exercendā solum, verū etiam tradendā incitamentum, severioris nempe sapientiæ erga geniale hōc ingenuumque studium plausus & præconia. Sed nunquam illa gloriōsius plausit, quām, cum eruditissimi ore Lipsii locuta ^{De Con-} in ambiguo reliquit, an flores hortus elegantiōres ^{stant. l. 1.} ^{l. 2, 3.} funderet, quām Lipsius loqueretur. Duo hīc præstari à me posse penitus diffido, ac pernego. Alterum est, ut omnia colendorum præcepta hortorum. persequar. Quis enim unquam primus intentati operis magister universa pervidit, ac posteris tradendum doctoribus reliquit nihil? Non fuerit igitur minimæ opportunitatis, & laudis pleraque, ac præcipua præmonstrasse. Alterum, ut omnibus placeam. Nam quis, nisi delirus; dissimilium inter se ingeniorum, atque etiam dissidentiū sententiarum infinitis mortalib[us] unum argumenti, atque adeo scriptio[n]is genus sapidum esse posse arbitretur? Si igitur habeo, si paucis, iisque sapientibus

Florum
culturam
etiam do-
cere deco-
rum.
Hortorum
cura sapi-
entibus
laudata.

^{De Con-}
^{stant. l. 1.}
^{l. 2, 3.}

Duo Scri-
ptori diffi-
cilia.

bus non dispiceam. Non hic opus mihi est more poëtarum è Parnassi viridario eruditam atram im- plorare, ut percupida mens amabiles sensus à fertili aspiratione concipiat: idem enim Zephyrus, qui odorato halitu floream terræ, ingeniosam inspirat animo fœcunditatem. Neque Agathippes lymphaticam lympham sitio, ut aridum ad nobiles partes in- genium irrigetur: eadem enim hortensis unda, quæ teneros terræ filios lactat, inter floreos fratres pu- dicam hanc meam Floram educit, & educat. Vale- ant Musæ, mera nomina, non vera numina canore superstitiōnis. Musarum instar omnium una mihi est, una placet & ingenua & ingenua colendi flo- ris Ars, quæ decentius à me, quam deflorata pudici- tia faude quondam famosa muliercula, Flora nomi- natur. Hæc igitur, dum cœlo non invida, sed æmula duodecim siderum illustri diadematè coronatum annum subinde nascentium florū perpetuo vere mirabilis coronat, florem mihi sertum poëtica lauro pulchrius intexit ipsius decora, ipsius leges ad hominum juvandissimam exercitationem promul- ganti. Ejusdem ego admonita floridum argumen- tum suavitate carminis alioqui condendum carmi- ni proxima, atq; inter flores decenter efflorescente oratione pertracto: quod recentium florū nomina pleraque peregrina sine obscura verborum ambage p versu dicere non est. Hæc me M. Catonis, M. Var- ronis, Columellæ, Palladii, Constantin. Pogonati sapien-

*Florum
cultura cur
Flora.*

*Florum
cultura cur
prosa, non
carmine.*

sapientissimi Imperatoris, aliorumque complurium gravissimorum authorum de re tum rustica, tum hortensi solutè scribentium nobilissimis exemplis ad hoc idem scribendi genus impellit. Et Constantiū quidem satis luculenter doctissime monet, è majestate Imperatoria esse non hominibus modò, verùm etiam floribus leges & jura præscribere. Ut hortos colere Cyri exemplo regium, hortensem artem præcipere Constantini documento imperatorium; utriusque autoritate aureum sceptrum, & floriferum bipalium tractare perinde splendidum esse fateamur. Valeat jam tandem Apollo, calor capitum fanaticus in fabuloso collis Heliconii sole apricantium. Tu mihi splendide ficto Apolline il-

Francisci
Cardin.
Barberini

Barberini
patroci-
nium im-
ploratum.

lustrior, FRANCISCE CARDINALIS BARBERINI, quà sapientiæ, quà gloriæ pupurea luce su-
aviter incendis animum, ut flores loquar, URBA-
NIS APIBUS tuis, ut spero, gratissimos. Et quam-
quam excelsæ indolis nativis, cultissimique horti
domesticis floribus abundas: non tamen dedigna-
beris tibi nascentes Floræ mex agrestes flosculos
liberali Urbanitate donare. Neq; sanè dedecet re-
giam istam morum facilitatem à summorum Re-
gum colloquio, & gravissimarum legationum ne-
gotio seducem inter horridulos hortos meos breve
per otium rusticari. Jam verò adveneror, atque in-

Aspiratio
divina flo-
ribus invo-
cata.

icer cœlestis felicitatis æterna vireta florentissima

Cœli.

Cœlitum gaudia semper eventilat, ut perennent:
sic hortensibus curis hisce meis aspiret, ut felici
exitu hilarentur.

Nova culturæ novum magisterium.

C A P V T I I .

Novam, & perutilem florum culturam in-
cultè scribenti mihi, ad impetrandam
operis novitatem veniam, utilitate benevo-
lentiam conciliandam, pretium operæ foret osten-
dere, à compluribus, iisque eruditissimis rei flo-
ræ scriptoribus, florum tantummodo aut histo-
riam, aut certè vim medicam fuisse traditam
quarum illa mortalium voluptati prodesset, hæ-
vitæ : accuratissimum verò cultum, quo de hu-
mana tum voluptate, tum vita optimè promerit
flores viverent, ac perennarent, ut diutius prodes-
sent, adhuc intactum indicumque latuisse. Quare
hoc equidem loco recentis ad operis certissimam
fidem, omnium, qui de floribus ad hanc usque æta-
tem conscripsere, catalogum cum ipsarum scri-
ptionum argumentis producere; nisi numero
sam recensionem istam authores aliqui Transalpi-
ni elementario ad expeditam cognitionem ordin-
numerantes occupassent, hoc est, partes meas im-
plessent. Ex his est, qui ducentos circiter numere
her-

Herbariæ
rei scripto-
res ab aliis
numerati.

herbariæ, adeoque rei floreæ scriptores, quorum nemo unus de universa absolute, ut nunc vigeret, florum cultione præcepit. Fuere quidem per pauci ex iis, quos legerim (legi autem complures) qui remota quedam aut mutila præcepta hac super re cum attigerint, integrum mihi ac per amplam tradendi cultus hortensis materiam reliquerunt. Ego igitur novis in præceptis præscibendis utilius occupatus longissimos indices ab aliis describere supervacanum puto. Neque tamen eos ingrato silentio dissimulabo, qui nuper ingeniosa floridaque scriptione ipsis decus floribus addiderunt. Sic enim, ut par est, in latinis hisce meis hortis non una modo brevissimorum flosculorum forma, sed florentissimorum quoque ingeniorum fama vernabit. Prior in hortensis meis novalibus floridissimum nomen efferat, qui suas pridem paginas florum scriptione gloriæ fecundissima conlevit, Fabius nobilitatis excelsitate Columna, eruditioris amœnitate flos, seu potius familiæ suæ lumen. Præter hos
Fabius Co-
lumnæ.

miraculum; quia Columnam florere facit, severiore in videlicet philosophiæ, mathematicæ, legumque disciplinam blandissimo florum studio coropiat. Floreæ sapientiæ præcōnes argutissimi sunt pridem evulgati, breviisque vulgandi codices, in quibus, quam in hortis, pulchrius flores nitent, ac suavius olent: quia illos oculatissima, & planè Lyncea levit eruditio, ac veritatem opacantes er-

ran-

rantium opinionum malos frutices extirpavit. Testis est è libris jam editis cum prior, qui non minus re, quā nomine ΦΡΑΣΑΝΟΣ Theophrasti, aliorumque veterum herbariorum descriptionibus respondentes plantas græcæ latinæque eruditionis momentis prudenter examinat: tum posterior ΑΚΦΡΑΣΙΣ, qua præter superiores aliæ complures minus cognitæ, rarioresque stirpes nostrate sub cœlo nascentes, à priscis olim herbarum peritis medicis descriptæ recognoscuntur, & declarantur. Testis, herbariæ regi Anazarbeum oraculum, Dioscorides & profuturis, & mansuris Columnæ notis explicatus, nondum tamen in publicum judicium typorum opera productus. Testes denique sunt, quæ jam eduntur in lucem ad Mexicanarum plantarum, animalium, & metallicarum fodinarum historiam notæ, appendicesque operi peregrino, ac perutili pates. Et eum quidem novæ Hispaniæ thesaurum, sive opportunam medicinæ historiam Franciscus Hernandus novo in Orbe primarius medicus congesſit: Nardus Antonius Recchus, Hispani Regis itidem medicus digeſſit: Joannes Terentius, pridem inter medicos ad corporum, nunc autem inter Jesu socios ad animorum perverſigandam salutem apud Sinas Lynceus doctissimus notis locupletavit: universi verò Lyncei, atque ipse præcipue Lynceorum princeps Fredericus Cæſius è diutinis tenebris erutam & eruditis

Francis.
Herman-
dus.
Nardus
Antonius
Recchus.
Joann. Te-
rentius.

ditis additamentis, & liberalibus impensis, ut pra-
clare legatur, in bono lumine evulgarunt humani-
tatis suæ. Scriptor alter à Fabio & ipse ad sapientia
latebram pervidendam Lynceus, Joannes peracu-
tum ollentis ingenium de Nardo & Epithymo dis-
putationis Fäber, Romanæ præstantiæ medicus,
atque herbarius Pontificius innocenter odoratis
plantis eruditum conficit aculeum contra Jose-
phum Scaligerum. Descriptorum serie florum pro-
ximum floret nomen Tobiæ Aldini, qui, dum Odo-
ardi Cardinalis Farnesii medicus Chymicus, & Far-
nesiani horti præfectus rariorū ejusdem horti
plantarum descriptionem profert in lucem, ad co-
lenda & coronanda regiæ pulchritudinij Farnesia-
na Lilia jure peregrinitas esse rariores plantas ex-
teras doçet. Jam vero scriptione, non eruditione
postremus floribus nostris inserendis est floridus
sanè scriptor Federicus Cæsius, qui genus, & proa-
vos, atq; hæreditarium principatum vix sua decora
existimans & omni bonarum disciplinarum genere
sic animum illustravit, ut erudita perspicacitate ma-
xime Lynceus Lynceorum omnium dux, ac propè
dixerim oculus sit: & multiformi scientia in perbre-
ves Phytosophicas tabulas coacta Mexicanam ean-
dem historiam sic fœcundavit, ut pluribus illa inge-
nii floribus, quam Indiæ stirpibus virere videatur.
Usq; adeò cultrice sapientia exaratæ fragiles paginæ
perennaturæ gloriæ seminarium sunt. Superest jam

Joannes
Fäber.

Tobias Al-
dinus.

Federic.
Cæsius.

ut

ut nos quoque utiliter vernatūras paginas usque ad huc intractatis & recentibus extollendi floris præceptionibus laudabiliter exaremus, quas tum diurna mihi experientia, tum consulti experientissimi cultores suppeditarunt.

Hortensis Architectura.

C A P V T . I I I .

Principiō, cui gestit genialis indoles in florum culturaī, floriferi horti areām eligat salubri cœlo subditam, summotamque procul à paludibus, ne coloratos inter flores à pestilentia regionis halitu ipse cultor mortis colore decoloratur: fluvio non adversam, ne aquosa & p̄es frigida atque adeo insalubri aura inspiretur: si locus suppetat, domesticam, ut assidui veris felicitate aureum seculum domi habeat, subjectumque videat è fenestrīs expictum floribus paradisum: quoad ejus fieri poterit, per amplam, ne florea natio varia & multiplex angustè habitet: aversam à septentrione, unde gelida pernicies mollissimis terræ fœtibus hyeme inhalatur: conversam ad meridiem, cujus tepidi humidique spiritus clementer aspirantes florū animæ sunt. Ita situs amoenitate ipsi hortulus Italiz non concedet, quæ sterili Aquilonis frigore Alpinis claustris excluso, ad australis coeli fertilem tepon.

*Hortorum
positio.*

*plin.lib. 18.
cap. 6.*

teporēm porrecta unum tota pomarium Varroni De Rer. Sic. lib. i. c. 2. videbatur. Sin autem siccanea regio humore nullo, aut parcissimo adjuvatur: hortos ita partieris, ut hiberno ad meridiem, aestivo ad septentrionem Pallad. De re rust. l. 1. tit. 34. flore spatia conferenda convertas. Illius enim loci frigidam austrinus halitus, præservidam siccitatem minus ostenta soli aquilonaris positio temperabit. Possimus quoque varios pro regionum varietate villarum situs ab idoneis authoribus præfinitos sic ad hortos referre, ut ii spectent in frigidis locis meridiem, septentriones in aestuosis, in temperatis exortum æquinoctialem. Eandem aream sic præ-Plin. lib. Planities. terea providus cultor exæquet: ut non æquissima nec perlirata, sed exiguè prona leniterque declivis humorem imbrium superfluum aliò everget. Apricam verò vel inveniat, vel efficiat: ne immi-Apricitas. nens, aut objecta opacitas gravius, quam Magni Macedonis umbra, officiat non dolari cuiquam Diogeni, at delicato florum populo salubriter apri- canti. Ut hortenses partus floridam & nitidam vitam vivant, amantissimi parentis sui vitalis solis calore, citra umbræ invidiam foveantur. Ut suis horti side-ribus discolori luce florentibus cœlum stelliferum emulentur, emulañda cœli decora libero prospe- ritu intueantur. Ut colorati pupuli ex atricis nubis pluvio lactatu vividum colorem ebibant, aërium lac umbrosa mora ne prohibeto. Ut marinis con- clisis avidius matutino rori oscitantia florea conchy-

Aqua irri-
gua.

Figura.

Sepimen-
tum.

lia loscidis margaritis æstum refrigeraturis perlungent, avarus obex instillatas opes ne intercipito. Sed rorantibus cœli guttulis, & antelucanæ serenitatis imbre æstuantium, atque arentium in aprico sitis hortorum satis extingui non potest. Quare fontani liquoris nativa, sive accersita perennitas, aut non ita profundi, laboriosique haustus putealis fons, aut certè cœlestis aquæ cisterninum conceptaculum sive intra, sive propter hortensem aream sit: ut baculis plantis vel manu illatus, vel suæ spontis humor, cum opus fuerit, ministretur. Ad hæc pro loci situ ea areæ figura diligenda, cujus in designatione vel nulla, vel minima spatii jactura fiat. Sin autem patentiore in agro tua sit optio: pro arbitrio angulatam aut rotundam, oblongam aut quadratam destinabis. Illud verò servandum est, ut area sepimento clausa, vel claudenda, si longior quam latior placet (sive ea rectis angulis, sive ovato ambitu definiatur) ab ortu longitudinem porrigat in occasum. Nam sepimenti, quæ latum est, breviora latera orienti, occidentique soli adversa matutinis ac vespertinis horis, cum longissimæ umbræ sunt, areæ minus extremæ utrinque in umbrabunt: medianeque plus solaribus radiis patet, hoc est, area tota erit apricior. Reliquum est, ut apposite delecta floribus castra (nisi quo alio munimento inaccessa sint) tutissimo adversus furaces excursiones vallo communiantur. Id autem seu modicè sublimi,

qui

qui furem non soleat arceat, circundato muro, si-
ve spineo sepimento statuetur. Non enim rosæ fo-
lium, sed cæteri etiam flores præfidiarias inter spi-
nas tutò habitant. Spes viva structili præfertur,
Colum. Dere
ragt. lib. II.
c. 3.
utpote parabilis minore sumptu, ævo diurniore
durabilis. Ea sic instituitur. Hortulus, quem ve-
luti florum urbem sepimenti mœnibus munire de-
stinaveris, condendæ urbis veteri more sulco, eoque
duplici sic cingendus est, ut alter spatio tripedaneo
distet ab altero; uterque verò bipedanea, vel sesqui-
pedali tum altitudine subsidat, tum latitudine dehi-
scat. Id verò fieri debet, simul atque ab æqui-
noctio autumnali largis imbribus terra maduerit.
Semina deinde paliuri, rubi, ejusque spinæ, quam
sentem canis appellant, quām maturissimā erui fa-
rinæ ex aqua maceratae immiscantur, eaque intrita
sparteis, aut nauticis veteribus funibus, aut quibus-
lib et aliis restibus inseritur. Siccati deinde funes
reponuntur in tabulato. Quadraginta mox diebus
à bruma prælapsis, sive post Idus Februarii, cum
redit hirundo, cum Favonius aspirat, siqua in sul-
cis reses per hyemem aqua stagnavit, exhaustur:
resolutum verò solum, quod autumno egestum
fuerat, ad medianam usque sulcorum altitudinem re-
geritur. Ad extremum prædicti funes impressis
fœti seminibus per utrumque sulcum porrecti levi-
terra obruuntur. Ita circa trigesimum diem pro-
repunt sentes, quos adhuc teneros interposita utri-

B 2

que

que sulco virgea sepe sic adjuvare oportet, ut in spatum, quod interjacet, inclinati virgarum adminicula superscendant: donec incremento firmiore corroborati densissimo, atque inextricabili nexu impenetrabile, atque adeo inexuperabile munimentum intexant. Non absimile satisq; validum sepimentum ita Diophanes architectatur. Sub æquinoctium vernum cubitali altitudine scrobem effudit: in illo & palos depangit, & funiculum extendet: pridie autem eruum molitum cum paliuri, rubi, & oxycanthæ, sive acutæ spinæ semine commiscens macerat, atque ad mellis crassitudinem cogit: extentum deinde funiculum eo semine conficit, oblitusque: locum cremore irrorat, irroratumque ad breve tempus patere sinit: egestam denique humum superinjicit: & post dies duodecim ginta pedalis incrementi germina existunt. Eadem in scrobem pede non altiore transponit: & intra dimense tempus cubitalem superant magnitudinem. Adeo verò in aculeatum, implicatumque vallum brevi adolescunt, ut hispida ipsa species prædōnum vulneret, ac dejiciat audaciam. Non dispari Democritus artificio agrestes delicias munit ac sepit. Etenim à veris initio quindecim diebus sepium sationi præfinitis, nauticum funem marinis operis detritum, jamque putridum prædictorum seminio veprium eruo permisto conficit: exinde in scrobem defodit, & quotidie irrigat. Ita proce-

*Apud Con.
stant. Cas.
Pogonat. de
Agricult.
l. 3. cap. 42.*

ram

ram atque imperviam sepe cito educit. Nonnulli restem in fricato rubi semine oppletam adobrunt: crassas arundines contusas obliqua, nec ad modum alta plantatione desigunt; mistisque terra latera men ingerunt. Alii lectis è rubo matris inoris, fanicum illinunt: deinde terra, simo que obracum rigant, donec germina emitat. Sunt præterea qui vivam spem in hunc modum excirent. Virgas rubi crassiores in segmenta discindunt: ea scrobi bus palmari altitudine excavatis diligenter operiunt: quotidie, donec egerminent, fossione ac rigatione, si tempus invitet, refovent. Ita sepes robusta, perennisque confligit. Novum aliud experimentum regii cultoris ingeniosa monstravit experientia. Plura hic diversi generis semina ceræ, vel tenaci cuiquam materiæ in longum tenuiter producunt & permiscuit: eadem optimè sterco raro subacto que solo commisit: atque ex ea congerie sepes admirabilis pullulavit. Nostri ramen agricultorū simpliciore cultura conceptos agros satis commode tueruntur. Unico enim contenti trium circiter palmarum sulco vastissimarum spumarum plantas è spinetis campestribus translatas, ac leviter attensas à Novembri mense ad Februarium infodidunt: vernorum intervallis cubitorum discretas arboliculas maximè ulineas & que attundendas interserunt, ut vepres quamvis asperos maritos fideli conjugio admiculent: sambucum, quoad fieri possit, non

esse interponendam censem: quia frigida, siccaque
vi assitas plantas emaciatur, & in caudicem enormi-
ter extumescens furacibus insidiis facile scandilis
est. Quod si locum tutiorem sepius mitius velis:
dedolatos cancellos è castanea, seu qualibet alia ex
arbore, quæ sub injuria pluviarum perdurandi per-
vicacia laudatissima sit, præfiges: ut innoxios illi
oculos admittant, procaces hominum manus, atque

Linearis pictura. adeo pecudum ora pedesque distineant. Ita præ-
paratum ac præmunitum areæ patentis æquor gra-

phidis peritus, ingenuæ amœnitatis architectus cu-
riosè dimetiatur: dimensiæ æquoris formam secti-
leim in partes pro dimensionis rata portione respon-
dentes linearis pictura contrahat in papyro: multi-
formem in areolarum imitationem deformet: pul-
cherrimam deligit exprimendam. Caveat autem,
ne phrygionem imitatus areolas frangat in folia-
cei operis angustas & minutulas incisuras, fationi
planè ineptas. Felicius æmulabitur phrygium opus
artificiosa florum consilio, quæ ipsummet areola-
rum solum ordinata colorum varietate distinguet.
Areolas nec adeo laxet, quin ad ipsarum latitudinis
dimidiam partem runcantium, legentiumve ma-
nus pervenire possit: nec adeo angustet, ut paucis
simorum seminum unaquamque sit capax. Quan-
quam qui natura magistra paucis iisque lectissimis
floribus contentus fuerit, numerosiore semitarum
labyrintho areolas poterit aliquatenus coarctare.

Semi-

Semitas duum minimum palmorum latas faciat, ut sine adnascentium plantarum attritu innocens obserret incessus. Laxiora quoque itinera praescribat, quæ se media hortorum umbilico intersecant, quæque sepimento proxima hortos ambiunt. In iis enim non modo est ambulandum, sed florales etiam testæ ordinatim statuendæ sunt. Quis jam enumeret hortorum inexplicabiles & plane labyrinthæ ambages, quæ felicissimo artificio non biforme Minotauri monstrum, sed bis amabilem oculorum, narumque voluptatem intercludunt? Expeditius veterum labyrinthorum, quam recentium hortorum artificiose inextricabilibus terroribus explicabitur exitum inveniam. Paucis rem expediem infinita varietate impeditam. Quot impavimentis atque, in lacunaribus, totidem in hortis mærandros ludimus & labyrinthos. Ut Dædaleam antiquitatem nostra longe superet quæ ingenio, quæ numero Dædalotum. Quin etiam beatores Archimede Geometræ docile solum innumérabilibus formis inscribimus non humano sanguine, sed florea purpura colorandis. Illud autem studiosè curamus, ut areolarum non universa modò compositio & colligatio, sed unaquæque etiam figura, & veluti facies concinna & venusta sit. Nullæ tamen formosiores areolæ informantur, quam quæ rotundantur in rosas, aut radiantur in stellas. Ut sine fabulæ fuco & fallaciis Elysium nostrum vel

B 4 sine

sine floribus floreat, & sua sidera morit, quæ splen-didam hortum sobolem manifestius, quam remo-tissima cœli lumen, prognunt. Sed floreæ sa-tionis omnia maxime utiles, & fatis venustæ cen-sentia: octo angulorum areæ minusculis quadratis

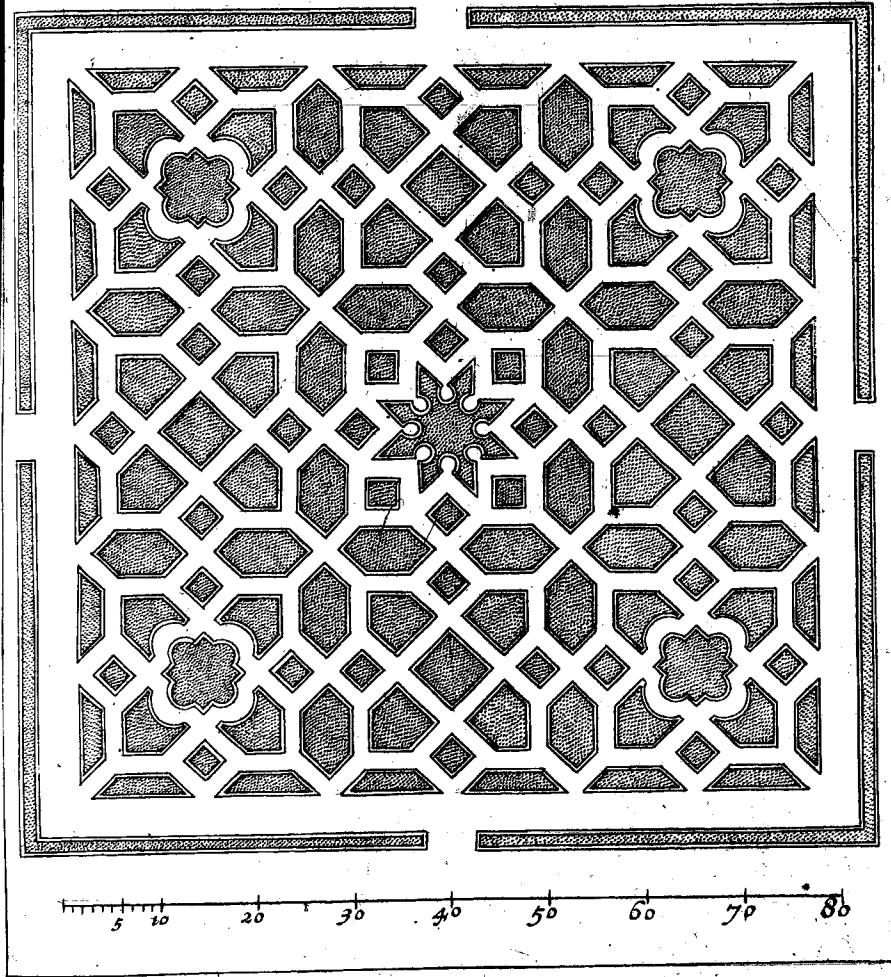
Formæ va- areolis intersticiorum. Non fuerit (opinor) ab re-rum.

multiplices jam hortorum formas adumbrare: ut hortensem architecturam clarius, quam ipsa verba, linearis adumbratio eloquatur. Illud hic anim-advertivole subjectas exempli causa: diversas hor-torum imagines ad certæ magnitudinis areas ac-commodandas esse: ut aperte indicant scilicet lineis addita singularium imaginum dimensiones. Quare pro spatii amplitudine varia areolarum con-formatio varianda est. Quæ autem lineantur infra regulæ modulorum sive partium, minutioribus segmentis communes sive Romanos palmos, am-phoribus corundem palmorum decades indicant.

Sic cui

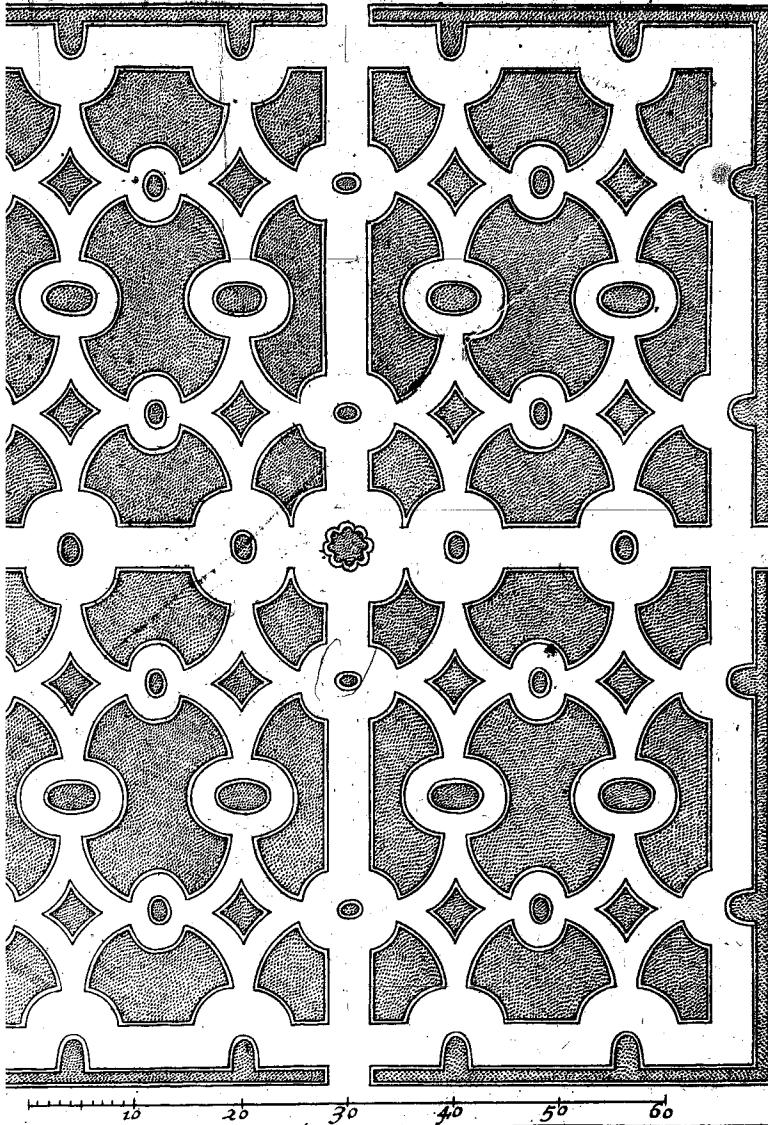
25

Si cui uolupe sit cælestis ciuitatis beatissimam sedem æternæ
stabilitatis in quadro positam terrenæ amoenitatis hortensi am-
bitu designare. cœloq; quodammodo in terris assuescere: hoc
illi proponitur: quod in quadratos hortos quadrat: exemplar.

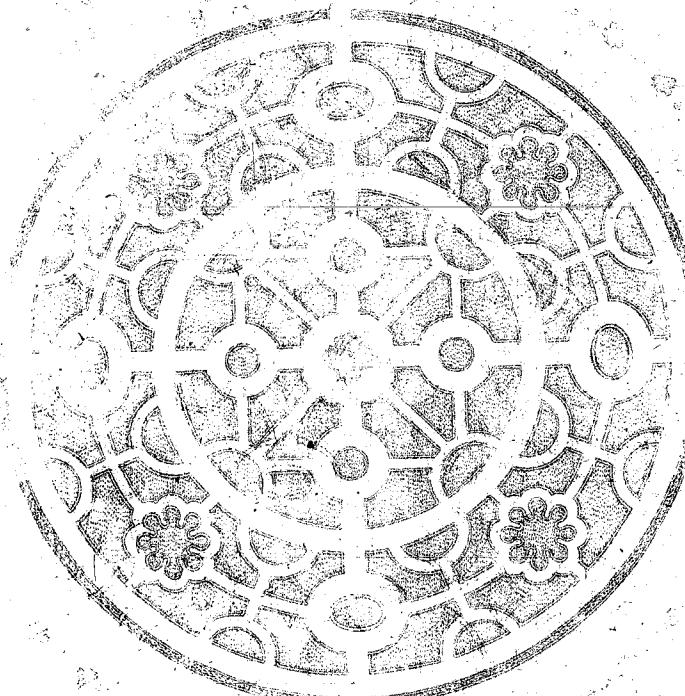

*ris angulis oblonga. hoc est ad proferendos floride uoluptatis fines²⁷
orrecta magis aridet area: hec etiam forma delectat.*

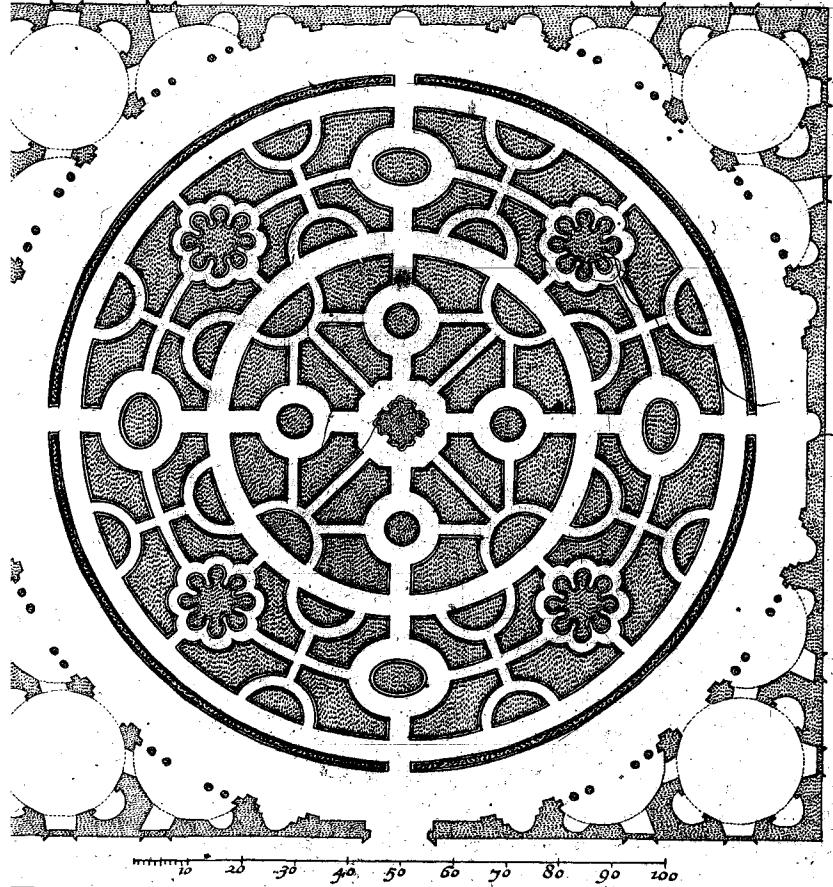

sed in amissione elongiori ex parte missis resistentiis invenitur non nisi
conveniret quod accidere posset ut non possit esse hoc eadem
accidere ut sit in causa diversa. Tunc etiam si non in causam
ad accidere non videtur sed in causam diversam ut sit in causam
accidere ut sit in causa diversa. Tunc etiam si non in causam
ad accidere non videtur sed in causam diversam ut sit in causam
accidere ut sit in causa diversa.

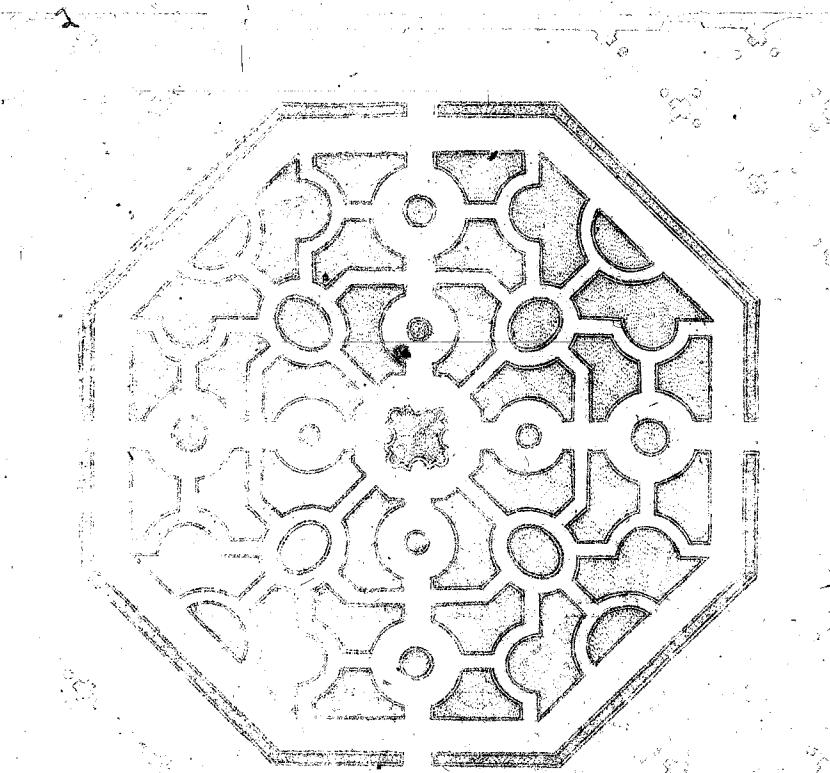

29

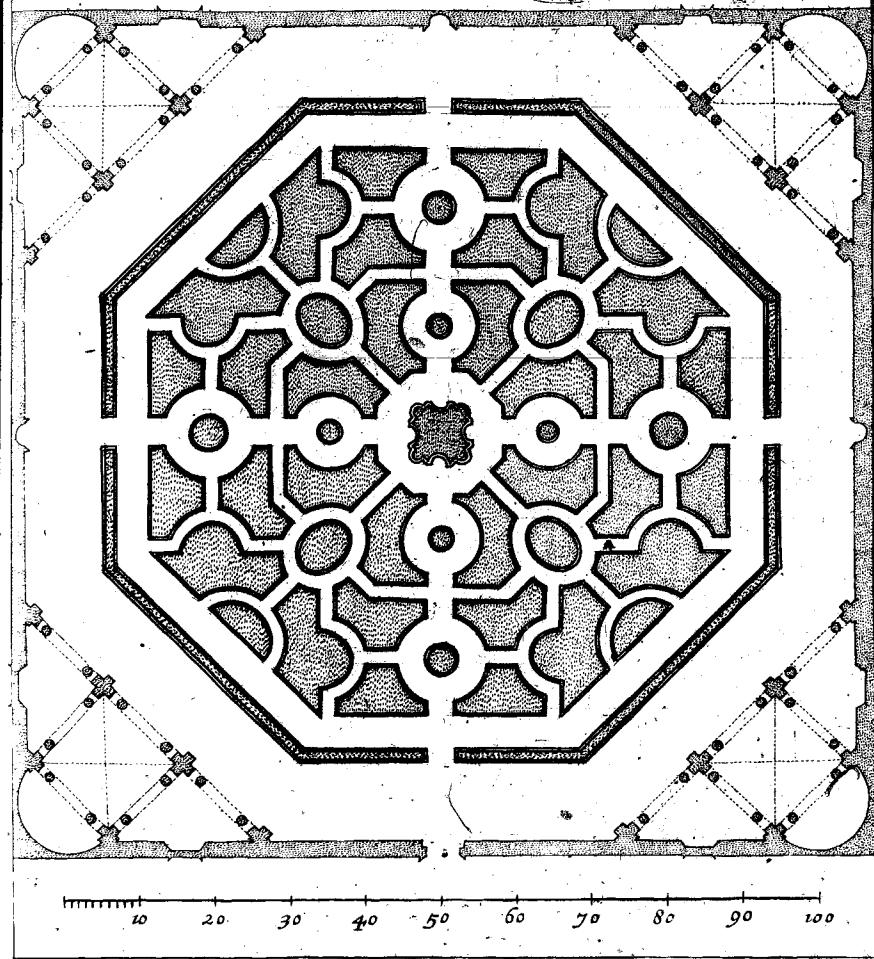
mundi ornatisimam rotunditatem hortensis ornatus rotunda imagine habet
ulari, uel citati florae nouum orbem condere: orbiculatum habes rudimentum
strata in area lineatum; cuius continent muro circumsepta superuacaneis
ituor in angulis tam hortensis supellebris cellas, tam congruentia floribus a-
ria poteris excitare: ut florea in fidu filiuestres Orphei ne defint. Caeubis
ren. ne monumentum circa extructum uel altitudine nimia, uel minima in-
vallo areolas incommodè opacet. Quare cuncte excitandum, et latore am-
lacio distinendum erit.

1. *Utrumque* dicitur in scripturis: *maranthes* et *maranthes* et *maranthes*
et *maranthes* et *maranthes* et *maranthes* et *maranthes* et *maranthes*

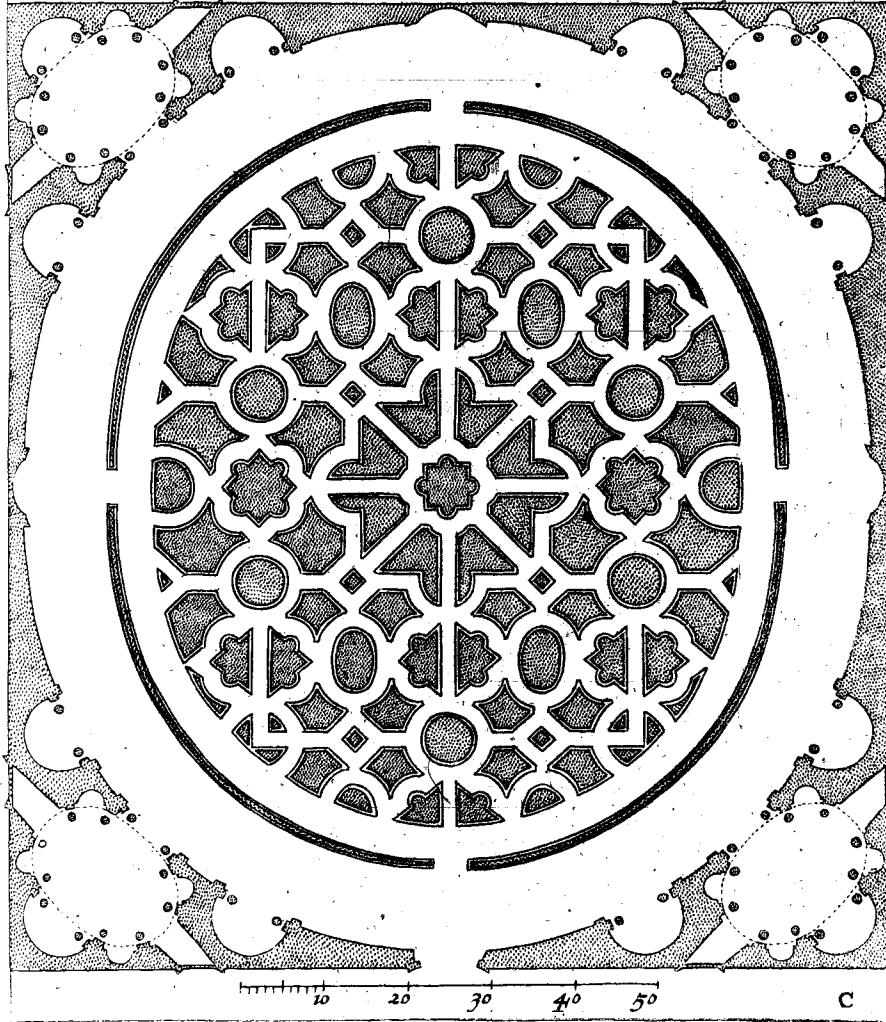

Constitutum triangularium cellarum quadrata in area opportu-
nitas erit si angulos octonos habeant horci. quorum aliquid hic
specimen subycio: ut plures tibi ubiq. parabiles. quam venusino
poetæ in Tiburte recessu. amœnitatis anguli rudeant.

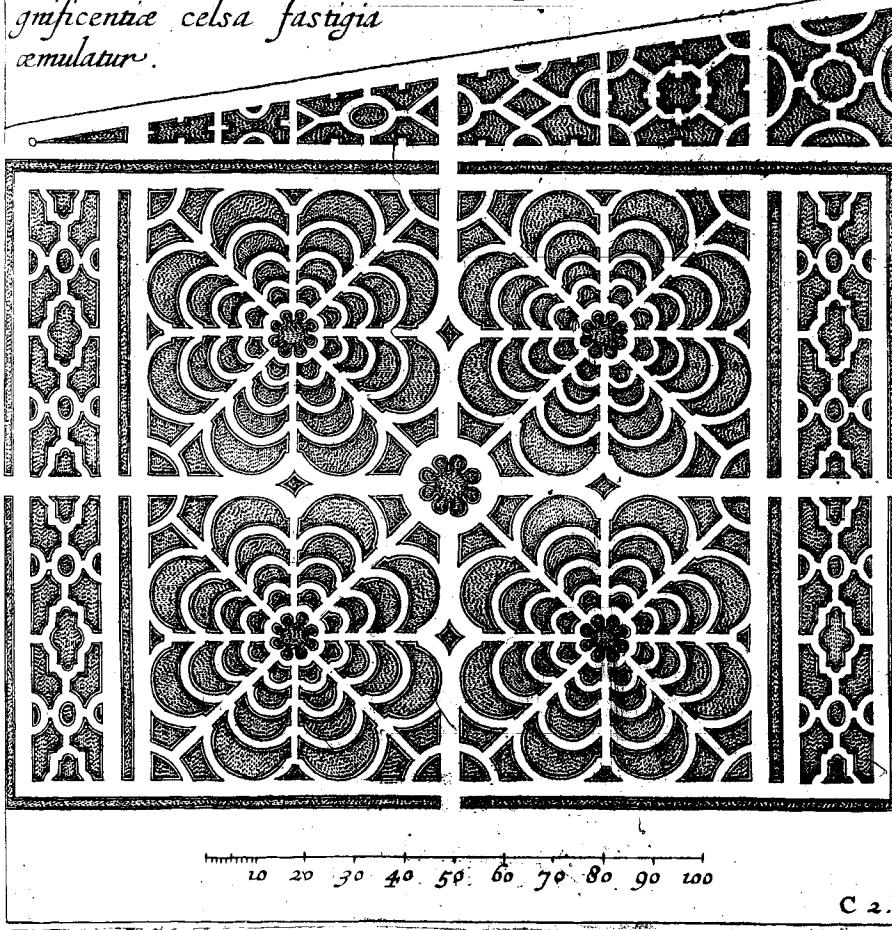
Si circense spectaculum non olim procurrentium equorum fugitiva
sed assidue iernantum florū statria: uoluptate exhibere matu:
en tibi ouati circuitus commodum circum honestissimā Flōre nouis
Ædilis aperio, ysdemq; cellis extruēndis opportunos simillimos an-
gulos propono.

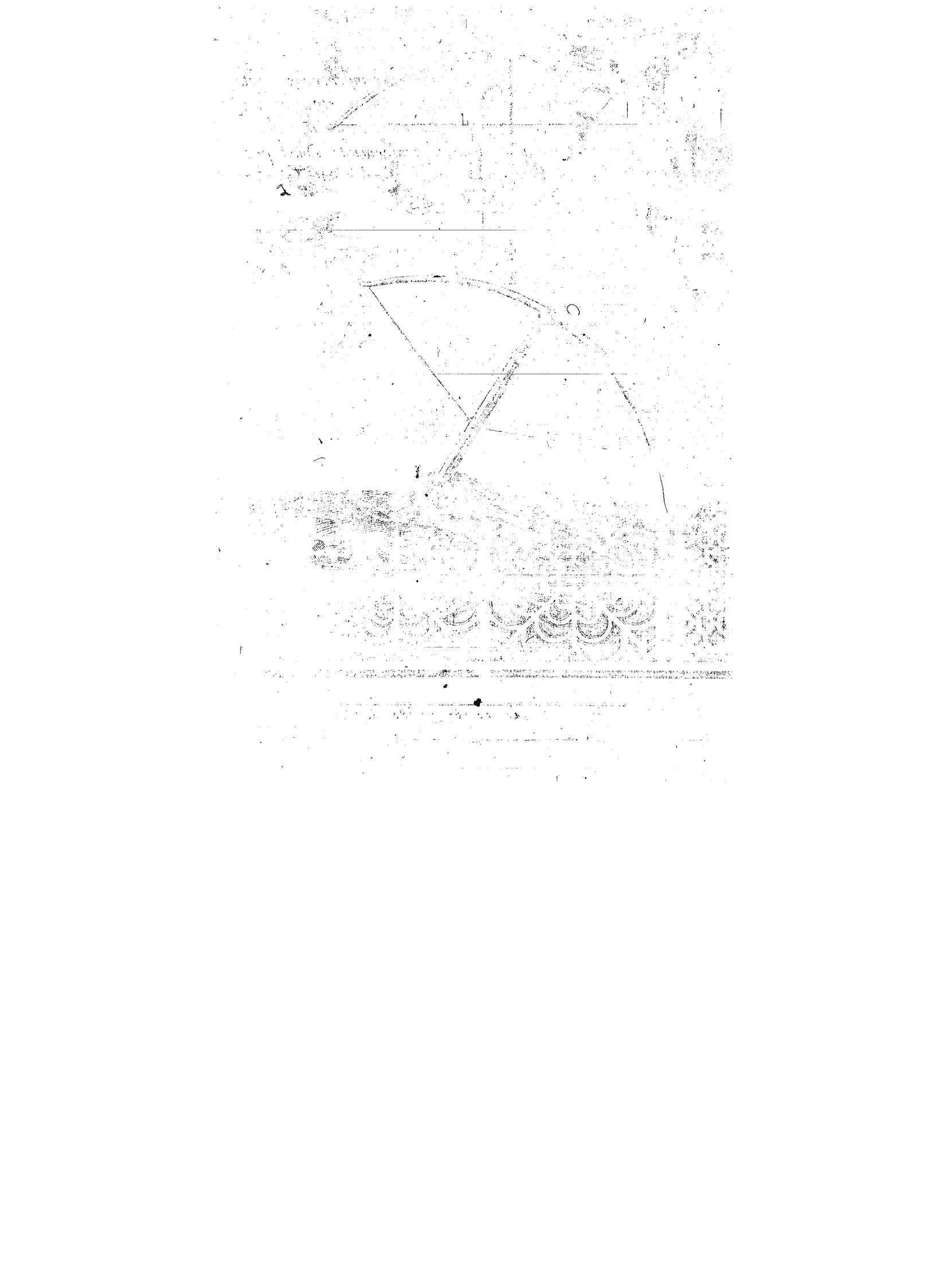

35

At uero si enormis ambitus aream denormans pulcherrimæ opti-
mæq; formæ non permitit optionem: quantum spatij licebit
ad normalem figuram reuocabis: reliquum areæ tum in obeliscu-
tum in alias non incongruentes imagines conformabis. Quod pro-
ponitur exemplar ab denormata multilq; capacitate felix est;
simili enim pyramidis miraculo Ægyptiacæ ma-
gnificentie celsa fastigia
emulatur.

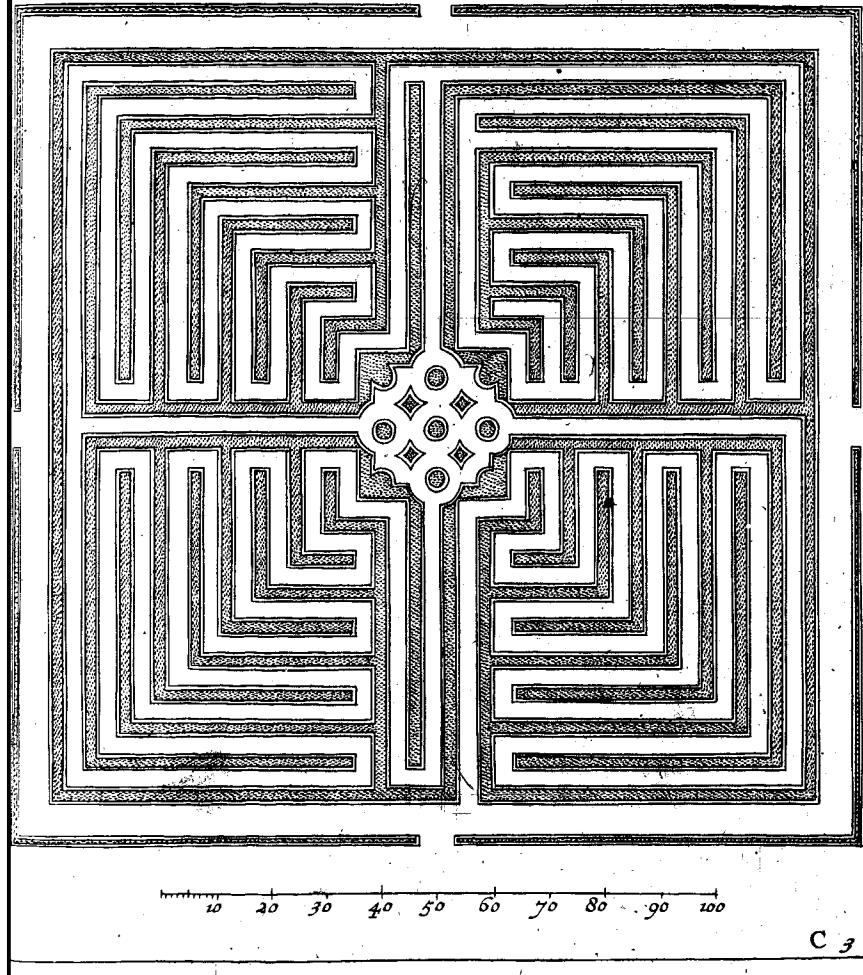

C 2.

37

Si uelis deniq^{ue} flore^{rum} curæ quam facilem aditum, tam difficultem exi-
tum hortensi repreſentare ſimulacro: tuos hortos in labyrinthum implica,
cuus hic imago aliqua exhibetur. Poffunt autem labyrinthi areolæ uel
ceterarum inſtar humiles ſubſidere, ut oculi tantum implicatis flexibus
irretiantur: uel ad quatuor circiter palmos lateritia ſtructura excitari, ut
pedes quoq^{ue} inter flores errabundi iucundiffime impediāntur.

Vetus ars, quæ needum penitus antiquata est, olenium herbularum tonsili sepimento amœna hæc florum stativa circumvallabat: ubi non ipsi modò inter se flores civili bello, sed herbacea etiam propugnacula cum floribus, quos defenderent, de pulchritudinis præstantia blandissimè certare viderentur. Verum istiusmodi sepes duplice nomine incommoda & frequenter attondenda erat, quod facile silvesceret: & subinde renovanda, quod citò senesceret. Quare utilius novitio invento ^{Ad areolas} sanguinibus pulvinos sativis florum deliciis insternendos ambiunt fulcra coctilium laterum tenuiorum, qui parem in crassitudinem cote lavigati aptissimè inter se committuntur. Si vel fidelibus oculis credas; non contiguos lateres, sed perpetuas tabulas ad unguem dedolatas existimes. Usque adeo faxa ipsa floruni persentiunt amabilitatem: ut ad illos jucundissimè complectendos arctissimæ coagmentationis societate conspirent. Pauca quædam hic habeo præmonere. Primum, ut alibi lateres in lateraria officina seligantur; hi enim, quippe exigua coctura densati, contra frigora pugnaciores: rubri rejiciantur, ut qui minus igne durari ad primos algores in fragmenta dissiliunt. Alterum, ut in recto plani, in sinuoso opere curvi adhibeantur. Tertium, ut in arcis obvallandis, quæ parte longi sunt, defigantur, non autem quæ lati: ne parum altè depacti aut incedentium, aut fodientium offendere possint.

C 4. sione

sione loco moveantur. Postremum, ut supra semitarum superficiem tres tantum uncias, sive totidem transversos digitos extent. Debent præterea funiculi, pro varia areolarum conformatio[n]e plures paucioresve, validè intenti utrinque depactos ad paxillos alligari; ut patem laterculis omnibus extantiam præfiniant; ut eosdem ad lineam dirigant; utque Ariadnæ filo felicius hortensium labyrinthorum ambages ingressis, non hospitibus Theseis, sed ipsis architectis Dædalos facilem laboris exitum commonstrent. Quin etiam flexuoso in opere sic artificis manus est regenda funiculo; ut ejus alterum caput, opportuno figatur in centro, destinatam in curvaturam circumducatur alterum. Non est operis instituti minutiore docere rationem areolarum varias in figuræ efformandarum: neque enim structori monstrat architectus, quæ facile potest ille sua ex arte, vulgatoque ex usu cognoscere. Cæterum, si clementior cura suaserit, ne in beneficos areolarum stipatores laterculos integrata imminutio, ac mutilatio desæviat, Marcum Antonium Specchium Romanum audi tum hortorum amœnitati, tum coctilium laterum integritati hac perutili solertia consulente. Aream vel quadratam, vel intra rectos angulos oblongam in paginæ commensum respondentे linearum ambitu contrahes: in quadrangula spatia quaqua versum æqualia, quæ laterculorum latitudinem pro rata por-

M. Anto-
nins Spec-
chius.

portione adumbrent, lipeis cancellatim reticulatis distribues: areolasque ita definies, ut integræ segmenta, nempe solidi lateres includantur. Prædiscere tamen hic debes, ab istiusmodi strutura curvos ambitus excludi, quinisi comminutis laterculis circumduci non possunt. Si quem autem pingeat prioris, incommodique incubitus in humili subsidentium areolarum cultura; is poterit lateritio munimento calce interlito ad quaternos, quinosve palmos prædicta florum cubilia excitare. Post affabré munitas laterculis areolas, interjectæ ^{Semiteæ} semitæ consternentur æquè, ac tutelares laterculi, eandem in partem leniter devexæ. Si placet antiquitate magistra proficere: artem arcæ frumentariæ coæquandæ, ac solidandæ ad hortensium semitarum constrata sic referes. Cretam, sive argillo-

*Cato de re
rufi. c. 129.*

*Varro de re
rufi. lib. 1.*

cap. 51.

Colum. l. 1.

cap. 6. et

l. 2. c. 20.

Plin. l. 15.

c. 8. et l. 18.

cap. 29.

Pallad. l. 7.

tit. 1.

sam ac tenacem terram minutè confodies: amurca recenti non falsa bene consperges, ac subiges: ubi terra penitus combiberit amurcam, iterum probè comminuetur, cylindro coæquabitur, & pavicula verberabitur: denuo tandem amurca folium resperges, & arescere sines. Ita pavitæ, atque exæquatæ semitæ nec æstibus fatiscent, nec imbris lutescent, nec inutiles herbulas creabunt, nec noxiis formicis, & muribus scatebunt. Recentior tamen ars utiliter substernit in semitas aut veteris ruderis cribrarium pulvisculum, aut permistam glareolis arenam fossitiam, aut macram & rudem nullo-

nulloque vitiatam seminio terram, qualis est altius effossa, aut conglobari solitum in pilulas lividum retrimentum calcis, & cineris, quibus aqua maceratis saponis lixivium percolatur. Est, qui gracile solum in operto siccat, siccatum minutim comminuit, comminutum cum sabulo commiscet: deinde vel marru illato humore perfundit, vel in apertum effert, ut aquis cœlestibus humescat: in semitas denique tam feliciter digerit; ut, qui modò mollissimus erat pulvis, mox densam in duritatem lapidescat. Duplex autem consternendarum ambulationum via est: ut enim ingestum solum parvula condensatur, aut summas prope laterculorum oras cumulatum leviter trulla complanatur opere retrogrado; nec ubi levis exæquatio progressu inæqualiter subsidat. It fiet, ut solum adhuc suspensum tum suo pondere, tum pluviali pressu, quantum satis fuerit, æqualiter descendat, ac solidetur. Est etiam non nemo, qui coctilibus laterculis ad amussim lævigatis, & calce commissis aditum omnem bestiolis, herbisque præcludat. Verum tamen tam præclusa structura gravibus patet incommodis: adeo enim ab imbribus ac gelicidiis lubrica erit, ut illuc sine casu, aut prolapsione ingredi nemo possit. Adde, quod humore diurno viridem situm immundamque illuviem dicit, & prope assiduam purgantis operam exigit. Quanquam quocunque hortensis ambulaci solum, ne frequen-

quenter decidua pulvinorum humo herbescat, debet subinde converri. Unum hortis inutile habetur signinum pavimentum, fractis tenuisque testis, & calce addita coagmentatum. Id enim brumali frigore conglaciatum minutatim dissilit. Complanatis jam semitis, si quod areolis includitur, ejus loci solum florum sationi habile sit, retineatur ac tenuiter succretum in pulvinulos cumuletur: sin minus; illo egesto, quod certis utile indicis mox describam, sufficiatur. Hæc hortorum arriet architec^tura: quæ tamen absolutissima non erit, nisi seminarium adjunctum habeat, ubi generoso è semine spes hortensis gloriæ concipiatur, parvique hortorum Quirites edacentur, donec, probata per probabilem florem indole, in floream Rempublicam admittantur, degeneres autem excludantur. Aprica loci positio, mollisque declivitas eadem atque hortensis esto, tum ut genitalis caloris abunde, tnm nē collectæ per imbreu uliginis nimium sit. Areolas simplici artificio, directoque ordine quadratas, aut oblongas, necnon modicè latas facito; ut conscri^{pt} utrinque, purgarique possint: easdem prædictis latercularum tutelis circunsepi-to: semitas ad binos palmos, ut prius docui, laxato: ejusmodi seminarium ab hortis hortensitantum septo distinguito, pariterque circundato. Quod si ager angustior vix hortis mediocriter explicandis, nedum seminario adjungendo satis est: pars aliqua hor-

Semina-
rium.

Domici-
lium. hortorum extrema in seminarium abeat; (aut si neque hoc per loci angustias licet) fictilibus catinis parabile seminarium figulus ministret. Adultimum horti (nisi domini ædibus continentes sunt) contiguum cultoris domicilium requirunt, quo tanquam aliqua specula diurni nocturnique insidatores absterreantur.

Excubitor, & Cultor.

CAPVT IV.

Canis hor-
tensis.
Cic. pro Senat.
Rofc. Amer.
Plin. l. 10.
cap. 22.
Plutar. ch. in
problem. **V**T sine militum vigiliis urbium claustra, ita sine canum excubiis hortorum septa insidiis patent. Cave, tuus excubitor genitus & indolem ducat à somniculosis canibus, arcem Capitolinam silentio prodentibus: de quibus anseres vigilantes lectica splendide instrata circundantæ anserinæ ex argento imaginis solemni pompa, primaque Censorum cura publicè locati ad ædem Jovis Tonantis perpetui cibatus gloria defenso Capitolio triumpharunt. Adeo vero unica pœna inexpiable, ubilatrandum est, taciturnitatis flagitium sapientissimis Quiritibus videbatur; ut multiplici, & singulis annis repetito sambuci patibuli suppicio mutorum parentum filium aliquem flebiliter ululantem paternis silentii perfidæ cogerent oblatrare: atque infeliciter affixum

cir-

circumferrent, anserum triumphantium spectabile
trophæum. Ne canina tibi quoque carnificina pol-
luendæ, atque efferandæ sint assuetæ floribus ma-
nus: fideli, & ad levissimum quemque strepitum
solicito custodi crede floridos amores tuos. Intima
fides in extimis indicis eminebit. Placet igitur ex-
cubitorum canis (ut minutas præterea notas) usu vil-
laticus, aut pastoralis, ne Draconis Hesperidum fi-
deles excubiz desiderentur: educatione placidus in
domesticos, implacabilis in exterros, ne blanditiis
corrumpatur: toroso corpore robustus, ut cominus:
vasto latratu canorus, ut eminus: arduo statu minax,
ut utrinque terreat insidiantes: oculis sanguinea lu-
ce suffusa fulgurans, ut dentium fulmina portendat
audacibus: villo niger, ut luce clara terribilior furi-
bus conspiciatur, utque in tenebris nocti concolor
penitus invisum ad hostes accessum habeat. Hujus-
modi canem interdiu captivum vinculis continet, Ejusdem tu-
gurium.
ut noctu manumissus & libertus excubias agat
alacrior. Eadem excubitori mobile ac translatitium
tugurium crassis assibus è castanea contabulato:
in Austriteporem hieme, in Aquilonis frigus æsta-
te obvertito. Eo tamen in loco semper statuito,
unde tota hortensis planities, atque adeo quisquis
ingreditur excubitoris oculis subjiciatur. Sed fru-
stra hortis invigilant canes, si culturæ indormiant
homines. Colonus ergo fidem in primis, ac bene-
volentiam erga dominum colat, sine quibus horti
mali-

Colonipar-
tes.
Cap. c. 5.

*Colum. l. 11.
cap. 1.* malignè florescunt. Ne sit ebriosus, aut ambulator; quia capite pedibusque vitiosa vertigine laborantibus diligentia stabilitas vacillat: neque sit somniculosus, aut voluptarius; quia desidiosa molitiae laboriosæ hortorum pulchritudinis benefica est. Sit autem siderali scientia leviter imbutus; ut, quæ captanda culturæ tempestiva, quæque cœienda sint suspecta tempora in bona siderum luce prævideat. Sit floridæ rei sciens: ut scitè felices herbas excolat, infelices curiosè persequatur. Sit agrestium operum patiens: ut sereno die in hortensi sole apricus serat, exherbet, emundet, suis munditiis floribus ipsis nitorem addat: per imbrēm verò intra domesticum asylum umbraticus de floreis negotiis otiosè deliberet, arma rustica detergat, surculos indies præcidat, necnon variis numerorum crenis notet, quos deinde ad florū discrimina vel humi depangat, vel floralibus testis affigat. Licebit, si hubeat, in hunc usum resecta arundinea internodia laxioribus aliis internodiis operire; ut, quæ includentur, schedulae notabilium florū nominibus inscriptæ ab humoris corruptela integræ conserventur. Quanquam ego eidem huic rei plumbeas lamellas numeris insignitas, senos septenosve transversos digitos longas, unum latas, digiti quadrantem crassas utilius adhibeo: quod hæ, cum neque frangantur, neque putrefiant, ut surculi, permoleste reficiendæ quotannis non sunt.

*Xirg. Georgic.
lib. 1.
Colum. ibid.
Plin lib. 18.
cap. 24.
Liban. in
laud. Agri-
cult.*

*Tesserae sur-
culaceæ.*

Arundineæ,

Plumbæ.

sunt. Sicco diutius cælo amica irrigatione impluat, quemadmodum infra enodatiū explicabo. Hosce autem vicarios imbræ irrigat, dum sol vel occidit æstivus, vel imminent hibernus; ne affusus humor nunc fervore tabifico, nunc gelu mortifero cum siti vitam bibuli seminis extinguat. Prima luce areolas circumeat: si quid res florea detrimenti passa sit, pervestiget: flores vel senio, vel imbre, vel turbine, vel quo-alio casu caducos surculaceis paxillis, tanquam pedamentis, erectos adminiculet: injussu domini ne legat: ne jussus hinc inde sic demetat, ut versicolor seges intacta atque illæsa videatur: iis verò decerpēdis abstineat, qui placent sive nobilitate ad semen, sive novitate ad gloriam. Matutina florum messis in primis tempestiva est, cum sublucana illi blandientium siderum saliva guttatum perfusi omnino necarei sunt: cum recentem ad solem experrecti roscidis lacrymulis lepidè lippiant: cum semihulco risu legi prægestiunt: cum egelido tepore suffiti odoratiorem animam expirant. Hanc minimè silvestrem, immò urbanam, atque urbanitati cæduam florum silvam tenui lino, aut lento vimine nunc teretes colligat in fasciculos, nunc textileſ circinet in corollas, nunc etiam vinculo absolutam acervatim digerat in calathiscis, efficiatque suavi miraculo, ut pénſiles horti manibus & capitibus facile præferantur. Hic & colonum, & dominum monitos volo, ut quæ

*Cap. 20.
Rigandi tem-
pus.*

*Florum le-
gendorum
ratio.*

*Componen-
dorum peri-
tia.*

*Sacra aræ
floribus or-
nandæ.*

præ-

præcocis, quæ serotini floris crebris munusculis sacras ædes condecorent, gratiam aliquam munificientissimo Deo relaturis; qui, ut omnium saluberrimis deliciis obvius esset, è concluso intactæ Parentis hortulo existens flos campi apparuit; cum in agro Bethlemio amantissime præproperus media hieme vernavit: quique florea veris tempestate in ferali monte cruentus defloruit; quia lilium fuit, sed vulnificas inter spinas. Noxiarum quoque floribus animantium persequendarum optimus cultor artem percalleat, quam ego alio loco bipartitò fuseque tradam. Nocentissimas autem bestiolas, limacem, & erucam hortis potissimum caveat. Ergo si pluvialis anni fecunditas infelix cum floribus utraque florum pestem effuderit; intendentibus se tenebris ad furtivum pabulum egressas nocturnus ultor prælatæ face vestiget, deprehensas manu colligat, pede proterat. Si quas opaca noctis impunitas protexerit, suis ipsæ vestigiis reduce luce se prodent. Et limax quidem glutinosi corporis tractu insulsè salivans pigrum fugam ad letebram usque sequaci lentore inscribit. Eruca verò depasti floris residuum in summo solo relinquit, infra quod ad unius, alteriusve digitæ crassitudinem sepulta vivit. Ibi terram dígito, vel surculo leviter curioseque scalpe, ne multa simul egesta humus concolorem vermem involvat, & occulat. Quæris quid sit, cur viliſſimæ

simæ bestiolæ nobiles florum epulas tam avidè
consecrantur? Veram causam seria fabula do-
cto aperit involucro. Vos interim audite pigri
cultores, audite impigri fures vestris æqua meri-
tis adumbrata ludicro sermone supplicia. Est in
agro Hetrusco planities amœnissima, ubi quon-
dam stetit ac viguit Semifontana Respublica.
Hic florentissimos hortos Flora, suam scilicet Floræ horti.
Regiam, natura simul atque arte elegantissi-
mam architecturam conspirantibus, excitavit.
Et possim ego toto naturæ, artisque molimine
elaboratas delicias rudit, & inamœnus, atque,
ut semel dicam, urbanus agricola exæquare
dicendo? Imò verò possum, paucis quam plu-
ribus eloquentior ita si dixero: nusquam elegan-
tiùs, nusquam decentiùs, quam Floræ in hortis,
velut in voluptario theatro lepida florum natio
pudica ludit Floralia. Liberale ostium omni-
bus patet: sed, qua lege pateat, hisce incisum no-
tis admonet.

• *Hic ver aſiduum melius, quam carmina, flores*

Inſcribunt: oculis tu lege, non manibus.

Florentissima hæc Hetrusca Tempe B A R B E-
R I N I S A P I B U S feliciùs quam Thessalica
vulgaribus, natalia géminas utrinque confines ur-
bes Florentiam, & Senas propagatæ amœnita-

D tis

tis communicatione sic beant; ut illa tum re, tum nomine floreat: hæ sicut agrorum, sic ingeniorum vere perpetuo nobilitentur. Sed, ne in patriæ justissima commendatione nimis videar, unum è plurimis honoris causa nomino tum genere, tum hac utraque laude nobilissimum civem meum, Fabium Sergardium; quippe qui cultissimæ indolis nitorem in hortis cultu sumptuque nitidissimis repræsentat. Suis Flora deliciis tuendis colendisque præfecerat Limacem quandam, hominem primò quidem vigilacem & laboriosum; deinde verò (ut incuria diurno gliscit ex famulatu) conniventem ac supinum. Igitur cultrice ignavia horti vernabant in urticæ; decoram fane somniculosæ capiti coronam. Nec tamen seges illa sine igne acerrimè urens excitavit ad cultum; sed incitavit ad scelus. Frater erat Limaci Bruchus, homo inter fures nocturnos felicissimus; quippe qui raperet, & latraret: noctu furacissimus Mercurius, interdiu frugalissimus Marcus Curius. Floribus in primis dælicatus iste scarabæus delectabatur, quorum exuctam suavitatem in sordidum quæstum conglobabat: seu potius (ut ille cum fratre gloriabatur) ex divenditis instruviōsis flosculis ingenioso miraculo aureo fructus colligebat. Hortos autem non temerè, sed eruditè compilabat. Nam quos in cæteris eminentes, dominantesque

Fabius Ser-
gardius.

Ex longo
famulatu
incuria.

nobi-

nobilissimos flores de die vulturinis oculis præcerperat, eosdem sublustrī de nocte, Periandrum spicas, Tarquinium papavera decutientes imitatus, demetebat: quin etiam, ne in superbam pulchritudinis tyrannidem regerminarent, radicitus extrahebat. Sed nusquam vigilanter, quām Floræ in hortis expilandis indefessus truncator furacem operam suam collocavit: credo ut lentissimo fratri exherbandi viridarii laborem relevaret. Rem primò Limax fraterna scilicet indulgentia dissimulare: deinde etiam nec videre, nec scire posse; ut qui pro se, atque adeo pro insomni fratre dormiret. Adde, quod in florum densissima silva latè sparsa deprehendi posse fulta non putabat. Sensit tamen (quis enim sagacissimam fœminam falleret?) sensit, & ingenuit Flora in suorum verna juventute hortorum præfestinatum furtivo scelere calvitium. Itaque sæpè, at frustra fratrum par nocentissimum innocentibus verbis castigatos ita denuque minitabunda præmonuit: Cave Limax, cave Bruche, ne Flora nova Circe mutet ora: ne vos puniat flos. Risere nequissimis suis ipsis aliqui flosculis suavioris Dñinæ minas: quin imò perficitæ frontis Limax exprobrati sibi, fratrique facinoris neutrum esse concium pernegavit. Tum Flora furore flammea; oculis, voce, gestu fulminea; Agite, inquit, scelestissimi, qui mina-

D. 2 cem,

cem, ridetis, vindicem pertimescite: ac simul peregrino flore, quem forte manu gestabat, utrumque percussit. O prodigiosam, gravissimæque noxæ parem in hortorum vastatores pœnam! Contacta noxiorum corpora in turpes bestiolas repente decrescunt: utque maneant in recenti forma veteris culpæ indices notæ, Limaci manus pedesque recedunt, quibus, dum licuit, per inertiam uti noluit: oculi occuluntur, quos in somnum occluferat, cum fuerat excubandum: ad prætentandum cæcum iter & bacilli, & oculorum vicaria quadrigemina cornicula protenduntur, & ipsa ignavissima; quippe quæ levissimum ad incursum resiliunt: horum summa pars nigello puncto, velut oculorum simulacro ac rudimento illuditur: totum tergus infuscatur, ut rustici hominis id fuisse intelligas: eadem remanet pigritia in lentissimo raptatu, totumque corpus tanquam ipso in otio laborans frigidum lentorem, hoc est, ignaviæ succum exudat, ac viam sordidè signat, ne quis turpe vestigium persequatur: ipsa durissimi capitidis penetratis per vicacia durescit in ossiculum, seu lapillum cum ad multa, tum præcipue ad alieni obstinationem ingenii emolliendam medicatum. Unum in tanta membrorum mutatione Limacis nomen appositè retinet, qui limosam, inertemque indolem non mutavit. Similis ultio Bruchum vertit

*Limax in
bestiolam
sui nominis.*

*Bruchus in
Erucam.*

in

in erucam. Atque ut in illam degenerasse furem sentias; alacres ad furtum dīgiti in multipli-
ces pēdes; prærepti flores in vericolores macu-
las transeunt; Adeo verò depravatæ consuetudi-
nis tenax est hominum genus, ut etiam num mu-
tato corpore multati fratres ad corrumpendos
hortos pristina aviditate ferantur. Et quanquam
per nocturnas umbras suis quærunt insidiis im-
punitatem: ea tamen irrogata est pertinaci vi-
tio inevitabilis pœna, ut suo ipsum se prodat in-
dicio. Limax ergo salivatio ductu, eruca verò
semesa præda supernè relicta latibula common-
strant. Efficaci vindicis Floræ indignatione no-
centissimos homines ridiculas in bestiolas defor-
matos non sine risu demiratae sunt Floram de
more conseciantes Nymphæ quatuor, quæ sin-
gulas quadripartiti anni partes peculiari non
magis fructu, quam flore discriminant, floreo-
que annum discrimine in unam veris æterni fa-
ciem colorant. Ipsæ hortensium odorum vagu-
læ prædatriæ, decentium florū garrulæ adul-
latrices Auræ prodigioso spectaculo defixæ sus-
penderunt volatum, & sibilum. Unus tamen
Zephyri fraterculus, inter ventulos pusillus pu-
sio, libratis repente pinnulis, intentoque tragici-
cum in prodigium dīgito fidibundus monitor
pauca hæc insusurravit. Si fabula tam severè anim-
advertisit in hortenses reos: quam illi seriam

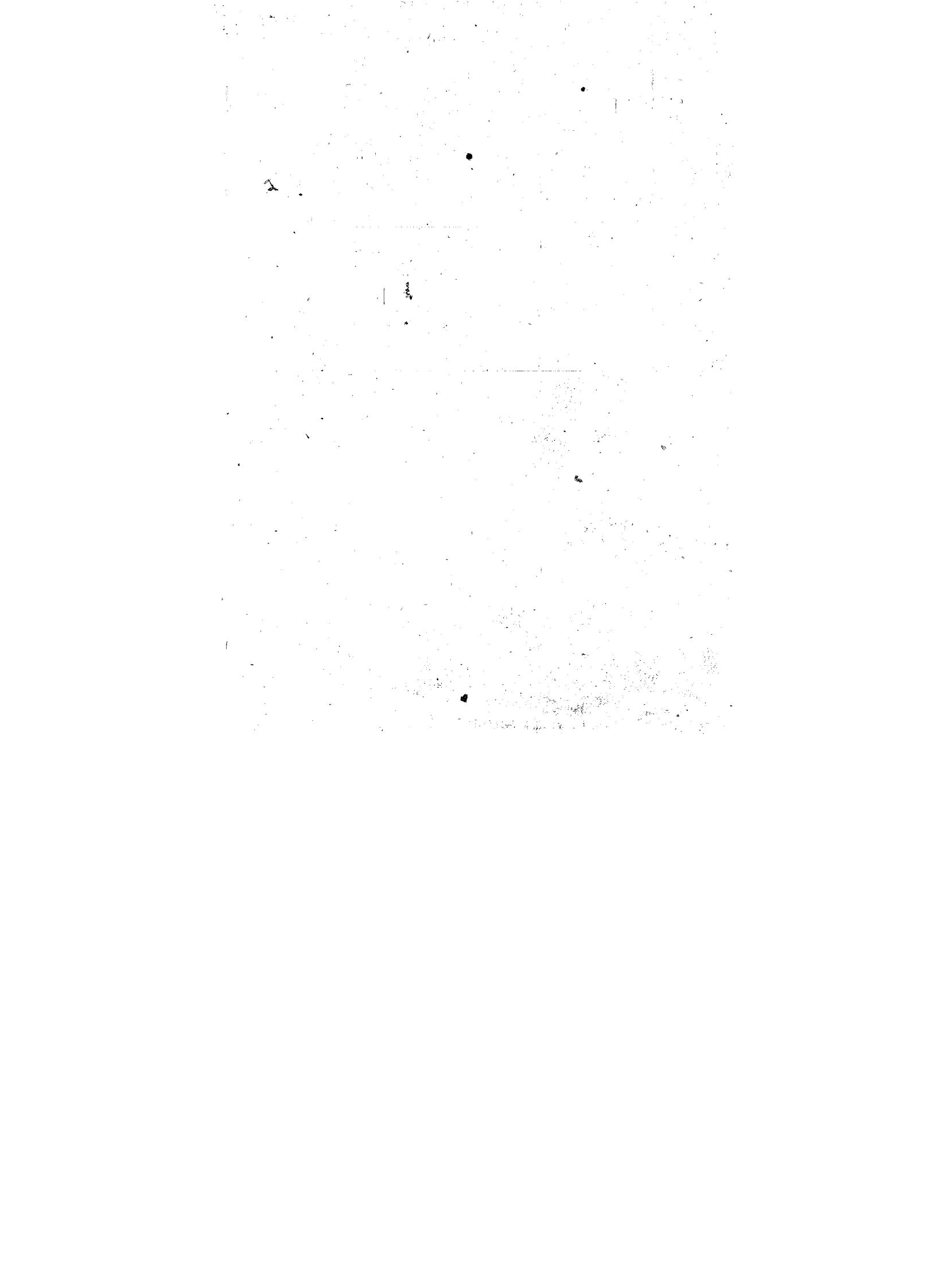
D 3   vin-

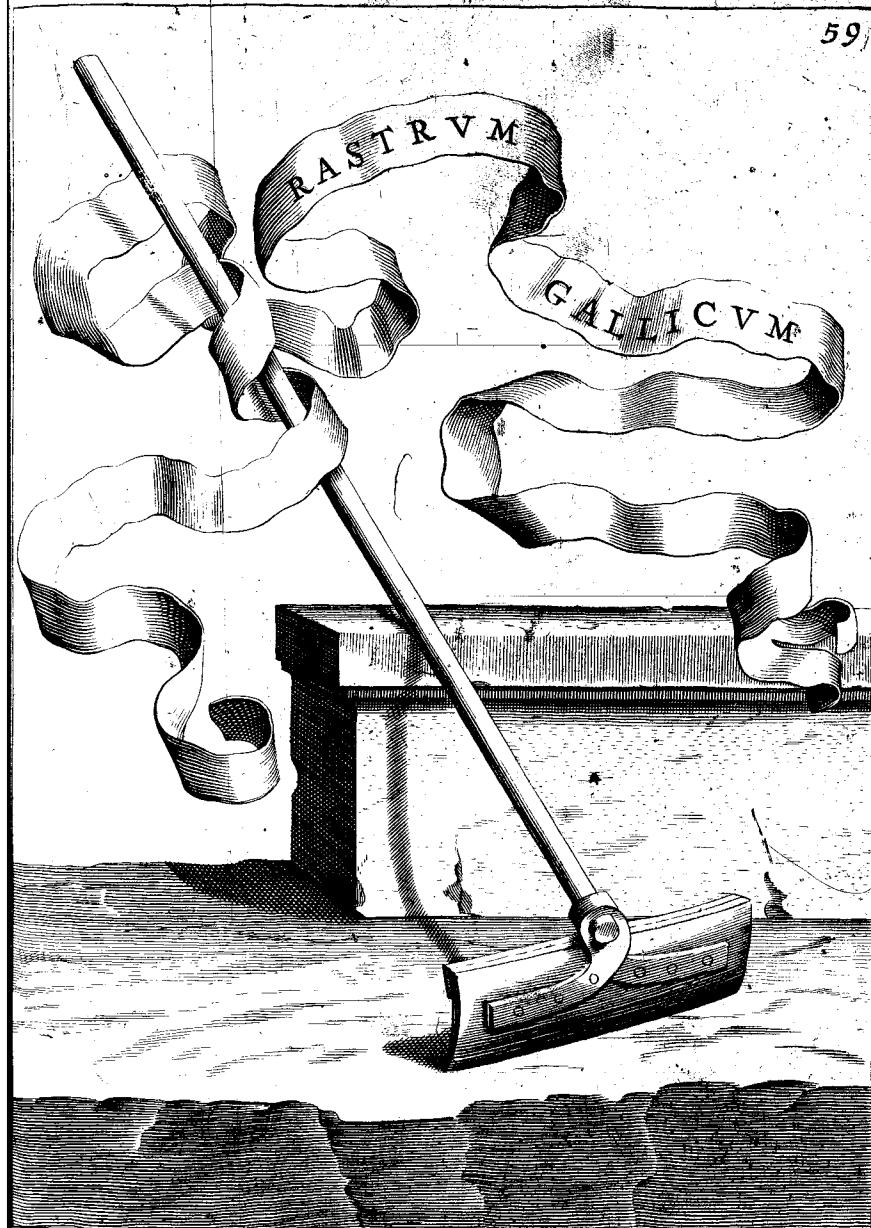
vindictam non pertimescant? Hæc habui quibus
& fures monerem, ut floribus abstineant; ne tur-
pius, quam eruca, fustibus versicolores fiant: & co-
lonos hortarer, ut pari diligentia & fide hortos co-
lant; ne limacis instar nudi, ejeclii, mendiculi par-
cissimè vicitent succo suo.

Arma

Arma Hortensia.

C A P V T V.

Neque miles, neque colonus inermis esto : sua cuique arma sunt : illi bellica, huic pacifica : illa cruorem, hæc florem eliciunt. Hæc igitur, quamvis agrestia, magnificienda, & sedulò comparanda sunt. Breve scilicet bipalium unum, uncias novem longum, latum sex, probè acuminatum : ut areolarum angustis limitibus interjectum solum, cum res exiget, citra lateritii muniti injuriam expeditè fodiat. Item palæ dux, quarum altera obtusior (sive ea pale. quadrata, sive cuneata figura sit) usitata extrahendi, reponendique partes expleas. Quadrangula altera, & in aciem desinens præacutam herbulas consertim copioseque in ambulationibus provenientes latè succidat. Gallicum è perpetuo ferro minimè dentatum rastrum, sive hortensis radula una, semistarum percommode eradendis herbis hoc artificio fabrefacta. Lamina è ferro, ex quo falces conflantur, palmum lata, quatuor digitos alta, supernè nonnihil crassa, decrecente paulatim crassamento in aciem extenuata leviter incurvatur. Ligneum longitudine circiter bicubitali manubrium ineditum in anulum ex lamella ferrea in semet flexili, decussatim divaricata, rastrique tergo affixa rotundatum, è me-

è medio summi rastri prominentem, modiceque resupinum. Hoc instrumento ita semita cultor exherbat. Correpto utraque manu manubrio, stans aciem herbido solo pressim applicitam trahit ad se, aversoque incessu recedens malas herbas succidit, ac sternit, & veluti fugiendo vincit. Nostrate autem pala rastrum hoc magis ex usu esse ipse usus ostendit. Illa enim non adeo leviter ad cæsionem impelli potest, quin solo sàpè suffosso planitiem lèdat: hoc innocentia tractu summam terræ cutem ita decerpit; ut malis tantùm herbulis, prominulisque saxulis corrasis, æquata semitarum glabreta æquiora & glabriora reddat. Illa præterea supino positu, motuque lentiorem navant operam: hoc prono penitusque in opus incumbente corpore quicquid inutiliter & nocenter eminet, corradit simul & converrit. Ubi vero satis congescit herbarum & sordium: sparsim relictis congestitiis cumulis, alia opera asportandis, suam adurget æquabilem rasuram. Idcirco planissimum esse oportet ita purgandum solum: alioqui enim minus utiliter adhiberetur id rastrum, quod male natas herbulas locis eminentibus succideret, subsidentibus tantùm delamberet.

Trullæ

Trullæ præterea fabrorum parentur majusculæ trullæ fabrorum.
duæ: altera exacutior, qua ambulacrorum herbulæ
carptoram vulnera inq; ipsa tenuitate fugientes ab-
raduntur: hebetior altera, qua terra minus altè con-
vertitur, quoque leviter ducta, reducta que compla-
natur. Alia itidem trulla minuscula tum ad fo-
diendum in arcto, tum ad minimas radiculas refo-
diendas. Inter hortensia quoque utensilia numera-
tur ovato lanceæ ferro persimile ferreum instru-
mentum unum, duodecim aut paulò plures palmi
Romanæ uncias longum: ubi medium maximè pa-
tet, duas uncias cum semuncia latum; acumi-
ne in semicirculum retuso, eodemque ad expe-
ditam fissionem, quām reliqua sit pars, tenuio-
re: ligneo manubrio priorem in partem, ut in
trulla fabrili, exorrecto: ad radices præsertim
aridas subruta humo inæocenter eruendas peru-
tili Belgarum invento in primis accommodatum;
ut meritò à deplantandi usū Gallicum nomen in-
venerit. Cultellus unus per brevi, crassa que lami-
Cultellus.
na, mucrone retuso atque devexo, quo malas
herbas adultiores, aut areis, aut semitis pertinaci-
ter hærentes radicitus eruamus. Paxillus præferra-
tus unus, qui paria per intervalla adactus scro-
biculos faciat floriferis bulbis minimo labore col-
locandis. Vas irriguum unum sic ex ære cyprio for-
mandum. Venter capax in depresso rem figuram
conglobetur: ansa versatilis annulato ex utraque
me-

Belgicum
deplantan-
di instru-
mentum.

Paxillus
præferra-
tus.

Vas irri-
guum.

media parte labro inferatur: rostrum duplex pandum atque multiforum utrinque promineat; quorum altero laxius, altero angustius perforato, prout usus exiget, humor floribus irrorabitur: oris autem patentissimi media tantum pateat pars, unde vas possit impleri: extrema utraque superinductæ laminæ obice obturetur, ne irrigationem declinatum cum innoxio stillicidio immodi-
cam pluviam superfundat. Hæc etiam in hortensem supellectilem opus sunt, navia, sive alveus

Navia. ligneus unus in scaphæ modum carinatus, intratæ cæmentisque in ædificio, terræ sordibusque in horto transferendis accommodatus. *Scopæ*

Scopæ. plures, quas ad everendum sine sculptura, ex poliendumque solum Reatinus præsertim ager idoneas mittit ex Indici milii geniculatis culmis, in paniculas molliter hispidas capillatis. *Peniculi.* Peniculi vel setacei, vel silaginei plures, munditas facturi summis laterculorum pulvinos circumstipantium oris, quas aut recens pastinatio pulvere, aut

Capula purgamentorum. nimbosus imber luto resperserit. Lignea purga-
mentorum capsula manubriata una. *Vehes item*

Vehes trusatilis. lignea una, bipes, unica rotula antica, gemino-
que manubrio postico trusatilis ad majorem ter-
ræ vim ultro citroque comportandam, sive etiam ad copiosa hortorum purgamenta exportanda.

Regula lignea. Regula lignea una, cuius æquabili tractu areola-
Arundines. rum tumos coæquetur. Graciles arundines plu-
ri-

rimæ, quæ tum ad caducorum adminicula, tum ad notabilium indicia florum, ut facto opus erit, concidantur. Tubiflales. Tubi fictiles aliquot, latitudine palmares, paulo productiores longitudine, ut eas plantas circunsepiant, quæ de terra in terram translatæ, tantisper, dum coalescant, subdiales debent quidem esse, non tamen apricæ; ne insolatione exarescant. Vasa flora- lia. Testæ item florales aliquanto plures, quam loci captus ornatusve postulat; ut, si forte gelu pruinisque, seu quo alio casu earum aliqua dissiliat, statim possit vicaria suffici. Sed, ne casibus, offensionibus, frigoribusve illæ fragiles sint, è laudatissima creta figurari, quæ videlicet exalbescat, siue ad flavum colorem inclinet, seu potius ex flavo virescat, singantur valideque excoquantur. E rufa, sive leviter incocta argilla fictilia vasa in hortos ne admittantur: quodista nimis humentem cum semper humum conservent, concreditas radices plerunque vel corruptunt, vefemant. Crassitudo requiritur minimum pollicatis, ne florum fibras penetrans sol, aut frigus exurat. Forma placet globosa, modicè humilis, ore patula, brevi collo leviter substricta, ventre turgida, pede lata. Humilitas enim nec longiorate per hiemem umbrâ officiet assitis floribus, nec prospectum impedit: capacitas vero largiore gleba semen ipsum complexa ab astu, bedu-

ma-

maque defendet; ac præstabit, ut idem latè diffusis
fibratis capillamentis in agnatum sobolem, in
florulentam familiam felicissimè luxuriet. Item
scabile parvum unum, satori, runcatorique inter-
opus sessuro percommodum, quaque versus pal-
mare, sed in summo uncia minus latum; totum con-
tabulatum etiam in imo, ut quancunque premet
semitarum partem, æquato pressu condenset, &
coæquet; ex uno tamen latere semiapertum, ut
capsulæ instar peniculum, trullam minus ~~lam~~,
sive quid aliud minutum utensile recondat.

Cistulae. Cistulæ inæquales tres: prior minima instar pa-
teræ plana, in præcocium penuia florum do-
naricas primitias oblatura: mediocris altera paulò
laxior atque altior in uberiore proventu idonea:
tertia denique reliquis capacior in uberrimo usur-
panda.

Orbes vi-
mīnei. Orbæ viminei complures unâ cum
structilibus florum donis subinde mittendi, ac
subinde reparandi; ut subitarios in usus habean-
tur in promptu. Cibra tria, quorum duo ex ære
cyprio filiatim extenuato sic reticulata sint, ut
primum plagis mediocriter raris grandiusculam
& exceptitiam bulbis; alterum minutis macu-
lis prætenuem & secundariam radiculis terram
incernat; tertium verò per ejusdem æris lami-
nam densussimis arctissimisque foraminibus di-
stinctam tenuissimum & cibrarium pulviscu-
lum transmittat, seminibus levissimè obruendis.

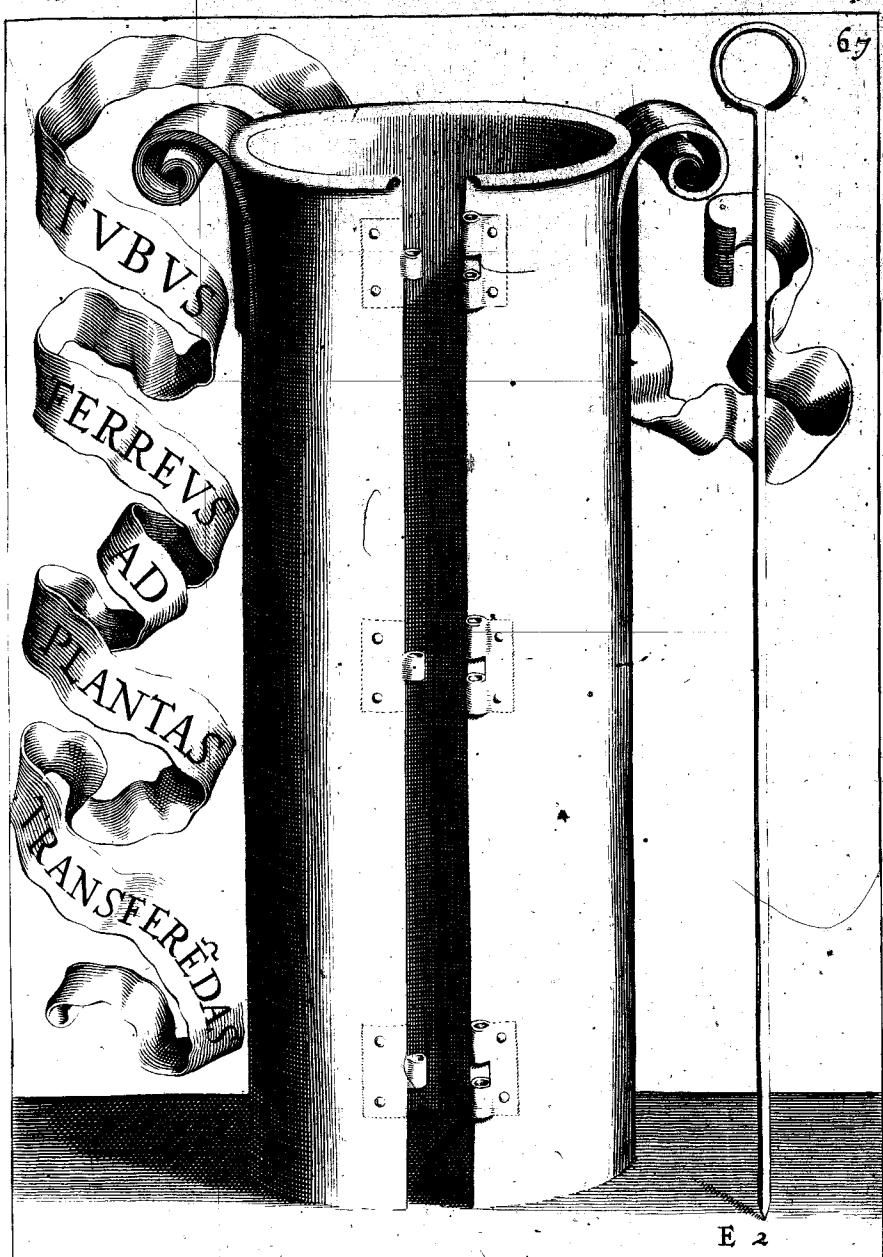
Item

Item laterna una contra nocturnas quā hominum, Laterna.
quā bestiolarum insidias facem prælatura. Musci- Muscipula.
pula una, vel plures pro murium hortos infestan-
tium copia. Thēca ferramentorum una, forsiculis Theca fer-
& cultello instructa; illis, ut florentes cauliculi bel- ramen-
lē attondeantur; isto, ut crenarum notæ in indici-
bus taleis, vel arundinibus incidatur.. Falcula Falcula.
una, qua hortensium fruticum inutiles ramuscūlī
amputentur. Serrula una, qua ramuli durisculi Serrula.
descentur. Cos olearis ferramentis exacuendis una Cos olea-
Lamellæ plumbeæ plurimæ, numerorum chara, Tesserae.
teribus discriminatæ, consitit insigni flore vasis
potissimum præfigendæ: aut certè pro plumbeis
arundineæ vel surculaceæ tesserae complusculæ,
quales paulò antè descripsi. Præter hæc lini glo- Lineum fi-
mus, funiculus multiplex, ac diversi generis vimi- lum.
na in varios, frequentesque usus necessaria sunt. Re- Funiculi.
liquum jam est, ut iunctio center eximendis transdu- Vimina.
cendisque cum hærente humo, dum adhuc efflo- Tubus fer-
rescent, plantariis habile instrumentum præpare- reus ad
mus. Lamina ferrea subtenuis ad lentam infragi- plantas
lenique duritiam temperata in tubum adapertilem transfe-
rotundetur, ejus diameter in latitudinem pateat rendas.
uncias circiter sex, decem & octo in longitudinem.
Sed quā tubus adapertilis est, altera laminæ ora tres
videm è ferro fibulas, paridis retas intervallo,
summa in medianam imam exporrigit: quarum sin-
gulas binis alterius oræ fibulis sic medias inserat, ut

E fer-

ferreo radio stylove trajectis nexisque simul universis tubus in orbem concludatur. Habet idem præter geminas utrinque ansulas, ad inoffensam tractationem laxi rotunditate tortiles, supraque summam oram eminentes, aut latiore in semet volumine convolutas. Ansulæ, fibulæque tubo ipsis clavulis affigantur. Denique os sumnum, ne deprimentes acie vulneret manus, in recurvum labellum hebetetur: & oris imi acies ad penetrandam commodius humum perbenè excitetur.

Huju-

67

E 2

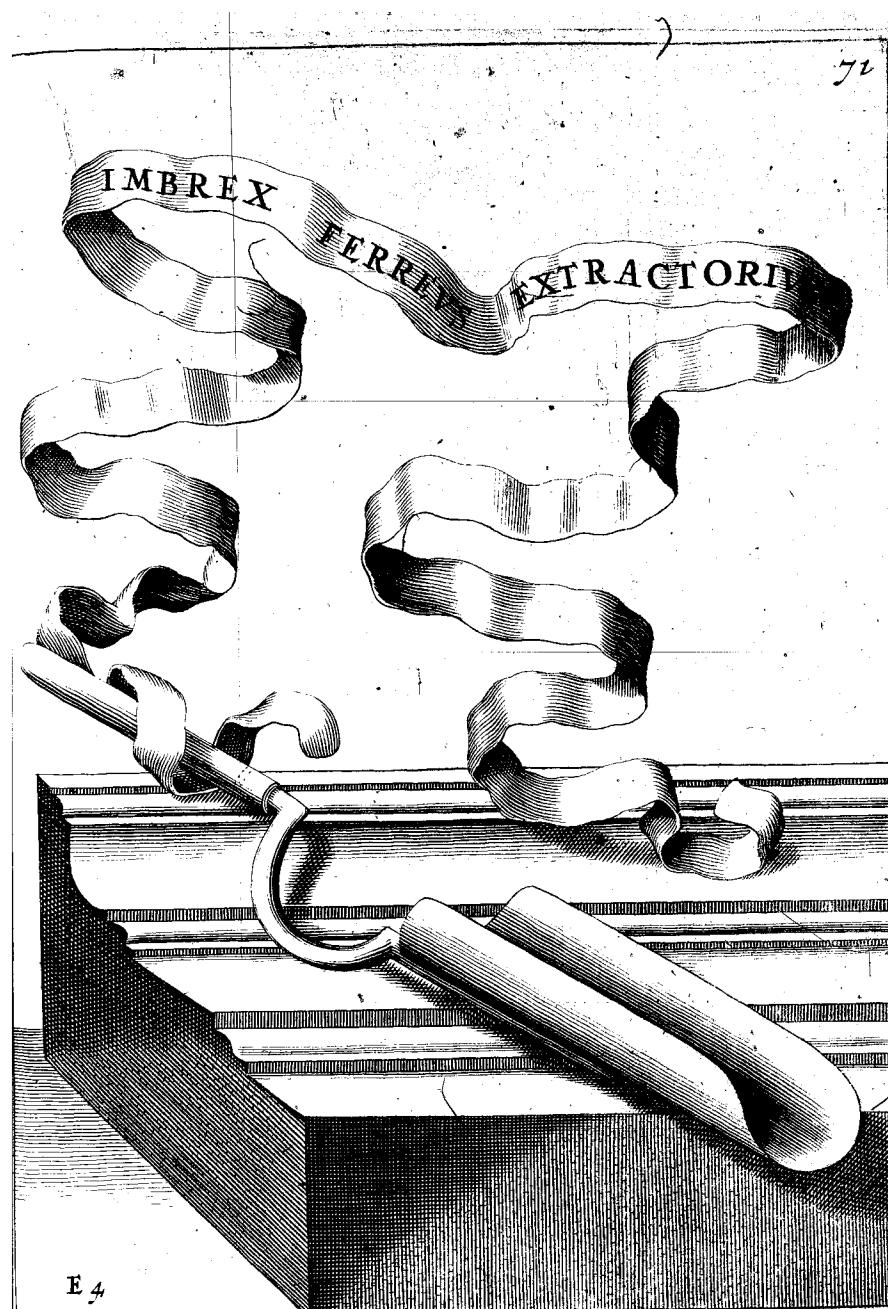

Hujusce verò instrumenti usus hic est. Deplantandæ plantæ folia floremque, si is existat, in reatum manipulum citra injuriam, citra pressuram molliter coacta medio tubo inserito; tubum ipsum, prehensis utraque manu ansulis, aequo nisu infra extrahendæ plantæ fibras, quantum aseqndi conjectura poteris, in terebre modum defigito; defixum extollito: in fossulam deponendæ plantæ destinatam & capacem, seu trulla tunc faciendam, seu potius hoc eodem ferreo tubo prius excavatam ipsum tubum demittito: radium eximito: solutum dehiscentemque tubum educito; qui plantam suis cum floribus, cumque compressa humo illæsam atque integrum relinquet. Tum si quid distet, hospitale solum bellè applicato: ut pressius adhæret, modicè irrigato. Aliud eodem usu gemellum, conformatio[n]e dispar deductum è Gallia instrumentum, deplantandns, transferendusque vivis cespitibus accommodatum sic fiet. Ferrea lamina longitudinis circiter palmaris eatenus imbricatim incurvabitur, quoad quinque aut sex digitorum hiatu pateat. Acies tum infra, tum ex obliquo bene exacuetur. Manubrium figetur à tergo itidem ferreum, ab imbricato instrumento statim retrorsum falcatum, recto denique radio in ligneum capulum inserto tractabile. Hunc autem extractio[n]em imbricem sic usurpabis. E gemino cespitis latere totum imprimes: aut dextera manu falcato

Imbrex fer-
reus extra-
torius,

manubrio, sinistra verò ligneo capulo arrepto te-
rebrans eosque versabis, donec probè circunse-
ctum exemptumque cespitem intra imbricatum
alveum reponas; &, quo destinaveris transducas.
Adeo ferreo seculo ferraria floret ars: ut ipso cum
pigro solo, cui radicitus affixi sunt, flores doceat
huc illuc facili miraculo peregrinari.

Hocce

E 4

Hocce mutum instrumentum hortis rite colendis
parare; hocce in proxima cellula, tanquam in ar-
mamentario, suis digestum locis custodire oportet.
Id genus arma statim ab opere, quicquid pulveris
fordisive contraxerint, detergo: ne rubigo, ne si-
tus sine densitate corrodant: utque præclaro labore
defuncta nitidæ cessationis præmio splendescant.
Ferramenta usu nonnihil hebetata ad cōtem exa-
cuitio: rubiginosa ad hortensem arenam & palæ-
stram oleo imungito. Minutiora instrumenta affla-
menti paxillis rastelli modo eminulis suspenditio:
ut oculis manibusque obvia ex inertis suspendio ad
motum opusque facile reviviscant.

*Terra Floralis.**C A P V T VI*

Monet me jam tempestivè canorum il-
lud oraculum, Non omnis fert omnia tel-
lus, ut doceam, quamnam terram to-
tius anni verna feracitas florum prole pulcherri-
ma parentem faciat. Emmanuel Suertius Batavus Emmanue-
lis Suerti-
terra facti-
tia in præfatione perbrevi, quam Florilegio suo, sive
nudis florum imaginibus præscribit, justæ magni-
tudinis fossam excavari jubet: in ea fossa firmum
bubulum, vel tunfos quernos cortices, quibus usi
sutores fuerint, cum solo bono nigroque misce-
ri;

ri; idque s̄epius intra annum bipalio converti,
ac fossione iterari: subnascentes præterea herbas
identidem eximi. Ita præparari affimat habile
circumacto anno floreꝝ sationi solum. Verūm

*Non ubi-
que ualit.*

ego (nisi id genus terram Batavæ oræ temperies
quærat) universis incommodam & periculofam
hortis existimaverim: tum quod sola versatio atque
iteratio non potest unico anno latamen adeo re-
solvere, ut in terram degeneret nullis reliquiis
stercorosam, nec præpinguem, hoc est, bulbosis
excipiendis radicibus temperatam: tum quod è
quernis præsertim corticibus levior atque imbe-
cillior, quam quæ à bulbis exigitur, humus facti-

* Suum cui-
que plate-
solum.

tia præparatur. Sunt qui singulas terras singulis
seminum generibus maritent: atque hoc pingui
solo, illud macro; hoc denso, illud raro; hoc sic-
co, illud humido committant. Sunt, qui Hy-
acinthos cinere, Tulipas fabulo terræ permistis ob-
ruant, fragileſque Anemonarum radiculos putri-
bus arborum frondibus truncisque in factitiam
& mollissimam humum resolutis ita in florem
erupturas tumulent: ut, quod olim tumulatis an-
tiquitas voce precabatur, ipsi re melius præstant;
illud nimirum, Sit tibi terra levis. Evidem mul-
tiplicem istum, curiosumque terræ delectum si-
cut non improbo, sic ejusdem adhibendi author-
sum nemini: cum paratiorem, utilioremque

*Minime ne-
cessarium.*

glebam indagator optimus, recentior usus inve-
nerit.

nerit. Terrenum igitur sativo flori utile nec pingue sit, nec macrum, sed ex utroque æquata mediocritate temperatum: quia nimio succo & pinguitudine fermentata radix, ut in agnatas radiculas subterranea ingloriaque fœcunditate sibolescit, sic sterilescit ad flores, laudatissimum alioqui scapum, & publica luce dignissimum, quæ numero, quæ grandi flore coronatum enixura. Genitales enim obrutæ radicis partes pinguissimi soli tepidiore complexu illectæ, alimentoque largiore turgescentes vim fermè omnem in primum adnascentium tuberculorum puerperium effundunt, ad ultimum speciosi floris fœtum effœtæ. Cæterum siccaneus etiam & macer fabulo, ut qui nutritio humore destituitur, neque alere matricem plantam, aut fœcundare; neque teneram floream prolem educere, aut lactare potest. Quamobrem una superest floriferis apta seminibus excipiendis mediocris humus, quæ parciore succo præmature luxuriantem fœturam coërcet, donec sese totam efferat in densissimi floris tempestivam fœcunditatem. At cur

*Theophrast.
de cauf.
plant. l.2.
cap. 6.*

calo-

calore, atque humore quam maximè juvantis habitudinem proprius videtur accedere. Ejusmodi ergo solum à Theophrasto summopere commendatum satis solutum erit, ut & radicibus facilem praetreat meatum, & imbribus, ac radiis altè penetretur: leve, ne satus opprimat: humectum, ut enutriat. Quoniam verò ut hominum, sic terrarum arcana in doles in apertis eminet indiciis: ideo flororum fertile solum, ne quid inepto delectu peccemus, sensilibus se prodit argumentis. Est igitur aspectu pullum: tactu molle ac leve, si aridum sit: si aqua conspersum subigatur, modicè glutinosum: gustu quoque subdulce, si ex ea parte agri, quæ maximè displicet, glebam in fictili vase dulci aqua madefactam, ac more faculenti vini diligenter colatam indicio saporis explore: olfactu denique suave. Et suavis quidem odor, cum principum qualitatum ad optimam corporis constitucionem conspirantium veluti amicus quidam & socialis halitus sit, felicissimam in solo temperiem indicabit. Quare juxta sagaci, atque eloquenti M.

l.3. de Oras. Tullio gratiora videbantur unguenta, quæ terram, quam quæ crocum saperent. Oraculum germinat altera sapientiæ cortina, alter Plinius, qui de terra odorem optimè judicare affirmat: quærenti verò quānam in terra odor iste sit, cui comparari suavitas nulla possit, talem ferè esse subjicit, cæsa vetere silva in novalibus. Ut mirandum nemi

*Ibid.**Eiusdem
indicia.**Colum. lib. 2.
cap. 2.**Plin. l. 17.**c. 5.**Pallad. lib. 1.**tit. 5.**l.3. de Oras.**l.7. cap. 5.*

mini sit, floreos terræ filios non paucos odora-
tos esse: matrem enim olent. At verò languida
dulcitudo graciliorem pinguitudinem sapit. Ete-
nim, cum pingua calore humorem decoquente
exuberent, subdulce solum subpingue ac tempe-
ratum esse necesse est. Ad hæc tractabilem mol-
litiem humoris mediocritas, caloris temperatura
leve pondus; pinguedinis modus modicum aquæ
aspersum lentorem in terris efficit. Denique
cum jejunum solum frigore palleat, saginatum ca-
lore nigrescat; pullus color percocta nigredine di-
lutor caloris cum terrestri siccitate parcum hu-
morem penitus permiscentis addensantisque tem-
periem significat, simulque medium quendam
inter crassum tenuemque soli habitum common-
strat. Quod si malumus optimam floreoque satio-
rem operi terram unico miræ multiplicisque si-
gnificationis vocabulo describere, tenerrimam
cum Catone appellabimus. Hac enim una ap-
pellatione, quicquid in illa exigi optarique potest,
Plinio interprete, continetur. Hæc una temperatè
ferax, mollis ad cultum, nec madida, nec sitiens
demonstratur. Sic præterea soli mediocritatem
ex veteri disciplina explorabis. Scrobem effodi-
to: egestam humum regerito, & recondito.
Si superaverit, pinguis erit: ut quæ aërio calo-
ris, humorisque tanquam fermento turgescit.
Si subsederit, macra: quod frigoris ac siccitatis

*Deteruptu.**c. 151.**Lib. 17. c. 5.**Column. I. 2.**cap. 2.**Pall. lib. 1.**tit. 5.*

terre-

terreno pondere deprimitur. Si æquata conuenit, mediocris: extremis qualitatibus ut temperatione, sic loco in medium coëuntibus. Expressum quoque parentis exemplum filii sunt. Si plantæ decolores exilesque aboriantur, macram: si viridissimæ solitoque foliosiores luxurient, præpinguem: si modicè carnosæ sessilesque assurgent, attemperatam habilemque floribus humum significant. Sic denique varium terræ ingenium aquæ exploratè dignosces. Liquore illimi bene lota humus simultum solvatur in limum: limosa pinguedo valde hortis accommodatam declarabit. Si plus aquosi madoris, quâm limi habeat: superfluus humor corruptioni opportunam, atque adeo infœcundam arguet. Si ceræ instar glutinosa tractantem pertinaciter remoretur: argillosa tenacitas ab altrice seminum vi attrahi contumax fundendis floribus avaram, ipsa quoque pressior ad hæsio semina strangulans nocentissimam indicabit. Rimosam verò imprimit fugies: ne radices adobrutas sol admissus exurat. Quod si citra superstitionem certo auspicio sive tripudio augurali conjecturam facere placet: illa temperata ubertatis, facilisque culturæ habenda est humus, quam recens effossam volucres querunt, rostroque sealpuriunt: pinguis enim tellus vermiculorum pabulo invitat. Id ego terræ genus ex olitoriis hortis accersendum advehendumque esse ajo: quod licet.

Constant.
Pogonat.
lib. 12. c. 3.

*Olitoria
optima.*

licet annua stercoratio saginaverit; diuturna tamen tum insolatio, tum irrigatio macerarunt, nutrita quoque olera nonnihil emunxerunt. In hoc autem olitoria terræ unico genere permulta est invenire discrimina, & vulti qualitatum gradus: ut pro seminum radicumque varietate variam ex hac fodina terram petere, qui velit, possit. Hinc enim alia pinguior, alia macrior, alia solutior, alia spissior, alia siccior, humectior alia, alia levior, alia gravior in florū usus effoditur. Liceat hīc mihi per delicatas atque emunctas lectorum nares de fimo terram latificante paucis agere. Res ^{Fimus hor-}
tensis.

enim alioqui olida inter odoratos hortos, ut spero, graviter non olebit. Non est animus (quod tamen Theophrastus, M. Cato, M. Varro, Columella, Constantinus Cæsar Pogonatus, aliquique gravissimi fecere scriptores) in fimetis varia genera gradusque præstantiae contemplando perdiu immorari: sed, quæ fœcundis è fôrdibus magis proderunt, cursim lustrare dicendo. Igitur de optimo steroris genere nihil habeo definitum ac certum, quod afferam: quia neque priscis scriptoribus, neque recentibus colonis de ejusdem primatu inter se convenit. Nam quod hominum ^{De hist.}
plant. lib. 2.
c. 8.

est ab antiquissimis cultoribus, Theophrasto teste, ^{Dere rustic.}
l. 1. c. 38.

utpote acerrimum, præferebatur. Cassius autem ^{De agricult.}
l. 2. c. 19.

apud Varronem, Quintili apud Constantimum ^{Dere rustic.}
l. 2. c. 15.

Cæsarem Pogonatum, nec non Columella colum-

bino

bind tribuunt principatum : quia præservidum est, humumque fermentat. Quare columbinum fimum in pratum, vel in hortum, vel in segetem spargi oportere rusticæ rei urbanum oraculum

De re rustica.
cap. 36.
I. 2. c. 15. &c.
I. 2. c. 3.

pronuntiavit Cato. At verò idem M. Varro ex animi sui sententia præstare affeuerat merularum, ac turdorum fimum ex aviariis non solum ad uber agrorum, verùm etiam ad boum, suumque saginam. Latius enim vero, quam agris, ac beluis, consuluit colonis genialis iste doctor, cum turdos, ac merulas in hortensis culturæ consortium congregavit. Et plures (opinor) & pinguiores hac ætate colonos haberemus, siturdis, ac merulis horti pinguescerent. Primus quoque asino homines à Columella in hortis laxificandis perhibetur : quoniam id animal lentissimè mandit, ideoque facilius concoquit, ac bene confectum, minimumque herbarum creantem fimum reddit. Non pauci sunt, qui equinum magnificant : tum quod bono conficiatur pabulo, tum quod vulgo atque utiliter ut levissimus usurpetur. Alii bubulo faciunt : quia mitiore terram colore fœcundans posita semina non exurit. Bubalinum alii celebrant : quia nigram ac levem terram, nempe sationi commodam facit. Nullum denique sterquilinium est, quod suum non habeat patronum ac vindicem. Usque adeo sapientissimi viri non de lana caprina, sed viliore de re digladiantur. Me quidem

in

in tam latulenta palaestra pugnare non delectat. Unum ajo, spectandum esse in stercoreatione cuiusque soli habitum; cum cuique terræ simili præstabilem habendum esse, qui quanque valde fecundet, hoc est, apta permissione calefaciat, & resolvat, succoitem quoque, laxioremque reddat, ut altricem faciliter aquam exorbeat; ita pro multiplici terrarum varietate lata minis genera posse optima judicari. Quin etiam cum antiquis, novisque cultoribus censeo, si quocumque simo deficiantur horti, congestas frondes, ac stipulas, atque ipsa, quæ macerari possint, vel terræ vel aquæ purgamenta simi vicem aliquatenus exhibitura. Cæterum ad hortorum ubertatem ex veteri instituto duplex fiet, aut certè unum bifarium divisum sterquiliniūm; ut sit, ubi recens simus macerandus reponatur, & unde vetus jam putris in hortos exportetur. Idem ab hortensi concepto modicè aberit; ut sit floribus fertili pinguedine juvandis proximum, à floreis odoribus gravi laddendis halitu satis remotum. Extructum pavitunque solum habebit, ne transmittat humorem, quo simi vires continentur, & interjeda stramentis aut paleis spinarum, vel graminum semina herbidos hortos cæteroqui redditura intercent. Ad hæc vel opaco & secluso situ, vel superpositis virgeis cratibus à vento, & sole vindicabitur; ne succum, quem terra querit, ille exiccat, hic exugat.

F. Itaque

Sterquiliniūm duplex.

Cato dñe rustic. c. 29.

Varro dñe rustic.lib. 1.

c. 13. &c. 38.

Colum.lib. 1.

cap. 6.

l. 2.c. 5.l. 11.

cap. 2.

Pattad.lib. 1.

l. 13. 33.

Itaque, si possis, ut eò aqua influat eo nomine facies. Nova præterea per æstivos menses luna non sècùs ac si repastinès, fumum rastro aut bipalio permiscebis, & comminues, ut is æqualiter computrescat. Recentissimo abstinebis: quia bona semina perurit, & malas herbas progenerat.

*Perfecti fi-
mi ætas.*

*Agricul-
t. 2. cap. 19.*

Anno quietum, jamque flacidum, si cum plurisque idoneis authoribus sentias, robustioribus plantis adhibebis: quia vires adhuc solidas habet, ut hortensem adjuvet fœcunditatem. At vero,

*Spargendi
temporibus
tas.*

Pogonatum Cæsarem audias, fumum anniculum cavebis, quem ille non inutilem modò, sed multis etiam nominibus noxiū, atque eo præcipue cenſet, quod innumerabiles bestiolas & serpentes creat. Verum, & si vetustiorem minus prodeſſe veteres existimarent, idem tamen Pogonatus, atque adeo diurna experientia edocuit, tritum, aut etiam quadrum teneroribus præferunt floribus tutius admoveri: longinquo enim tempore, quicquid fœtidum erat, expiravit;

*Terra ster-
corosa flo-
ribus ca-
venda.*

quid durum flaccuit. Quocunque tempore latamine latificandi fuerint horti, curabis ut aspirante favonio, lunaque silente sive decrescente ac sicea fiat: hac enim observatione humus minimè herbescens fertilius efflorescet. Illud quoque moneo sedulò cavendum, ne, nondum attenuato absumptoque fimo, terra floribus observanda stercorosa sit: quia recentis fimi tabificus æstuus a tactu-

tactusque depositos bulbos adureret, aut putrefacere. Scio esse nonneminem, qui duos infra palmos caballinum firmum substernat, cuius opportuno habitu bulbosque radices superinjecto in solo positæ ad præcocem florium partum incalescant. Adeo ab insuavi suffimento verna suavitas properatur. Verum ego in hoc nostratis mundi tempore supervacaneam censem stercorariam suffitionem istam: eam salubrius usurpent frigidiores, ac præsertim aquilonares horti, ne materna intra terræ viscera florum matrices penetrabili frigore perurantur. Quin etiam (quo minimè præsidio indiget Romana quæ temperies, quæ fœcunditas) gelidæ regionis cultrix industria per summum solum sparso calidæ efficacitatis firmo noxia gelicidia vel omnino defendit, vel quadamus mitigat, vel facile regelat. Huc alterum addendum contemnendum emolumentum, quod, intra terræ rimulas cum pluviis aquis percolata fertilis firmi pinguedine, annuo partu fatigata hortensiæ cultura non mediocriter refoventur. Quanquam id fermenti mense Martio, cum longiores dies recalcunt, providi cultores amovent; ne vitiet infervens obrutas radices. Ut autem assiduo diurnoq; partu exhausta tellus ad floridam fertilitatem juvenescat; sexto minimum quoque anno, veteri emeritaque unius, alteriusve palmi humo egesta, atque, ut iterata stercoratione pinguescat, ad olerum seminarium reiecta, junior, & successior ex olitorio agro,

Substratus
ac superfici
sus firmus
alicubi su
pervaca
neus.

F 2 ut

Quoto an
no mutan
da terra

ut paulò priùs dixi, congestitia substituatur: parentis enim terræ jam effœtæ anilitas emaciata parit, ac degenerat floream posteritatem. Sed quoniam laxiores horti plus exigunt operæ ac laboris; unius anni difficile ac permolestum negotium sic est in plures tribuendum, ut hortorum aliqua singulis annis pars recenti humo renovelletur. Prædicta olerum altrix humus non bulbis modò, atque anemonarum radicibus; sed caryophyllis etiam, rosisque lectissimis, necnon arbusculis, fruticibusque floriferis, minutis denique feminibus commoda est: dum tamen hisce postremis, ut in loco mox dicam, tenuissima incernatur. Monet igitur calidissimus magister, usus, una oleribus prius contra tellure omnia florum genera, tanquam oleraceæ ubertatis decus & præmium, felicissimè progenerari. Nam fama est, sive fabula; gemella enim sunt, ac simili sæpe vultu fallunt: fama, inquam, sic fabulatur, paucos ante annos, cum, fereo abrogato, floreum seculum suo Flora de nomine condere, opiparoque convivio condire vellet, ad florales hortos præfæcæ fabulæ numerosam solum, Deos omnes per blandissimum apparitorem Zephyrum accitos convenisse. Eminet in hortensi meditallio spatioſa porticus & pervia, Apolline Dædalum agente ac facile superante magnificenterius, quam Trojani muri, labor itidem Apollineus excitata. Etenim aureis columnis ordine duplice surgen-

Telluris
perorantis
fabula.

Porticus
convivalis.

surgentibus & validè fulcitur, & nitidè corona-
tur. Corinthiæ venustatis argentea capitella fle-
xibili acantho, ut hortensem decet architectu-
ram, foliosa sunt. Argenteæ pariter bases, prin-
cipum hortorum gemmea descriptione, fidelique
mendacio tessellatae pretiosè vernant. Longum
esset imitamenta singula breviter enumerare. Ut
è compluribus pauca, quæ succurrunt, à remo-
tissimis regionibus ducta narratione recenseam:
illuc visitur barbarica opulentia conditi Byzantii
viridarii ornatissimum simulacrum, non Otho-
manica modò barbarie ad florum cultionem, sed
ipsa etiam ferme indomabili gemmea duritie
ad eorundem imitationem mansuiciente. Illic
gemmarum omnium discolori fulgore florentes
Hispanorum Regum inter odoratas auras à regiis
curis respirantium Toletanæ deliciæ simulantur,
quas non minus aurifer vero fictus Tagus, quippe
qui solido constat ex auro, congruenter irriguus
interfluit: gemmeis enim hortis decora est au-
rea irrigatio. Illic Brabantinorum Ducum ma-
gnificentissimis ædibus adjuncta Elysia Bruxellæ
consepta, magnam urbis pulcherrimæ partem
continenti muro complexa minutissimæ commis-
suræ splendida brevitas ita exæquat, ac simulat;
ut ficta veris, & parva magnis composita non in-
videant. Gallorum illic Regum Parisenses hor-
ti cæteris quidem floribus pretiosè gemmascunt;

Horti By-
zantii
Othoma-
norum.

Toletani
Regum Hi-
spanorum.

Bruxellen-
ses Braban-
tinorum
Ducum.

Parisenses
Gallorum
Regum.

F 3   sed

sed regalibus Liliis illustriū aurescunt. Proximus his crystallini Sequana liquoris licet ex gemma rigeat, ad obsequium tamen artifici fraude emolitus Regios flores allambere & colere videtur.

Viennenses Cœstatum. Nec minus felici fallacia Viennense amplissimæ amoënitatis viridarium, Austriacorum Cœsarum gloriæ coronariis & floribus & laureis fœcundissimum in gemmei contrahitur imitamenti miraculum.

Eystadienses. Ad hæc Eystadiensis veris lœta species inter Germaniæ floret nives. Neque hic desiderantur Salisburgenses universa hortensi amoënitatem inclytæ deliciæ, in Germaniæ quidem solo

amplitudine mirabiles, sed in gemmeo simulacro ingeniosa contractione mirabiliores: ut jam non vetus malorum, sed recens bonorum Ilias suscipiatur. Hic etiam totius anni verna formositas non modò multiplicis & fontis & lacus, verùm etiam allabentis Juvavii fluminis liquido limpidoq; speculo decentius, quām fontano liquore fabulosa Narcissi forma, geminatur. Hic immixtæ silvulis feræ, sine feritate veris simillimæ, innocentia mutuoque venatu, & unis capiuntur oculis, & oculos capiunt. Hic effossus in theatrum saxeus mons veteris magnificentiæ montes edomantis spectaculum integrat sumptuosum. Hic denique opulenti splendida majestas ædificii, ne perstringat aciem contemplantium, per circunfusa vireta gratior interlucet. Tu quoque Mantuana Gon-

Mantuani Gonzaga- rum Du- cum. zaga-

zagarum, Parmensis Farnesiorum Ducum scena hortensis, viridissimis corusca silvulis, liquidissimis uda fonticulis, nitidissimis expicta flosculis, quā Mincii, quā Parmæ fluviali ambitu munita in discoloribus gemmulis compendiario artificio resulges: quod hortensem omnium vasto complexu deliciarum pretiosa voluptas nisi gemmeum in exemplar aptè contrahi non potuit. Illic etiam ex aridis horridisque Apennini asprebris floriferas undas evolvens Arnus, & gemmeus & veri gemellus, prius Hetrusco Ducis cumulata felicitate Magno, quām Regi aquarum Oceano prodigè tributarius Florentia Tempe in hortensem amoenitatem adeo fœcundat; ut amoenissimæ urbis ipsum quoque fluvio quondam aspersum nomen felicissimè jam florere faciat. In uno Neapolitanas delicias cumulante Casertani Principis Hymetto fideliter effingendo vix habuit ars ab universis gemmis tam variam & versicolorem lucem; ut vernalis colores naturæ lectissimorum florū gemmantem speciem explicantis æquaret. Cæterū nihil ibi ornatius, quām Romana floralia, quæ quamvis gemmato imitamento adumbrata clarissima sunt, quamvis in arctum coacta magnitudinem habent maximæ hominum admirationi partem: sive ad portam Næviam & Neronianos arcus aquam Claudiam in Palatum olim derivantes Cornelia te mirabundum hospitem detineant,

Parmensis
Farnesio-
rum.

Florentini
Mediceo-
rum.

Casertani
Principis
Aquaviva-

Romani.

Card. Cor-
nelii.

F 4   hoc

hoc plausu prosequenda, Venetum florem etiam
 Matthæo^{rūm.} Romanas ad aquas perennare. Sive Matthæia de-
 lectent, ubi Cœlitus mons amœnitate pene dixe-
 rim cœlesti vernal: ubi regia custos, gentilis Aqui-
 la, fabuloſo Jovis contempto famulatu, in florea
 specula nidulatur. Sive Perettina te ſuſtollant ad
 Peretto^{rūm.} Viminalem non tam arduo ſitu, quām hortensi
 Card. Pii. gloria Montem pulcherrimè Altum: ubi familiaris
 Farnesio- Leo à Dominis & domicilio mite ingenium trahit,
 rum. dum non in spelæis exulat, ſed pro floribus excu-
 bat. Sive pia invitent tum Pacis templo decenter
 appofita, quod pacifera rident viriditate: tum
 cruētis olim ſpectaculis nobili Amphiteatro in-
 genioſe oppofita, quod gemmea florum purpura
 innocentissimè cruentantur. Sive Farnesiana con-
 ſideres ad flavi Tyberis liquidissimum aurum ap-
 Mediceo- poſitè ſita: quia cœlo concolor Farnesiorum flos
 rum. aureo debet humore nutriri. Sive in veteri Hor-
 torum colle Medicea oculos alliciant; quod in
 Ludovisio- ipſis priftina omnis ejus loci illecebra reflore-
 rum. scat. Sive proxima tum Ludovisia, tum Bur-
 ghesia contemplore: illa domesticorum testifi-
 catione insignium purpura auroque florentissima:
 hæc amplissimi muri ambitu delicias amplexa
 universas, pretiosisque Hesperidum hortis mul-
 tò attentiū custodita, quod vigili Draconi per-
 spicacem Aquilam addiderunt. Sive in Quirina-
 li fastigio confpicua ſuspicias tum Aldobrandi-
 dinorum.
 na,

na, quibus eò benignius, quò propius affulgent sidera: tum Bentivola, ubi geminarum bis auspicatum insigne Aquilarum amoenitatis regiae miraculum singulare præmonstrat: tum Barberina, ubi tanquam Romana in Hýbla sub Apum imagine suavitas Urbana mellificat. Verum ut in eodem Quirinali, & Vaticano colle, ornato majestatis plenissimo gravissimæ provinciæ curis sublevandis Pontifici eminent horti; ita imitatrixibus augustiùs entent in gemmis. Quidni enim coagmentatae gemmæ, tanquam famulæ stellæ, à Romano sole cum luce majestatem trahant? Illic præterea splendida specie, ut alibi re ipsa, cum formosissima Urbe certant proximæ ac suburbanæ deliciæ, quæ in Faliscis Balneariæ, & Ciminiam Caprarolæ Villam purpurea Conditorum gloria illustrant: quæque in Latio Tusculum ac Tibur exornant, quarum illæ ambitu non amplissimo plurimorum Principum voluptati patres in patritiæ nobilitatis coloniam transierunt: hæ verò amœnissimo, quæ situ, quæ opere sic eminent, ut Romanæ majestatis olim Tibure rusticantis veteres moles non sua ipsæ magis multiplici ruina, quam una Estensi magnificentia obruantur. Ipse Anio pulcherrimæ structuræ admirabilitate suspensus, suique ad Romana miracula cursus frequenter oblitus totum præcipitantis undæ diluvium ad hortense diverticulum Innocenter decli-

declinat, tantusque tamque vetus fluvius in sub-
sultim ludibundos fonticulos & siphunculos obse-
quentissime repuerascit. Novissima floret etiam in
gemmae Francisci Caetani Sermonetæ Ducis volu-
ptas nuper condita & consita propter oppidum,
quod amico floribus Cisternæ nomine hortos pul-
cherrimos exigebat. Hæc circumstantium columnæ
rum aurea forma: hic argenteus, & gémmeus orna-
tus. Testudo sapphirina, cœloque concolor, seu po-
tius gemmeum cœlum vitilium herbularum ambi-
tiosos ramulos diffudentium textili è sectilibus
gemmae topiario ita convestitur atque opacatur,
ut clarius fulgeat. In pavimento denique smaragdi-
no, herbida luce florido, discoloribus lapillis mul-
tiformes in areolas nitide variato calcantur quidem
opæ opusque nobilissimum, at non philosophico
Cratetis contemptu: manus enim pedibus invi-
dent contactus diuturni felicitatem. Hanc ego
amœnissimi horti medianum porticum pulcherri-
mam; si verbis audere tantum liceat, quantum
rei dignitas vocabulis major postulat; appellare
non timeam florei maris insulam fortunatam.
Postquam hic cœlestes convivæ super instrata pura
discubuere, inusitata epularum miracula in
auream mensam inferuntur: singuli enim missus
florei sunt, in florum genera discriminati. Quare

*Dapes flo-
reæ.* Deorum al- mirari primò Deorum chorus, & aliis alium cir-
lucinatio. cunspectare, quid ageret: deinde jejunum in ri-
sum

sum ora diducere, quòd in illa florea lautitia oculis tantum naribusque sibi epulandum esse existimaret. Tum Flora corriendibus, se sequelepido astu delusos opinantibus argutè subridens, Experiāmur, *inquit*, an etiam palato sapiant flores mei: rosamque aurea de lance summis digitis præceptam, pulchriorisque in rosetum oris insertam scitulo pressū morsicatum præflorans addit: Papæ! dum rosa hæc flos nectaris est, & flos ambrosiæ; præstat apem esse, præstat fugere, quam olfacere. Quas verò dapes sibi magis decoras Flora, quam flores vobis apponeret? Tum enimvero sensere Cœlites omnes in terris quoque ambrosiam esse Cœlitibus ipsis expetendam, cuius cœlestis suavitatis epulari bonoque dolo terrenam formam subitura non potuit suavioris formositatis epulas, nisi flores, præsentare. Quis jam dicendo explicet ad agnitas peregrinas epulas Epularium aviditatem? Quis à gustu eminentem in omnium vultu, atque adeo in festivissimis acclamationibus voluptatem? Illa omnium erat vox Deorum una: Si tam suaviter florerent horti; Deos omnes, acclinata majestate, semper in flosculis colendis rusticaturos. Hic ad hilaritatem erugato rēgio supercilio Juppiter, Cur, *inquit*, edulium deciliarum alma parens Tellus pulcherrimos floreos fœtus artificiosis hisce deteiorcs, utpote aut fatuo sapore non appetendos, aut venenato succo fugiendos paris? Responso ali-

quan-

quantisper expectato , nec accepto , Tellurem Juppiter inter confertam convivarum multitudinem oculis diu quæsivit , nec inventam ut abesse cognovit . Et abest , ait , in florei seculi natalitis magna mater florum ? Tum Flora , demiror equidem , inquit , non interesse disertè vocatam . Quanquam fortasse nec dum potuit : sua enim mole prægravis lentè festinat . Sed jam ego lentissimam gravitatem istam Archimedē facilius efficaci machina incitabo . Ministrabant regali facie puellæ centum Auræ leves agilesque , atque inter seduli ministri laboriosos excursus rēcursusque odoratæ anima tenera reciprocatione sine flabello flabelliferæ genialem convivii calorem ventilabant . Ex his natu minimam , ore argutulam , vultu roseam , crine auream , lacræoli corporis candidum jubat linea nebula castè umbrantem , pubescentibus per glablos humeros versicoloribus pinnis volatilem , extimis tenellis plumulis tremula palpitatione lascivientibus ipso in otio inquietam Flora sic alloquitur : Age mea festivitas , mea pœnicitas , mea motacilla , Aurilla , Tellurem Deam tardigradam ubiubi gentium erit , investigatam incitatamque tecum huc quām ocissimè siste . Vix dum imperarat Flora , cum imperata ferè jam fecerat Aurilla Vagulo enim volatu immensa terrarum spatio emensa jam erat : nec tamen in terris Tellurem inveniebat . Quacunque roscidulas alas concutiebat , sudum

Tellus ab-
fens acci-
tur.

sudum ver impluebat: quacunque balantem halitum anhelabat, extempore amœnitatem inhalabat. Desperaverat posse præterea inveniri per amœnissimos omnes quæsitam hortos: cum, ubi minimè rebatur, tandem reperit. In abdito ignobilique hortulo, variis oleribus liratim positis ordinatim viridicato Matronam prospicit cruda viridiique anilitate melius, quam purpurisso, annosum os fucantem interpolantemque; obesissimam eam quidem, at sedentario labore operosam: phrygio enim opere vera olera mentiente matronalis peppli oras lactucis, & brassicis, cæpis, & aliis, cætrisque oleraceis imaginibus insigniverat; ac tum fortè manum ultimam imponebat. Tunc Aurilla flabili murmurillo eloquenter e blandita facile Telluri persuasit, ut nimium diu expectata præter morem molemque properaret. Jucundissimæ nuntiæ aspirantibus hilarata blanditiis loci ejus olera omnia vultu viridiore riserunt. Ipsa Tellus insolito afflata impetu recens elaborato magnifice se peplo exornat; levique curru, quem curulis rapit leo, quam citissimè provecta, peplum vibrante alludentis Aurillæ aspiratione, in sicco velificat. Interea, dum Tellus accaretur, eruditum Jovis nondum vicario Flora responso expediverat: atque inter multa, quæ nunc referre non vacat, respondebat, ideo formosissimos terræ filios, florum plerosque aut insulso, aut venenatos, aut male olidos,

Oltorio in
hortulo in-
venitur.

Cur florum
plerique in-
sulsi, vene-
nati inode-
ri.

dos, aut saltem inolentes fatua specie colorari: ut neminiūm colori credat coloratis præstigiis facilis capi mortalitas: utque non in herba solum vanissimæ spei, sed in flore quoque brevissimæ formositatis anguem latere condiscat. Quanquam erravi, nec opus habeo (inquit illa) cibarium hortensium florum suavitatem argutè dissimulare: quando flores omnes nectarei sunt, merumque mel, quod Apes ministræ sedulæ hominibus colligunt, & prægustant. Quærenti præterea Baccho, quis amœnissimæ indolis coquus suavissima illa cupedia in flores vernare fecisset, cum Charitum artificio florida ea bellaria concinnata esse subjecisset Flora; pinguissimi ventris, & pinguioris Minerva Deus præter expectationem acutè, Enimvero sic decuit, *inquit*: è manibus enim Gratiarum quid potuit aliud præter flores existere? Verum ubi se tandem in convivarum conspectum dedit optatissima Tellus, olitorii syrmatis textilem pompam trahens, omnium risu excepta jucundo spectaculo convivii lætitiam cumulavit. Flora jussam discumbere convivali urbanitate sic dicitur allocuta. Quamvis sera, tamen ades tempestiva, Omniparrens mater. In tempore enim post florea mea ferula secundas ipsa mensas in ista oleraceo textu fertili veste attulisti. Aculeato joco solito gravior Tellus pauca hæc, & seria: Illusa vilium olerum figuris, ignobilique viriditate mihi atra & infelix vestis

Tellaris
habitus ri-
detur.

Ejusdem
pro se ora-
tio.

vestis hæc misericordiam opemque implorat, Flora, non risum & joca. Damnata parentis in vulgarium partum herbularum quidni paratus agresti opere amictus concolor herbescat? Inani jam nomine ad ludibrium mater dico omniparens; quando cinis & sabulo, nempe sterilis pulvis ad floreæ fœcunditatis gloriam eliguntur. Quid hoc artis est repugnare naturæ, terraque genitali relicta sativas humani generis delicias è cinere arenaque demetere? Si placet floream ætatem diuturnam, stabilemque fundare: non levis pulvisculus, sed solida tellus fundamento esto. Si quid mierui olerum opportuno fructu, florum ubertas honoraria remuneret. Si patritiam inter Deos matronam oleaceo virore vulgaris palla dedecorat; vestro Cœlites suffragio, tuo Flora beneficio floridæ purpuræ nobile syrma condecoreret. Audita Deorum omnium assensu atque approbatione Tellus suam feliciter causam peroravit. Nam florali convivio soluto cœlestis Senatus consultum per vernum præconem Zephyrum in hæc verba recitatum est. Quod felix Floræ, bonum floribus, faustumque florum cultoribus sit: cum, quod nimium diu non minus in animorum indole, quam in annorum nomine regnavit, ferrum longè lateque jam propagato florum cultui serviat; in floralibus Deorum omnium comitiis, Flora rogationem ferente, cæterorum Senatu Deorum censente, ferreæ floream

deco-

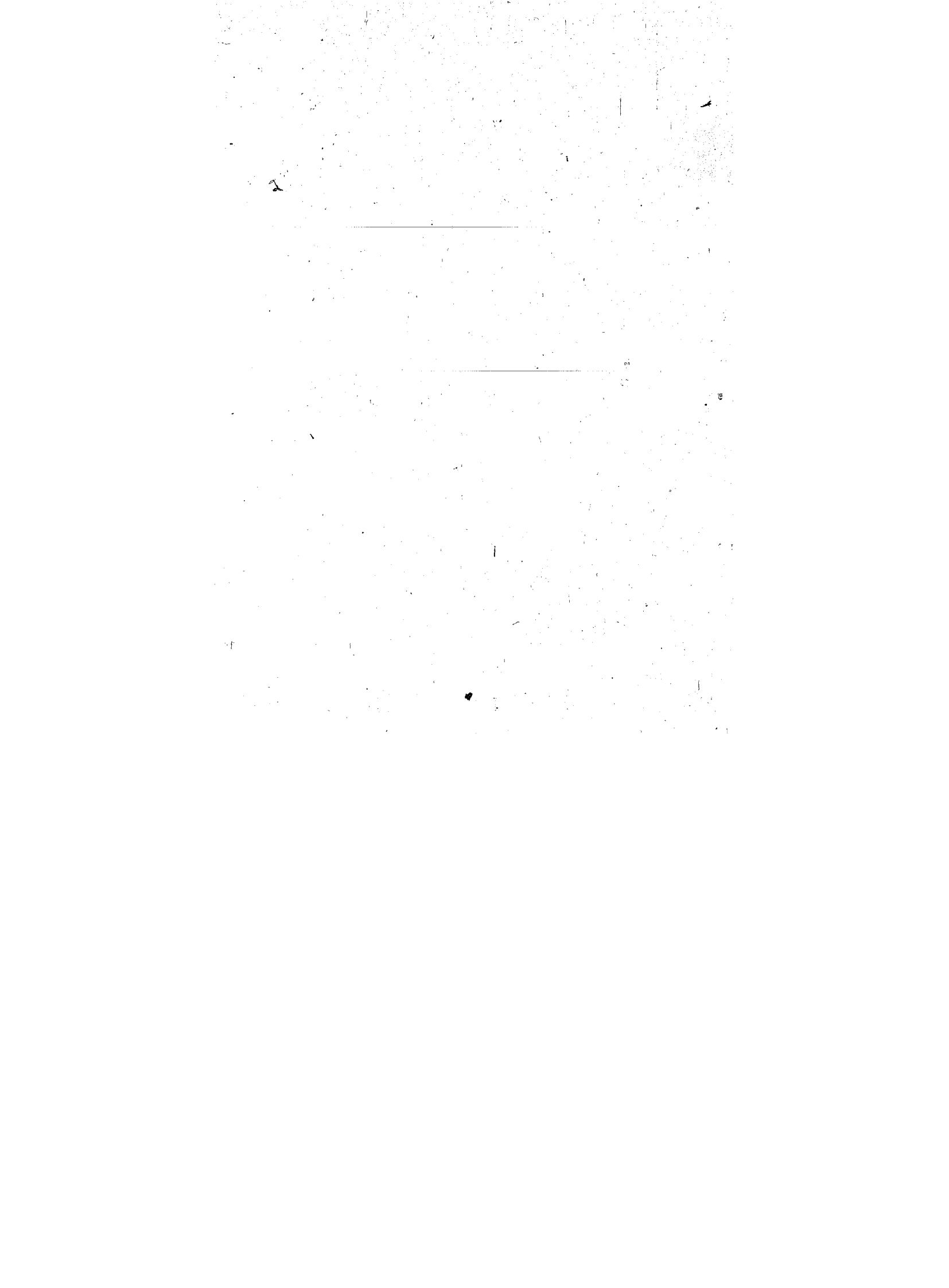
De flore.
seculo, de-
que hor-
tensi ter-
ra Cœli-
tum edi-
ctum.

decoro, aptoque transitu nomenclationem subrogari placuit: & appellatione ferruginea deterga a communi mortalium studio erga flores floreum seculum appellari. Illud præterea floriferorum hortorum coloni omnes inviolatè servanto, quod magna matre Tellure ad eundem Senatum referente, sancitum est: ut, supervacanea cineris sublique cum terra permistione antiquata, pura putta hortensis humus immisto pridem simo jam putri, atque in ipsam terram transformato, frequentique olerum fœtu nimia pinguedine depasta subpinguis progenerandi floribus usurpetur, atque olitoriæ fœcunditatis beneficio florida gratia refatur. Hoc tam jucundum tamque justum editum genialibus comitiis peractis, ne cui florum studioso ignoraretur, Jovis Floræ gratificantis iussu à volucri cursore Zephyro singulis hortorum postibus præfixum est.

FLO-

G

F L O R U M
N O T A E
LIBER SECUNDUS.

Narcissorum notæ.

C A P V T I.

U ID hortorum cultori turpius Cur flores
colono
aut etiam nocentius , quam prano-
scendi.
flores , nempe familiam suam,
de facie non agnoscere ? Nam
qui suis quenque locis aptè dis-
ponere , atque educare possit ;
nisi lineamenta formasque di-
stinguat ? Et quanquam multis formes florū na- Complures
indiscreti.
tales indiscreta specie , & concordi figura simillimi
neque internosci : complures tamen sunt aut
claro , aut certè obscuro discrimine notabiles , quo-
rum , ut licuerit , notas persequemur . Neque ve-
rò hic universos , sed eos duntaxat flores suis colo-
ribus exprimemus , quos nostri exhibent horti ; ut
necessitatipariter , & brevitati consulamus . Illud

G 2 autem

Bulbacei autem præmonitos cultores volo, è bulbaceis floribus, qui plurimi antiquitati prorsus ignoti, atque anonymi coluntur in hortis, narcissos, aut hyacinthos ab erudita plerosque posteritate censeri: & grandiores quidem ad narcissinum ordinem, minores ad hyacinthinum revocari. Narcissus à narce dictus, quod aliena gravet capita, suum prius prægravavit; cum fabulosus umbra sua amator puer è fontani speculi sincero nitore malefici notus, atque è frigidis aquis tabificam flammarum trahens, ex homine in caducum florem dilapsus est. Etiam nunc mutatae formæ studiosus ore vernal multiformi. Aut enim simplici foliorum textura tenuior, aut multiplici habitior est. Nunc argenteo, nunc aureo pallore veteres curas præfert. Medius flos, quem ab imitamento calicem cum recentioribus in posterum appellabo, inter lactea folia aut suaviter concolor lactescit, aut splendide decolor aurescit, aut circa summam oram croco illitam lepidè rubescit. Sed quis coloris, magnitudinis, formæque inexputabiles varietates enumeret, natura cultuque ad assiduam novitatem conspirante? Nostris autem hortis familiaris simplici potissimum est, qui colore totus argenteo suffunditur; ut à medio candido calice in pateræ formam depresso argenti patera Italico vocabulo nominetur. Neque tamen hujuscemodi narcissus unicolor simplici polyanthes. argenti candore, sed sulphuris quoque pallore pingitur.

gitur. Idem præterea in plura genera discrimina-
tur. Alius enim præmaturè, serò aliis vernat; a-
lius minutos, modicos alius, alius peramplos in flo-
res è caule summo se diffundit: alius denique fo-
liorum simplici serie, aliis multiplici componi-
tur. Hic ergo tum candido, tum pallido colore
narcissus à cæteris narcissis discrepat floreis fo-
liis angustioribus, & calice breviore... Virentia
quoque folia sæpe angustius patent, longius porri-
guntur, læviora & rigidiora sunt. Nec eadem o-
mnibus tinctura. Candidum alii virore albida, &
veluti rorulenta; pallidum myrti exemplo viridis-
sima convestiunt. Bulbi membranas extimas co-
lor austerus infuscat; intimas tunicas dilutus deal-
bat: magis compacta forma ventrem deprimit,
cervicè modicè producta. Quin etiam isto ejus
qui folioso floret argento, bulbus depressior est.
At verò majoris floris bulbosa parens vastiore
corpo, ventre oblongo, procero collo, spadi-
cis coloris dilutioribus tunicis notabilem in mo-
dum insignitur. E foliosis albentibus narcissis By- Narcissus
zantius, sive Chalcedonius per placet, & colitur. Hic Byzantius
tum præcox, tum serotinus membranacea primùm polyanthes,
vagina includitur, quæ longum in alabastrum, ut albo flore
simplicis floris folliculus, non fastigatur; sed ro- luteoque
tundiore gremio latius tumet. Ea demum dehi-
scente numerosus, & formosus partus excluditur.
Deni aut duodeni fratres ex uno caule pendulifæ-

G. 3. pe

pe numerantur. Alba folia densissimo congestu bene compactum tribuuntur in florem. Media foliola vario atque multiplici flavi calicis mæandro intercursante undatim, intercisè, permistèque implicantur. Subsimilem alium narcissum, sine mediis albis foliolis densato, atque in rugas replicato flavi coloris orbe multiplici cristatum, nimiam in sobolem luxuriantis bulbi decorum abortum esse constanter affirmant observatione diurna experientissimi cultores: quòd & numeroso fœtu effœta radix, & adnata posteritas nondum per ætatem satis robusta floribus exsplendis idonea non sit, cum deinde, ubi justam in rotunditatem adoleverit, prioribus pares, atque adeo æquè foliosos flores progeneret. Alii verò, & quidem callidi rerum æstimatores existimant, certis è bulbis minore vi præditis mutilos ejusmodi partus perpetua stabili- que lege existere: nec desunt, qui eosdem, utpote Epidauro missos, Epidaurios appellant; ac duplē potissimum procerioris caulis, majorisq; floris nota distinguant. Evidem(ut erudita dissidia ista componam) non negaverim, ex imbecillis radici- bus hæc interdum speciosa monstra posse progredi; simulque inveniri crediderim radices alias ita natura constitutas, ut flaventibus tantum crispu- lis cristis albidos partus suos exornent. Utriusque foliosi narcissi caulis herbaceus de more nudus, concavus, atque striatus digitali ferme crassitudi-

ne,

*C. Cluf. R. a-
rior. plant.
Hist. lib. 2.
cap. 13.*

*Narcissus
Epidaurius.*

ne, & pedali longitudine assurgit: virentibus foliis nonnihil carinatis, & paulò, quām in simplici narciso, laxioribus circunvallatur. Bulbus carne intus candicat, convestientibus tunicis foris nigricat, & in rotunditatem conglobatur: præcox magnitudine nostratis narcissi bulbum æquat, serotinus etiam superat. Hic etiam illo, qui præmatuè floret, magis compactus & rotundior ad florem difficilis & morosus est, frequentemque in rotunda basi cariem trahit. Non solet in semen exire in florei fœtus præstantiam exhausta utriusque fœcunditas. Eminet foliosus aliis duplicitis generis narcissus, corniculati nomine insignis. Minor sex alba folia minuscula in orbem expandit: in umbilico aureum calicem crispantis auri plenissimum porrigit: inde sex flava cornicula in stellam diducta surrigit. Quaternos quinosve flores profert, ac sustinet caulis, priore tenuior atque humilior. Ab radice folia exeunt prolixa, gracilia, mollia, & subalbida. Bulbus denique subest à vulgaris narcissinis una corporis mensura paulò breviore discretus. Majoris bulbosa radix vulgaris narcissi bulbum adæquat, cervice perparum extante: folia tenuitate, ac prolixitudine superioribus non dissimilia minus pallent: scapus insigniter procerus in duū triumve ferè palmorum longitudinem procurrat. Complures è membranaceo involucro flores quā prospero, quā abortivo partu excluduntur, quo-

Narcissus
cornicula-
tus minor,
& major,
polyanthes.

G 4 rum

rum folia flarentis lineæ ductu eminulo intermean-
te liberaliter colorantur. Ut igitur vides, uterque
narcissus cornibus armatus longe fugiendus non
est: non enim fœnum habet in cornu, ut vulnera
præcaveantur; sed odoratum aurum, ut oculi na-
resque suavissimè feriantur. Jam verò ne qua nar-
cisco desit opulentia; præter argentum etiam au-
rum totam floris bracteam opulentat: siquidem
inter simplicis composituræ narcissos & foliis, &
calice aureus in pretio est. Hic discoloris auri, va-
riæque aut conformatiōnis, aut amplitudinis levi-
bus momentis pulchrè diffidet à se ipso. Superiori-
bus albis narcissis caule, florumq; pensili congerie
similis, folio, bulboque differt: illos enim foliosior,
hunc rarior plerunque silva distinguit: illi bul-
bum ipsum rotundant, hic in pyri effigiem turbi-
nat: circuntegentes tunicas illorum plerique fu-
scant, hic modicè rutilat. Simplicium denique
narcissorum ritu triangularibus folliculis nigrum,
& inæquale semen includit. E minusculo narciso
aureolo, à reliquis una brevitate se juncto bulbus
pendet rotundus, & nigellus; decolor nempe de-
coris floris appendicula. Verùm illi dictiores nar-
cissi sunt, qui frequentium foliorum flarentibus
bracteis aurescunt. Et in his genera variant. Alium
videbis à silvis oriundum è pallido bulbulo pusil-
lum æquante narcissinum bulbum, qui de jun-
ceis foliis nomen Hispanum traxit, inter angusta,

*Narcissus
totus flavus
polyanthes.*

*Narcissus
silvestris
stellatus.*

ob-

oblonga, tenuia, carinata, & pallidula folia ferè palmari, gracilique caulinco innixum prosilire; & creberrimis foliis in stellam distributis confer-
tim coagmentatum, albo gilvoque confusis in paleæ speciem colorari. Subsimilis aliis rosea spe-
cie, bulbo & flore paulò amplior, & coloratior à ^{Narcissus}
^{silvestris}
^{roseus mi-}
^{nor.}
collaris rugati crispissimo imitamento Gallicum.
Frasei nomen adeptus raro floret, floreō membra-
na ægrè dehiscente, ac plerunque vitium faciente.
Sed exēllere se cæteris ipso vulgatō jām nomine ^{Narcissus}
^{silvestris}
^{roseus ma-}
^{ior.}
significat septentrionalis, sive silvestris narcissus,
cui Roseus major nomen est. Is enim luteæ fo-
liosæ rosæ decora suppari gyro complexus media
floris folia calicis loco densissima complicat, &
crispat; simili quoque auro colorat, foliis aliis quæ
luteis, quæ pallidis, quæ herbaceis per ambitum
congestis, & explicatis. Illud præterea familiare
ipſi est, ut à foliorum densitate, & copia particula-
tum efflorescat. Etenim extremis foliis marcenti-
bus & præmorientibus, mediæ convolutæ panicu-
la paulatim evolvuntur in flosculos. Quanquam
illa florea congeries raro difficulterque digeritur,
ac dehiscit ad plenum. Roseus hic narcissus, sive
narcissina rosa solitoria scapo insidet bene firmo,
anguloſo, duos circiter palmos alto; ac, tanquam
ipſa ſibi oneroſo, nutat. Eximo folio modicè con-
ſurgunt, liberaliter patent, mucronem retundunt
& rotundant, in viridi pallent. Bulbosa radix pro-
pe

pe rotunda exteriōres tuniculas diluto colore ferrugineo suffundit. Junceo folio, amplectum flore tum calice narcissi plerique saturo colore lutei sunt, & prope inodora pulchritudine tantum spectabiles, necnon eodem in genere multiformes.

Narcissus juncifolius
major, am-
plo calice,
& foliis
convolutis.

Alius enim foliorum oras nonnihil utrinque con-
volvit, calicesque semuncialis ferratum, & sinuo-
sum labrum dedit. Ad hæc singulos, binos, atque
adeo senos interdum flores, foliis totidem in or-
bem compactiles è folliculi sinu excludit. Scapum
gracilem, concavum, rectum, pedaneum, atque ex
nobilissimi cultoris observatione simplicem exci-
tat. Si quando autem plures conjunctim caules e-
mittat; multiplicem bulbo fertilem florū sobo-
lem adnatam esse significat. Bina, aut etiam terrena
profert ab radice folia pedalīs, aut certè majoris
longitudinis, angusta, cuspidata, carinata, fusco
virore herbida, & succi plena. Bulbum subjungit
substricto ventre oblongum, collum non raro
detorquentem, diluto exterioris tunicæ colore
spadicem. Alius explicata, & conjuncta, imo
invicem supervenientia folia perpetuo velut or-
be continuat: saturatiore colore lucet: angustio-
rem calicem magis crispat: superiore infœcun-
dior quaternos circiter extrudit flores: eodem
vivacior serius deflorescit: languidam suavita-
tem olet: ima folia mensura breviore profun-
dit: bulbum subjicit forma consimilem, sed al-
quā-

*Alius foliis
continuatis.*

quanto contractiorem. Alius demum angustioribus floreis foliis in stellam diradiatis teretem & quabilemque calicem exponit. Nostrate sub cælo binis ternisve floribus avare vernalis: folia itidem carinata latius explicat, & parcius producit: bulbo gignitur persimili, sed longe minore, minusque cervicem detorquente, necnon subnigris involucris tunicato. At vero narcissus juncensis foliis odoratus, ac totus liberaliter aureus, superioribus inodoris minor, à soli natalis nomine Hispanus, à medica vi (ut Remberto Dodonæo placet) vomitorius & simplici, & multiplici foliorum serie flavet. Ille florum foliis mucronatis, aut orbiculatis; conjunctis, aut dejunctis: ipsis quoque flosculis praecocibus, aut serotinis; grandiusculis, aut minusculis; binis ternisve, aut etiam denis pluribusve ex unoquoque caulinco emicantibus variis; ac partim unicaulis, partim multicaulis est. Hic vero ut plurimum singulos, binosve; ut maximè quaternos, aut quinos unico è caule flores promit, florem gelatinosi, malique Medicæ halitum suavissima temperie olentes. Utriusque caules saturatior viriditas, inoffensus laevior, ac teres rotunditas compares facit. Veruntamen duplex eisdem nota discriminat. Illos enim proceritas ferè bipalmis tendit, hos pusilliò brevior longitudo contra: illos continuum foramen vacuat, hos fungosa quadam natura modicè obstruit.

Alius calice
tereti, & fo-
liis angusti-
oribus.

Narcissus
juncifolius
minor odo-
ratus sim-
plex, &
multiplex.
Stirp. Elff.
Pempt. 2. lib.
2. cap. 22.

struit. Folia pariter viridantia, oblonga, rotunda, carnosa, lœvia, & planè juncida. Bulbuli plerique globosi: minùs plerunque utilis oblongi, dissipatis in longitudinem viribus: rotundi ferace, toti in floriferos nisus collecto corpore. Idem omnibus color: extima enim pulligine nigricant. Hoc etiam inter utrumque narcissum convenit, ut longulos proferant è membranacea theca flosculos, quibus ille triangularia capitula subjicit, flore dilatso turgentia, & nigelli angulosique seminis fœcunda: hic autem longulis tantum pediculis insistentes, nulloque seminali folliculo capitatos parit, genitali conatu in floris plenitudinem effuso. Triplex est præterea Hispano superiori luteo non absimilis, albo colore vernus narcissus. Prioris oblongus bulbulus juncea foliola fundit humili reptantia: minutum, inolentem, informem flosculum, Martio mense tempestivum Romanis in hortis ægrè raroque aperit. Alter grandiusculus, Hispanique narcissi partibus cæteris gemellus, albore ac fœtore discrepat. Huic æqualis tertius candida folia sulphurei coloris calice distinguit. Uterque continent foliorum serie floreum orbem circinat. Est etiam, qui è longulo substrictioris ventris bulbo caulem ante folia impellens, binis ternisve, candidis, & leviter odoratis flosculis per autumnum vernet Hispano par, viridissimus; planeque junceus minimi pretii narcissus. Silentio dissimulandus

Albus minor.

Albus major.

Albus sulphurei coloris calice.

Albus autumnalis.

dus non est satis elegans junceis itidem foliis, albi-
doque colore in sulphureum proclivi, & reflexo
flore narcissus alias; cuius è radice bulbosa, nuci
Ponticæ, aut Hispani juncei narcissi bulbulo exæ-
quata, rotunda, candida, membranaceo involu-
cro infuscata, numerosis tenuibus albisque fibris
bene comata, exiliunt quaterna vel quina folia, ut
in proximè superiore narcissi juncea, prolixa, an-
gusta, modicè carinata. Mediùs consimilis caulis
Aprilii mense fastigiatur in quaterno aut quinos
flores oblongos, diluto sulphureo colore pallidos,
sex foliis sursum reflexis supinos, devexis cervici-
bus pronus, semuncialem aut longiusculum &
inæqualiter sinuosum calicem porrigentes, levif-
simè odoratos. Corruptis floribus summi caules
triangularia turgescunt in capita, exigui, orbicu-
lati, nigri, lœvisque seminis plenissima. Pseu-
donarcissos Hispanos Clusius vocat silvestres Do-
donæi narcisos, qui seña inter folia velut in alas
explicata medium prælongi calices tubum, re-
pandas per oras fimbriatum crenatumque, in tu-
bæ modum exertant; ex qua Italicum quoque no-
men hauserunt. Ut merito fabulari quis possit,
Famam volando, buccinandoque fessam genia-
libus tantisper in hortis conquevisse, dum refice-
ret vires: utque hospitalibus flosculis appositam
referret gratiam, è suis conditum insignibus no-
vum florem, nempe alatum tubulatumque narcis-
sum

Pallidus fo-
liis reflexis.

Pseudonar-
cissus Hi-
spanus.

Rarior.

plant. Hisp.

lib. 2. c. 17.

Stirp. Hisp.

l. 2. c. 2.

cap. 23,

sum floreo populo addidisse, amantis hortos Fa-
mæ buccinatorem. Harum verò florentium tu-
barum, muta specie suavius argutarum, quæ
quæ stridulo strepunt sono, aliæ aurea bractea
flavescunt; aliæ argentea candicant; circa au-
reum aliæ tubum circunfuso foliorum veluti cu-
pro expallescunt; hunc aliæ cupreum pallorem
media flavente linea inaurant, ac totum prægran-
dem tubum verno illinunt auro; alias mirè degene-
rantis seminis inenarrabilis varietas colorat; aliis
præterea diffusior, aliis est mensuræ contractior; a-
liæ denique simplici gracilique tenuem, aliæ repli-
cato confertoque tubo plenissimam publicant vo-
luptatem. Et his quidem postremis forma præser-
Pseudonar-
cissus pleno
flore qua-
druplex.
tim quadruplex. Aut enim tubus in tubum inseri-
tur; aut simplici tubo densissima folia intrascun-
tut; aut grandior flos dense fartus ubertate ple-
runque rumpitur, foliis in rosei narcissi speciem
confusis; aut demum similis tum simplici, tum
duplici foliorum ambitu flosculus tubulum exerit
foliosa fartura pariter densatum. Pseudonarcissis
universis pro cuiusque florum amplitudine pro-
ceri caules; folia surrecta, prolixa, lata, in canalicu-
lum concava, minimè mucronata, & languide vi-
rentia; bulbi oblongi, quorum extimæ tunica
dilutiore ferrugine imbutæ rariss, & fuscis ejusdem
saturi coloris lineis in longitudinem intercurren-
tibus distinguuntur. Sunt, qui sentiant à ma-

jo-

jore roseo narcisso plenissimum pseudonarcis-
sum, sive (ut alii nominant) narcissum alterum
maximum septentrionale, qui calicem implet,
& folia duplicat, nullo discriminē separari. Ve-
runtamen ut folio, & caule inter se congruunt;
sic bulbō, & flore dissentiant. Hujus enim bul-
bus, ut vulgaris etiam pseudonarcissi, longior col-
lum quadantenus obliquat; flos tubulatum cali-
cem folioso s̄epe farto, nimioque madore fatiscen-
tem nonnihil exporrigit. Minusculi flore simplici
pseudonarcissi ut flosculorum coloribus, sic bul-
bulorum figuris variant, cervicula in quibusdam
proceriore: semper tamen aliquod majorum in-
star in pusillis eminet. Qui verò parva geminant
folia, & caliculi tubulum addensant, aut saltem
hunc plenissimè foliis infaciunt; minutulis fun-
duntur è bulbis, grandiores bulbos pleni flores fe-
races, si non magnitudine, certè figura exæqua-
tibus. Folium protenditur palmare, prætenue, pal-
lidum. Caulis itidem exilit, brevis, & concolor.
Pulchrè mentitur & nomine, & narcissum pseu-
donarcissus montanus, in Lusitanis & Cantabricis folius.
jugis frequens. Hunc junceo folio & caulinco fle-
xilem, flavo albove flore in sena plerunque angusta
folia expasso pinnatum à medii caliculi cono in
calathi seu nolæ figuram oblongo, repando, & s̄e-
pe fimbriato campanulam Hispani; flavum calicu-
lum, & flavam violam Martiam Austriacæ matro-
C. Cluf. Hisp. plant. l. 2. c. 17.

næ

næ vocant. Subiectum flosculo caput nigro, rotundoque semine impletur. Bulbulus rotundus, intus candidus, foris nigellus juncei folii narcissinum bulbum prope indiscreta facie repræsentat. Narcissum maximum ample calice, à magnitudine incomparabilem multiplicis esse generis invenio. Est enim, qui tam pertinaciter flavet, ut eodem, quo vixit, ore & colore moriatur. Hic senis foliis continuatum in orbem latè explicatis, medium crispulum calicem ab imis angustiis paulatim ac modicè sese laxantem in unciam longitudinem exerit. Subtenuem caulem ad binos palmos extollit. Folia surrigit silvestris more narcissi laxa, prolixa, retusa, incana. Bulbum subdit silvestris itidem narcissi bulbo consimilem, sed magis compactilem, colloque nonnihil obtorto

Ex flavo in sulphureū languens. Alter hujus gemellus cætera, uno veluti vultu degenerat: flavum enim colorem, quem nascens præfert, in sulphureum, sive albidum fenescent mutat, & foliis angustioribus, rugosis, atque utrinque leviter convolutis floreum orbem

Sulphureus summo calice luteo. minimè continuat. Tertius verò tristioris indolis frater eo colore dehiscens nascitur, quo superior moritur: & velut appetentem mortem pertimescens paulatim exalbescit, luteo per oras calice. Illud etiam differt, quod calice foliisque latioribus, atque his etiam nonnihil continuatis prior floret.

Candidus major, & minor. Candidus præterea Romanis in hortis visitur fo-

liis

liis floris aliquatenus diversis duplex, major nempe discretis minorque conjunctis: uterque cæteris magnitudine suppar: illius caulis ferè bipalmis, & gracilis; hujus autem paulò brevior, majoris folia, quām vulgaris, tenuiora & angustiora; minoris quām majoris, magis lata minusque longa: utriusque bulbos& radices candore formaque similes pyrum superbū exquant, cervice modicē porrecta. Est etiam proximè superioris bulbum adæquans, foliis æquè candidis flavoque calice narcissus maximus, itidem major & minor: sed calix est minori coloratior. Postremus in Casertani Principis Andreæ Matthæi Aquavivæ principes flores merito cultu excipientis nobilissimis hortis alitur narcissus sanè incomparabilis, confertissimis nempe sulphureo colore foliis singularis. Narcissus serotinus montanus, aut ejus plenè gemellus (*Mulartum vulgus appellat*) bulbaceæ radicis exteriore tunica subalbida, magnitudine media, ventre utrinq; substrieto, corpore oblongo, cervice modica illius narcissi bulbum ex parte refert, qui camelii collum simplici producit in flore. Appetente jam vere folia trudit prolixia, angusta, mollia, prasina, sive narcissinis similia. E teretis, pedalis, glabri, fungosique caulis apice ternos sèpe, quaternosve mensē Martio suspendit flores, sénariae candoris folia, vulgaris narcissi foliis laxiora, & flaccida stellæ modo decussantes, patulo sulphurei coloris caliculo crocea fimbria ornato distin-

H   guen-

guentes, digna etiam pulchro corpore anima odo-
ratos. Duplicem hic habeo seri floris, extremo
nempe Martio, vel ineunte Aprili vernantis subte-
xere narcissum, alterum Narbonensem, Angli-
cum alterum.

*Narcissus Narbonen-
sis.* Priorēm præcipue discriminant bul-
bus oblongus, modicus, fusci palloris membrana

tunicatus; angusta folia, & erecta; flos albus, fla-
vo calice ferè unciali, nonnihil repando reflexoque
distinctus, incomparabili narcissō contractior, in
unoquoque palmari caule s̄æpe multiplex. Posten-
orem non absimilem dignosces tum ex bulbo gran-
diore, in ventrem distento, in cervicem extenuato,
membranaque ferruginea circunsepto; tum ex folio

brevi latoque; tum ex ampliore flore luteum cali-
cem æquabiliter tubulatum porrigente. Longa

cervice narcissos camelini colli nomen ab imita-
mento appositè deductum notat. Merum puerpera

Floræ lac in hosce flores candoris eximii concrevit.

Ex his plebejus alias, & senis tantum foliis pauper-
culus, atque inglorius candidatus à nobilium hor-
torum aditu distinetur. Unum diluto aridæ pa-
colore pallidum, & veluti sordidatum hortorum

exilio liberant coloni, utpote Byzantio translatum
& rarum. Adeo raritas etiam deformitatis pre-

tiūm facit. Alius foliosa prætexta per flavi ca-
licis fimbriatas oras purpurascente conspicuus, &

nobilis in patritios hortos admittitur. Caule

ferè bipalmes plerunque singulos flores, bind
inter-

*C. Clas. Ra-
tior plant.*

Hist. l. 2.

c. 12.

*Narcissus
longa cer-
vice.*

*Simplex
candidus.*

*Simplex
pallidus.*

*Multiplex
candidus.*

interdum sustinent. Profiliunt ab radice folia prælonga, tenuia, mucronata, subpallida. Bulbacea radix pallidæ cutis, modicique ventris in collum absunitur, quod in foliosi quam in simplicis floris bulbo productius est. Virginensis narcissi bulbis cupressini hyacinthi bulbo modica magnitudine atque oblonga forma simillimus, colore distat. Is enim subrubet, hic albicit. Folia pusilli pleno flore silvestris narcissi foliis prorsus congruerent, nisi aliquantò longiora validius virent. Ex viridi pallens caulis in palmum assurgit. Flos in semihiuclæ Persicæ tulipæ grandiorem figuram dehiscens obsoleto candore inficitur, dilutoque sensim rubore conspergitur. Narcissus Indicus lato folio narcissino, flore rubro liliaceo, album scilicet lily imitante, quem Jacobeum adhuc vulgus appellat, extremi Maji, aut ineuntis Junii caloribus citatus, antequam folia exeat, ita properat. Floreus thyrsus emicat enodis ac laxvis, crassitudine prope modum digitali; ac duorum quandoque palmorum proceritate visendus. Apex membranacea conclusos vagina primùm turget in calices: tum ea dirupta quatuor sæpe solvit in flores striatis sex foliis deorsum reflexos, è crassioribus pediculis in decussem dispositis pendulos, purpura in crocum languente coloratos, sex subalbidis staminibus longiusculis in luteas appendiculas desinentibus, medioque stamine ru-

Narciss.
Virginen-
sis flore
purpura-
sciente.

Narcissus
Indicus è
rubro cro-
ceus flore
liliaceo.

H 2   ben-

bente cæteris longiore capillatos. Ubiflos membranæ moram rupit, aut certè ubi defloruit, bina sive etiam terna existunt folia, narcissi mari-
ni sive hemerocallidis foliis latiora & viridiora,
minuto sæpe minio guttata, summa parte subru-
bentia, non admodum longa, in hiemem usque
diurna. Bulbacea radix & figura, & magnitudi-
ne hyacinthinæ compar exuberante rubore asper-
gitur, & citra floreum partum parens miniatula
præflorebat. Alius Indorum narcissus rarius, & no-
Narcissus
Indicus li-
liaceus sa-
turo colore
purpura-
scens.
bilius in hortis primum Casertanis factus est Ita-
licus. Magnitudine formaque candido lilio par,
floreis foliis magis continuatis minusque resupinis
dispar, florum numero superior, albo rubroque
blande temperatis circiter Septembbris calendas
expingitur; ut ipsius lacte & sanguine pulchritu-
dinis coaluisse videatur. Albidæ membranæ rupto
involucro conniventis primum folia floris modi-
cè rubent, coloratioribus tantum lineis in longitu-
dinem virgata: in calathi deinde imaginem didu-
cta adulto pudore suffunduntur. Adeo vel in flo-
ribus pudibunda pulchritudo publicam lucem
erubescit. Toto denique senili vultu rubicundio-
re, dum deflorescant, floridiora sunt. Imus umbili-
cus intus forisque flavet. Sex inæqualia stamina
ima parte candicantia, summa subrubentia lunatos
in crocos ex viridi flaventes desinunt. Septimum
& medium stamen prolixius, itidemque coloratum

apice

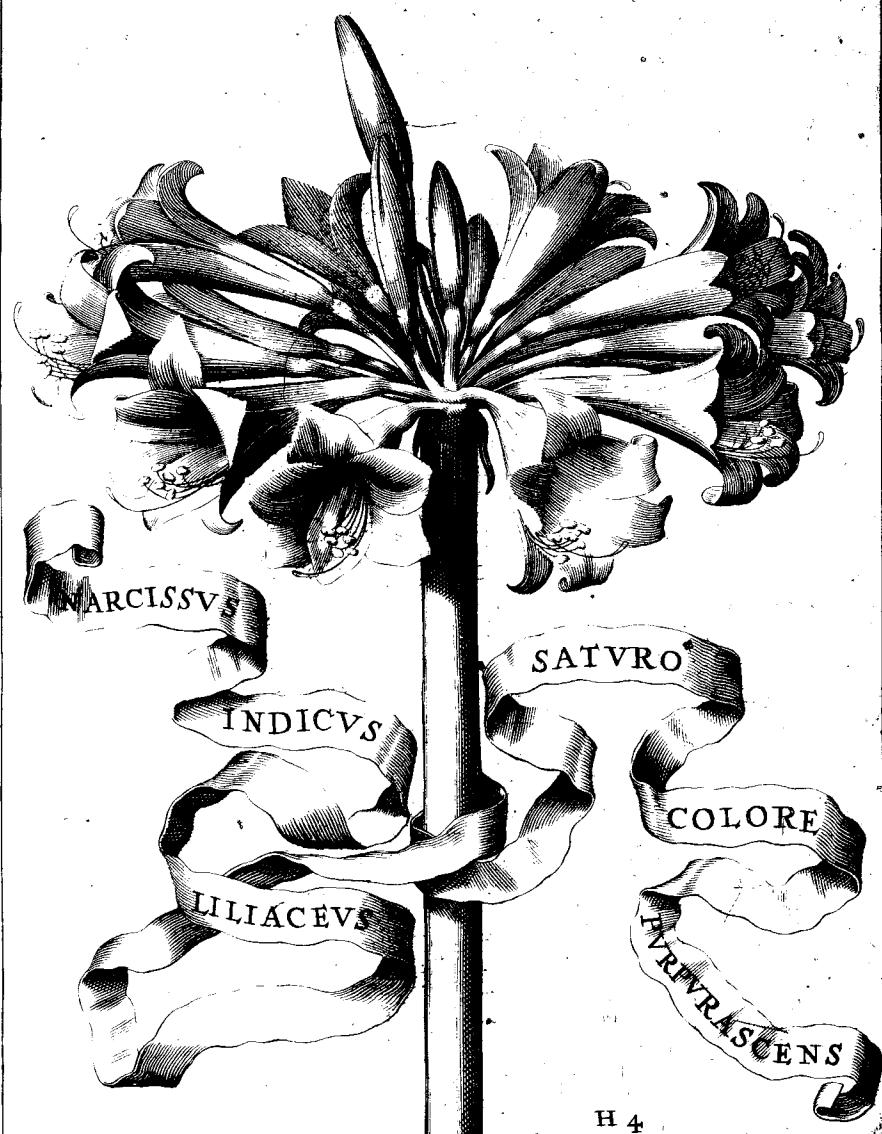
apice nullo insignitur. Viceni pluresve flores è pediculis satis crassis, binos seu ternos digitos longis, ex atro virentibus, & sive devexis, sive arrectis modò in orbem penduli, modò in silvam prominuli, necnon particulatim debifcentes summum caulem coronant. Caulis ipse rotundus, digitum crassus, ac prope bipalmis ex viridi obfolescit in rubidum. Folia liliacei viroris, & narcissinæ magnitudinis, arefacto jam flore, à latere caulis enata in ipsum caulem incumbunt. Bulbus Neapolitanus in tempore scillam prope exæquat, Romano sub cœlo minus tumet; instar eriophori summo sub ocrice membranaceo lanosus extra pallet; nec florem fert, nisi ad justam punici mali molem adleverit. Et hic narcissus more cæterorum fementat, parco tamen proventu. Non absimili forma minus formosum misit India narcissum alium, qui contractiore bulbo, caule tenuiore pedali & inæqualiter rotundo, florum quoque minore & numero & magnitudine, facie dilutiore, à proximè superiore degenerat. Uterque tamen tam decenter, tam modestè rubet; ut ipse pudor vel in florem transierit, vel in flore seipsum expinxerit. Quare, si suo tibi colore flos hic nomen inscribat, rectius, quam narcissus, flos pudoris appelletur. Utinam tam verecundè rubuisset, cum se Narcissus aspexit: candidiore profecto fabu-

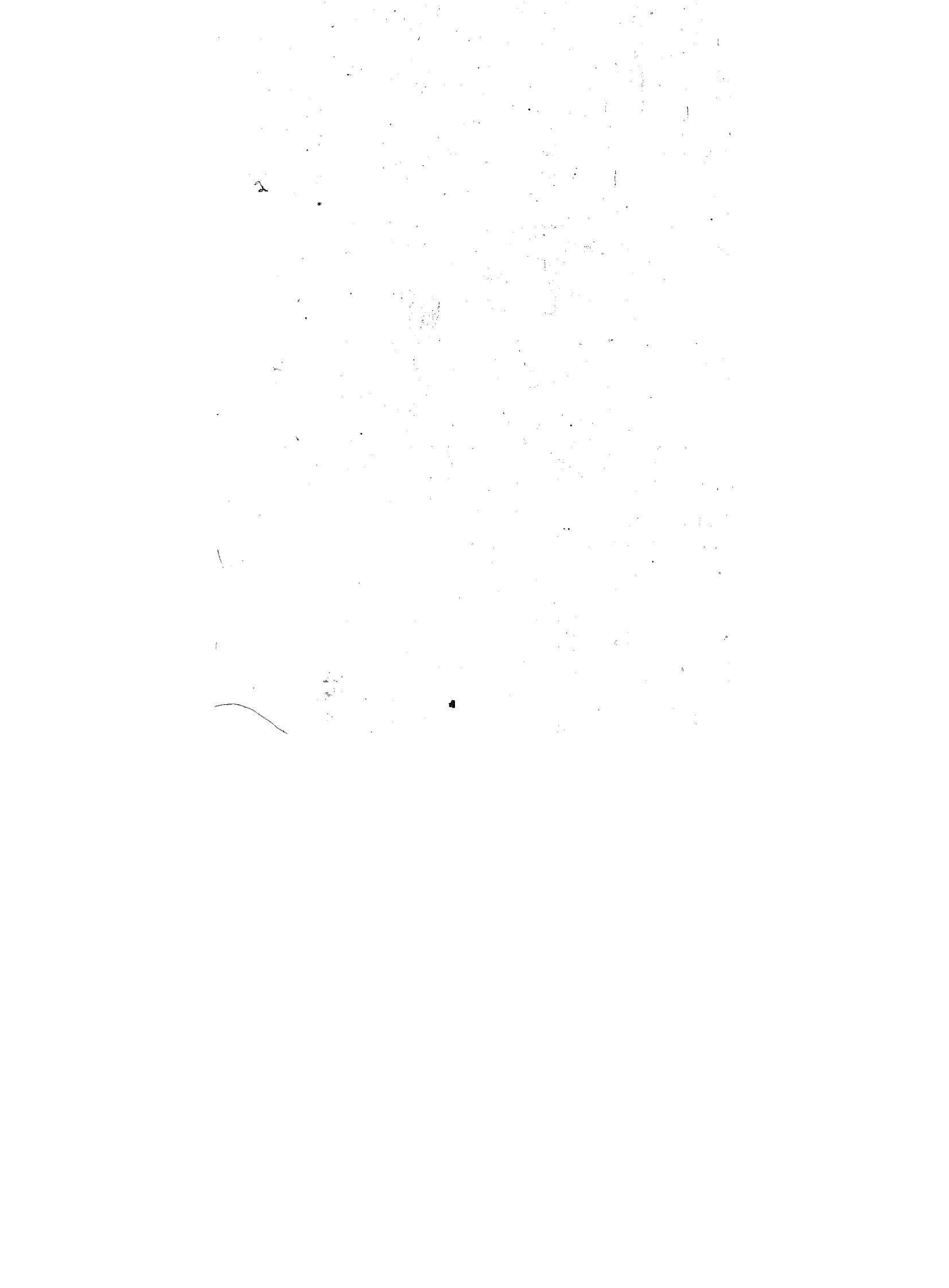
Narcissus
Indicus li-
liaceus di-
lato colore
purpura-
scens.

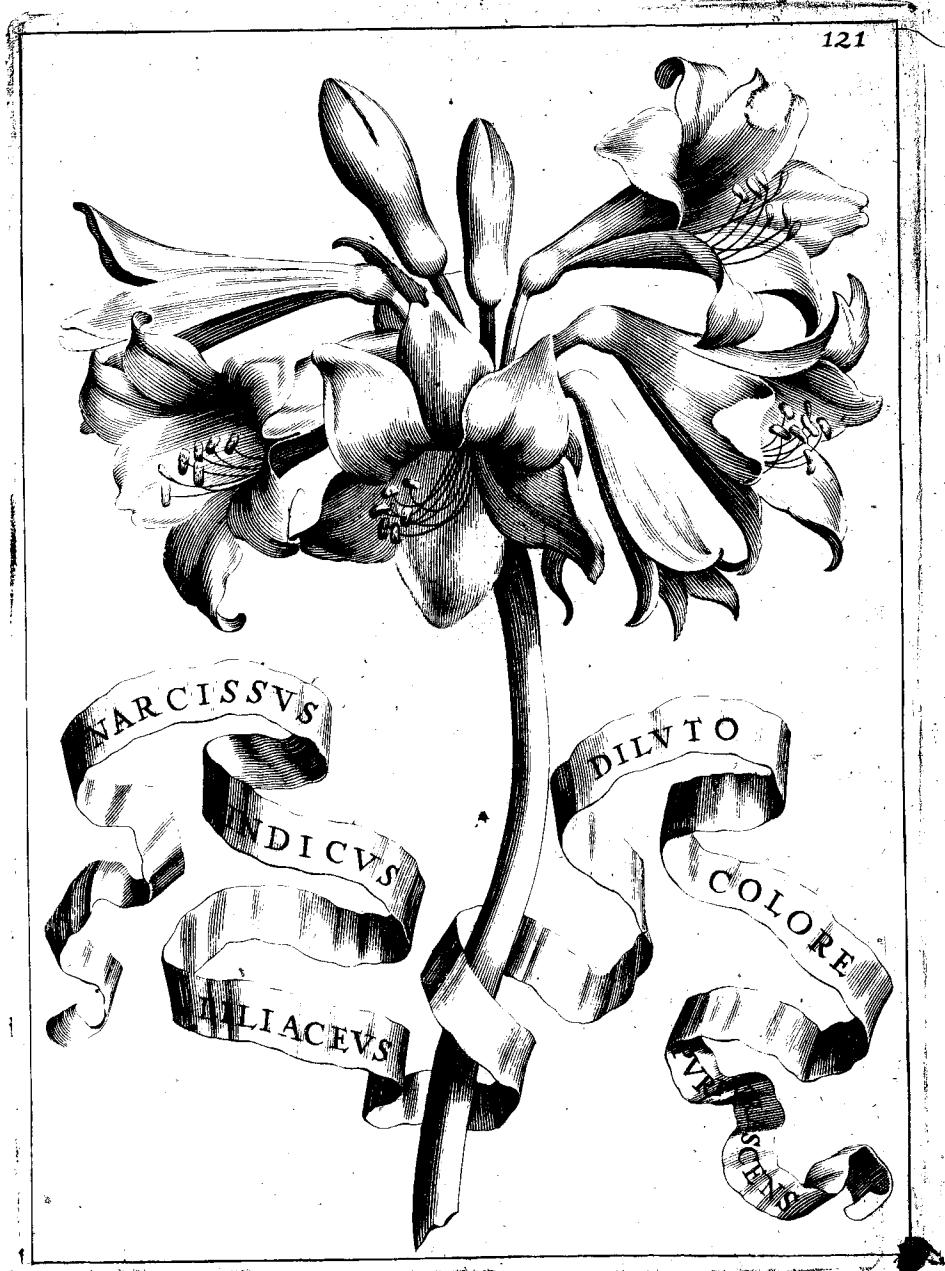
H 3 la

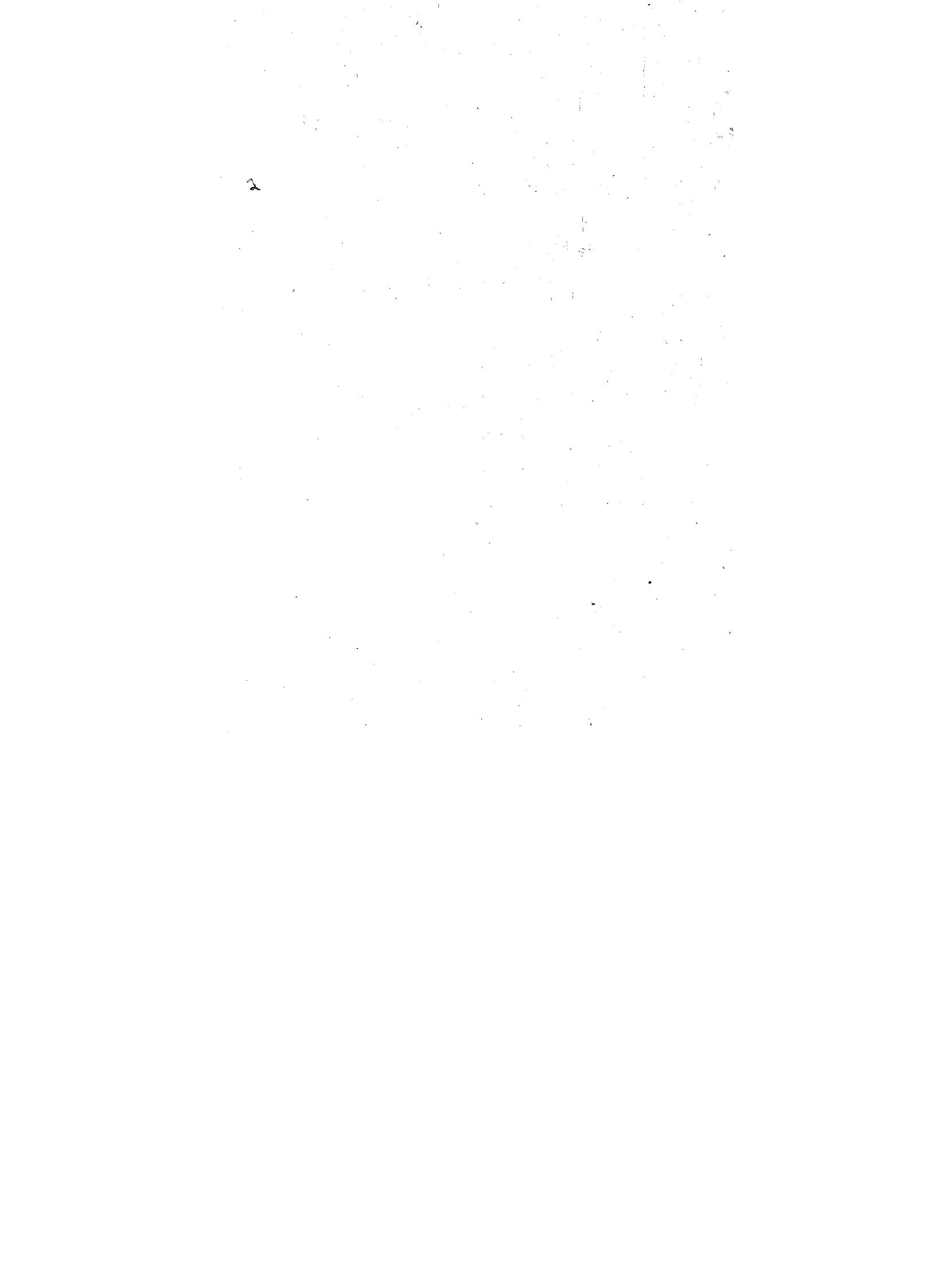
la floruisse. Jam verò, quando roseus vultus insano amore in posthumum florem expalluit, recens rubor suam erubescens insaniam pudor est.

Indi-

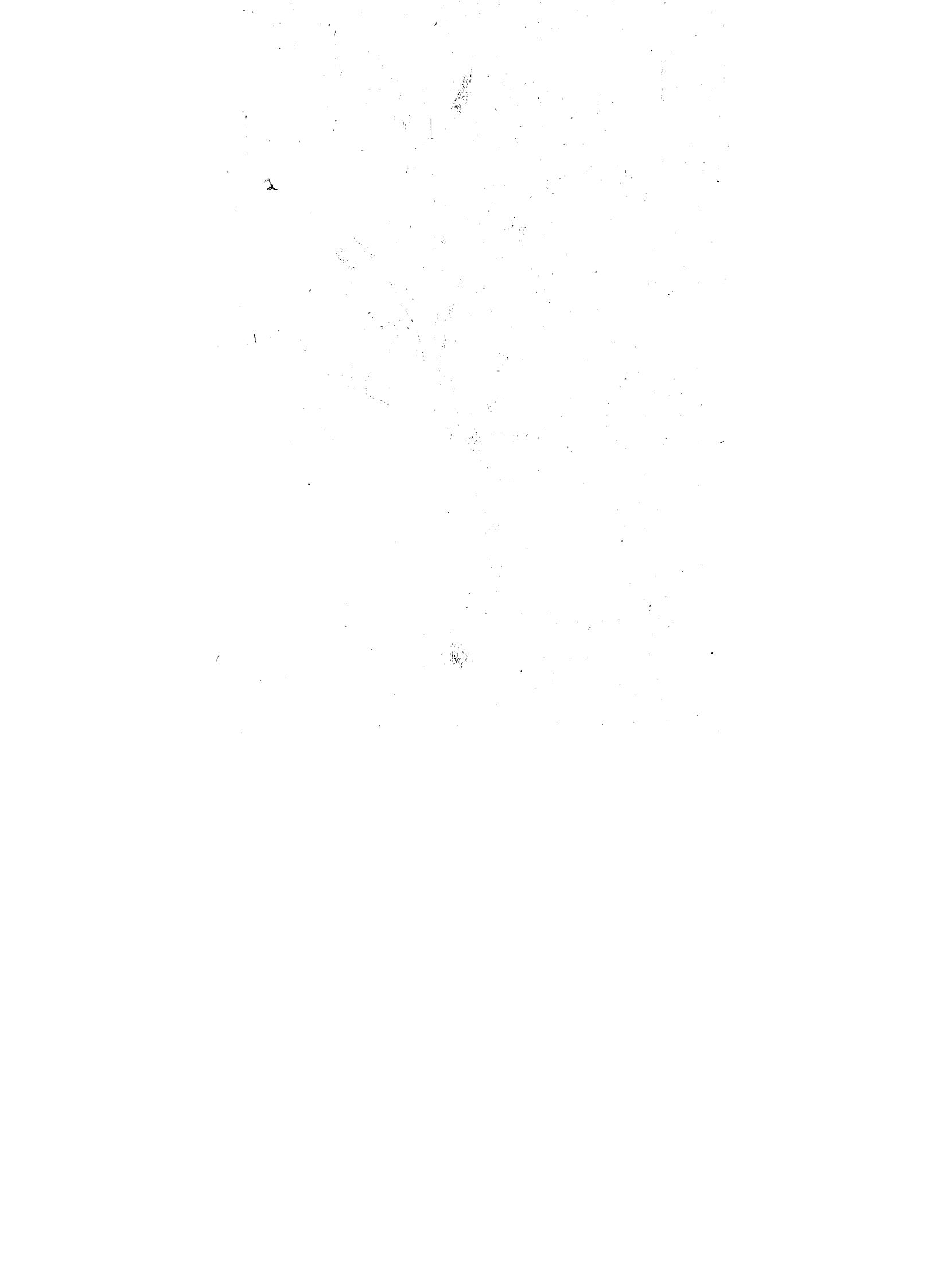

Indicus latissimis foliis, & florum forma liliacea, sphæralique ambitu narcissus; quam alii sphæri-
cum ornithogalum, moly maximum Indicum
alii vocant; Gallici soli advena nunquam flo-
ruit: sed Romanæ tandem amœnitatis & maje-
statis hospes effuso flore pro risu felicitatem sibi
suam in Tranquilli Romauli felicibus hortis gra-
tulatus est. Bulbus longè scillino major ven-
trem propè rotundat: ferrugineum, & quam-
vis tenue, durissimum tamen corium superin-
ducit: imam partem, ut in botryode odorato
hyacintho, protuberantem pro corporis am-
plitudine latè circinat: fibras minimi vice digitū
præcrassas, prælongas, immortalesque diffundit.
Floris vagina ap calendas Septembres existit inlan-
ceam cuspidata, ternos lata digitos, quinos longa,
exuberante cinnabari saturata. Post decem dies
subnascente scapo in palmum exerta, turgente jam
atque urgente numero fœtu, in geminas partes
oris auguinei modo latissimè hiascit, non ut lin-
guis trifulcis horribilis, sed ut floribus plurimis
amabilis micet. Apparet primò conniventum
florum confertissima congeries, quæ ramoso pau-
latim incremento rotundam ita rarescit in silvam.
Scapus exurgit prope bipalmis, binos digitos la-
tus, ex rotundo pressior, ex viridi rubens; qua
parte solem aspicit coloratior, summa capitatus.
Funduntur è capite densioris more capillitii fre-
quen-

Narcissus
Indicus
flore lilia-
ceo sphæri-
cus.

Tranquil-
lus Ro-
maulus.

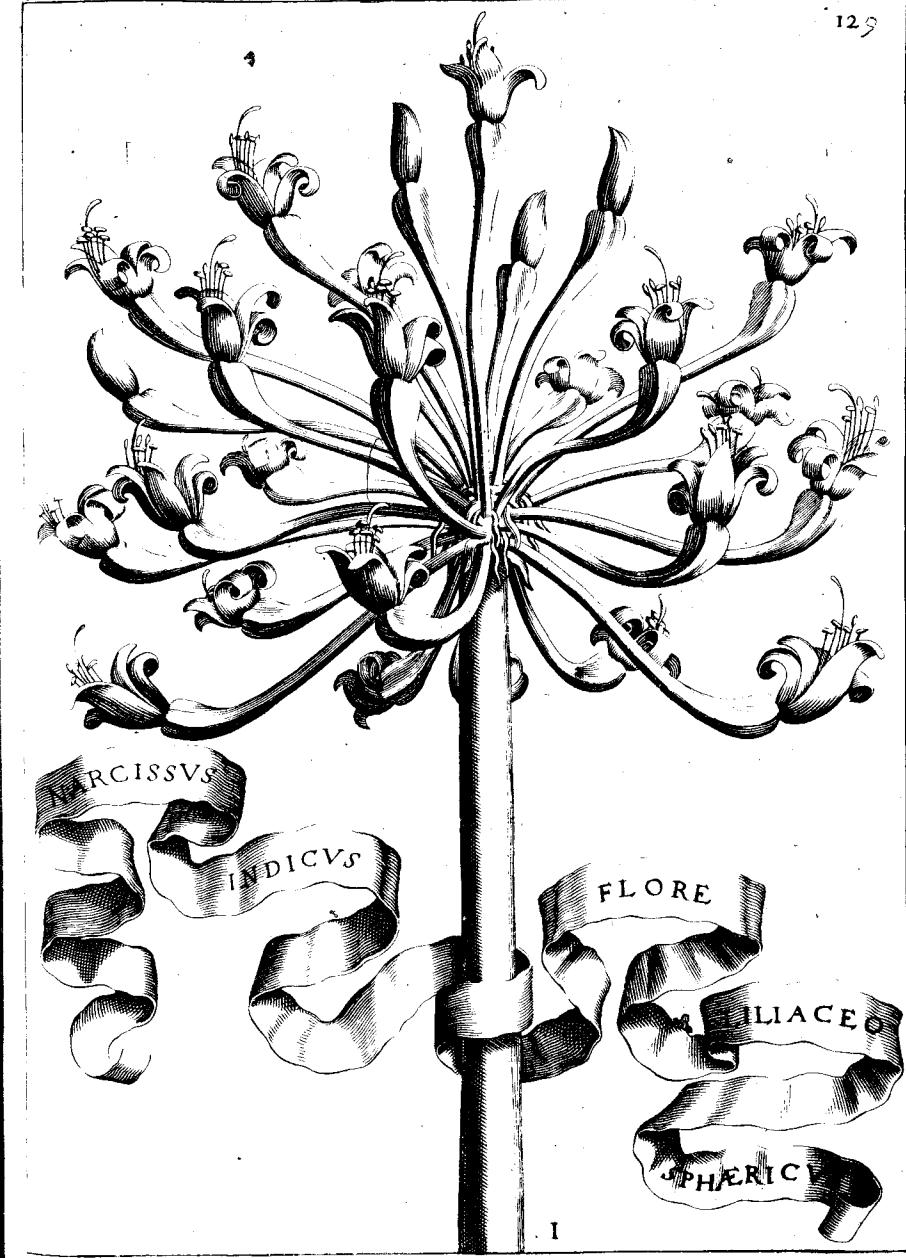
quentes, prolixæ, suavique rubore visendæ lacinia: quibus internati radiata rotunditate porriguntur caulinæ triangulares, palmo longiores, minusculum digitum lati, interfuso rubore virentes, incapita extumidi tuliparum triquetro folliculo, seu præferratæ trifidæ clavæ simillima. Plerique in-
star candidi camelino collo narcissi cervicem de-
flectunt: recto rigidoque nonnulli statu circun-
stant. E singulorum verticibus eminent sursum
versum spectantes elegantissimo flores, rubro con-
volutoque montium lilio æquales, nec absimiles,
quippe phœnicœ rubore colorati, & foliis quinis
nativos in cirros reflexis calaministrati, exteriore fo-
lio cum staminibus assurgente: quæ sanè conspi-
cienda stamina sic extant. Sena lato colore pu-
nicea in totidem versatiles apices primùm flavos
& grandiusculos; deinde contractiores, subter sus-
fusculos, supra exalbidos, & velutifarina consper-
bos degenerant. Septimum sine apice pistilli facie
productius, crassius, longa utrinque rimula inter-
secante striatum, summa parte recurvum pariter
purpurat. Ut uno inclyta purpureo capillo vete-
ris Nisi coma recenti flore superetur, qui crocis
pluribus blandè rubentibus citra discrimen amit-
tendæ regalis gloriæ feliciter capillatur. Omnes
inter se flores ternis quaternisve digitis intervaca-
tibus distant. Per partes dehiscent: nec prior ante
deflorescit, quam vernent universi. Senium illos

non

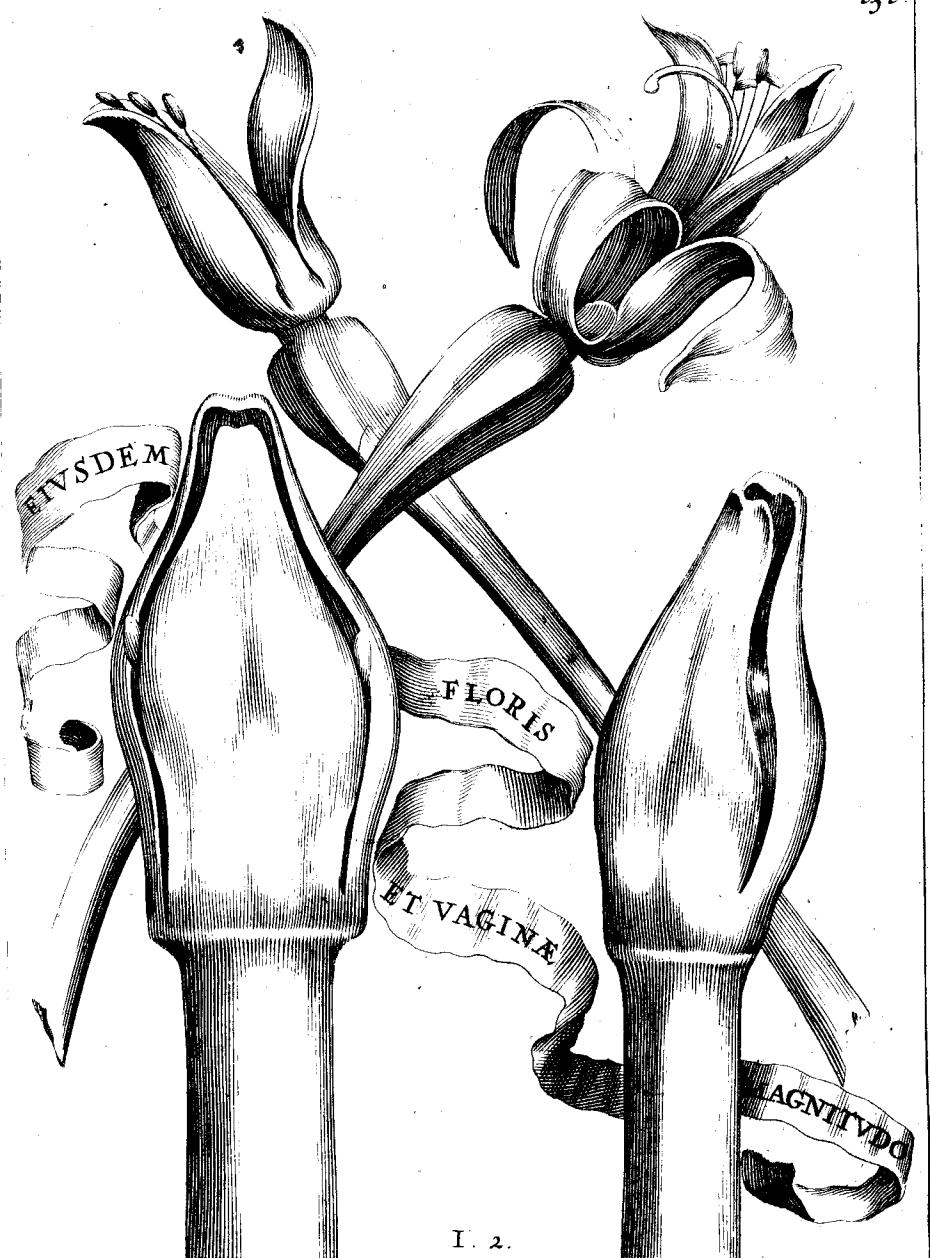
nōn contrahit, sed infuscat, ac demum decutit. Menstrua ipsis vita, & ver autunnale. Septem-
ber eosdem parit oriens, perimit occidens: hæc
enim multorum florentium capitum hydra nō
calore, sed frigore interficitur. Quanquam Ler-
næ vivacior sumptis à funere viribus quotannis
renascitur: neque clavas Herculeæ similes timet,
quibus, tanquam cauliculis, insidet ac fulcitur.
A florū interitu triangula capita grandescunt,
pleraque inania, perpaucā nonnullo abortivi
seminis rudimento fœta: sive quod peregrina planta
nostratis Autumni frigus reformidat: sive quod
eadem apud nos nondum robustæ fœcunditatis
est. Caulis tandem, & inhærentes cauliculi pe-
nitùs directi, atque in orbem diradiati sic exare-
scunt; ut florū pulcherrimi cadaver sidus sit: ne-
que enim hoc insolens est, ut hydra mutetur in
sidus. Nec isti hortorum sideri mors parcit.
Præmortui florū decorum cadaver ingruentiā
primum frigora iterata morte corrumpunt. Ne-
que clavæ multiplicis armatura formosum tue-
ri germeñ adversus ævi demolientis injuriam po-
test. Folia circiter Octobris exitum apparent, flo-
re non proveniente: in ejusdem proventu seriùs,
extremo scilicet Novembri mense existunt. Pau-
ciora initio, sex tandem flori prolulere. Longi-
tudo illis bipalmis, latitudo palmaris, diuidiati
ferme digiti seu cultri crassitudo, retusa forma,
læta

læta viriditas & fuseo per oras rubore circunlita,
corpus humi erraticum latèque procumbens , vi-
ta usque ad extremum Majum sive ad primos calo-
res producta.

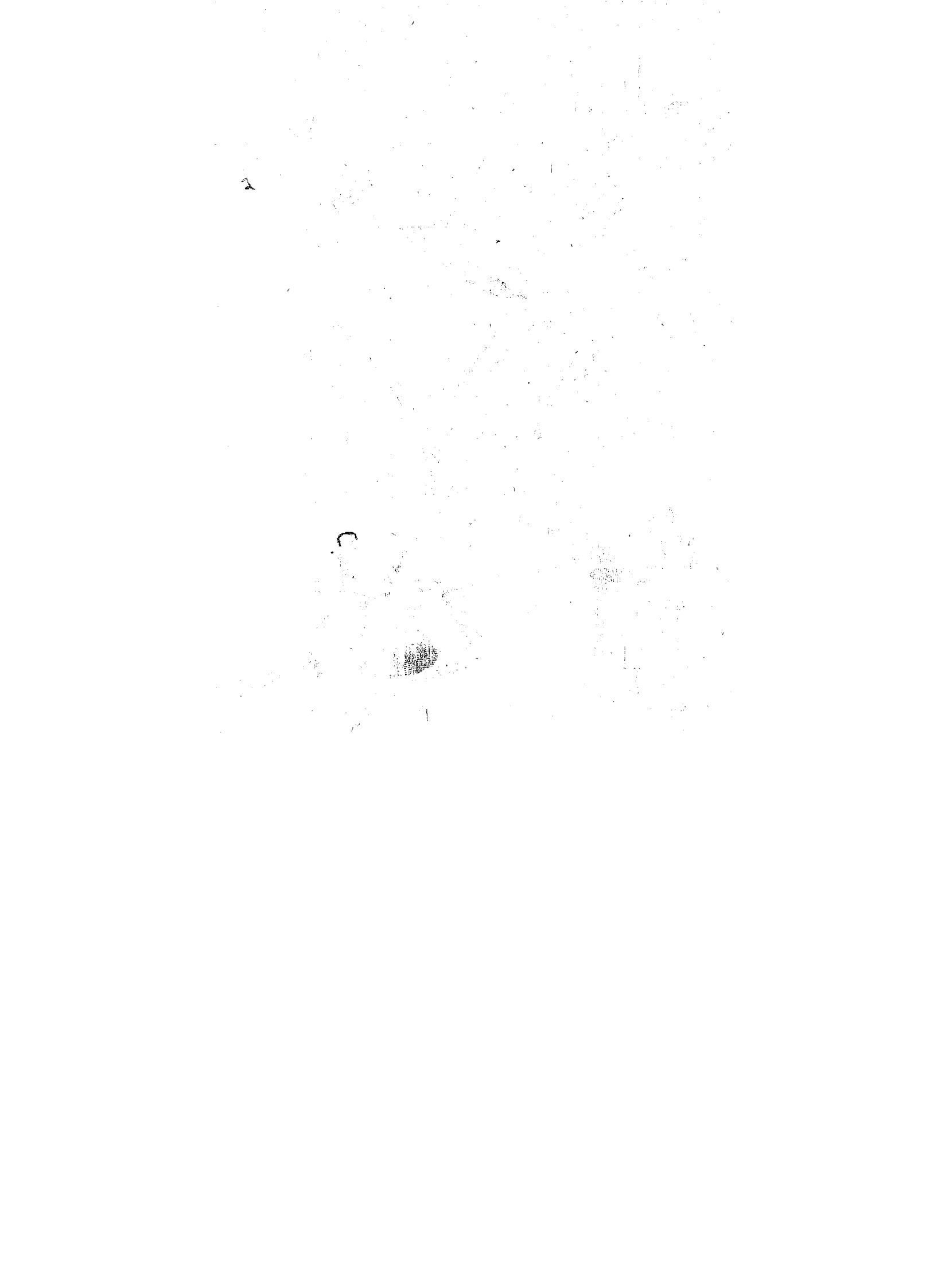
Gemi-

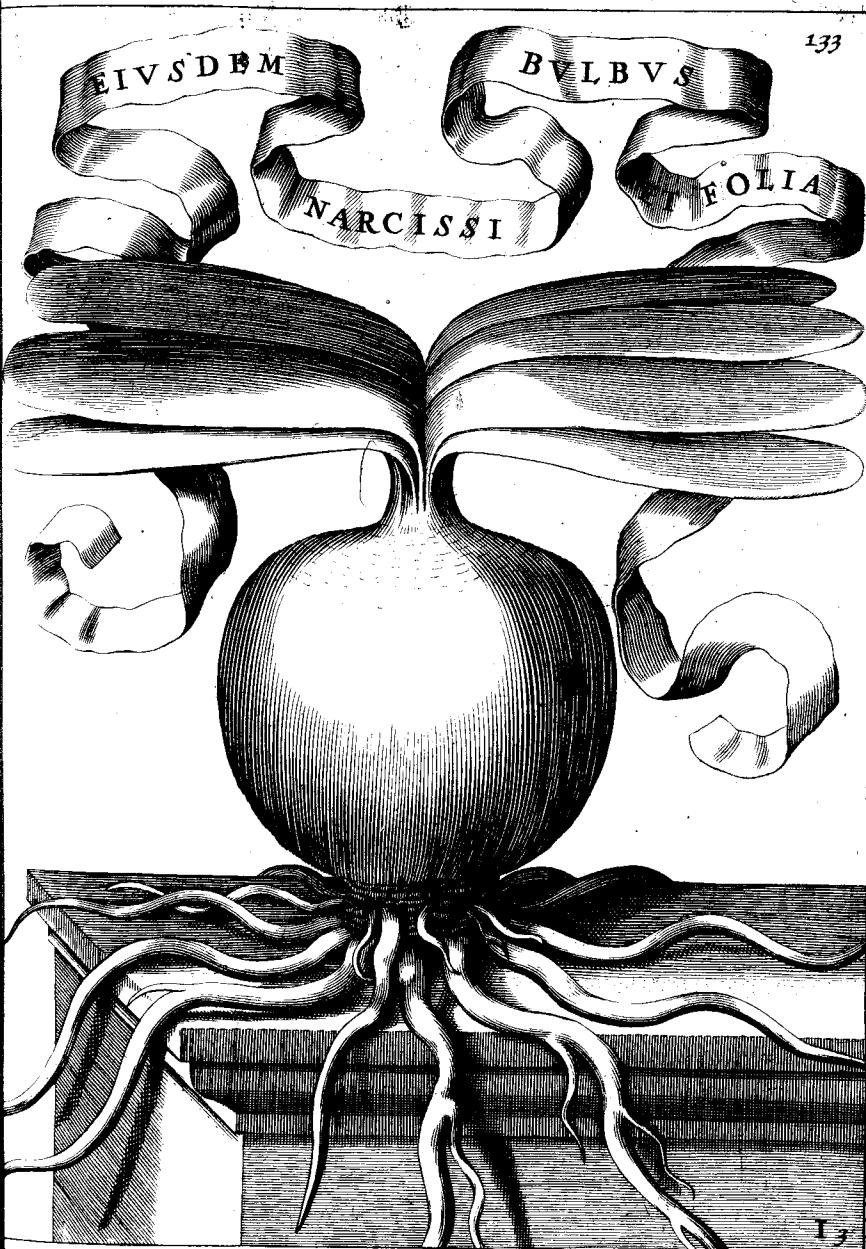

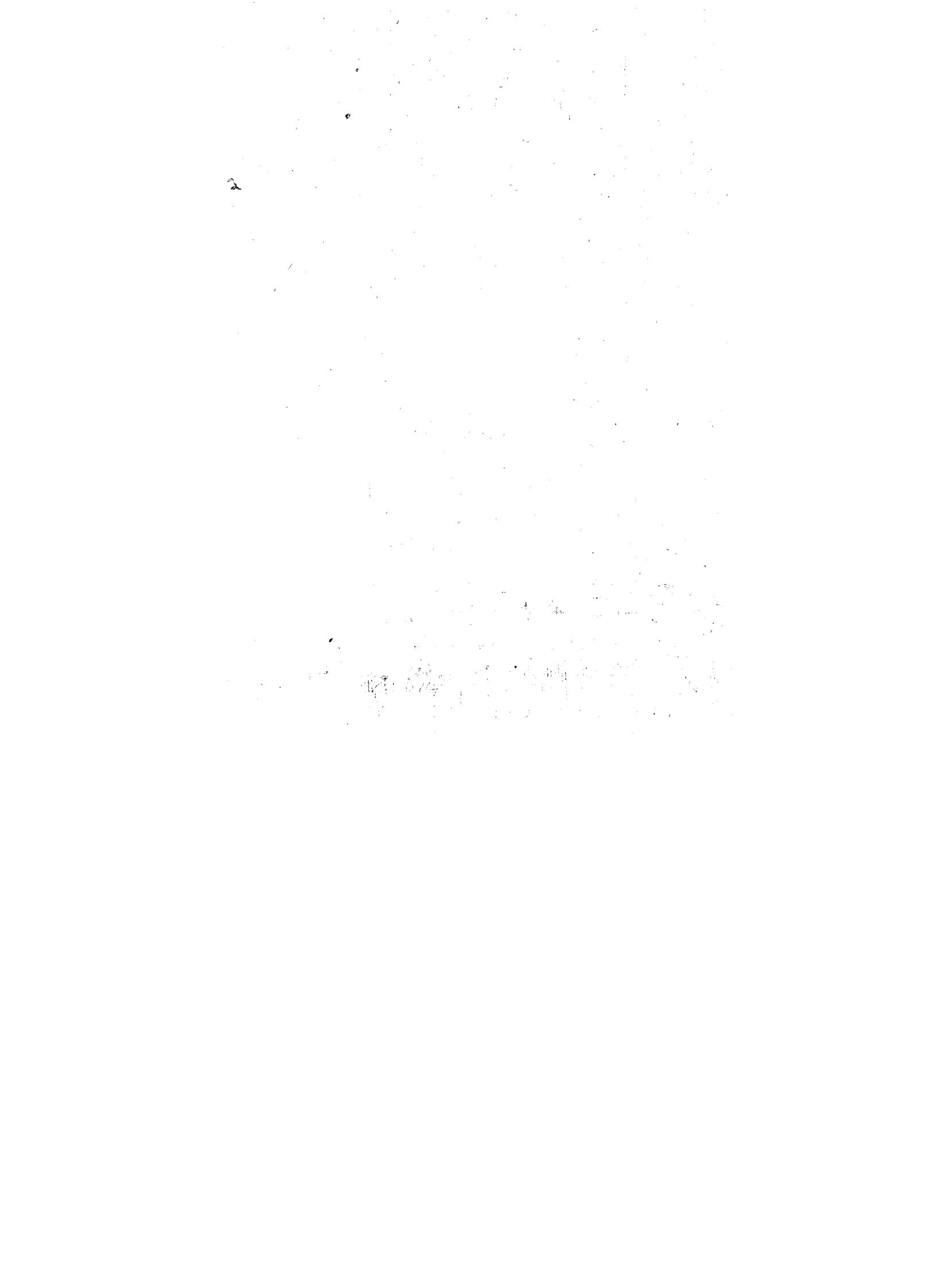
I. 2.

133

LJ

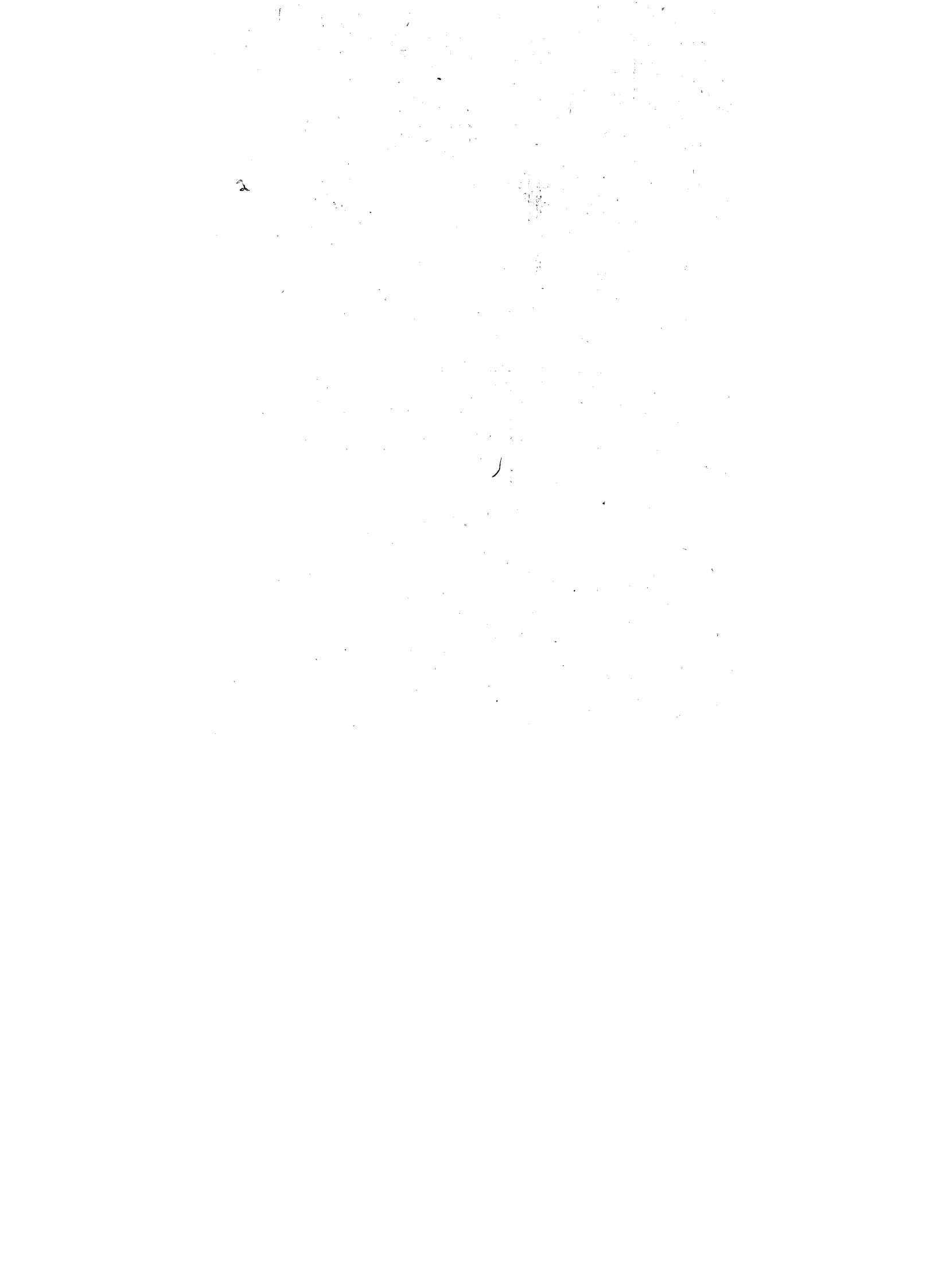
Geminò latiore folio, & flore puniceo peregrinus Indiæ Narcissus, à Batavo cultore Suertius, Narcissus
Indicus ge-
mino latio-
refolio flo-
re puniceo. sive Colchicum maximum Indicum, paucis ab hinc annis Romanos hortos nobilitavit. Bulbosa radix, pineæ nuci par, oblonga, squamosa, imi- brati verticis orbe angusto coronata, fibris instar botryodis hyacinthi, quem *Muscari* vocitant, crassis lateque prorepentibus subnixa, deorsum por recto tubere callosa, Septembri mense caulem protrudit crassitudine digitali, in rotundo utrinque planum, albidum, sanguineis anguineisque maculis guttatum, summa parte rubentem. Inde patescens vagina depromit florem balaustio similem, qui sex minimum foliis puniceis modiceque crassis complectitur intimos flosculos confertissimos, nonnihil hiantes, ribicundulos, brevibus subalbidisque pediculis innixos. E singulis floscu lis terna subrubicunda, & luteolis pallidisve apicibus capitulata stamna confertim eminent. Flosculis postea dilapsis subiecta capitula turgent in folliculos ardenti colore rubros, trifidos aut quadrididos, oleam æquantes, racemi seu corymbi aspergi conglobatos; quibus terna continentur aut quaterna nigilla grana, minusculi phaseoli figura & magnitudine. Bina post excussum florem folia existunt, flaccescenti atque in semen exequenti scapo adnata & superinducta, ovata, in duos circiter palmos longa, in palmi dimidium lata,

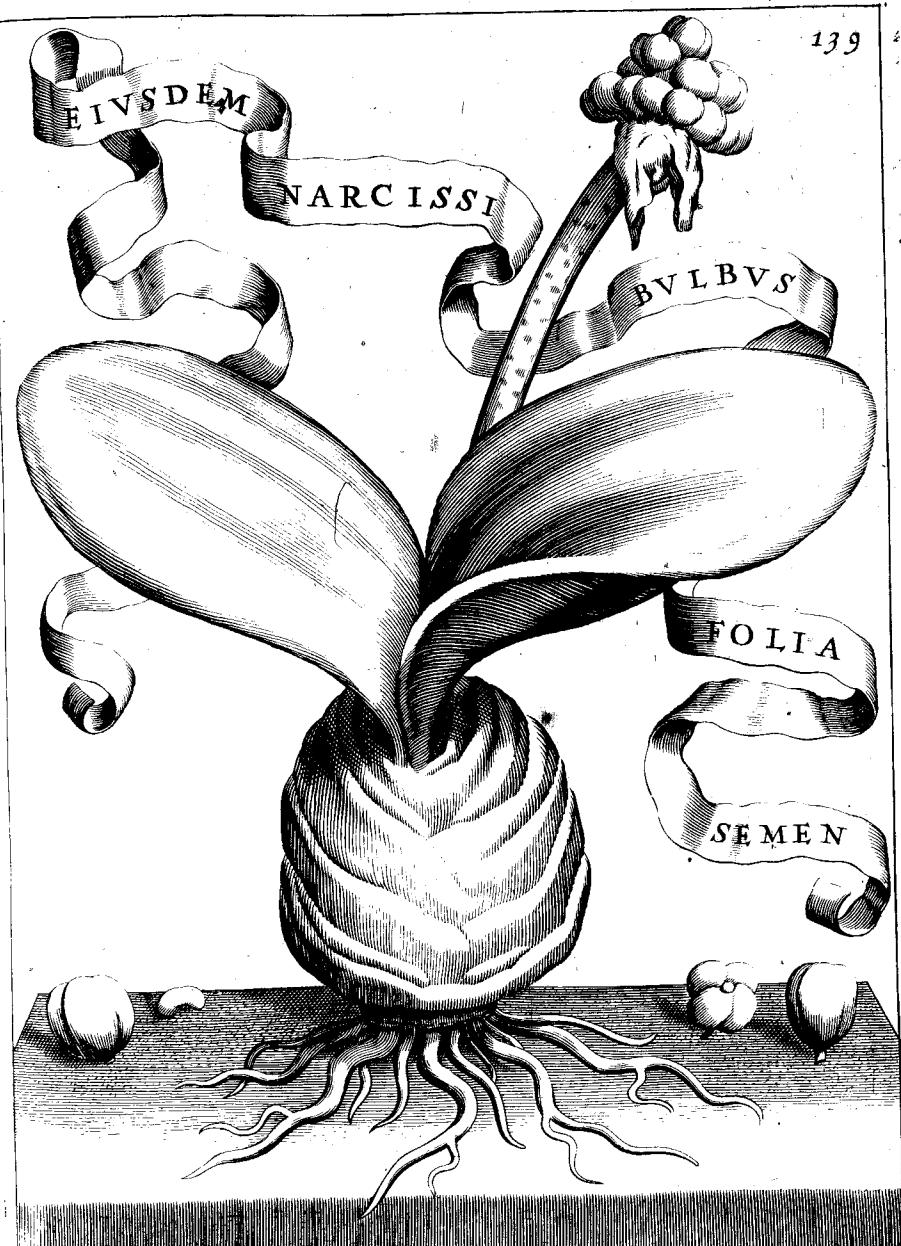
I 4 scillæ

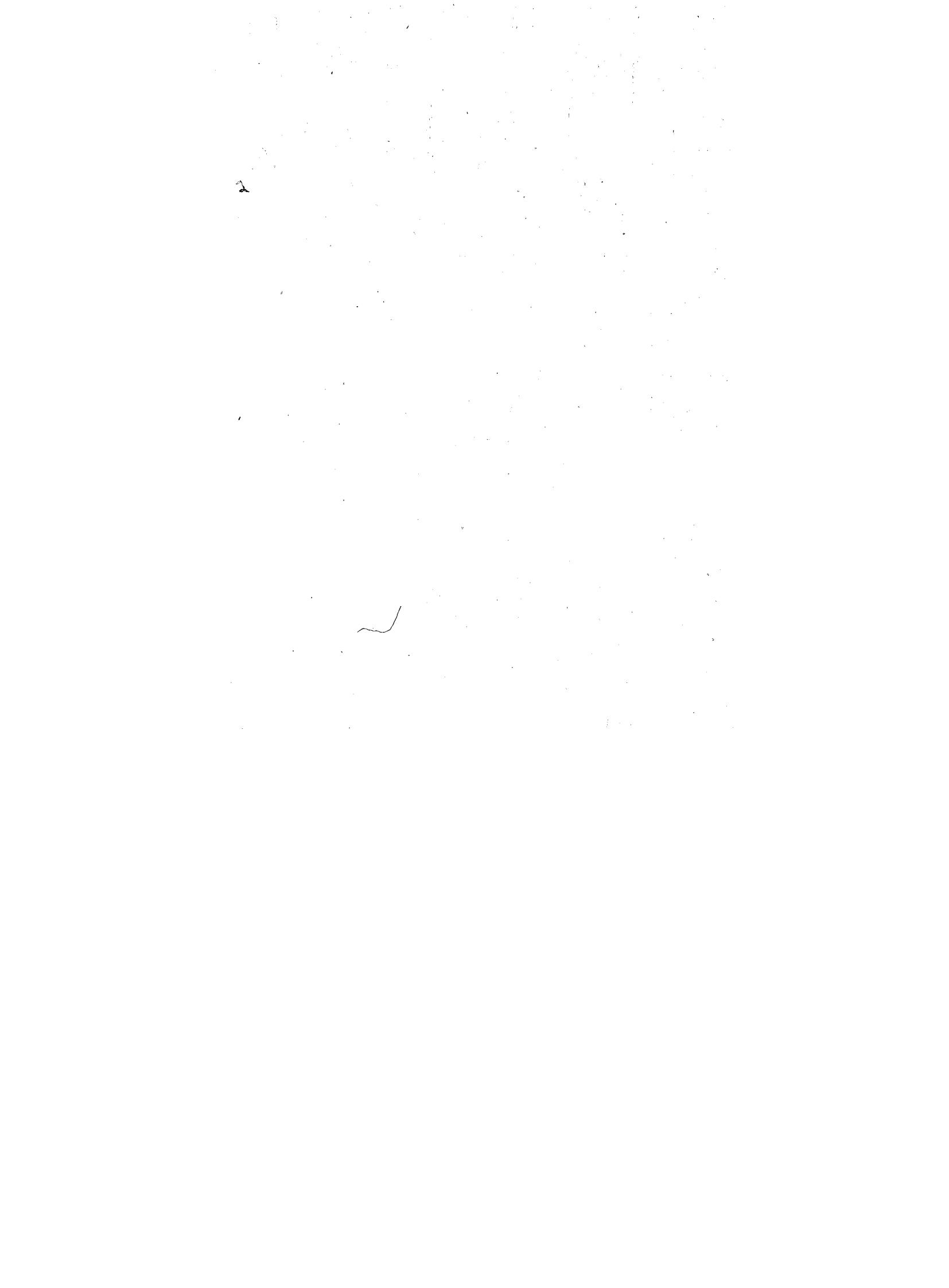
scillæ foliis crassitudine æqualia, nigrantia; primò surrecta, humi demum jacentia. Hic autem flos sive regionis vitio, sive artis inertia ægrè rarerque nostrate vernalat in solo. Primum tamen formosus hic Urbis hospes ac tiro in Quirinalibus hortis purpurati Principis FRANCISCI BARBERINI suam explicuit purpuram tributariam; ut pulcherrimi loci amoenitas Domino concolor effulgeret. Neque enim in APUM Regia nobilissimorum florum sterilescere decet annonam.

(roci,

*Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum
notæ.*

CAPVT II.

Crocus, & ipse florea impotenter aman- Crocum.
tium fabula, flore vario & multicolore,
tum simplici, tum folioso vernal, & au-
tumnat. Brevi pediculo ante folium assurgit: cum
florem expellente folio aut latiore gramineo, aut
candidè striato, aut in capillamenti modum te-
nuiore ac junceo viret. Bulbulo multiplicis ma-
gnitudinis rotundo, carnosò, & vivaci, intus albo,
extraspadice sive subnigro progignitur, fibrisque
candicantibus innititur. Præter vulgare Colchi-
cum in Italiæ, Galliæ, Germaniæ, atque Panno-
niæ humentibus opimisque pratis obvium plura,
& florum foliorum bulborumque mirabili varieta-
te præstantiora genera indagavit recentium colo-
norum amœna solertia. Hæc tamen ferè conve-
niunt universis: bulbus turbinatus, parte altera
planior, media rima sive sulco, unde flos exilit,
dehiscens; ubi flos defloruit, connivens, rubenti-
bus ex nigro tunicis obvolutus, intus candidus,
carnosus, lacteo succo manans, duni recens eru-
tus adhuc viget; sed ubi exaruit, rugosus, intus fo-
risque nigricans, aut certè rubidus; flore circi-
ter æquinoctium autumni ante folia præproperi,
croci

croci flosculis non absimiles, & longiusculi, brevibus tenerisque pediculis insidentes: à floribus turgentibus folliculi triangulares, crassi, oblongi, semine fœti rotundo, vergentis è rufo ad subnigrum coloris: folia prolixa, laxa, erecta, lævia, pinguia, & planè liliacea. Unum cæteris præferatur Colchicis, quod rubello plenoque flore foliosum, & alternis quà saturi, quà diluti coloris quadratis maculis variegatum primoribus autumni pluviis emergit. Flos est ab Oriente oriundus, quem vernacula, quàm latina vox augustiūs nominat: is enim latine Lílium Regium, vulgo autem Corona imperialis appellatur. Cæparum instar vegrantis ejus bulbus, binas & amplius libras interdum pendens, rudi & inæquali rotunditate conglobatur: candidas, promissas, molles, & parva offensione fragiles fibras non ab imantum, sed varia etiam ex parte dispergit: medio patuloque, quà scapus exit, foramine hiat: sine tunicis investis, succosa densaque carne modò candicat, modò purpurat, plerunque pallet: allium, aut hircum, aut quid insuavius olet. Atque hoc maximè distat à simillima Susiani, sive Persici lili bulbosa radice, quæ graveolentia nulla nares ferit, quæque forma est præterea longiore. Thrysus robustus, crassus, intus fungosus, viridis, rotundus, procerus ad medium fere altitudinem modò confusis, modò ordinatis liliaceis foliis convestitur: inde teres, nudus, &

purpu-

*Corona
imperialis.*

R. Dodon.

Stir. Hist.

Pempt. 2.

I. 2. c. 5.

C. Cluf. Ra-

rior. plant.

Hist. l. 2.

l. 1.

purpurascens foliosam summa parte silvescit in cristam. Inter cristati capitis folia plerunque bina tenuibus e pediculis vario numero, multiplicique interdum serie, raro scilicet naturæ luxuriantis lusu, lutei aut ex croceo rubentes lilio rum similes flores, at minores in calathos ab imis angustiis di ducti, nec labella resupinantes, minusque dehiscentes, quam decori, tam fœtidi pensili coronamento nutant. Est etiam cum voluptate cernere in intimis foliorum singulorum floreis unguibus margaritarum gemella candida tubercula, quæ cum sereno, tum maxime pluvio cœlo liquidam & prædulcem aquam guttatum delacrymant salubri documento, scatere lacrymis etiam coronas. Ea postmodum eminula unionum rudimenta, marcentibus floribus, introrsum abeunt in æquè candidas lacunas. Ad hæc sex albida stamina luteis crocis capitulata cum trifido medii styli pistillo prominent. Excusso flore grandia capita sustollunt angulos folliculi, seminibus graves subrufis, planis, cartilagineis, duplii serie in unoquoque angulo digestis. Lepidissimum florem, Turcico vocabulo Dalmaticis pileis qb similitudinem communi Tulipam, recentiorum verò biformi nomine Lionarcissum, quod liliacea in primis & narcissina unus decora complectatur, appellamus. Sunt, qui velint coronarium esse veterum Cosmosandalon, aut certè Satyrion. Nulla æquè in planta versicolor

Tulipa.
R. Dodon.
Stirp Hist.
Pemp 2. lib.
2. c. 27.

C. Clas. R. 4.
rior. plant.
Hist. or. I. 2.
c. 9.

natu-

Idem ibid. naturæ licentia lascivit: ut superioribus annis fuerit, qui supra ducenta coloribus discreta genera numerarit. Jam verò cum semper aliquid novi afferat fœcundior Flora, quam Africa; multò licebit plura percensere. Ne tamen quis istorum coloribus florū nimium credit, præmonente Clusio, alternis annis versicolor inconstantia liberaliter credulos eludit. Princeps & publica ea generum partitio est, quæ de triplici tempestivitate ducitur: ut aliæ præcoxes, mediæ aliæ, aliæ serotinæ tulipæ dicantur. Habent autem ferè universæ hunc exortum, hoc incrementum, hunc exitum. Inter bina diluto virore pallida folia flos, infantium primæ conspectum lucis non sustinentium more connivens, nec dum colorata formositate viridis & prorsus herbeus incipit existere. Tum paulatim impellitur succrescente scapo, qui medulla duriore robustus, rotundus, & virens ad pendalem atque etiam cubitalem altitudinem modò arduo statu rectus, modò in anguineam spiram tortilis exurgit. Quanquam præcox tulipa brevissimo caule à terra vix eminet. Hunc sparsim amplectuntur folia plerunque terna, non nunquam etiam quaterna & quina, crassa, oblonga, carinata, interdum per oras modicè reflexa & crispula, modò pendula, modò surrecta. Summus interim flos colorem mutat, seque insena, aliquando etiam in septena & octona folia, raro foliosior

rem

rem in congeriem explicat, sive calathi, sive cyathi, sive resupini pilei effigie. Ex meditullio sex, vel etiam totidem, quot ipse foliis constat, mirum in modum coloribus varia stamina profert, apicibus aut luteis, aut pallidis, aut nigricantibus insignita. Idem hic flos nobilo cœlo tristatur, vultumque contrahit; pluvio facilè defluit, & corrumpitur; temperato sole hilaratur, atque in risum decenter hiat; ardenti perustus, formæ vitæque decoquit. Dilapso flore subit membranaceum ac triangulare caput satis magnum, atque oblongum; quo tres in partes dehiscente, sex ordines visuntur feminis confettim aggesti, plani, cartilaginosi, rufi seu rubidi, prorsusque liliacei. Jam verò, quo- Tulipæ an-
nua corrump-
atio & re-
paratio.
C. Clus. R. 4-
rior. plant.
Hift. I. 2.
c. 9.

aridusque deinde floris caulis (quod etiam in iride bulbosa, Colchico, aliisque hoc genus, vide-
re est) imo extimoque eruti bulbi circulo hærcere
conspicitur; quamobrem id fiat, enodare conve-
nit. In intimò bulbo, unde caulis & flos eminet,
novus quoque bulbus, veluti gemellus fraterculus,
eiusdem scapo floris adnascitur; pariterque cum
illo non modò per materni bulbi fibras terræ ali-
mentum, sed ipsum quoque succum matris exugit:
ubi verò, desito jam flore, lateri cohærens caulis
inaruit, reliquo ille succo innutritus adolescit; ve-
tere interim eviscerato bulbo membranaceas in
exuvias, nempe in recentis involucra deficiente.

K Miran-

Mirandum jam non est, vel eruto bulbo extrinse-
cūs harentem aridum scapum inveniri, cum
ideū utrumque partus conjunxerit; vel altera no-
vum bulbum parte planiorem esse, cum flos ad-
natus absolutæ offecerit rotunditati. Si cui lubeat,
quod hic affirmo, fide oculata credere; pericu-
lum faciat, quod ipse feci non semel cum Fabritio
Sbardonius Cardini Pii hortorum peritis-
simo præfecto, florumque peregrinorum sagacissi-
mo indagatore: tulipæ, inquam, bulbum, cum jam
cœpit egerminare, intercidat; invenietque inter
convoluta foliola pusillum flosculi rudimentum;
adnatumque surgenti caulinculo novi bulboli nu-
cleum. Ita vetula parens cum floreo partu juventu-
tem reparat, ac semet intra se parturit. Illud culto-
ribus ignorandum non est, tulipam, quæ folium
ejicit singulare, florem eo anno non allaturam: sed
in duplice folio proximi spem floris evirescere. Bul-
bosæ radices haud multum narcissinis bulbis dis-
pares, forma modò ferè rotunda ventriosæ, modò
turbinata gracilescentes; imo, unde exeunt præ-
tenues, frequentes, brevisque fibræ prominulo
angustoque circulo coronatæ, prædulces atque
edules, interiore carne, velut excocti duratique al-
bumen ovi, solidæ candicant: exterioribus tunicis
aut flavent, aut subrubent, aut nigricant. Publi-
cum præterea est omnium, parte altera magis tu-
mene, altera paulò compressiores esse; & cana-
liculo,

liculo, cui scapus ab ima corona profiliens adhæret, intermeante sulcari. Nonnullis tuliparum, ^{Tulipa} seu nondum satis adultis, seu vegetissimis bulbis, ^{propagatio.} ^{C. Clus R. 4.} & superfluente per imbræ humore luxuriantibus ^{r. v. plant.} ^{Hift. I. 2. c. 9.} antiquissimum est candidam, præcrassam, prolixam, anguineo more serpentem aut rectâ deorsum, aut in latus venam, seu nervum spargere, qui parte summa in bulbum desinit, ceu fœtus nuper editi solutior umbilicus. . Fit etiam non raro, cum præsertim id bulborum diutius humatum esse permittitur, ut continuatus per adnatum bulbum nervus unam alteramve præterea sobolem, tempestiva maturitate vernaturam, veluti catenata serie, subjungat. Id autem fieri crediderim, propterea quod naturalis tuliparum fœcunditas, dum sobolem meditatur, humorem nausta uberiorem, quam qui citò digeri possit in bulbulos, in longum effunditur appendicem; quæ, quamvis radicibus consimilis, videtur tamen prominentis umbilici officio defungi; dum bulbulo, in quem deficit ac degenerat, alendo conseritur: ob eandem causam ea connexorum series bulbinorum continuatur. Ad hæc in altiore latebram se penetrare consueverunt complures id genus bulbi, sive nativo pondere, sive frigoris humorisque amore deorsum urgente. Usque adeo vel per solidi elementi obicem ad ima prono amanti facilis descensus. Est etiam tulipa, quæ, suam ut feracitatem

K 2   velut

velut jactantior extollat, bulbulos in ipsa caulis foliorumque junctura, hoc est, inter alas parit ac gestat. Pleraque tuliparum bulbaceæ radices utpote indiscreta specie ambiguoque vultu simillimæ, florum discrimina certò non indicant. Duæ tamen sunt, quæ notabilem in modum dissimiles cæterarum certis apertisque indiciis floris genus præsigificant. Bulbus majusculus, cui vulgaris coloris crassior ac durior membrana, tenui subalbidoque tomento intus languinosa bombycinæ tulipæ nomen fecit, florum dabit vel procero caule sublimem intus extraque rubrum, acuminatis & in summo subviridibus foliis distinctum; vel brevi scapo humilem, forinsecus ex viridi pallidum, intrinsecus tristi purpura dilutioribus lineis virgata nigrantem, uno pavonini oculi nomine à rudi specie in umbilico adumbrata speciosum. Persica bicolor tulipa ut bulbo, sic flore longè recedit à cæteris. Bulbus igitur est avellanæ instar nucis perparvulus, prope rotundus; corio duriusculo, foris nigro, intus villoso, summo villo extante, carne candida. Flos senis coagmentatur angustis foliis, exterioribus ternis mucronatis, inter candidas oras dorso roseo distinctis, ternis vero interioribus, planè niveis, capitulo luteo, cinereis crocicis: caule fulcitur gracili erectoque: foliis ambientur striatis, junceis, ac flexuosis. Ad extremum præcocest tulipas minore bulbo, serotinas grandiores.

*Tulipa
bombycinæ.*

*Persica bi-
color,*

*Præcoceis,
ac Serotinae
indicia.*

re plerunque dignosci, Clusii vox; recentis vero
coloni observatio est, illas corona bulbi laxiore,
has angustiore monstrari.

Ibid. c. 8.

*Fritillariae, Iridum, Liliorum, Orchis, atque
Ornithogali notæ.*

CATVT III.

Fritillaria nomen à fritillo, ab alveo lusorio *Fritillaria*.
maculosa areolas mutuata multicolorem lu-
dum in hortis Judit. Hanc etiam pictis R. Dodon.
Stirp. His.
Temp. 2.
Africæ gallinæ consimilem suaviore gulæ vocabu-
lo Meleagridem recentiores coloni appellant. Ean-
dem ab inventore dixerunt narcissum *Caperonium*,
à discolore forma lily variegatum. Unico è cau-
le pedali aut etiam longiore, tenui, quinis aut plu-
ribus foliis, angustis, carinatis, impensè virentibus,
atque inordinato convestito flores singuli, inter-
dum bini, raro plures, more tintinnabuli pensiles
nutant. Quadratis aut oblongis maculis alternan-
tibus plerique bicolores, velut opere tessellato, ele-
gantissime variant. Nonnulli etiam unicolores si-
ne varietate delectant. Interior foliorum pars flo-
ridiore tinctura saturatur. Ungues, ut in rosis, can-
dicant: inde ad medium usque folium herbidi co-
loris linea producitur. Stylus è floris erumpens um-
bilico inter sex luteos crocos quodam quasi pulvi-
sculo confertos multifidus eminet. Folliculus de-

K 3   inde

inde turgescit sæpe uncialis, ac triangularis, superne crassior, haud coronatus, semine fœtus rufo, exiguo, plano & membranaceo. Radix bulbosa subiacet plerunque pusilla, orbiculata, depressa, nudula, exalbida; ubi aliquandiu inobruta fuerit, leviter lutea, in binas ut plurimūm æquales partes veluti dissecta, &, quæ caulis existit, extuberante toro pulvinata. Iris hortensis tam varia & versicolor est, ut cœlestem Iridem æmulata colorum vera specie coloratum cœli mendacium superet, idemque sibi decorum jure nomen adsciscat. Bulbosæ radix ferè oblonga, & adnascentium nucleorum liberaliter fertilis subrufis aut subnigris induviis obducitur. Inde geniculatus caulis in cubitalem sæpe prospicit altitudinem, foliisque prolixis, angustis, striatis; Superiore parte cavis, inferiore prope rotundis geniculatim circundatur. Flos unicus, interdum etiam geminus in cacumine dehiscit, figura picturaque nonnihil variantibus. Commune hoc omnibus, ut majora per ambitum folia devexis labellis resupinentur, minora surrigantur. Post florem surgit longulum ac triangulum loculum, quo tres in rimas fatiscente lemen appetit angulosum, aut rugosum; rufum, aut fulvum. Iris alia partibus cæteris non dissimilis; flore folioso & majore præstantior, media floris paulò minutiora folia conduplicat, bulbumque magis rotundat. Bulbosam & latifoliam iridem è Lusitanis Bæticisque

Iris.

Iris bulbo-
sa.Iris prima
Clusi lati-
folia.

cisque collibus cultissimos ad hortos transvectam ab eo, qui priorem describit ac celebrat, Primam Clusii nominant. Bulbus cæterarum de more iridum modicus, candidus, phœnicea, tenui, laxeque membrana velatus radices demittit vice glandium crassas, minusculum digitum longas, inde in prætenuem longitudinem procurrentes; quibus à florū defluvio senectute rugatis & flaccidis novellæ subeunt, juvenilem parenti vim & fœcunditatem sufficituræ: unde fit, ut altrici terræ fibris bulbus perennibus adhærescat. Folia prodeunt utrinque densa, sese invicem amplectentia, modicè carinata, longa, ternos digitos lata, acuminata, mollia, in terram prona, contortu plicata, supernè ex viridi pallentia & levia, subtus incana. Medii flores membranaceis involucris evoluti, brevibus tenebrisque pediculis instar croci vix eminentes, ex hæruleo colore in violaceum inclinantes, interdum etiam laetæi, vulgarem bulbosæ iridis in faciem sensis ita foliis conformati, ut imæ præterea foliaceæ tres interseritæ exertæque lingulæ supinentur, ad quindenos usque particulatim vernant, aliis cadentibus, aliis maturescenribus, aliis verò subnascientibus. Hiberno frigore, ceu verno tempore citati gelidissimis mensibus, Decembri scilicet, Januario, & Februario ver brumale diuturnumque repræsentant. Ubi defloruerunt, ima pediculorum pars inter folia delitescens oblongam ac triangulam

Iam turgent in thecam feminis, ut in tulipis, compressi, sed exalbidi, extremo Majo maturescen-
Iris Persica
variegata
præcox.
 ti. Persicæ iridis bulbosa radix proximè superio-
 ri persimilis minorem naæta est modum. Folia
 pauciora, diluto virore veluti rorulenta, atque in
 canalis effigiem concavâ sex digitorum longitu-
 dine, duum latitudine definiuntur. Exiguò post
 foliorum exortum sub extremum Februarium flo-
 res existunt superadiictis conformatione pares, nu-
 mero autem & colore dispares. Hi enim quater-
 ni tantum quinive pro cujusque bulbi viribus fun-
 duntur; totique sic alblicant, ut folia terna surre-
 & dilutiore cæruleo fuco interfuso pulchrè live-
 scant: totidem verò hisce subjectatum prominula
 crocea linea intercursante distincta, tum violaceis
 guttis circunlita, grandiore janthini coloris velut
 holoferica macula devexum labrum infuscante,
 splendidè nigrescant. Denique ejusdem formæ
 folliculus Junio mense maturescit in semen. Quæ
 tuberosa & geniculata radice sunt irides, floris fi-
 gura vix differunt à bulbosis. Quare minutiora
 minusque in rem meam necessaria discrimina pe-
 tat, qui velit, ex iis, qui unicam florum historiam
 elaborarunt. Iridi lilyum nominis adjungit affi-
 nitas, & contigua veris extremi tempestivitas. No-
 stratæ horti emaculata & laetitia venustate nativum
 rejiciunt, aut certè externo & silvatico posthabent
 naturali nausea, qua domesticas delicias fastidimus,

pere-

Iris tube-
rosa.

peregrinis inhiamus. Candido autem notissimo-
que lilio cum in aliis partibus, tum præcipue in bul-
bo squamatim compacto subsimiles liliaceæ stirpes
omnes exteræ, ac nostris è silvis montibusque peti-
tæ, vario discrimine separantur; quas uno Martago-
num recenti nomine complectimur. Silvestris liliæ,
sive martagonis purpurei complura genera nume-
rantur. Aliud enim majus procero caule, foliis an-
gustis, atque è nigro virentibus circunfuso nume-
rosos, atque adeo sexagenos pluresve colore rubro
ad croceum inclinante dilutos, nempe puniceos
flores effert. Aliud humilius, minusque floribus fœ-
cundum, necnon foliis dilutioribus silvescens,
atque ex ipso bulbo propagines in latera graminis
more dispergens partibus cæteris consentit. Illud
autem cum hi, tum reliqui martagonum bulbii fa-
miliare habent, ut supra infrâque porrectis fibris
liberaliter barbati sint. Aliud invenitur his non
absimile triplicis generis silvestre lilium etiam in-
ter folia floresque bulbosum. Est enim, quod non
dum ferendis floribus per ætatis immaturitatem
par secundum caulem inter folia nascentibus bul-
bulis luxuriet, ac deinde in summi tantum caulis ra-
mulosa divisura, & juxta flores bulbos grandi scru-
los effundat; cum ad bina usque cubita satis ful-
lum & senescens sanguineis floribus purpurat. Est
etiam, cuius jam adulti scapus humilior & fere cu-
bitalis raros, eosque superioribus minores bulbos
sum-

Martagon,
sive lilyum
silvestre.

R. Dodon.

Stur. Hist.

Pempt. 2.

I. 2. c. 2. I

C. Clus. R. 4.

vior. plant.

Hist. L. 2.

c. 6.

Puniceum

majus.

Puniceum

minus.

Purpureum
triplex, in-
ter folia
floresque
bulbosum.

summis tantum in alis ferre sit solitus. Postremo est, quod inter superiora duo magnitudine medium numerosa bulborum tum foliis tum floribus adnascentium sobole semper oneretur, quodque è bulbi prædicto minoris lateribus propagines plerunque fundens, extuberantibus ad singula genicula candidis bulbulis latè sese disseminet. Pensiles porrò bulbi seu vento seu contactu decussi, teraque reconditi maternam radicem pari fœcunditate imitantur. Quin etiam, dum scapo adhuc inhaerent, fibras deorsum agere interdum solent, iis velut brachiolis communis germium nutritiis implorantes. Ferunt præterea lilia hæc universa triquetris folliculis latum, cartilagineum, & leviter fuscum semen. Cæterū in horum aliquo liliorum poëticum hyacinthum, atris doloris vulnusculis compunctum, flebiliter effloresceré indicat fabula & concolor ferrugineus floris rubor, nigellis atque adeo lugubribus lituris punctim literatus. Sed iste poëtarum cantu, quam colonorum cultu nobilior flos est. Geminum visitur lepidioris formæ lilyum, quod Matthioli martagon, aut hemerocallis altera dicitur, è silvis montibusque in urbes hortosque translatum. Alterius sæpe bicubitalis, rotundus, & purpurascens caulis oblongis, latis, acuminatisque foliis in stellam sese pandentibus certa per intervalla radiatur: è pediculis prono suspendio vacillant flores purpura frequenter obsoleta, quando-

Ferrugi-
neum atris
notis inscri-
ptum, sive
Hyacinthus
poëticus.

R. Dodon.
ibid.

Id. ibid. c. 3.

Montanum
primum.

doque elegantiore suffusi, & purpureis aut nigri-
cantibus interdum maculis notati, nonnunquam
etiam incontaminato candore spectabiles; foliis
annulatos in cirros, velut calamistro, vibratis & re-
flexis; staminibus summa parte capitulatis, & citra
medianam styli clavam extantibus. Squameus, atque
in acumen gracilescens bulbus, quod ochræ luteo
colore inficitur, apud Germanos aureæ radicis pre-
tiosum nomen invenit. Multò alterum elegantius
caulem attollit cubitalem aut proceriorem, non alterum.

admodum tamen crassum, inferius ex purpura
nigricante: lævibus, pinguibus, surrectis, sen-
sime brevioribus foliis comosum. Ad hæc flo-
ribus grandulculis, cinnabaris minique temperie
prodige coloratis nitide rubet: neque à lilio By-
zantii rubro distare videtur, quod à crispula &
cincinnata foliorum forma Italico blanditu Domi-
nae cincinnus vocatur. Bulbosa radix superiore
amplior minutioribus & subcandidis nucleis vel-
uti squamatim coalescit. Habet Pomponii Marta-
gon, quod à prædicto lilio nonnihil discrepat. Nam

justæ magnitudinis bulbis quasi squamulis compa-
ctus minutissimus, ac depressior sulphureo colore
flavet. Scapus in quatuor circiter palmos adole-
scit; ac productioribus, tenuissimis, contortis,
alperis, inferiore parte abundè virentibus, & pau-
latim decrescentibus foliis fastigatus densius capil-
latur. Flos priori congener tetro coronæ imperialis

(ut

C. Cluf. Ra-
tior. Plant.
Histor. I. 2.
c. 4.
Montanum

Martagon
Pomponii

(ut vocant) odore degenerat. Congruunt colore formaque nostratisbus exteræ martagonum radices quanquam in frigidiore plaga, solo cœloque magis propitio, felicius florere dicuntur. Orchis radice constat bulbosa, in oleæ modum oblonga, geminata; altera plena & vegeta, altera rugosa & flaccida; utraque alternis annis intumescente ac decrescente, superne in imo caule fibrata. Inter pauca mirabilis est herbæ hujus varijs animantium imagines numeroſo partu progignentis nunquam effeta fœcunditas. Verum nobilissima in primis, florumque lectissimorum digna consortio censetur duplex ejusdem generis radix anthropophora, quarum altera hominum mares, altera fœmellas capitulis velut è galea, sive trifido involucro purpurascente pensilibus, extensis brachiolis, divaricatis crusculis, corpusculis carnis colore subrubentibus extremo vere, aut ineunte autumno parit. Et quisquam dubitet humano generi decoram esse florum culturam, cum suorum illi cultorum ineffigiem humanissimè transformati grata vice beneficium recolere videantur? Masculorum parentibus viros exprimens folia fundit ex pallido virentia, alia ſcapo circumfab. Colu- voluta, latè alia diffusa, & per ambitum undosa mna Minus cognit. Stip. unciariam lata, palmum longa: ipsum verò peda- & Ruror. lem seapum tenerum, & viridi favore nitidum densissimis flosculis ab ima parte dehifcentibus in- spicat. Flores, antequam dehifcant, purpurant:

ubi

ubi deinde humanam in faciem explicati lineamentis homunculi patuerunt, mentiente carnem fuso suavius rubent. Priorem hanc in herbosis Casperiæ collibus radicem reperit Fabius Columna, vir tum in pervadendis eruditis naturæ latebris industrius, tum Lynceus in pervidendis. Constat germinare afferit autumno: mense etiam Aprili floruisse: autumni initio simplicem esse, & absque fibris vegetam: aliam deinde ab ipsa gigni vegetissimam, & succi juvenilis plenam, matre interim senescente atque in rugas abeunte. Subsimilis est radix fœmellarum puerpera, bulborum altero justæ olivæ magnitudinem æquante, albican-te, ac duro; altero autem minusculo, pullo, & rugato. Caulem hæc sesquipedalem, rotundum, laxe foliis duobus complectitur: ima quinque ferè semipedalia, unciam circiter lata, & recurva ex longa cervice ab humo sustollit. Majo mense floret silvosis in montibus Æquicolorum, è tristido integumento virescant, ac per oras purpurante suspensis muliebris formæ minutulis ludibriis, congerie in acutum fastigium decrescente spicatis. Utriusque radicis flores aureis vélut arenulis pulverulentí splendide sordescunt. Notabilis in ornithogalum est bulbi candor, imique verticis, unde capillamenta funduntur, latitudo. Sed præ cæteris, quorum pleraque nostrate in solo passim occurunt, elegantia & raritate peregrinum spicatum placet.

*Orchis flo-
ribus mu-
licris expri-
mens.
Id. par. i.
c. 146.*

*Ornithoga-
lum.*

*Peregrinum
spicatum.*

placet. Bulbacea ipsius radix rotunditate ac magnitudine Arabici ornithogali, quod vulgo Alexandrinum liliū vocant, radicem æquat, can-dore etiam superat; latitudine autem basis, ex qua prodeunt fibræ, superatur. Quina aut sena folia brevia & lata instar eriophori, sive hyacinthi Peruviani humi sternit secus, quam aliud solet ornithogalum spicatum, quod folia surrigit. Caulem trudit gracilem, at robustum, qui post mensem Majum in floream palmarem spicam fastigiatur. Flores lactei coronario frutici, sive candidæ syringæ non absimiles, medio subviridi capitulo turgentibus, quod cum fementat, exalbitat, particulatim vernant. Neque tamen, dum summi dehiscent, imi contrahuntur atque flaccescent, quemadmodum in floreis plerisque spicis usu venit, sed, ubi avarum sui spectaculum per partes & paulatim indulserunt, universa demum argentea pompa simul explicata oculos ditant.

Hyacinthorum notæ.

C A P V T I V.

Floribus hisce bulbaceis, plerisque grandioribus pulchrè attexitur hyacinthus, corpore, non gloria minor. Quoniam vero geminos, genere longè discretos unum hyacinthos nomen

Hyacinthi
nomen an-
ceps.

nomen amplectitur; alterum, quem rubrum sive ferrugineum liliū (ut modò præmonuimus) herbarii, comosandalon Hermionenses apud Pausa-^{Lib. 2.}
miam, inscriptum hyacinthum Theocritus appellat, ^{Idyll. 10.}
quia floream ferruginem nigris & veluti funestis
notis punctim inscribit, funebri memoria vernans
sive Hyacinthi sive Ajacis in hunc in florem fabu-<sup>Plin. l. 21.
c. 21.</sup>
loso miraculo mutati: alterum, qui non inscri-
ptus vocari potest, quicque Vaccinium à priscis ^{Vaccinium}
Quiritibus, à recentioribus Gallis tanquam pristi-
ni vocabuli vestigio Vacietum appellatur: hunc <sup>Ioan. Ruell.
De nat.
Stirp. l. 2.</sup>
nos in præsentia postremum non inscriptum de-
scribimus. Hic in omnes prope colores tum na-<sup>c. 104.
Hyacinthus</sup>
turæ tum artis felici conspiratione facilis Vertum-^{non inscri-}
pus, modò candidus monstrat nigra vaccinia exi-^{ptus multi-}
tiæ posse exalbescere, ut alba ligustra alieno can-
dore victa penitus cadant: modò cinereus flo-
reum Phœnicem se probat, qui cinereis animat:
modò ex albo rubens humani vultus formosam
temperiem pulchrè transformat in florem: modò
cælo concolor Archimedem ludit, dum cœlum
angustius contrahit: modò colores alias mille non
fictos & breves, sed veros & constantes vario è sa-
tu trahit; ut admirationis filiam, fugitivam Iri-
dem provocet & supereret: modò polyanthes nu-
meroso se flosculo convestit, ut unus flos hortus
sit. Folia illi oblonga, porri foliis plerunque an-
gustiora & breviora, carinata, lævia, & splenden-
tia:

tia: caulis teres, enodis, glaber, fungosus, dígito
sæpe minimo gracilior, interdum quoque digita-
lem ad crassitudinem proficiens, aliàs florea turri-
superbus, aliàs onere felicilanguidus: flores à tu-
bulatis angustiis in calathi formam repandi, lili-
divisura per oras reflexi, à medio plerunque, non
nunquam etiam ab imo caule ad summum, nunc
in latus, nunc per ambitum, modò densata, mo-
dò rara serie digesti: semen in triangularibus val-
vulis exiguum, rotundum, nigrum: bulbosa ra-
dix intus candida, &, quemadmodum etiam tota

Hyacinthus herba, lento succo glutinosa. Orientales vulgo

Orientalis.

R. Dodon.

Stir. Hist.

Pempt. 2.

l. 2. c. 17.

hyacinthos appellant, qui pinguiora latioraque
explicant folia, qui crassiores vegetioresque
exerunt caules, qui majores patentioresque sus-
pendunt flores, qui denique à fertili lucis O-
riente nitidam formositatem ducere videntur.
Horum præterea geminum fastigium est, ma-
joris alterum hyacinthi copiosius, alterum mi-
noris parciù efflorescentis. Cæterùm pro dif-
colori florum varietate cernuntur plerique bulbis
& coloris & figuræ discernicolo insignes, qui flo-
rea discrimina præmonstrent. Neque verò diffi-
teor nonnullos tam obscurè bulbos inter se differ-
re, ut perspicacem etiam judicem sæpè fallant.

Albus bru- Præcocem hyacinthum candidum bulbus arguit
malis. nonnihil compressus, & rubicundis tunicis præ-
Cæruleus velatus: bene odoratum, ac leviter cæruleum præ-
odoratus
præcox.

ma-

mature vernantem pusillus, globosus, superiori
concolor, adnataque posteritate sese facile diffe-
minans: cyanus sive Lazuli cœleste decus æmu-
lantem in pyri formam turbinatus, & saturata
purpura nigricans: hujus consimilis, obscuraque
discrimine prope gemellus exuberante cœli colore
splendidè fuscum, foliolisque convolutis Februa-
rio & Martio mense cincinnatum: Byzantium
odoratissimum floribus diluto colore cœruleis,
splendentibus, majestulis; & ratis mense Mar-
tio visendum in rapi rotunditatem depresso,
conglobatus, atro rubore suffusus: lacteum me-
dia tempestate florente, atque à magni Ducis
Hetruriæ stabulis viridario conterminis imparem
appellationem indeptum vastior, in latitudinem
fusus, exalbidus: violaceum dilutioribus macu-
lis intercursantibus distinctum, cui vernaculum
à leonino colore nomen est, non ita magnus, in
globulum prope collectus, nucleorum, quām flo-
rum, fertilior, & pallidus: cineraceum modicè
subsidiens, inharentis crebræ sobolis pressu atque
suctu denormante rareiter in rotunditatem glo-
batus, subpallidus: subrubente tubulo albican-
tem longulus, carne tenerimus, & hanc ob cau-
sam cariosa saxe basi vitiosus: obsoleti candoris
serotinum polyanthem, facie simillima geminus
proxime superioris, qui florem fert ex albo ru-
bentem: subnascentibus per floridi caulis interval-

Cyanescens
præcox.Erythros
fuscus &
crispus.Cæruleus
major odo-
ratissimus
Byzantius.

Candidus.

Violaceus
dilutioribus
maculis di-
stinctus.

Cineraceus.

Subrubens.

Albus sero-
tinus poly-
anthes.Violaceus
polyanthes
caule folia-
to.

L la

la virentibus tæniis foliatum rotundus, & frequenter exesam carie jمام sedem explentibus bulbulis deorsum versum sobolescens: polyanthem quā odoratum, quā inodorum, eumque maximè, quem satu plerunque felicissimo prodigiosè variisque multiferum suscipit quām ferox armorum, tam mitis florum genitrix Brixia, compactus, orbiculatus, nullo rarove hærede cohærente infœcundus, tota in florei partus absolutionem luxuriantē fœcunditate: isti planè consimilis rosma-

Polyanthes
multiflor-
mis.

dilutior co-
lore rosma-
rini.

Cæruleus

Subviridis
duplex.

Racemosus
multiplex.

Januarius
multiplex.

Roseus
multiplex.

riño coloratum, cum præcocem parcius, tum serotinum liberalius florum feracem, & præcrafso caule spectabilem: duplicato autem flore ex albo & cæruleo virescentem itidem rotundus, foliati radice major, sessili parte vitio obnoxius. Vio-

laceus est singulari pulchritudine hyacinthus, qui de singulis longiusculis pediculis flosculos complures frequentiore foliorum coma stipatos racemi modo plerunque suspendens (interdum enim præter morem abortivus more provenit cæterorum) appositè racemosus dicitur. Hunc ex bulbo conjicies medioeri, quadantenus rotundo, & subrubente. Januarii nomenclaturam à cultoris cognomine sortitum in pusillæ rosæ formam foliosum, pretiosumque diluto cœlesti colore hyacinthum prædicto cyanei floris bulbo simillimus ambiguè indicabit. Sed grandiore Roseum flore, pariterque cæruleum signo nullo insignis bulbosa radix à vul-

gari-

garibus non secernit. *Anglicum sive Belgicum*, Anglicus,
sive Belgi-
cus seroti-
nus. nempe campestrem earum regionum florem ex-
tremo Martio vernantem ex bulbulo interpretabe-
ris nudulo & candidulo; si cæruleum is progignat, Cæruleus.
sepius orbiculato; si candidum, aut ex candido ru-Caudidus.
bellum, frequentiū oblongo. *Hispano hyacin-* Rubellus.
tho serotino atque inodoro minorem natura mo-Hispanus
serotinus.
dum, faciem Belgico persimilem dedit. *Cæru-*
leus plerunque aut candidus mense Mayo palmari
spica vernat, cujus apex ad quaternos digitos con-
fertioribus flosculis oneratur: caulinus præte-
nus, & prædurus diluto colore viret: folia, quam
in Belgico tenuiora atque angustiora canaliculatum
incurvantur: albus & globosus bulbulus pusillam
junceo folio Hispani narcissi bulbosam radicem
equat. *Obsoleto* colore tum viridis, tum ruben-Hispanus
obsoletior.
tis sive melini hyacinthi bulbus in crustumini mi-
nusculi pyri effigiem longiusculus, albidos, latio-
re basi sessilis: folia prælonga, angusta, carinata,
succosa, pallido virore suffecta, mucronata, fle-
xuosa: caulis subviridis, pedalis, gracilis, durius-
culus, ab imo ad summum inæqualia per inter-
valla secundum angustissimas foliaceas appendicu-
las flores extremo vere ferens Belgicis consimiles,
non nihil tamen longiores, è brevibus pediculis
nutantes, senis foliis contextos, exterioribus qui-
dèm reflexis, interioribus verò tanquam in tubu-
lum coëuntibus; imam spicam rariore, summam

L 2 den-

Peruanus.

densiore copia onerantes, onerique interdum imparem & languidam acclinantes: folliculi semi-ne offertissimi plano, cartilagineo, circinato, nigro. *Hyacinthum stellatum polyanthem Peruanum* foliis crassioribus, latè carinatis, angustè mucronatis, splendidè virentibus, propter humum fusis; caule firmo, tereti, glabro, virescente; minutis innumerisque floribus modò cœruleis, modò ex cœruleo in violam inclinatis, modò albis, modò albidis, in stellam hiantibus, spicatum in turbinem congregatis, ex ima primùm parte sese pandentibus; acuminatis ac trigonis folliculis semen rotundum & nigrum concludentibus, bulbus effundit grandior, foris fuscus, sub exteriore tunica laniger & re ipsa eriophorus, basi lata & prominente sessilis. Mera in florem collecta suavitas, *hyacinthus botryodes Chalcedonius*, sive *Turcarum Muscari*, vel ipso barbaro nomine jucundè olens eaulem surrigit crassum, teretem, fragilem, ad partem usque dimidiā nudum; inde ad cacumen flosculis, utpote jucundissimi odoris plenissimis, in urceolos meritò conformatis, modò leviter luteis, modò subalbidis acervatim racematum. Prægrandibus, ac triquetris vasculis semen includit nigrum, rotundum, ervo par. Folia frequenter humili sternit prolixa, in mucronem fastigiata, satis & crassa & virentia, canaliculata, tortuosa. Bulbum subjicit oblongum, albicantem, compluribus

Botryodes
odoratus.

tuni-

tunicis cæparum instar coagmentatum, crassis fibris ex imâ extuberante basi diffusis, nec unoquoque anno pereuntibus & redivivis, sed perennibus innixum. Illud habeo tandem subjecere, sufflavum hyacinthum botryodem geminum esse, alterum præcocem, serotinum alterum non sine discolori diffor-
c.c. Ap.
pend. ult.
ad plant. hi-
stor.

Botryodes
inodorus
candidus,
& rubellus.

crimine: illius enim præfestinatum ante hieinem germen expallet; hujus verno tempore tempestivum saturatiore purpura nigricat. Colitur præterea duplex hyacinthus botryodes inodorus, lacteo candore alter, alter diluta purpura respersus. Illius caulinus, & juncea folia languido virore pallent; hujus autem ex viridi purpurant. Utriusque flores Aprili mense per angustis oscillis oscitantes concava rotunditate globantur minutarum effigie margaritarum, à quibus Italicum nomen retulerunt; sumumque caulinum uva confertim vernante convestiunt. Rotundi bulbuli penetralem candorem pullo cortice infuscant: prodigiosè etiam fœundi, quod angustis corpusculis nequeunt; numeroso nucleorum partu latè se porrigit. Comosus florum panicula hyacinthus, Aprilis flos; quod in floridissima Sannesiæ domus amoenitate primùm admirabilis hospes Romam oblectavit, Sannesius dictus est: quod autem luctibus ac funeribus dicatae cupressus læta ridet imagine, vulgo cupressinus appellatur. Flosculos granulosos, capillamenti modo tenues, tenerrimos, fragiles, velut vitrea glacie concretos,

L 3 vario

vario flexu ramulosos, è cœlesti colore in purpu-
ram inclinantes primùm instar fœminæ cupres-
sus metæ aspectu in fastigium convolvit; deinde,
ut assolet mas, extra se spargit: caulinculo sustine-
tur subviridi, seu subalbicante, prætenui, rotun-
do, lævi, lignoso, inter folia prosiliente prælon-
ga, succosa, nonnihil carinata, & flexible in cacu-
men extenuata: bulbum turbinat; subrubente fo-
ris tunica involvit, crassisque fibris firmat; à co-
moso spurio hyacintho dilutiore potissimum ru-
Indicus tu-
berosus
candidus. bore, & minuscula mole secernit. Indici hyacin-
thi, sive Asphodedeli nuper ad nos translata tubero-
sa radix, ex qua ille cum vita nomen accipit; ob-
longum botryodis odorati hyacinthi bulbum imi-
tatur: carnis, & subnascentis calli duritiem supe-
rat: nimium sui prodiga, & raritatis gloriæ offi-
ciens innumeros toto corpore parit hæredes:
ineunte vere folia emittit in terram convexa, pro-
lixa, digitum lata, in acumen defientia, viridi
lævore nitida: caulem impellit ferè bicubitalem,
duriusculum, lævem, geniculatum, brevia è ge-
niculis folia fundentem, minimo nunquam digito
crassiorem, numerosis floribus cacumen oneran-
tibus uberrimè spicatum. Hi succo pleni, degene-
re à patriis Indis lacteo vultu oculis, odoratissi-
mo spiritu naribus suavissimi, aurei mali floribus
æquales, ab ima parte particulatim sese explican-
tes æstivis mensibus ad hiemem usque vernant.

Cyla-

*Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis
notæ.*

CAPVT V.

Tuberosa radix bulbo proxima Cyclaminus Theophrast.
Hist. plant.
est, quam veteres Latini terræ modo um-
bilicum, modo rapum, modo malum, ac L. 7. c. 9.
tuber appellarunt. Ejus duo genera discriminat flo- Plin. l. 21.
c. 9. & lib.
25. c. 9.
rum gemina tempestivitas, alterum vernum, au- Joan. Ruell.
de nat.
tumnale alterum, utrunque raro candore charum:
nam, pretium cultumque minuente copia, sepi- Stipp. l. 2.
c. 94.
bus obvium prope omnibus, licet rosas æmuletur, Cyclami-
nus gemi-
na.
licet regio colore splendeat, prorsus viluit purpu-
rascens. Quod vere floret, Byzantio translatum
duplici candet aspectu. Flos enim de more in Verna-
quinque sursum reflexas foliorum lacinias distribu-
tus, & veluti refugo à fronte capillo relicus, aut
emaculatam albitudinem grandiore mensura ex-
plicat, aut vulgaribus par, & cætera candidus ro-
tundum osculum saturata purpura expingit: odo-
ratam uterque animam, dum vivit, expirat: uterque
mucronatæ rotunditatis leniter serrata folia præ-
mittit autumno, quæ (quod familiare plerisque
est) subter ex viridi alblicant, superne verò ramu-
losis toris subrubentibus virent: sed ille latius ex-
plicat fusco virore albidis maculis interstincto in-
ficit; contractiora hic diluta viriditate, viridiorem
umbilicum cingente, distinguit. Vernam folioso

L 4

flore

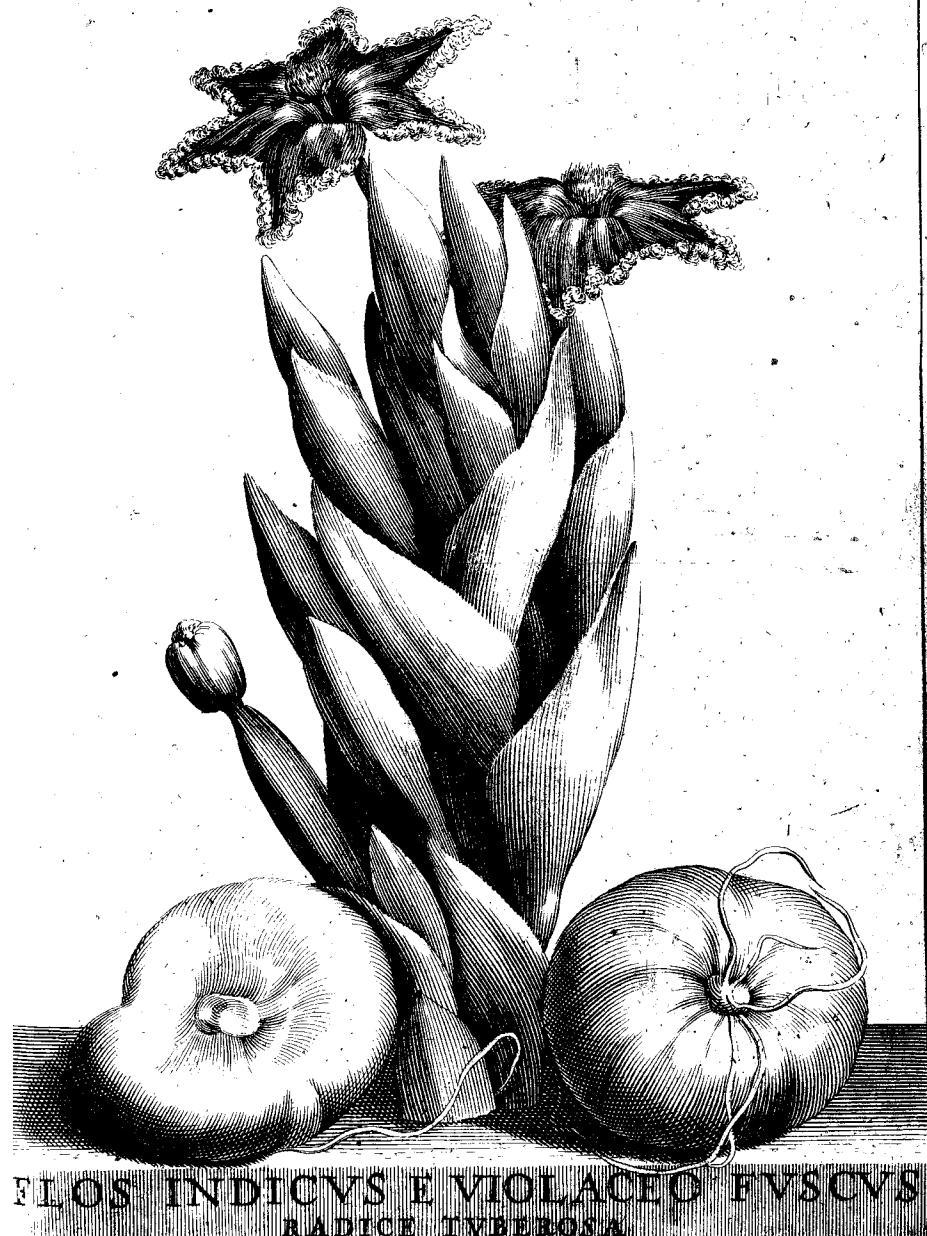
flore prorsus candido *Cyclaminum prædictarum*
 priori partibus plerisque simillimam tum floris
 theca magis turgida, tum flos ipse numerosis fo-
 liis nondum satis evolutis primò glomerosus à po-
 pulari secernit. Probabilior autumni *Cyclaminus*
 aut languidè odorata, aut penitus inodora simili
 colorum in floribus discerniculo exalbescit. Ejus
 folia in orbem sparsa, crispa, supernè maculosa,
 angulata, & marginibus quasi circunrosis crenata
 ipliis floribus præpostera lente festinant. Ubi mar-
 cidi flores interciderunt, semine gravia longis cum
 pediculis, quibus insident, capitula multas con-
 volvuntur in spiras, donec terram attingant: illic
 deum adulta, maturoque partu hiantia semen o-
 stendunt inæquale ac fulvum; quod humo exce-
 ptum non abit in germen more seminum cætero-
 rum, sed in tuberculū rotundatur, unde postmo-
 dum folia emergunt. Radix tuberosa in orbicula-
 tam latitudinem effusa, oculis interdum, velut in
 caulinulos extantibus supernè scabra, senio etiam
 rugosa candidam carnem nigrante corio investit.

Flos Indi-
 cus è vio'la-
 ceo fuscus
 radice tube-
 rosa.
 Indicum tuber effigie rapuli, colore intus albo,
 extra subrufo, corpore binosternosve digitos lato,
 superno infernoque umbilico angusto, & nonni-
 hil introrsum acto paucos ante annos ad Parisienses
 hortos advectum est è Batavia. Illic toto triennio
 sine fibrarum exortu, sine floris ostentatione igna-
 vum atque inglorium latuit. Romam denique
 transla-

translatum, velut erosum terebratumque teredine, in Tranquilli Romauli manus, efficaces nempe cultrices venit. Hæ vario satu indolem tuberis per biennium explorarunt. Et primò quidem florem elicuit macra humus cum exiguo fabulonis admista. Jam verò ferum tuber adeo cultus edomuit, & consuetudo mansuefecit; ut communi bonoque olerum solo gaudeat, arcanumque gaudium floreo risu exprimat. Septembri mense radix infili primùm deposita germinavit Octobri; tum verno tempore turgere cœpit in florem: sed florea spes intempestivis pruinis praesta decoxit. Folia excunt è tubere longa, & sèpe cubitalia, lata, nervosa, striata, gladii modo in mucronem exacuta, diluto virore albicantia, propter humum candida rubrisque guttis interincta. Medius deinde scapus exilit dense ramulosus, & bulbosæ iridis more articulatus, at brevioribus mucronatis foliis articulatim armatus: ut licet iridem nonnemo vocitet, gladio tamen propior hæc planta videatur. Flores simplici narciso grandiusculo prorsus albo superares in sex folia decussantur subter virescentia, supra è violaceo fusca, nativo tanquam holosericico villosa, furvis & velut fuligine oblitis per ambitum cirris; seu fimbriis crispula & corrugata, atris albidisque unguibus maculosa, prominula linea intermeante distincta. Medium præterea stylum surrigunt janthinis, atque albicantibus maculis

lis notatum, staminibus tenuissimis in imo violaceis, in summo luteolis capillatum, quaternis quoque majusculis bifidis crocis exteriorem in decus sem demissius digestis coronatum. A medio caule ad cacumen usque summis è ramulis, atque ex ipso foliorum complexu mense Martio atque Aprili particulatim existunt. Medicamenti cujuspiam, aut mellis excocti elegantem odorem experiant. Diem, aut paulo diutius vivunt brevissima digni vita, quippe nocti mortique nigritudine concolores. Emortui, velut informia vespertilio-
num cadavera, illepidè contrahuntur: deinde ul-
tro caduci voluntarium properant ad sepulcrum.
Mira est hujus tuberis fœtura: ex imo enim umbili-
lico fibra prodit modò longior, modò brevior, nar-
cissinæ instar candida & modicè crassa, cujus sum-
ma pars in tuberculum paulatim sobolescit. Quare
factum est non semel, ut ejus fibræ jam corruptæ
soluto nexu procul à matre præter morem natus
fœtus inobservato adhuc miraculo inveniretur:
interdum quoque brevioris fibræ ligamine adhuc
integro soboles matri cohærens & contigua, vel
etiam de more adnata deprehenditur.

An-

FLOS INDICVS E VIOLACEO FUSCVS
RADICE TUBEROSEA

Anemones note.

CAPVT VI.

Floriferis oraculis abundat exigua radix anemones, ut omnium voluptati oculorum quam maximè prospiciat. Sunt, qui anemone Phenion vocent: alii Adonidis ab apro Plin. l. 21. c. 23. interempti florem appellant: alii Veneris Adonidem lugentis lacrymas in eum florem concrevisse Nicander. Theocrit. deblaterant, innocentissimi risum floris impuræ fabulæ tragico luctu funestantes: alii denique vim Græci nominis interpretati florem venti nominant, quia non sine vento aperitur; & (quas etiam aula vices alternat) eadem, qua fovebatur aspirante aura, reflante difflatur. Duo autem sunt Anemone duplex. hujus herbæ fastigia: alterum enim tenuibus coriandri foliis alte multifidis, minutim laciniosis, atque tergeminis; alterum apii modo divisis, tripartito dissectis, rotundum per ambitum modicè ferratis, & leniter crispis viret. Ejus, quæ tenuifolio est, anemones caulinulus nudus, exilis, leviter lanuginosus, palmaris, aut etiam pedalis, circa diuidium aut sub ipsum cacumen tribusfoliaceis laciniis sine pediculo pressius cohærentibus, & aliquantulum surrectis intercinctus, in cacumine florem explicat latioribus foliis non minus senis, ferè in rosæ amplitudinem circinatum, medio in-

terdum

terdum globulo staminibus obsito, exalbido, atque villoso capitulatum, qui tomentosam in lanuginem semine subrufo, longiusculo, planoque plenaꝝ aurā levissima solvitur ac dissipatur: interdum etiam sine seminali capitulo coma densissima capillatum.

Lato folio. At verò latifoliæ flos simili caule suffultus angustiorum foliorum modò simplici, modò multiplici serie contexitur. Excusso flore caput in umbilico eminulum nascentis asparagi cacumine intumescit, exili flocco incanum, & lanuginoso semine densatum; quo tandem fatiscente, leviter volitantes seminales villos incautis cultoribus auræ præripiunt. Utraque anemone multùm, sed latifolia è semine variè degenerante progenita licentius versicolore varietate lascivit.

**Utriusque discrimina
è radicibus.** Quæ folio tenuiore pubescunt floris hujus radices, intus candide, pullo foris castaneæ colore non sine multiplici discrimine nigricant: pleræque etiam in graciles, pressas, longulas, & inæqualiter articulatas appendiculas, quas ab imitamento linguas vocitant, effunduntur: nonnullas tamen animadvertisimus nondosis oculis, quæ porrectis lingulis, frequentiores; eæ præsertim sunt, quæ florem ferunt arboris persicæ flori concolorem, minutulas lacinias conglomerantem, quæ vivo cinnabaris rubore splendescentem, quæque planè viridi facie ancipitem an inter flores herba sit, an inter herbas flos. Diurna quoque observatione comperimus linguæ figura satam

satam radicem in tuberosum oculum adnatis circa oblongis, & planis internodiis lingulatum s^ep^e degenerare. Latifoliae autem universae radicibus indicantur magis nigricantibus, nullas exertantibus lingulas; sed rotundos in oculos extuberantibus. H^ac autem oculata tubercula aut lata rotunditate subsidunt, aut gracili longitudine assurgunt. Dubia & facile fallentia florum discrimina petuntur e radicibus; quia s^ep numero vix, aut ne vix quidem facie discrepant: nos certiores cuiusque notas praeponstrabimus. Inter eas, quae tenui minutissime conciso sunt folio, & folioso flore, anemonas pallido candore lactea radix indicat fusca, tenera; longis h^aredibus sobolescens: circumfusis foliis albicantem, medioque villo subrubentem subpallida, duriuscula, longulas in soboles porrecta: rubram colore fusco ferruginea, lingulis oculisque pariter articulata, rara carie laborans: vegeto cinnabaris colore miniatulam, oculosque hilari lute perstringentem degeneri pallore decolor, nodosus toris levi nexu coeuntibus frequentius compacta, cariem sentire facilis: isti persimilis eodem fulgentissimo minio albis maculis guttato bicolorem: convoluta utrinque folia exuberanteocco satuantem proxime superiore magis fusca, pluribusque ac longioribus lingulis fœcunda: languide miniatam ex fulvo nigricans, in longas lataisque soboles ramosa: rubram albo virgatam e cinereo fusca, atque

Anemone
tenui folio,
pleno flore
lactea.

Albicans.

Rubra.
Cinnabaris
saturo co-
lore minia-
ta.

Cinnabari
albisque
maculis bi-
color.
Coccinea
folijs con-
volutis.
Diluto mi-
nio colora-
ta.
Rubra albo
virgata.

EX

Alba rubro circundata. ex facili putrescens. Huic parenti pallore ac teneritudine corruptioni obnoxia congener, novum mirabilique flore formosè degener geniculatus festerus pudico & matronali visendam ornatu profert anemonen, purpurea nimirum instita circundato foliorum candore stolatam. Usque adeo non bene floret candida pulchritudo, nisi tutelari pudoris ambitu circuntegatur. Flos autem hic in habitu, sic origine & pulchritudine Romanus natales habuit sanè memorabiles. Etenim rubræ albo virgatæ anemones humata radix inter flores de more maculosos è sobole adnata candidum florem edidit, cuius oras instar subsuti limbi ambitiose purpura obibat. Ea soboles & adnotata, & à matre divulsa simili semper miraculo floruit, perpetuamque demisit ex se posteritatem, ejusdem laudis hæredem. Trium colorum anemone, foliis nempe fusco rubore saturatis, amaranthina coma, mediisque eminulis cirris blandè rubentibus insignis è radice dignoscitur nigricante, planos in oculos sæpius collecta, quam longas in lingulas diffusa, & frangentibus contumaci. Alia quinque colorum anemone addit superioribus tribus, aut certè consimilibus coëuntium in oculi speciem unguum sulphureum, expassæque comæ imum argenteum colorem. Ejus radix proximè superiore parciùs nigrat, molliùs riget, floresque pro vocibus locuturas copiosè sobolescit in linguas. Monendum

Trium colorum.

Quinque colorum.

ne ndis h̄c es, inveniri pr̄terea degenerem & mendacissimam nomine tenus quinque colorum anemōnem, re autem ipsa nullius prope coloris: perrarò enim floret, ac luxuriantibus tantùm foliis infelicitè silvescit. Radix hortorum exilio multanda oculorum nodosa fœcunditate discernitur.

Saturo rubore fusco, albo distincta trium colorum anemonen referat radicis nigrore; in lingulas ocellosq; porrigitur, & frequenti carie absunitur. Violaceam; sive (ut alii à diluto colore nominant) columbinam ex radice prædisces misto atrore cinerea, lingulata, & vitio, postquam ingranduit, opportuna: mali Persici subrubicundis floribus concolorem, & medium capillitium colligentem è subalbida, tuberculisque s̄pē acervatim adnat̄is incommodè coagmentata: eodem languido rubore gemellam, sed promissa & violaceis circundata staminibus como disparem è longis latisque ramosa internodiis, & magis pulla. Quæ floris folia holosericum imitantia obsoleto rubore infuscans, mediisque laciniis virens supra morem cæterarum caulem in excelsum impellit; radicem oblonga per intervalla geniculatam vehementer de-nigrat. Quæ verò viridior herbescit, biformis est: altera enim confertum medium villum superiore molliorem, velut in paniculam convolvit: altera sic ab umbilico ad media usque exteriora folia viret, inde ad oram subrubet; ut pavoninæ cau-

Saturo ru-
bore fusca,
albo distin-
cta.
Violacea.

Mali Persici
flore subru-
bicunda co-
mam collig-
gens.

Mali Persici
flore subru-
bicunda co-
mam expli-
cans.

Rubra me-
diis laciniis
virens.

Tota viri-
dis.
Umbilico
viridi sub-
rubens.

M dæ

dæ oculatum orbem imitetur; mollissimum quoque florei verticis frequentem capillum non crispat, sed promittit. Utraque radicem tum oblonga, tum rotunda sobole extuberantem pullo indiscri-

*Alba diluto
rubore um-
bilicata, &
coma du-
plici bico-
lor.*

minatim colore sufficit. Postrema inter foliosas recensetur anemonas, quæ nuper è simplicis floris semine Romæ floruit formosissima: candidis foliis diluto rubore umbilicatis latissimum in orbem patens dupli spissa coma, & veluti gradata capillatur, altera attonsa & viridi, interjecta mediaque altera intonsa & incana; quæ foliis etiam dilapsis diu florida tam latè expanditur, ut laciniosum florrem anemones latifoliæ mentiatur: provenit autem è radice pallida, compacta, carnosa, & vegetissimas linguas exertante. Probabiles præterea existimantur sine mediis laciniis anemonæ simplices non-nullæ. Inter has quæ, foliorum candorem flammæ purpura in radios distinguente, purpureis à flammis nomen trahit, radice subpallida tenuique cum in oculos, tum in lingulas propagata se reparat; lanuginoso etiam semine in varios discolorisque vultus sese reseminat. Nefas hic fuerit indictam præterire anemonen, cuius flos à pulchritudine Rex indigitatur. Non deest huic Regi nigra, & florido sérico villosa foliorum purpura, cœlesti eleganter colore umbilicata. Purpurea idem folia & laxa & promissa in tuliparum æmulationem expandit; ut regio more syrma trahere videa-

*Flammæ
flore sim-
plici.*

*Purpurea
flore holo-
sérico sim-
plici.*

videatur. Radicem articulata gracilitate ramulosam subnigro squalore rufat. Cæterum latifoliæ anemonæ pari ferme atrore suffectis, nodosis, oculatis, interdum quoque ab opacitate, à morbo, à senio tenuiculas protendentibus cervices radicibus inter se vix differunt. Florem verò duplice Latifolia aspectu proferunt: aut enim exterior atque imæ latiorum foliorum series subviridis, ac discolori floris rudimento virgata tenuissimas & confertissimas floreas lacinias suffulcit; aut foliis flos universus æquè angustis, prolixis, & coloratissimacat. Florum præterea, quos tenui folio anemone parit, genera varia præfigimus è prægerminantium varieta Anemones tenui folio discrimina e foliis.

Candore tum emaculato suaviter lactea, tum obsoleto nitidè sordida foliūt præmittit frequentibus incisuris leniter laciniosum, interque incisuras laxius anemones folio, quæ mali Persici florē diluta purpura æmulatur, comamque colligit: lactea tamen & magis explicat, & in viridi dealbat; albicans & angustat, & fuscat. Rubra, albo rubroq; maculosa, & oris puniceis candida effundunt prope consimile, longulo videlicet ab radice pediculo portectum, mediocriter incisum, sparsum, herbeo colore viride ac subrubens: alba languido rubore umbilicata, & coma duplice bicolor viridissimum, per ampliū, crassum, erectum, rariū intercīsum, crispum: hilari cinnabaris fulgore ardentissima, & lacteis guttis irroratis minus ardens,

dens, magisque visendabene virescens, levi per
oras rubore conspersum, raro in ramusculos di-
cretum, & ferè jacens: quæ profundi coloris
tristem ruborem interfuso candore diluit & hila-
rat, minutatim laciniosum, satis viride, non
admodum assurgens: quæ contractis utrinque
foliisocco saturatiore nitet, mediocriter sessile,
temperatè virens, & modicis divisuris incisum:
diluto minio-fucata spissum, laxum, rarius crenat-
um, prasinum, nonnihil assurgens: quinque
colorum ornatu multiplici singularis rarum, bre-
ve, retusum, minutè concisum, humi stratum &
planè supinum, fusca viriditate inamœnum: trium
colorum felici numero gaudens, & mali Persici
flore languide punicea, quæ mediam glomerat ex-
sariem, pusillum, densum, multitudinem; sed illa
herbidum & reptabundum, hæc luridum & mi-
nus pronum: ejusdem mali Persici rubello con-
color flori, quæ prolixam depexamque comam
staminibus janthinis coronat, raris divisuris crena-
tum, latis particulis distinctum, & pleno virore
splendidum: violacea mediis inter extremas inci-
suras intervallis superiori subsimile, surrectum, &
vegeto colore jucundum: circa umbilicum viti-
di ambitu oculata oris rubentibus breve, minu-
tum, fastigiatum, modicè incisum, blandè virens,
humili silvula procumbens: at verò toto inter-
dum subrubente flore, ac vidente coma bicolor-

gran-

grandiusculum, parciùs fimbriatum, paulò eretius; minùs silvosum, in viridi pallidum: circunfusis foliis obsoletiùs purpurea, mediisque conglomeratis foliolis virescens altè insectum, longis & ramulosis pediculis dissipatum, raris ramulis brachiatum, incurvum, ac decolori facie inamabile: isti cætera consimile, at viridius, laxius, densius, atque in excelsum emicans quæ villoso florentem holoserico fuscum purpuram induita regale cum habitu nomen usurpat: quæ denique floreas foliorum nives purpureis radiis innocenter flammea pervadit minutulas in lacinias dissectum, contractum, vegetissima viriditate coloratum. Cæterùm ex hujus, quæ tenui folio est, anemones, atque etiam è latifoliæ cujuslibet sato semine ut multicolor florum, ita multiformis atque inenarrabilis foliorum varietas existit.

Ranunculi notæ.

C A P V T VII.

INTER hortenses ranunculos lectissimi habentur, quorum exigua radix, pluribus ab uno capite demissis prope rotundis aut longiusculis pallidis radiculis in tenues fibras desinentibus, grumuli effigie coalescit. Oblongis & crassioribus simplex. Incoagmentata simplici flore ranunculum feret.

Ranunculus radiculis in grumum acer-
vatis.

M 3 ter

Asiaticus
flore aureo
simplex. ter simplices in primis aureus pretiosus est. Brevi prætenuique pediculo nixus quaternis, qui- nis, senisve latis foliis nigrum capitis rudimentum coronat, in longuli, plani, minutuli, & subru- bentis semenis teretem thecam transiturum. Ima folia modicè lata, pinguia, laciniatim divisa, & le- viter serrata ex viridi flavescent. Cohærentes in grumum radiculæ gracili longitudine porrigun- tur. Sed radices illæ, quarum flores densa struc- lique foliorum copia compacti ardentissimè ru- bent, minusculis quà ferme rotundis, quà oblon- gis glandulis coagmentantur. Folia pallida, itidem crenata, sed minora, & sæpe tripartita prosiliunt. Cauliculus crassior & procerior, leviter lanugino- sus, adnatisque minutim incisis foliis pinnatis aut rectius in unicum, aut obliquè ramulosus in plures desinit flores; quilæta quandoque pabuli luxuria, radicisque robusta juventa è sinu medio altius im- pulsū, brevique pediculo nitentem unum alte- rumve pariter foliosum sese eviscerant in floscu- lum. Eum præterea ranunculum nostrates edu- cant horti, cuius granosa radix granis paucioribus, quàm superior, albidis, rotundis, duplo, quàm triticea sint, majoribus in grumulum coalescit. Folia humi repunt rutæ simillima, sed herbaceo colore latiora: caulis gracilis, imbellis, atque striatus in palmum adolescit: ejus fastigium flore instar candidi multiplicis ranunculi mox descri-

Flavus
multiplex
folio rutea.

describendi folioso , grandiore tamen splendi-
doque à Martio mense in Aprilem usque flave-
scit. Flos autem duplex, alter laxiorum foliorum
imo ambitu media foliola spississima coronat ; al-
ter paulò ampliora proximè superioris mediis fo-
liolis folia serie pariter densissima in rotundita-
tem congregat. Alium prælongis, tenuibus, dif-
fusisque radicibus inhærentem solo ranunculum
nostri cultores in præcio habent , cujus folia oblon-
ga, ferrata, dura, nervoso , aut in summis pedicu-
lis aut circum ramuloso caulis alas in stellas collata,
superne fusca, subter diluta gemino virore pingun-
tur. Laetæ flosculi minuta foliorum densitate in-
star bellidum turgiduli , unoquoque in ramusculo
solitarii gemmantium hortorum smaragdinis vir-
gulis præfixæ margaritæ sunt. Ranunculo , quem
globosum vocant , radix est è capite plurimas præ-
tenues fibras in capillamenti modum spargens, ad-
nascentem in sobolem itidem capillatam , quæ
multiplici è germe prænoscitur, multiplicabilis :
folia eidem lata , rotunda ,stellatis anfractibus si-
nuosa , crenata, nervosa , ex viridi pallida: caulis
concolor, palmaris, exilis , ac tener: aureo colo-
re flos , geminatis foliis atque in anemones ampli-
tudinem adultis in globum collectus; semperque
nascenti similis , Aprili atque Octobri mense bis
vernans: à flore loculatæ viginulæ complures fe-
mine plenæ minuto , nigricante , ejusque similli-

Fibratus.
flore pleno
candido.

Tuberosus. *Hift. de
herb. virtu-
tib. c. 9.* mo, quod regius flos, sive delphinium reddit. Tuberosi ranunculi, quem batrachium cum Græcis appellat Apulejus, tuber cinereo colore fuscum, rudi verticilli forma scabrosum, grandiorem juglandem nucem magnitudine solet æquare: ad natis è tuberculis pallidas tenuesque fibras longè porrigit: numerosa protrudit folia latam in stellam angulosa, diluto viore picta, ravis maculis distincta, nervulis intercurrentibus lineata, mediocri pediculo nitentia: in tres palmos caulem excitat ramosum, singulis ramisculis summum flosculum fundentibus luteolum, ranunculi, qui rutam folio imitatur, persimilem, at minorem, Majo mense vernaliter.

*Aphodeli, Pæoniæ, Lili convallium,
& Iucæ Indicæ note.*

C A P V T VIII.

*Aphode-
lus.*

Flavus.

A Sphodelus, sive hastula regia, non ferro, & flore cuspidata, bicolore vernalis aspectu: aut enim flavet, aut albet. Flaventis radix oblongarum veluti glandium, seu naporum acervatis numerosis appendicibus compatta rufescit; nostratis in hortis libenter hospitatur, felicique floris ac sobolis respondet eventus. Densiore silva folia funduntur herbea, prælonga, angu-

angusta, lenta, concava, mucronata: medius teres ac firmus in unum alterumve cubitum scapum adolescit; modicisque liliaceis floribus suaviter plentibus, florido colore flavis; circa summum cacumen per partes vernantibus Aprili mense decoratur. Albi Asphodeli nomine paucos ante annos à Byzantinis hortis ad Romanos transducta est radix phalangio non absimilis; complura, oblonga, crassa, exalbida fibrarum cruscula, flavi asphodeli radicibus graciliora ex uno capite divaricans: peregrino eadem in solo exilio pertesa nec unquam floruit, nec diu vixit. Vetus stissimum & saluberrimum inventum, montanæ opacitatis filia, hortorum urbano splendore donata, atque Hispano præconio montium rosa, Pæonia, minore florum in populo speciosissima superbit; quæ confertissima foliorum congerie peramplum explet ac perficit orbem absolutissimæ formositatis: utque judicibus oculis triumphet, triumphali tum saturatæ, tum dilutæ purpuræ splendescit ornatu. Si ardentius purpuret, flore sensim exalbescente & caduco ferè intra dies octo deflorescit: bipalmi nititur caule carnosò & brachiato in folia ramosa, rariùs fimbriata, vegeto colore splendida, inferiùs cæsia & lanuginosa: radice dignitur præcrassa, torosa, foris subrufa, intus candida, oblongos & carnosos in balanos divisa. Sin levius & suavius rubeat flos; paulatim è roseo pudore

Albus.

Pæonia
pleno flore.Plin. l. 25.
c. 4.

Rubra.

Subrubens.

pudore niveum in pallorem elangueſcit , nati-
voque ſcapo pertinaciter adhærescens immoritur,
foliоſo cadavere primū nigreſcente , tuim emar-
cido , ſiccitate denique notabilem in modum con-
tracto: folia illi dilutiora , & anguſtioribus laci-
niis concifa : radix præterea contorta , crassa , di-
lutiōr , longioribus & gracilioribus nodis glandu-
loſa. *Lilium convallium* puſilla rotunditate plus
Lilium convallium.
odoris , quām floris includens , per oras denticu-
latum & reflexum , toto etiam oſculo ſuavem in
halitum oſcitans aut ſummē albet , aut modicē ru-
bet: palmaris & rigidus caulinus à medio ſur-
fum verſus pronis floſculis oneratur: duplex aut
etiam triplex folium liliaceis non abſimile , bre-
vius tamen ſplendide viret: graminea radix ge-
niculatis latiſſimè proſerpit internodiis: ab iisdem
& radicis cacuminibus novas radiculas diſpergit.
Album, &
ſubrubens.
Floris candorem languidior , ruborem vegetior
radicis & folii color ; illum præterea laxior , hunc
anguſtior utriusque mensura ſignificat. A floris
occasu bacca turgeſcit primò viridis , deinde ru-
bicunda , duriſculo ſemine referta. Occidentalis
Juca.
Indiæ Juca radice nititur crassa , intus candida ,
foris rufa , geniculata , & velut arundinēis bulbis ,
quos oculos vocant , ſoboleſcente. Verno plerunq;
tepore citata folia denſo nemore fundit foliorum
Aloës prope gemella , binos palmos longa , robu-
ſta , & rigida , in ſemicirculum canaliculata , in

præ-

prædurum, præacutum & fuscum aculeum convoluto utrinque cacumine minaciter muricata, tenuiora tamen; crassitudine & colore palmea, nec obliquis per summa latera spinis exasperata, sed fulva margines percurrente linea distincta: cum cæteris anni temporibus, tum præcipue vere totoſus thrysus asparagi, sive hastulæ regiæ modo emicat assurgitque in trium quandoque cubitorum lœvem, & sanguineo colore splendentem virgam; quæ diffusis palmaribus ramulis turbinatim arborescens florea tintinnabula, fritillarias citra quadratas maculas imitantia, obsoleto candore pallida, levique nonnunquam rubore interfusa, inodora, decorum versum spectantia, raris intervallis numeroſa suspendit: eadem tandem sine semine decidua sibi posterisque moriuntur.

*Byzantine Lychnidis, & Americani Trachelii
notæ.*

C A P V T I X.

Lychnis Byzantina miniato sive coccineo Byzantina
flore multiplico in oblongam, luteo co- miniato
lore nonnihil aspersam, densis, promis- flore multi-
sis & capillaceis fibris comatam radicem gracile- plico
scit: in trium quatuorve palmorum caulem ex-
tollitur recto statu nitentem, striatum, genicula-
tum,

tum, bina ab nodulorum toris folia longula, è latiore basi in mucronem fastigiata, supernè lævia, subter hirsuta pandentem, geniculatim in ramulos fruticantem. In flores ita lepidè luxuriat: ex oblongis, confertim in orbem circumactis, atque striatis calyculis caulis vertici umbellam primum obtendit: ex illis deinde prægnantibus involucris floream pilam densissima serie circinatam parit: florem bellio breviorem non admodum diversis, per ambitum bifidis confertisque barbulis contexit: cum Americano trachelio æstate vernal: in flore impletendo exauusta semine deficitur. Trachelium Americanum flore rubro, cui Cardinalis plantæ vulgare nomen indidit color, tenuissima & candida capillamenta demittit; quæ flore dilapso, marcidoque caulle corrupta defluunt, exiguo post fruticantibus novis: folia emitit bellidum foliis subsimilia, pinguis scilicet, humi jacentia, levissimè serrata; sed viridiora, longiuscula, & crispula: instar asparagi stylum excitat modò simplicem, modò ramulosum, adnatis per intervalla foliis etiam pinnatum: styli ramorumque cacumina congregatis, velut in paniculam, creberrimis flosculis leviter onerat; subiectam inde teretem viriditatem rario-ribus distinguit: osculos tum extremo vere, tum æstivis mensibus tempestivos, simplicis floris delphinium ex parte referentes fusco rubore villosum sericum mentiente colorat: intra eosdem

jam

Trachea
lium Ameri-
canum
flore rubro.

jam peraridos capitula occulit seminis plena niggelli, orbiculati, actam exigui, ut in cernendi sensum prope non cadat: ubi flos intabuit, propagandæ soboli vacat.

Caryophyllorum natæ.

C A P V . T X .

VT coronariæ vettonicæ, sive vulgatione nomine caryophylli discrimina internoscantur; ambiguæ fidei semina, radices, & folia inconsultè consuluntur. Floreus enim iste in omnem varietatem Proteus nullius haçenus Aristæi calliditate, ut vera præmonstret, deprehendi potuit. Sæpe fit, ut pulcherrima indicia floræ spondeant pulchriorem; flos deinde promissus turpiter degeneret. Quare, dum florent, plantæ præsignandæ, & probables ab abortivis segregandæ sunt: eadem enim facies bonis malisque promiscua ex facili fallit. Publicum est omnium niti radicibus lignosis, subrufis aut albidis, multiplici fibra crinitis, in foliaceos sæpe surculos abundibus: inde caulinos existere teretes, graciles, in ipsa gracilitate ligneam duritiem affectantes, pyxidatis geniculis articulatos, foliis obseptos geniculatim inter se adversis, brevibus, carinatis, in viridi colore plerunque glaucis: summos calyces multifidis calyculis suffultos, oblongos, glabros,

extre-

extremas per oras orbiculatim denticulatos in flores hiascere modò simplices, modò foliosos suppatri amplitudine rosis proximos, brevibus frequentius, interdum etiam profundis laciinis incisos, mira varietate coloratos, inter aromata nobilis caryophylli tum odore tum nomine insignitos: arefa&tis demum floribus, longos ac duriusculos calycibus inclusos folliculos plano&nigello semine turgescere. At verò caryophyllum pleno flore minutè altèq; infecto pinnatus seu fimbriatus & minor & major apertè proditur saturatæ fuscæque viriditatis folio: ille præterea minutulo secernitur à cæteris. Caryophyllo propemodum par & congener recenti nomine flos Armerius, ne magnitudine superetur, flosculorum congestu latam explicat umbellam. Ejus quoq; prævium discerniculū in folio est brevi, lato, & ejus herbæ, quam saponariam vocant, simillimo.

Caryophyl.
lus pleno
flore pinna-
tus minor
& major.
Flos Arme-
rius.

Granadillæ, sive Maracoti notæ.

C A P V T XI.

Ille diu à nostratis mundi hortis omnibus hiulco florum ore suspiratus, ille è Peruanis ac Mexicanis longè disternitatis finibus accersitus, poëtarum ille canoro, atque oratorum facundo plausu tandem exceptus, divini Amoris manu vitalibus inscriptus doloribus Granadillæ flos, quem Indi Maracotum vocant; ut à mortali- bus

bus obitos pro Deo cruciatus in coronam transituros intelligamus; illud, inquam, floreum ac suave miraculum quotidiano spectaculo prope jam viliuit universis. Vix est, qui præterea miretur, pœnas degenerasse in florem, fortiter tolerantibus adulantem; extima per ambitum folia in aculeos extenuari, spineæ coronæ memoria molliter compungentes; ream pro nobis innocentiam in foliis albescere; pertæsa sævi laniatus cruenta flagra in floridæ voluptatis purpuream telam redordiendum filatim retexi ac superinduci; faxo in germe emollito, columnam ex atrio crudelitatis ad piam in flore medio strukturam excitandum transmigrare; columnæ imminere globosum rudimentum spongiaz quondam felle imbutæ, deliciarum aviditatem detergentis; modò ternos, modò quartenos extare conformatos capitatis è staminibus clavos, animis amabiliter configiendis aptissimos; unam crucis effigiem desiderari, quod extremam levitatem floris indoles mitissima repræsentare non audet; folium in lanceam exacui, sed innocentem, quippe retusam in ipsius vulnerato peccatore charitatis; suavem denique ac medicum fructum ad cordis imaginem rotundari, cum divini vulneris flore vitalis fructus extiterit, amantis Dei cor. Vix, inquam, est, quem cura & cultura tangat floris planè admirabilis, in quoq[ue]si vernant ac rident acerbissimi dolores. Si

quem

quem tamen non piget, imò deleat, salutis à
Deo acceptæ infinitum beneficium in floreas no-
tas suaviter contractum grata recordatione rele-
gere, eodemque mortalium animos immortaliter
esse inscribendos vel à floribus placet admoneri: si juvat è funebri Amoris flore salubrem
sæpe fructum colligere in cordis amabilem figu-
ram, ut cordatissimos amantes faciat, conforma-
tum; radicem & folia, ne fallant indicia, præno-
scito. Radix in luteum pallorem languida & ge-
niculata inextirpabili fœcunditate proserpit, so-
bolescit, & fruticat: fictilibus verò claustris conti-
neri nescia per imum foramen in subiecti soli am-
plitudinem clandestino reptatu se penetrat; mul-
tiplicique atque erratico gramineo lapsu latissi-
mè spatiatur. Folia quasi trigona sambuci roseæ
seu potius lupi salictarii profundo incisu triparti-
ta, majorem medium laciniam porrigentia, qua-
ternas aut senas uncias longa, minutim ferrata
lævia, tenuia, imbecilla, aliquantulum venosa
diluto colore virentia, inferius etiam dilutiora
graviter orentia, alternis disposita, ternos inter se
digitos dissita lentum vitilemque caulem præve-
lant; qui, cum vires sine adminiculo standi nor-
habeat, quicquid claviculis, veluti manibus, nan-
ciscitur, avidè comprehendit, arduoque ascensu
reptabundus, & cameras ac pergulas operient
æstuantium Indorum hortenses cœnas jucundissi-

mè

mè inopacat. Nobis etiam cancellatim scanfilem arundineam, sive virgam strūturam sequaci viriditate prætexens Indicæ regionis remotissimam umbram commodat. Atque hoc sanè sapienter de more congruenterque artifex natura caducio in flore lusit; ut, qui divini Liberatoris servile suspedium eligentis acerbissimos cruciatus opere singulari velut miseratus exprimeret, in crucis formam decussata statumina pensilis adamaret.

Gelfiminorum notæ.

C A P V T XII.

CIterioris ejus Hispaniæ, quam veteri nomine Laletaniæ, recenti Cataloniæ vocatione canant, flos fortasse ab animæ suavissimæ prodiga expiratione exanimato similis, & exanguis colore candidus, æstate autumnoque tempestivus, blando vocabulo ab Italî deducto Gelfiminum, asperiore Arabum appellatione Græcam odorariæ violæ significationem subolente Jasme vel Josme, Jasminum vel Jeseminum tum ampliore mole, tum acutiore odore à silvestri nostrate sejungitur, Virgæ præterea è pallido, scabro, duro, lignosa, fibrataque radice stabilito caudice similiter fruti-

N can-

Gelfiminum His-
panum can-
dido flore
simplex.

Matthiol. in
Dioscor. L. I.
c. 66.

Ioan. Ruell.
de nat. Stirp.
L. I. c. 84.

cantes, proceræ, lentæ, & quæ libeat, flecti obse-
quentes, geniculatæ, binis ad singula genicula fo-
liis alatæ, ramulosæ, medullitus candidæ fungo-
sæque, fotis tamen diluta viriditate lætioræ modò
arundineos cancellos topiario textu cōvestiunt,
atque scenas hortenses textili umbraculo præten-
dunt; modò circunfuso convexoque in fistilibus
nemore viride cœlum cœruleo subtexunt: folia
quoque Hispano, quam silvatico nostrati, simillimis
in divisuris latiora, obtusiora, crassiora, nigroria.

*Hispanum
multiplex.
Tranquil-
lus Romau-
lus.*

Quod autem in suis Romanæ amœnitatis hortis
Tranquillus Romulus conferta foliorum serie o-
mnino singulare prior aluit gelsiminum, dimidio,
quam proximè superius, breviorem tubulum pro-
tendit: quina vel fena folia in stellam dividet: terma-
sive etiā quaterna ex umbilico surrigit, quæ non
nunquam in globulum colliguntur: quinto ferè die
senescens non dilabitur, sed in natali ramulo inare-
scit: post multos dies dehiscens tubulus florem al-
terum plerunque parit: acriùs olet: more superioris
ab æstate in hiemem usque vernal, & gemella viri-
ditate frondescit. Gelsimum Arabicum, sive Ale-
xandrinum, sive etiam Arabica novo nomine Sy-
ringa (Sambacum Arabes vocant) frutex est Æ-
gyptius in unum alterumve cubitum arborescens.
Quamvis pollicari crassamento, breve longitu-
dine nanus, arborea tamen duritie scindi contu-
max,

*Arabicum.
C. Clas. Cur.
post pag. 3.*

max, squarosus, pallidusque stipes in tenuia & longula ramorum brachiola spargitur: folia inter se adversa mali aurei, quod aurantium dicunt, seu potius coronarii fruticis, quem albo flore Syringam vulgo appellant, foliis consimilia, tenuiora tamen ac pallidiora, nullisque crenata incisuris ramulos investiunt: è summis ramulis flores brevibus innixi petiolis ab Aprili mense ad extremum usque Octobrem erumpunt, modò duodenis, modò denis, novenis minimum foliis duplicem in seriem digestis instructi, proximè descriptis angustiores, albitudine obsoleta palliduli, parum tubulati, umbilico circa tubum flavente discolores, Hispani gelsimi atque aurei mali floream suavitatem odoratissimo conjunctim halitu inhalantes, more cætorum caduci. Ut illud hîc dolere & conqueri habeamus, Ægyptum esse jam floribus, quam moribus odoratiorem. Luteum Italæ gelsimum, quippe minusculum nulloque odore amabile, præcipui nostrates horti non dignantur hospitio. Flavum Indiæ odoratissimum alio loco opportuniùs, nempe in hortis Barberinis inter indicas plantas l.3. c. 20. olfaciemus. Planta est inter Indicas, ut nativorum Americanum. num. Florum, sic peregrinorum nominum ferrilissima, quæ patria voce *Quamoclitum* dicitur. A nostris enim cultioris ingenii sermonisque cultoribus modo gelsimum Americanum, modo rubrum In-

C. Cluf. Cur.
Pof. pag. 4.

N 2 do-

Fab. Colu-
mna Minus
cognit. Stirp.
& Rar. par.
2. c. ult.

dorum gelsiminum annum, modò gelsiminum folio millefolii, modò Convolvulus tenui folio, modò denique Convolvulus pinnatus exoticus rarior nominatur. Hic ab imo ad summum geniculatim fruticat, in longos vitilesque ramulos itidem geniculatos & fruticosos ambitio sè brachiatus, imo verò foliis tenuissima divisura pinnatis volueret ad inscendendos libertate penibili summos cancellatae structuræ gradus. Tanta est vel ipsis herbulis aviditas sublimitatis. Quin etiam æstivis coloribus viridissimæ umbræ topiarium Briareo par, hoc est numerosis viticulis centimanus prætexit. Flores oblongi ac tubulati, summa parte repandi & quinque partiti, exuberante Cancami, quod vulgo Laccam vocant, colore renidentes, lineolis rugisve striati, staminibus quinis pallidis capillati, longo petiolo singuli binive insidentes, alternato situ è ramulosi caulis geniculis ab Angusto mense ad extreum usque Septembrem existunt. Squamosi demum folliculi turgent quaternis, oblongis, nigris, durisque seminibus fœti. Indicum, sive Canadianum gelsiminum maximum caule tenui, geniculato, lento, atque erratico, quamvis suapte natura caducum, retabunda tamen ambitione ad excelfa fastigia evadit. Lignea in primis amat adminicula, quibus hederacea tenacitate adhæret, non quidem instar hederæ toto corpore, sed unis.

Indicum
maximum
flore phœ-
nicco.

unis geniculis radicosum. Ex iisdem folia fundit agrestis gelosimi foliis non absimilia, sed productiora & per ambitum serrata. Ramosicaulis deflexa cacumina rotundorum calycum sursum versum spectantium densis & subrubentibus corymbis racemata turgent; è quibus in gemini transversi ditti longitudinem adultis, puniceo Cytini denticulata figura dehiscentibus tubuli leviter crocei, summa parte conniventes, porrectum circiter digitum longi procurrunt; hiulco deinde osculo in quinque labella resupinato, intro ventre substricto, medio turgidulo, cervice angustiore astivis mensibus efflorescunt; dilutisque crocis, necnon medio longiore albicante stamine capillantur. Dum vernant, saturatiore subinde phœnicoe colore, villosum holosericum referente, ac flaventibus longas in strias lineis distinetò expinguntur. Tabidit tandem flore tubuli defluunt, haerentibus cum extante medio stamine calycibus. Barberinos recens in hortos translatus hic flos coepit in semen siliquari. Ex arido calyce siliqua porrigitur in viridi subrubens, in digitum longa, ima parte summaque tenuis, media turgens, infra supraque intercurrente prominulo toro bipartita, seminibus gravis, ut in luteo leucoio, minutis, rufis, membranaceis. Quanquam haec membranae praetenuis involucro circunsepta, multiplique serie prope innumerabilia circa nigrum &

N 3 molle

molle dissepimentum, lingulæ imagine interjectum, consertim consertéque constipantur.

7

)

Rosa-

7

Rosarum notæ.

CAPVT XXXII.

Rosa ex alabastri concha emergens hotto-^{Rosæ laus.}rum pudica Venus est; nec alterius Ve-neris impuro sanguine impudenter etu-buit, suo decentius pudibunda. Eadem non aspersa nectare inter fabulosas Deorum epulas tri-pudiantis ad Amoris impulsu effuso, sed suc-co suo nectare a purpuravit. Quin potius toto vul-tu Amoris æmula, semper juvenis, mollis, & re-cens, necnon aureis capillis nitida; folia pro aliis, pro face fulgorem, spinas pro spiculis gestans, al-ter floridulus Amor est. Rosa punctiunculis velli-cat, ut cupere se legi præmoneat: amicè vul-ne-rat, ut vulnusculis geminet rosas: spinam emo-riens hæredem relinquit horridulam, aculeatum nempe desiderium sui. Rosa volumen amœ-nitatum omnium, in qua legitur tota in florem contracta formositas, tam decoro suomet nomi-ne inscribitur, ut inscriptis aliena Regum nomi-na floribus florum Regina non invideat; imò suum commonet nomen rebus blandissimè no-minandis. Rosa, ingenuus anni tenerioris pu-dor, odoratum veris blandientis osculum, terræ comantis pulcherrimus cincinnus, fugacis pulchri-tudinis lætum fulgor, quamvis plurima spina ful-

mi-

mineum, vultu multiplici variat, in quolibet formosa. Quicunque autem rosarum differentias à nocentibus indiciis innoxius prædivinare vult;

Theophrast. spinas oculis, non manibus consulat. Odoratores
de hist. plant. scabro cortice præsentiat, halitu crassiore atque
l. 6. c. 6. terreno in extimam scabritiem concrecente, te-
Plin. l. 21. nui verò igneoque odoratam animam inspirante

Rosa alba Rosa alba multiplex, nempe eruditio scriptorum
multiplex. dissidio sive Plinii Spineola, sive Campana, sive

R. Dodon. Alabandica, laetè flore splendescens virgas exer-
Stirp. Hist. cit exuberante colore virides, proceras, spineis ha-
Pempt. 2. mis aduncis, grandibus, frequentibus, subruben-

l. 1. c. 28. ti livore vulnera & sanguinem sitientibus captio-
Ioan. Bapt. fas. Non absimilis obsoleto albore languide ru-
Porta P'ille bens, dubioque rubore albicans, folioso flore

l. 9. c. 5. rosa præacutis recurvatisque sentibus, quasi ca-
Albicans ninis dentibus, mordacissima est. Odoratæ pal-

flore pleno. lidæque pleno flore Damascenæ rosæ, quam Pli-

Damascena nii Coroneolam alii, alii spineolam interpretan-
multiplex. tur, è viridi purpurascen tem caudicem, ramo-

Matthiol. in saque inde silvula diffusas saturo colore virentes
Dioscor. l. 1. virgas obarmant spinæ admodum infrequent es,

c. 12. breves, duræ, rubidæ, lata è basi recurvos in acu-

Sabrubens leos uncinatæ. Vulgari sativæ densis foliis leviter
flore mul- ex albo rubescenti, quam aut Plinianam Alaban-

t. Dodon. ib. dicam, aut Trachiniam esse scriptores sanè nobis.
Ioan. Bapt. les autumant, virgei rami breviores, graciliores,

Porta ibidem. subvirides, minorum grandiorumque spinarum

pro-

promiscuè crebris; languido pallore lividis, intentisque mucronibus minaces. Quæ variæ dilato foliosi floris rubore masculosa, Prænestina dicitur, asperitate pariter aculeata inhorrescit. Italica flore suaviter rubente perpetua, proximè superioribus duabus persimilis, densioribus sævit aculeis. Batava flore oriſ humani rubicundam temperiem imitante atque odorato Centifolia fruticem quæ bene virentem, quæ ex viridi rubescentem spinis asperat quamvis aduncis, tamen mollioribus, non ita crebris, è cineracea basi rufum in aculeum dëſinentibus. Flore ardentiùs rubente, odor è nullo probabilis, uno gloriaſa nomine altera Centifolia, quam Plinius Campanam, Prænestinam Clusius appellat, viridi, graciliore, improcero, nullisque ferè spinis metuendo frutice funditur. Cinnamomina flore multiplico ſubrubentis frequentes, breves, exiles, ſanguinea purpura nitidi caules spinis non admodum denses, exiguis, hamatis, leviter fulvis leniter pungunt. Gemellas pleno flore roſas, nempe tum ardentissimè rubentem Milesiam, tum ex rubro nigricantem, cui fecit holoſericæ nomen ſerico ſimillima, & veluti villosa mollities, tenues, tretes, fuſca viriditate illitæ, atque ex parte ſubrubicundæ, minutis & ferè aſpectum fugientibus aculeis innocenter hispidæ virgæ proferunt. Miror hic, poſtremam ex rubore in atrorem inclinatam Pliniī Trachiniam vocari à Camerario;

cum

*Variegata
flore pieno,
R. Didon. ih.
Italica flore
pleno per-
petua,
Batavia cen-
tifolia.*

*Centifolia
indodra.*

*Plin. 21.
C. 4.
Ioan. Bapt.
Porta ibid.
C. Clus. Ra-
rior plant.
Hift. l. 1.
c. 81.*

*Cinnamo-
mina pleno
flore.
Rubra flore
pleno.*

*Ex rubro
nigricans
duplicate
flore.*

Lutea multiplex. cum Trachiniam idem Plinius Milesia minus asserat rubore, nigricans verò longè superet purpura coloratiore Milesiam. Folioso auro flava sive lutea, jucundi aspectus, ignavique odoris rosa rufa fruticis virgeos caules numerosiore pertinacium spinarum agmine instruit, quarum pleraque luteolæ spiculis vellicant minutissimis, perraræ paulò grandiores, subnigro pallore cinereæ, recurvæ, identidem etiam binæ, junctimque prominulæ alius lacerant.

*Florentium arbuscularum notæ.**C A P V T XIV.*

Arbor Persica flore multiplice. **F** Lorentium arbuscularum adhuc infrequentes nostrates horti perpaucas nobilioresque mihi suppeditant commonstrandæ. Arbor Persica flore multiplico nobilis ligno extra cinereo, intus flavente, mediocriter lævi, foliis oblongis serratisque non discrepat à vulgari. Flores tempore verno evocati, roseo pudore subrubicundi, leviter odorati, folioso textu Damascenæ rosæ pares spissæ arctoq; congestu ramulis adhærescunt; rari autem in fructum exeunt, magna virium parte vernam in ostentationem effusa. Est etiam Cerasus, quam cæteris partibus, id est, obscurè puniceo, & circulatim albicans cortice, crenatis etiam mucronatisq; foliis indiscre-

Cerasus flore multiplice.

discretam pleniorum tantummodo florum gloria
discriminat. Flores è plerisque raimorum oculis mi-
nimùm terni, foliosi, mediis sàpe foliolis convolu-
tis ex parte connientes, de more candidi, longulis
petiolis appensi numero proventu pendent. Flo-
re albo Genista flo-
realbo.
C. Clus. R. &
Hispa-
num. 70.
re albo Genista, sive tertium Clusii Spartium Hispa-
num justa proceritate arborescit: lignosas & arbo-
reas radices agit: cineraceo caudice assurgit: nu-
merosos implexosque ramos viridi pallore tingit:
ex iisdem virgulas more passi dissipatique capilla-
menti demittit densissimas, prætenues, ferè cu-
bitales, ramulosas, lentes, instar viminis obse-
quibiles, ocellisque distinctas creberrimis; unde
folia rutæ foliolis minutiora, flosculique imo tan-
tum nodulo rubentes, cætera candidi existunt;
pulchrè pendulis floridis virgulis, tanquam lineis
margaritarum: vere toto vernal: exinde cartilagi-
neas, prope rotundas, ex viridi flavescentes sili-
quas seminibus implet singulis, raro binis, ferme
orbiculatis, colore fusco virentibus, lævibus, duris,
germinare morosis. Myrtus pleno flore latifolia
in arbusculam commodæ staturæ adolefecit: myr-
tum silvestrem foliorum infrequentia, latitudine,
dilutaque viriditate simulat: florum autem can-
dore ambituque Bellidem adæquat: ab Aprili
mense ad hiemem usque, nonnunquam etiam te-
pidioribus hibernis mensibus floret, ac triste se-
nium anni genialiter coronat. Suam quoque
myrto

Laurus In myrto lectissimæ Indiæ Laurum adjungit, quæ ju-
dica. re Farnesia primum extitit in domo, quippe inusi-
tatas laureas promerita. Diferimen est in diluta-
hilarisque viriditatis cortice; in foliis inter vulga-
rem ac regiam laurum interiectis mediisque, ac fe-
rè citrinis; in flosculis subalbidis, tereti congerie-
racematis; in baccis instar oleæ grandioribus mi-
nusque nigrantibus. Exoticæ oleastri, quem ab
odoris suavitate Paradisi arborem aliqui malunt
appellare, cortex saturato rubore nigricat: rami
dilutiores atque spiniferi densa frutatione silve-
scunt: folia vere primo renascentia, extremo au-
tumno decidua, angusta, oblonga, glauca, lanugi-
nosa, tactuque mollia silvestrem Salicem referunt:
flores totis ramis Majo mense quæ separatim,
quæ conjunctim internascentes, Hispani hya-
cinthi aspectu perbreves, ex obsoleto virore in lu-
teum colorem inclinantes diductis labellis aroma-
ticum halitum procul inhalant: baccæ subeunt
oleæ sativæ baccis minores, tenuique cute ruben-
tes. Ex arbusculis vulgarioribus rosea *Sambucus*
rosea. globoſo specioſoque flore persuadet, ut rariores
inter arbusculas numeretur. Fruticosa nascitur:
cinereo corticis colore fardet: candidæ multum
medullæ includit: folia explicat angulosa, vitigi-
neis consimilia, sed minora & molliora: quinis fo-
liis flosculos complures, eleganter albidos, inodo-
ros, steriles, in globosum florem floreumve glo-
bum

bum culturæ (ut creditur) mangonio densatos, extre-
mo vere colligit. Multipli punicantem Ba-
laustio silvestrem arbusculam libro materiaque fla-
ventibus, foliis angustis nitidèque viridibus Pu-
nicæ mali gemellam infructuosam ipsa sterilitas vo-
luptati oculorum à Majo mense ad Augustum
usque fertilis hortorum amœna sede donavit. Hoc Rhus pere-
grina.
primum anno Romæ vernavit peregrina Græci
nominis Rhus, sive Arabicæ appellationis Su-
machus Indorum, excelsa floridæ purpuræ ostend-
tatione arborescens. Ante quatuor annos se-
rè bipalmis ad Tranquillum Romaulum Parisiis Tranquillus
missa hæc planta in quindecim palmos adole-
vit. Radices illi copiosæ, spissæ, minutæ, sub-
rufæ. Recenti germinatione impulsæ virgæ bre-
vi pilo hirsutæ rufescunt, solæque frondent. An-
nuo spatio jam exacto ætas robustior ligneam
duritatem, raripilum lævorem, foliaceum de-
fluvium, pallorem cinereum inducit. Sorbam
è foliorum oblonga figura, serratoque ambitu
conjeceres, nisi horum longitudo major obstareret.
Eadem folia lato virore saturata prolixis, mo-
dicè pilosis, perque ramorum latera alternatis
ramulis sive pediculis gemello utrinque ortu pi-
narum aspectu cohærent. Floribus tempestivus
est Majus extremus. Suum quisque initio sumthus
ramus rudem viridemque turget in racemum, qui
cum incremento paulatim formam ruboremque
trahit.

trahit. Etenim flos in vulgaris amaranthi spicam exacuitur, atque in villosam purpuram accenditur, mediis granis pulchrè flaventibus. Ut idem videri possit, fertili vernans miraculo, specilegium simul & racemationem facere; seu verna facie geminam æstatis autumnique annonam præse ferre. Et lignum & folium fculneo lacte, quo nutritantur, abundant: assiduoque dum lactatu vivunt, etiam, ubi consenserunt, in infantia sunt. Quare cautio est, ne stato anni tempore uberrimè lactescens in teneram germinationem arboris rami vel amputentur, vel avellantur: quia ex facilis fieret, ut alter hic sine fabula Polydorus, si non sanguineam, certè lacteam ex vulnere animam funderet; profusoque vitali succo præmoriens vitam sibi nativo nomine fluxiorem esse conquereretur. Extremi autumni primus rigor decussis foliis ramulos relinquit investes; quos etiam adultiora paulò post frigora dejiciunt, qua parte extuberantem ramorum oculum, tanquam altricem papillam excipiunt, modicè cavos. Ab exitu Novembris ad veris initium crebris oculis distincti pilosique rami silent. Verno tandem tempore à frigido sterilique veterno excitata virgarum cacumina & capita summum folioso rubentique germe turgidulum oculum aperiunt. Inde ramusculi sensim existunt & adolescunt, æquali, quam supra descripsi, serie foliati.. Illud etiam

inter-

interdum evenit, ut è duro nonnulla vegetior gemma trudatur, & materia anilitas raro germinatu lasciviat. Posteritati consulit hæc arbor more lauri, è radicibus latè dispersis hærede submissa. Eadem Indicæ Acaciæ Farnesianis in hortis ^{Acacia Indica.} primum visæ magnitudo, quæ nuci Avellanæ : radix unica, prælonga, crassa, radiculis pluribus ramosa, in rectum altè descendens, per autumnum, dum flores lactat, succosior, ab incisione atque fractura contusam putremve brassicam validè longèque olens: caudex cortice pallido, materia albicante, dura, inodora, insulsa : rami proceri, frangi contumacè, flexiles, alterno adverso que situ articulati, binis ad ipsos articulos albidis, ferè uncialibus, perennibusque aculeis quodammodo cornigeri, diluto colore ferruginei, & punctim maculosi: folia bellè virentia & pinnata, id est, composita è foliolis inter se adversis, per æquales numero pediculos medio ramulo adnatos distributis, mane sese pendentibus, sub vesperam contrahentibus: flores interaculeos, interque foliorum alas tum verni, tum autumnales; illi parciùs, hi uberiùs provenientes; illi brevissimo, hi longulo pediculo porrecti; utriquè verò mediocris cerasi magnitudine globosi, primò videntes, deinde lutei, post biduum triduumve pallidi, tenuissimorum staminum in luteos apices deficientium eminentibus flocculis ex oblongis calyculis.

lyculis compluribus in orbem digestis lanuginosi,
 & acuto luteum Leucoium odore vibrantes : è flo-
 ribus mediis siliquæ modò singulæ, modò binæ,
 modò ternæ, atque adeo denæ pluresve, utpote à
 numerosis calyculis exortæ initio virides, poste-
 mò nigrantes, falcatae, longitudine digitales, la-
 titudine ferè pollicares, ab inclusis feminibus ver-
 rucoſæ : ipsa vèrò semina cum siliquis primùm vi-
 rentia, deinde ferruginea, inordinata, compreſ-
 ſa, oblonga, pīsum æquantia, bifida, durissima,
 mandentibus allium olientia.

Molle.
C. Clas Exot.
L. 10. c. 24.

nominant Indi
 arborem è Peruanis convallibus ad nos invectam.
 Ea cortice est exalbido, scabro, candidam resinam
 oculorum caligini discutiendæ medicatam exu-
 dante: ramis prolixis, lævibus, lentis, atque in terram
 proclivibus: foliis more lentisci velut in alas expli-
 catis, nonnihil flaccidis, longo pediculo utrinque
 cohærentibus, minimè serratis, asperrium piperis
 odorem saporemque præstantibus, ab avulione la-
 &eo succo, eoque lento, glutinoso, odoratoque ma-
 nantibus: floribus minutissimis, candidis, rubellos
 crocos includentibus, palmari racemo pendulis, ab
 Augusto mense ad Octobrem vernantibus, dein-
 de in semen abeuntibus albi piperis aspectu rotun-
 dum, lave, subrubente pellicula involutum, race-
 mosa congerie cohærens, sapore acerrimum. Sa-
 tis jam multa de præcipuis arbusculis: exoticas alias
 nonnullas locus duplex opportunior exhibebit.

L. 3. c. 20. &
L. 4. c. 6.

F L O-

FLORUM SATUS ET EDUCATIO LIBER TERTIUS.

Lex floris ferendi.

C A P V T I.

Egiferæ Floræ oraculo similis, Quo pacto
& perplexa lex est: Quicunque
rite ferere vis, prius papyrum,
quām solum conserito. Hunc
ego nodum Gordiano sanè
impeditiorem Magno faciliùs

Alexandro sine ferro sic expe-

dio. Antequam hortum conseras, ejusdem linea-
rem picturam quām brevissima poteris in papy-
ro graphycè deformato: areolam unam quanque
varia numerorum nota distinguito: graphidem
hanc in geminas pagellas plicatilem scriptorix the-
cæ, ut diutius maneat; agglutinato: memoria-
lem præterea libellum ad graphidis commensum
compingito: in eandem thecam includito: in eo
libello ad pagellarum marginis areolis ipsis in-
scriptas notas ordine describito: post singulos nu-

O 2 meros,

meros, pulvinorum indices, destinatarum adjicito nomina radicum, quæ tum in bulbos, tum in tubera conglobatae potissimum feruntur; quæque hortensium deliciarum præcipua semina sunt: ut varias cū jusque pulvini radices breviter & clarè annotes, lineatas areolas, quo quæque loco diversis conscri radicibus debent, litterulis, vel quo alio arbitrario signo insignito: eadem signa areolarū, ad quas pertinent, numeris libello adscriptis subjicito: è regione atque ad lineam florum nomina in album refersto. Quòd si laxioris horti tota descriptio in geminas contrahi paginas non possit; in plures membratim partiteque ita colligatur, ut mediis duabus ipsi thecæ conglutinatis, quæ utrinque excedunt, plicatili compendio intra eandem thecam includantur. Verum, ut prævia hæc papyrusacea consitura quam consultissima sit, florum patriam indolemque prænoscito. Debet enim accuratus callere sator, ex quo natali loco, è calido ne an frigido, ex humido an sicco, e pingui an jejunio, ex aprico an opaco unumquodque florum genuin exteras oras propagatum sit; ut suis quenque locis queat florem prudenter atque feliciter destinare. Ad hæc floriferarum radicum suas in classes tributarium numerum initio: ne is excidat, annotato: quot quisque pulvinus radices quaternorum inter se digitorum intervallo, aut rarius differendas capiat, computato: pulvinis ita radi-

*Florum pa-
tria prædi-
scenda.*

*Numerus
recensem-
dus.*

radices destinato, ut, quæ præcoem, quæ tem-
pestivum, quæque serotinum florem ferant, sin-
guli contineant; totoque ferme anno vernantes si-
mul pubescant, simulque consernescant. Ea præ-
terea in florifero satu diligenter curato, ut radices
permisceas, quarum una ab alia, cum eruetur,
facile discernatur, cujusmodi sunt hyacinthinæ
ac narcissinæ: ut cujusque generis radices certis
pro areolæ figura locis collocatæ artificiose florum
colorumque in adversis transversisve pulvinis re-
sponsu oculos delectent: ut è pluribus unum flo-
rum genus unicuique pulvino copiosius assignes,
quod, velut unicolor vestis, variorum flosculorum
discoloribus gemmis distinguatur: ut ordinata
denique colorum confusio aut versicoloris textu-
ræ aulæum, aut acu pictum variatumque Phry-
gium opus æmuletur. Scio complures esse, nec
ipse paucos novi nobiles colonos, colendi floris
callidos & solertes, quorum alii differunt in areas
sui cujusque generis res; alii verò tam multa tam
varia inter se confundunt, ut in singulis pulvinis
ex unoquoque genere vix florum uni aut alteri lo-
cus sit. Evidem, ut omnes unicè amo; sic ab
utrisque amicè dissentio: quod illorum areæ unico
rerum genere consitæ, floribus per temporum sta-
tas vices deflorescentibus, sparsim nudæ turpiter
calvescant; horum verò valde miscellus & quasi
confusaneus hortus colorum obruat grata discri-

O. 3 mina,

mina discretamque radicum inventionem impeditat. Quare consultior mihi Apollo, sive famor sententia non aurem, sed animum vellit; atque non Phaëtonis solum in cœlo percurrente, sed mihi quoque in hortulo conserendo fugienda esse rerum extrema sic admonet; *Inter utrumque tene: medio tutissimus ibis.* Mirandum igitur non est, & præferri à me, & præcipi mediocrem florum in satione misturam. Non diffiteor mitissimos etiam hortorum cives, ac meram suavitatem, flores civilibus inter se odiis adeo posse dissidere, ut, si promiscui ferantur, inimica vicinitate cominus pugnantes vel se mutuo interierint, vel in sterilitatem effascinent. Verum adhuc tam graves inimicitiae compertæ mihi non sunt, ut versicolor societas in aucto divortio mutanda videatur.

Tranquillus Romanus.
Ranunculus ab anemona distin-
nendus.

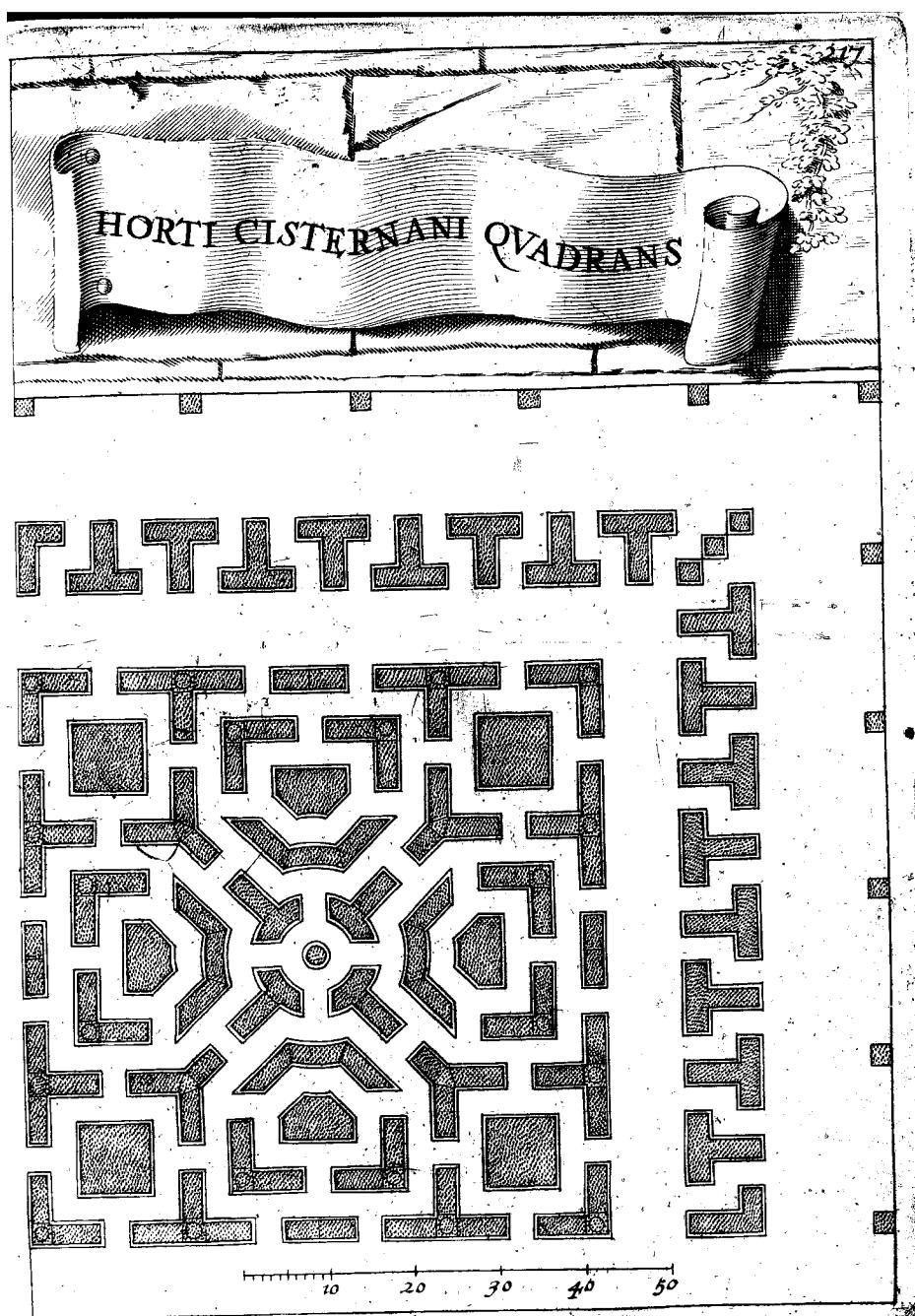
Unus Tranquilli Romuli, eruditæ florum cultu florentissimi virti, consilio ab anemona ranunculus distineri debet: assutus enim eam perurit & emaciat. Ad hæc non forensis modò, sed hortensis quoque negotii peritissimus, cultissima inde le civis meus, Polydorus Neruccius diuturno sibi experimento deprehensum affirmat, quæ florem fundunt radice majorem, distinctè, quām permisitè positas plantas felicius provenire. Hoc igitur authore ranunculos, junceo folio Hispanos narcissos, tulipas, aliosque hujus notæ flores separatim; cæteros ea, quem præscripsi, conjunctim ordine

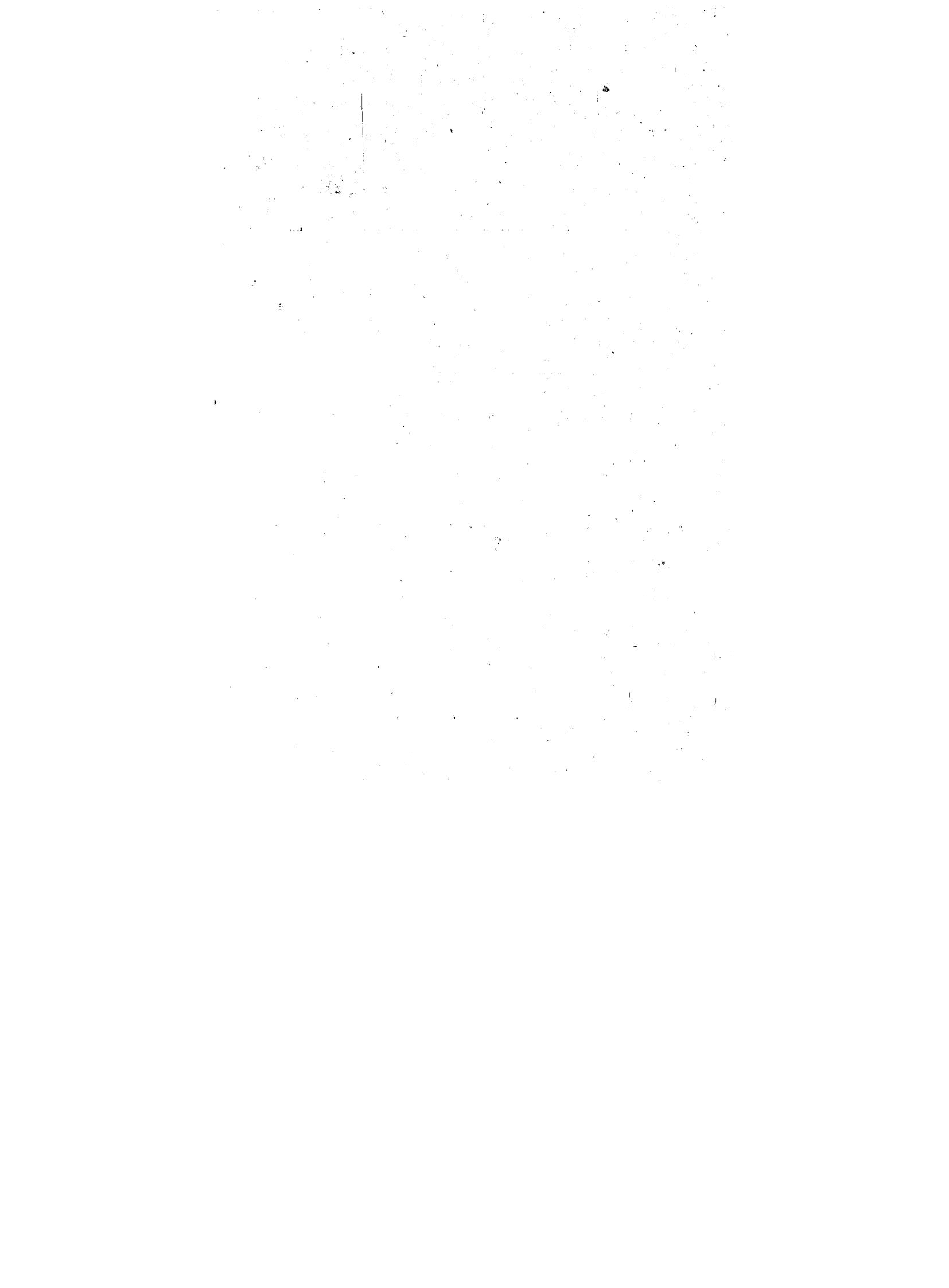
Polydorus
Neruccius.
Qui flores
scorsum,
qui permi-
tè ferendi.

ordine collocabis. Illa quoque speciosè nostros
distinguet hortos ingeniosa permisso, quam in
suis adhibet Cisternæ Franciscus Caëtanus: Ser-
monetæ Dux, tam hominum, quam florum
temperator amoenissimus. Is ergo areolas ple-
rasque floribus triplici duplicive tum genere,
tum colore discretis seorsim, hoc est, triparti-
tò bipartitò ita conserit, ut adversæ transver-
sæque vel eadem, vel simili varietate respon-
deant; utque proximæ diversorum satu colorum
discriminentur. Si qua verò commodè vacent
interjecta spatia, ea tuberosò Indiæ candido hya-
cintho consitis depresso fictilibus media im-
plet, miscellaneo pulchrè eminentis coloris flo-
re per angulos distributo. Quin etiam peroppor-
tuno invento ad colores eleganter distribuendos
in hortorum graphide unamquamque areolam
tripartitam bipartitamve eo triplici seu dupli-
colore distinguit, cuius coloris floribus eadem
in hortis ipsis obserenda est: in areolis quoque
flores genere diversos depacti laterculi crebro in-
terpositu sejungit. Verùm ut florei satus optimæ
ratio non aures modo tradita, sed oculos etiam
perspecta erudiat; eorum hic hortorum, quos
idem Caëtanus Dux ad veteres Tres Tabernas,
sive ad Cisternæ recens oppidum amplissimos
excitavit, quarta pars in paginæ angustias contra-

&a, & areolis prædicta partitione distinctis notabilis exhibetur. Nequid autem Cisternanæ amœnitatis in eadem pagina desideretur, extimæ etiam apponuntur bases, sustinendis vasis floralibus certa per intervalla collocatæ.

Ducis

Ducis ejusdem geniali stratagemate bellica munimenta floribus occupantur, feliciterque servit Bellona Floræ, hoc est, arces in hortos mutantur. Earum enim ichnographia primùm delineatur, deinde partes singulæ in unam pluresve areolas deformantur; in quibus distinctè vel permixtè sati flores velut eminus aut communis de formæ principatu innoxia & voluptaria bella committant. Ubi papyrum, ut monui, florea partitione graphicè conseveris, tum demum ad hortensem confitionem tempestivus accedito. Septembri mense ab ipso æquinoctio, aut ex aliorum sententia caltorum Octobri serito. Etenim experientissimæ antiquitatis vox est: *Ante calendas Octobris ferere non expedit.* Quòd si eandem antiquitatem audias, cum obitum Vergiliarum, tum in primis Coronæ ortum & occasum observabis: quia, quæ intra hos dies posita sunt semina, felicissimè provenire dicuntur. Quintūm ex accurata observatione subiicit Democritus, præcipuè circa ejusdem Coronæ occasum non modò largos imbræ effundi, verùm etiam veluti genitalis anni hora stimulatam gestire terram ad fatus avidissimè accipiendo, partusque ipsos insigni fertilitate fundendos. Oritur hac ætate, in hoc Romano cœlo, Septentrionalis Corona quarto Calendas Novembbris, cum Solis in ortum regressi digressisque lumine ultra non hebetata, matutino in exortu ante-

Scendi
tempus.

Conſ. Pogo-
nat. de agric.
cyl. I. 3. 6. 13.

Verg. Geor.

Plin. l. 18.
c. 24.

Apud
Conſ. Peg.
l. 2. c. 12.

telucana incipit affulgere. Eadem cum occidente sole occidit septimo Idus Decembris. Ad properandos alii satus veteri agricolarum proverbio illo incitantur : *Properata satio solet s̄epe decipere, fera semper.* Alii verò properationem istam rati temerariam, ut incertas futuri temporis vices declinent, conditionem totam in tria quatuorve tempora partiuntur : neque consilium ipsi quoque suum antiquitatis autoritate suffulciant, decantato veteris agriculturæ oraculo, *Serere ne dubita, suaderi sibi sativam hanc partitionem interpretantur.* Evidem cum gravissimis quā Græcis, quā Latinis rusticæ rei magistris censeo, pro vario regionum positu serendi tempora esse varianda : ubi quisque natura locus frigidissimus aquosissimusque erit, ibi primum, nempe ante autumnale æquinoctium, sive etiam ab eodem æquinoctio serendum esse ; tunc enim is calidior & siccius est : ubi quisque calidissimus est maximè siticulosus, ibi postremū, sive post ipsum solstictium semen tem fieri portere ; quod is, quod largiores pluvias hauserit, eò vernabit uberior. Temperata denique solo conserendo medium autumni temperiem, uti præmonui, convenire. Illud quoque tradendum hic habeo, tempestivè commodèque hortos obseri, postquam æstivo igneam æstu terram largus ac ter saltem effusus imber ad palmum infuso humore refrigeraverit. Quippe levis pluvia,

*Colum. l. 11.
c. 2.
Plin. l. 18.
c. 24.*

*Colum. l. 11.
c. 1.*

*Theophrast.
De caus.
plant. l. 3.*

c. 17.

*Cato De re
rustic. c. 34.*

via, cum post longos aestus ac diurnas siccitates superiorē terrae partem madefaciat, inferiorem verò non attingat, terram ipsam adhuc aestuantem vehementius adversum positas radices succedit. Neque tamen, simul ac magnis imbribus terra permaduit, seres: sed tantisper expediabis, dum pluvius ille mador modicè siccet: ne madente limo quoque in solo statutæ radices exputrefcant. Quid, si (quod evenire non raro solet) serenus imbre sitiat autumnus? Non erit, cur ipse hortuli tui privatus Juppiter fictili vel cupreo nimbo fontanam pluviam areis affundas: quia cœlesti Libra examinatæ æquatæque diebus, aut mox productiores noctes humifica umbra diurnam satis emollient siccitatem. Huc adde, siccо solo commissas, tanquam domire reconditas, radices non corrumpi, sed sub natali terræ tecto commodè habitare ac protegi, donec emollito pluviis exitu altis nixæ fibris suo quæque tempore in floream silvam feliciter egerminent. Quid, si ipsa constitutæ tempestivitas ab imbribus intempestiva & naufraga radicibus sit? Erit, cur sationem prudenter procrastines, donec humus nimis humida serescat.^{Constant.} Illud quoque inviolatè custodies, ut austrinis tepidisque diebus hortos conseras; quia tempor laxato è terræ sinu fertiles ad semina vapores evocat, fibrasque citat: aquiloniis verò & perfrigidis sationi parcas; quia frigore astricta humus

ægre

Pogonat.

I. 2. c. 12.

Pallad. l. 1.

iii. 6.

Luna ob-
servanda.
Apud Plut.
in Camillo.

ægrè satus accipit, interclusoque materno halitu languidè foveat. Cæterum satori potissimæ curæ sit, ut lunares vices viresque prædictat, ac felices operi dies eligat. Neque enim eum Heracliti discipulum placet esse adversus Hesiodum sentientis, unam eandemque dierum omnium esse naturam; sed ipsius Hesiodi auditorem volo disertè docentis, dierum aliam quidem esse matrem, aliam verò novercam. Luna enim, inter sidera Vertumnus, inæquali vultu subditos hominum labores non æqua semper aspicit & juvat. Idcirco sunt è Græcis agrestis rei scriptoribus, qui serendum putent crescente Luna, à quarta scilicet usque ad plenam dum eadem infra terram est. Sunt etiam, qui doceant per Lunæ senium, quam per adolescentiam, præstare hortos conscri: quia, cum senescens lunalis luminis languidior calor humorque, gemina nempe generandarum rerum initia, terræ seminumque tenuissimos meatus, quos poros vocant, lentiùs relaxent ad germina; cumque naturalem plantarum calorem humoremque parcius augeant, atque inanem foliorum luxuriem retardent; prior impetus genitalis in altissimas firmissimasque fibras abit, quarum numero largoque fuctu ad floridam quæque radix alitur feracitatem. Verùm enimvero experientissimos colonos diurna secus docuit experientia. Hit tandem felici periculo didicere cum augescente Luna, tum præcipue præunte

te

te & consequente plenilunium quadriduo utilius deponi radices, quæ deinde in flores densitate, amplitudine, numeroque præstabiles exeat; floridæque præstantiæ magno fœnore cultores abundè remunerentur. Per id enim tempus lunaris potestas caloris humorisque fœcundissima, luce auctior & potentior innatam radicibus calidam humidamque vim sic exauget & fœcundat; ut exdem & fibris diffundendis, & implendis, amplificandis, multiplicandisque floribus abundè generosæ & succosæ sint. Hæc ergo hujus sententiæ summa est: Florum sationi Lunam adolescentem, & globosam eligito: senio corniculatam (*cornu ferit illa*) caveto. Aliorum & quidem nobilium cultorum nonnihil dissidens usus ita monet: Radices & bulbos crescente Luna, semina verò minuente deponito. Neque tamen una satis est curiosis cultoribus citimi sideris notatio. Etenim penetrales quoque cœli fulgores florum genituræ propitios conjunctim observant. Hinc Accius in Praxidico (ut ex Plinio accepimus) serendum ait, Natur. hist.
L. 18. c. 24. cum Luna est in Ariete, Geminis, Leone, Libra, Aquario. Cum eadem commoratur in Tauro, Scorpii partes duodenas Sole transgresso, tempestivè seri existimat Zoroastres. Unum ego aliquem nostra ætate novi domi forisque prudentissimum virum, qui consimili cœli observatione felicissime serit. Non enim unicum lunare lumen, sed orbis quoque

quoque signiferi, quem Lunæ menstrua volubilitas totum permeat, sationi commoda aut certè non incommoda signa observat. Prospera comperit Pisces, Arietem, Taurum, Virginem, & Libram, ea fere nimirum, quæ cum verno atque autumnali Sole coniuncta sementinam tempestivitatem afferunt. Unam Geminorum extremam partem inimicam expertus est; reliqua media atque indifferenta. Animadvertisit præterea ex prædictis signis ea sationi felicia esse, cum quibus Luna crescens aut plena congregitur; horum verò aliqua in Lunæ auctum semper incidere, cum partim verna, partim autumnalia, id est, adversa inter se sint. Igitur cum augescens Luna felicium signorum cuicunque subjicitur, ille semine serit; cum Taurum eadem aut Virginem subit, radicum bulborumque tempestivam justamque sementem facit. Quanquam autem istum crescente Luna serendi morem potissimum dicit; eadem tamen sub auxiliaribus aut saltem indifferentibus signis decrescente, rectam sementem fieri posse affirmat. Quare si laxior hor-tus diuturniorem sationem exiget, quam quæ intra lunaris adolescentiæ curriculm perfici possit; nobiliora semina adolescenti, vulgaria senescenti fidere deponentur. Quærenti demum utra sit satio commodior, an quæ crescente Luna sub indifferentibus signis, an quæ decrescente sub propriis fit, secundam utiliorem esse respondet. Ut autem

autem Lunæ cum sideribus cæteris statas congres-
siones exploret; mathematicæ perspicacitatis cœ-
lestes ephemeridas consulit; aut Christophorum Clavium,
ad inveniendos Christianos fastos cœli Comput. Ec-
clesiast. c. 12. ꝝ 13.
numeros, ordinatosque lunares errores computan-
tem legit. Lubet hic (ne quid indictum præteream,
quod expedire floriferæ sationi videatur) alias
in obserendis hortis nonnihil diversas cœli notatio-
nes attexere. Qui tantidem facit flosculi satum,
quanti principis viri genitura fieri solet, ut felicissimum horoscopium minutius & scrupulosius inspiciendum putet; ls unumquenque morem periclitetur, optimum perseguatur. Sunt igitur, quibus
authoribus serere atque plantare oportet à quarta
ante plenilunium die ad vigesimam usque Lunam,
præcipue verò cum orbe prope jam pleno Luna
supra terram est. Etenim per eos dies sidus tum
incitatum tum lumine auctum obruta semina feli-
citer evocat & fovet. Servandum prætereat, ut
ex errantibus beneficæ stellæ, Jovis præsertim &
Veneris, supra terram extent, Lunamque ipsam fe-
lici positu aspiciant. Proderit quoque stellæ Sa-
turni amicus aspectus: nam præstea plantis, atque
à corruptione & vermiculatione semina tutatur.
Sit denique Lunæ stella in eorum aliquo signorum,
quæ Terrea nuncupantur ab astrologis, in Tauro
scilicet, in Virgine, in Capricorno. Quanquam

P. Tau-

Taurus duobus reliquis minùs creditur salutaris: quòd fixa stabilique efficacitate posita semina rerefacit. Quare sub illo copiosa sementis facienda est, ut modicè metas. Fortunata demum habentur & Piscium totum signum, & postrema Sagittarii dimidia pars. Nonnulli laudant confitos hottos Luna obeunte Arietem ab ejusdem Arietis parte decima tertia usque ad vigesimam sextam, Taurum ab octava ad vigesimam primam, Cancrum à sexta & vigesima usque ad Virginis decimam septimam, Scorpium à nona ad quartam usque Sagittarii. Infelices hottorum consitiones fiunt silente Luna, vel eadem & Sole deficiente: item cum Luna erraticis à stellis aut retrogradis aut noxiis, privatimque à stella Martis aspicitur; sive cum ipsæ noxiæ stellæ supra terram agunt. Alii denique vetant deponi semina, cum Luna est in Cancro à parte prima usque ad tertiam decimam, in Virgine à decima septima ad ultimam, in Libra à tertiadecima ad sextam & vigesimam, in Capricorno à vigesima sexta usque ad extēmam, in Aquario à prima ad vigesimam secundam. Usque adeo Genethliaci cum stellis errantibus discordi sententiarum vertigine aberrant. Ut qui in flosculorum natalitia sorte è cœlo ducenda opinionum caligine cæxutiunt, quantum in hominum libera conditione stellarum habeni frænanda hallucinentur, judicemus. In tam du bia

bia fallacique longissimè affulgentium siderum luce caligantibus incertisque cultorum sententiis, decrevit olim Flora prudenter maximam rerum terrenarum arbitram & præsidem, Lunam adire atque consulere; ut multa nocte nigrantem, nempe ambiguam, necdum satis perspectam exploratamque veritatem in lunari lumine intueretur, optimumque tempestivi satus consilium deligeret. Uno igitur Achate Zephyro, ardui laborem itineris eventilante, florumque omnium tributarias delicias in cistellam bellè congestas præferente, imis raptim è terris gradum facit ad cœlum. Quà pro-
pero gressu anhelat eorū, afflatur ver: quà solum
præmit pes, assurgit flos: pedis vestigium rosa est.
Juc undissimæ adventu hospitæ ipsum didicit, ve-
luti lucis hortus, vernare cœlum: lætiore siquidem
lumine perfusa sidera floruerunt. Est in orbe Re-
ginæ noctilucæ via patentissima planéque regia, si-
gnifero circulo subiecta, sed Solis itinere tum in
Aquilonem magis elata, tum in Austrum magis de-
jecta, assiduique curulis cursus vestigio signata.
Hoc ingressa curriculum Flora Lunam habuit ob-
viam in argenteo curru noctuabundam. Jam enim
Lunæ amica Nox, non sine Somniis somnifica pa-
pavera spargentibus, citimo mundo incubabat.
Lunare vehiculum anteibat volaticus puer Hespe-
rus fronte splendida tenebrarum prænuntius: si-

P' 2. qui-

Flora Lu-
nam con-
fidentis fa-
bula.

quidem hæc cœlestium flamarum extincta die interlucentium primam scintillam, Vesperum nempe sidus præferebat. Currum trahebant sublustrī colore noctis albentes equi, volucriceleitate in Olympico stadio victores. Adductis habenis rapidissimam frænavit, Hespero etiam adnitempe, incitationem Luna, substitutque in occursum Floræ: ac perhumaniter arridens, Quæ potuit, *inquit*, adeo premens & cogens causa inveniri, tuos ut hortos, Flora, pulcherrimorum florum multicolore luce stellatos nostro, quod minùs tibi renidet, cœlo mutare volueris? Tum Flora. Meorum te florum altricem, meam te moderatricem colere potior & suavior est mihi cura, quam floreum negotium insistere. Utque tutelæ tuæ, quam cultura meæ, plus tribuere flores intelligas; enipsi te mecum tributarii convenient & venerantur. Debeo inquit illa, plurimum humanitati tuæ, cuius beneficio flores in cœlo colligo, unoque meum siderem sublustum orbem stellulis novis hortensibus illustro. Gratam equidem hortensi rei polliceor operam opemque meam. Istam nunc enimvero, subjecit Flora, è tua non modo luce, sed voce quoque atque oraculo ut exorarem, arduum mihi huc iter fuit. Magna inter mites florum cultores, & quidem adhuc sub judice, lis est, quo videlicet mense, qua menstrui cursus tui die, quo cæterarum

rum cum tua stellarum congressu florei satus faciendi sint. Tuum jam est, quæ hortis è cœlo præs, judicium ferre: meum erit, quæ hortensem disciplinam trado, cœleste decretum evulgare. Hic exponre dæxteræ indice digito duodena inter astra fulgentem Libram & Scorpium demonstrans Luna, Ab adulto, inquit, Septembri diem ac noctem æquissimis lancibus librante ad extremum usque Octobrem stellati Scorpii splendido aculeo morientem hortos feliciter conseres. Mei sideris adhuc adolescentis felices numeros observabis; si cum totum, quod ab octavâ die ad quintamdecimam intercedit intervallum, tum præcipue duodecimam diem hortensi deliges cōsūrxe. Cæterorum minuta nimis, ne cum satis comperta mortalibus siderum observatio spinosis in animo curis, quæ suavibus in hortulo floribus ferendis utilior est. Astra reliqua remotiora, ut hortos vix aspiciunt, ita non magnopere curant. Meam ergo stellam unam, terris citimam, & familiarissimam, atque adeo rerum spiritum universa potissimum germina animantem attendere satis habeto. Jamque vale: salutarem enim cursum diutius interfistete publica mundi cura non patitur. Floreo denique comineatu inque sinum congesto, perque currum disperso recreata, laxatis decoram in fugam habenis, velociore voluctum pennis curru volubiliter avolavit. Flora verò exoptati compos

Plin. l. 2.
c. 9. & 99.

oraculi felici comite Zephyro dilectos ad hortos
facile redux sativam tempestivitatem coelesti re-
sponso monstratam , prosperoque deinde pericu-
lo comprobatam univeris cultoribus promulga-
vit.

Ante-

Antequam præmollito soli strato semina committas, veteres ipsis fibras (si quæ, cum effoderes, te fortè latuerint) eximo; aridas inutilesque membranas, seu potius exuvias bulbis detrahito: at verò Tulpis intiäm tunicam, adversùs cœlo terraque invecta incommoda tanquam præmunientem interulam, ne subducito. Jam verò floriferæ radices, formosæ prolis delicatæ matres, ne abortent, mollissimè cubent. Igitur dum palorum egesto (si quod fortè in areis obduruit) denso crudoque solo; eoque, quod subjacet, brevi bipalio, aut majore trulla cautè; ne tutelarium latericulorum compago luxetur, pastinato; olitoriam terram cribro rariore succretam ea, quam exigunt ponendæ radices, altitudine substernes: tum levi manus trullæve ductu exæquabis. Ut autem in solo æqualiter substrato certas radicibus fedes, ac debita interordinia describas; fulcos imprimes cancellatos vel arundine pressè applicata, vel certè resticula in amussis intentæ modum adducta remisfaque: singulos deinde bulbos, & quidem generis omnes ejusdem, si separatim ferere mavis, in quaqæ decusse collocabis. Sin autem ciupiam lubeat areas transalpino more quadrangulas de unoquoque florum genere distinctè conserere; is ad radicum deponendarum æqualia intervalla citius ac certius præfinienda Gallicam cratem singulis areolis æqualem, & aptam, adeoque dupli-

Satoria
crates dū-
plex.

duplicem triplicem vē adhibeat, quæ sic fieri consuevit. In triangulum dedolati ē in materia adversus cariem curvationemque firmissima, præsertim ex abiete buxoque, aſſerculi ita confertè junguntur, ut singulorū bini anguli porrigitur in latera, unus verò angulus promineat, spatiis quadraṭis intervacantibus, quæ loci laxitatem cuique radici debitam relinquant. Decuſſata ista crates depreſſæ, quemadmodum docui, æquatæque terræ eo ſitu ſuperponitur, ut plana pars ſupina ſit, extante angulo deorsum verso: tum eatenus apprimitur, quoad ſui veſtigium fulcatim imprimat. Ubi ſeſe cancellatim ſulci decuſſant, radices locantur; humoque, ſicut mox dicam, ſuperinducta obruuntur. Alio clathratum hoc instrumentum artificio compingitur ē quadrangulis aſſerculis, quorum singulæ decuſſes affixis ligneis bullis tumidæ modico preſu ordinata bulborum cubilia præformant. Hoc igitur ordine arborum ſymmetriam æmulati flores decoro utlique quincunce, in quancunque partem ſpediaveris, recti ſunt, ac terræ ſuccum æqualiter trahunt. Cæterū ſimilis ſtaneus, qui variam inæqualemque ferè poſtulat altitudinem, perplacet ſatus; duplicem habeo monſtrare viāni, longiorem alteram, alteram breviorem, utranque verò cultorum veſtigio & conſuetudinis ſatis tritam & celebrem. Ut priorem inſiſtas; in ſolo itidem coquato, & arundine ſeu reſticula cancella-

tim

tim signato bulbosas prius radices, quæ debent altius infodi, depones: tum juxta depositos bulbos defixis ad lineam tesserae, quæ superiores radices ab inferioribus justo distineant intervallo, æque minuti soli tantum supersternes, quantum minus altè ponendi bulbi postulabunt; idemque solum decussatis sulculis præsignabis, & similiter conseres. Parì ratione tertium solum, sive soli tabulatum minimo spatio à summis laterculis disstum impones, ubi anemonas & bulbulos minore mensura demergendos interseres. Ut autem altera expeditiore via utaris; ad prædictam mensuram bipalmein exinanitas areolas recenti cibrataque humo usque eò replebis, dum eadem pariter æquata, cancellatimque distincta palmi dimidio à summo laterculorum ambitu subsidat. Postea radices, prout exigent, ita distribues, ut earum alias in præparata mediocris altitudinis planitie sistas; alias vel scrobiculis manu ante excavatis, vel digitis assiduo soli repulsi viam pendentibus deprimas; excitatis denique terræ cumulis alias exalte. Ubi ad præscriptum, & rite severis; consimili humo positæ radices sic operies, ut hæc areolarum oras non adæquet modò, sed paulò etiam cumulatoria media extumescat: tum quia medius tumor undique devexus, derivato percolatoque ad extremas pulvinorum quasi colliquias pluviali humore, sicciorum tutioremque à putredine sedem radicibus.

bus nondum solo hærentibus præbet: tum quia le-
viter superingesta humus suo ipsa paulatim ponde-
re, caducoque imbre depresso summis areolarum
marginibus coæquabitur. Quòd si magis in arcis
ab ipso statim satu inoffensa æquabilisque planities
delectat; debet aggerata supra lateritias areolarum
tutelas terra lignea regula radiove præradi, atque,
ubi defederit, semel aut iterum lacuna suppleri. De-
bent etiam summæ laterculorum oræ, siquæ pulvi-
sculo aspergantur, peniculo detergi; ne per imbre
lutescant. Illud hīc habeo præterea præmonendum,
advenas Indiæ bulbos, quorum non pauci narcissini
generis sunt, nostris in hortis florem non edituros,
nisi parum altè adobruantur. Etenim, antequam
transvehantur ad nos, in Bataviæ Galliæque aquilo-
nares oras translati altius infodiuntur, ut à penetra-
bili frigore vindicentur; illic verò, dum solis calo-
rem querunt, vim floris fertilem in productius
collum exhauriunt. Propterea frequenti comper-
tum experimento est, florem tunc extitisse, cum, ob-
ruto bulborum ventre, collum extaret; quo sensim
exarescente magis compactum bulbaceum corpus
ad florem partum convalescit. Quare curandum
est, ut parco in sole ipsa cervix apricetur, dum exar-
escit; ne totum bulbum diuturnior insolatio peruer-
rat. Hæc est nata cum hortorum cultu, ac peri-
torum usu colonorum ad nos usque transmissa ve-
tus ponendorum in areolis semenum consuetudo.

Alia

Alia est cōsitionis ratio recentior, quæ, citra laborem convehendarum in cellam radicum, per aestivos menses easdem simul effodit, detractisque adultis nepotulis simul infodit. Verū id ego satiationis genus (nisi hortorum postulet amplitudo) utpote periculosem atque incommodum non usurpaverim. Periculum imminet vel ab aestivis imbris, quibus insuccata semina revalescente mox aestu frequenter ad tabitudinem infervescunt; vel à residuo post imbris tridui quatriduive nubilo, quod è plantis, quæ primæ florent, fibras elicit, redeunte deinde intempestivo calore non sine frequenti plantarum ipsarum exitio perurendas. Neque verò pars subeunt non eruta ac recens adobrata semina discriminem. Ab illis enim requieti soli densa soliditas aestivi humoris calorisque penetrabilem noxam nonnihil excludit: ad hæc autem emotæ terræ laxa mollities pestem utranque transmittit. Huc adde non levem illam incommoditatem, quod, si qua inter effodiendum corrupta semina offenduntur, in illo tumultuorio satu apta substitui ægrè possunt. Quare incogitatæ constitutæ flos inordinata plerunque confusio est. Antequam testas conferas, tum ipsarum tum radicum deponendarum numerum subducito: singulas cuique testæ radices (nisi cuiuspiam amplitudo exigat plures) cum peculiari tessera destinato: ista, ne animo excidant, in albo, qua præscripsi ratione, de-

Fianium
conferen-
dorum ra-
tio;

scri-

scribito. Testas autem ad satus accipiendos sic præparato. Imum foramen minutis potius glareis, quām testaceis fragmentis (ut vulgo solent) obstruit. Illi enim ob globosam figuram minūs invicem cohærentes conceptam aquam ex facili transfundunt: hæc autem planioribus corpusculis inter se apta modico terræ illapsu ita coēunt & coalescent, ut superfuum humorem ægrè parcéque transmittant. His aliqui excreta cibratæ terræ duorum triumve digitorum alta in eundem usum superaddunt. Quem ego morem non improbaverim, nisi periculum fuerit à formicis, quæ per imum foramen adrepentes inter excreti soli minutulos aridosque calculos libentissimè nidulantur. Quamobrem expediet excretorum loco glaream aggerare. Ubi crassiore materia ima fictilia constraveris, tum cibrarii pulvisculi tantum ingerito, quantum substerni deponenda semina postulabunt. Ubi anemonas & ranunculos, molles nempe radiculas, aut lectissimos bulbulos collocare velis; substratum solum, mollique manu depresso ab ipsis testarum oris ternos quaternosve digitos distet: sin autem majusculi bulbi serendi sint, ad quinos senosve digitos subsidat. Ita mollissima constratas humo singulas testas unica media radice conserito. Si quam pluribus destinaveris; senos illæ ab ambitu vasis, quaternos minimum inter se digitos distent. Sic enim maternum terræ gremium lactentibus

tibus fibris complexæ, quam à satu minimæ, largiore tamen suctu paucos intra menses ad uberrimum florum puerperium adolescent. Sed, ne plures in unico vase radices permistæ confusæque secernentis cognitionem fallant, generis omnes ejusdem sint. Post singulos satus suam cuique testæ vel plumbeam, vel arundineam, vel surculaceam tesseraam, supra ejusdem testæ labrum nonnihil extantem à tergo defigito. Ita positas radiculas humo itidem tenuissima cumulatim contingit; ut media humus paulò extumida consistere non patiatur aquam, sed molli undique devexitate diffundat. Nonnulli satores primum testas humo cumulant, summis deinde digitis comprehensa semina usque eò mergunt, dum ad primos articulos terra perveniat. Sed vulgaris ista fatio non admodum placet: tum quia cæca ipsa collocatio nec præstituta semi-nibus loca, nec apta vel inter se vel à summis fictilibus intervalla exquisitè custodire potest: tum quia incauta sæpe digitorum depressio sobolescentes radices infringit; ac parentibus utiliter hærentes, neandum à materno lacte removendos fœtus cum utrorumque pernicie, vel certè non sine magno vulnere avellit ac distrahit. Hæc autem fœta floribus vasa, si nondum abunde autumnus calores temperarit, loco subdiali quidem, non tamen aprico, tantisper hospita, dum folia exire cœperint, asservato; ne radices ab humido terræ complexu,

plexu, antequam comprehendenterint, turgescentes nimiis caloribus in tabem sufferveant: si aestus remiserit, solibus expositas in sedes, ubi tamen apricis areolis non officiant, ad ornatum apta serie digerito: eadem singulis binisve stratis æqualiter laterculis, nisi lapideæ bases itidem scabreæ suppetant, superponito; ne, imo foramine humo subiecta præcluso, ubertim concepta, nec facile transusa obruitas radices aqua corrumpat.

*Minutorum
seminum
fatus.*

Per eosdem autumnales dies minutis hiemalium vernorumque florum seminibus seminarium sic obserito. E tenerima terra farina palmi dimidium alta sub ipsas pulvinorum oras mollissimum cubile substernito: eam terram levi manu coquato: illic suis singula notis sedibusque discreta semina collocato modicè rara, ut inoffenso incremento felicius convalescant: prætenui cribro terram dimidiatum digitum altam incernito: eandem radio, seu manu leviter cōplanato: areolas, quæ hiberno soli ostentæ non sint, æstivorum atque autumnalium florum vernæ, satione reservato: minutiora semina æquè, ut jam monuimus, depressa spargito: grandiuscula in scrobiculos unum alterumve digitum altos raris intervallis demittito, eodemque cribrati soli polline obruito: donec egerminent, superpositis pensilibus cratibus, aut ramuscularum umbraculis (si fuerit opus) æstum defendito: si quando non pluet, ne terra sitiat; præscripti hortensis Aqualis, vel fi-

L. I. C. 5.

eti-

ctilis vel cuprei, angustius pertuso tubo sive scopula aspergine in irrorato potius, quam affundito: pro incremento terram identidem aggerato. *Henricus Corvinus*, experientissimus herbarius, antequam contumaciā lentaque duritiæ semina solo committat, aquam defundit in catinum: nitri modicum superfundit, ac distabescere sinit: in eam nitratam aquam semina immittit: duodenas horas pro varia duritate plus minusve macerari & medicari patitur: exinde serit: eandem aquam inspergit, ut nitrum ex igneo terræ halitu concretum seminalem contumaciam ad uberem germinationem proritetur. Breviore alii via, salubrique vulnere præduræ grandiorum seminum morositati medentur. Illis enim forcipe apprehensis, à tergo adversaque oculo parte corium præacuto cultro dissecant, lime deterunt; aut eadem non satis matura, & profinde molliora, legunt, & rite conferunt. Ita humore terræ penitus pervadente intra paucos dies turgescunt, citumque germen emittunt. Si agri modus angustior laxam aream seminario negat; fitiles catillos eadem ferme ratione, qua testas supradictas parandas esse præcepimus, intra ipsos hortos præparato: ad eundem seminarii modum conferito: humoque subinde nascentia semina tegito: per aestum, donec germen existat, à Sole distinetio: per siccitates aspergine tenuissima irrigato. Semina, quæ probabilem florem ediderint, præ-

Q signa-

signata in hortos admittito: quæ degeneraverint, rejicito: quæ nondum effloruerint, si perpetuis radicibus nituntur solo, ad floris experimentum intacta reservato: sin fibras quotannis deperdunt, ubi illæ exaruerint, curiosè refossa, cribroque, ne aliqua prætereantur, à solo discreta post æquinoctium autumnale rarius differito, nequaquam, nisi probata per floreum tirocinium indole, ad patriorum florum consortium admittenda. Placet altera septentrionalis industriae consitura, frigidæ videlicet plagæ opportuna. Congestitii lætaminis quadrata moles excitatur: huic æqualis mensuræ figuræque ex asserculis compactilis, quin nos senosve digitos altus margo imponitur: media capacitas de more minutim succreta humo repletur, quæ usitato satu gradata inusitata felicitate parit. Nam subditi simi suffitu adversùs abortiva frigora vaporatur, ipsique partus pinguissimi soli ubere nutricantur.

Lex

Lex floris servandi.

CAPVT II.

Nunc alia Floræ lex æquissima promulgetur. Sicut florum parens, & altrix terra est; ita colonus sator simul, ac tutor esto: hortensis enim familiæ infirma teneritudo non ubere solum indiget, verum etiam tutela. Prima igitur coloni cura sit, ut subinde nascentes malas herbulas floribus defendat. Quoniam verò inutilibus ac voluntariis herbis assidue subnascentibus areolæ, ac semitæ, atque adeò testæ ipsæ facile silvescunt; ideo totus omni tempore hortus exherbandus est, præterquam tellure vel gelicidiis obdurata, vel imbris madente. Concreta enim tenaxque durities, quamvis avulsiis foliis, hoc est filiis, extrahi non patitur parentem radicem, mox ab injuria inclemencie vastiore regerminaturam. Mador autem incommodè liberalis multum altricis terræ noxiis cum radicibus distrahit agglutinat. Porrò facili feliq; opera herbae eximentur ex humo aut hibernis frigoribus, aut æstivis solibus soluta, aut etiam humida, non tamen madida. Sed custodiendum est, ut infra herbaceum capillamentum depresso digitis arreptum radicis caput, digitorum, impulsu laxata in orbem humo, recto conatu educatur: sic enim scite trahentem radix integra sequetur. Hic autem hortenses runcatores admonitos vo-

Modus ex-
herbandi.

Q 2. 10

lo, tunc esse runcationi tempestivas herbas, cum illæ mediocriter adultæ manu eligi facile possunt: perniciosè verò runcationem procrastinari, donec eadem altè latéque diffusæ alendis floribus paratum terræ uber emungant, inextricabili fibrarum nexu florea semina cancellent, irretiant, atque adeo strangulent, multiplicique lapsu solum complexæ contra velletem pertinaciter obnitantur, aut etiam (quod nocentissimum est) arefactis caducisque seminibus fœse latius reseminent. In eam denique providi cultores curam incumbant, ut, quoad fieri possit, areolas ante interpurgent, quam floreant; ne florum teneritudo runcantium fortuita offensione lœdatur. Verum quid pro sit nocentes herbas extirpare, nisi nocentiores bestias extermines? Hoc longioris orationis argumentum in proximam dispositionem, bipartito & secretius pertractandam, reservamus. Nunc alia florum incommoda propulsemus. Sæpe fit, ut posita semina vel sponte sua super terram emergant, vel fortuitò detegantur. Ea, si nondum radices egerint, altius defodito: si fibras miserint, aggesta humo accumulato. Eodem aggerati soli remedio iisdem seminibus cōsulito, ubi non satis altè depresso fuerint. Indicio autem erunt imæ foliorum partes, sive extantes petioli lacteo candore notabiles, utpote maternis terræ uberibus proximi. Non placet contra gelidia plantis circunspergi aut comminutas paleas, aut finum, aut facile vermiculantia cornuum ramenta,

Detectas
radices o-
periendi.

Frigoris at-
cendi.

ta, sordida nempe remedia. Nonnulli testas intratectum, quod solem largiter admittat, stantisper, dum terra regeletur, continent. Alii floribus aplicatione gaudentibus noxiā tecti opacitatem rati vel ad parietem ab aquilonio aversum frigore ac meridiano tepori adversum easdem admovent; vel nostratis plagæ mitius gelu nihil veriti nullo munimento defendunt. At vero septentrionales coloni adversus fævora frigora hortenses pulvinos arboreo musco ad palmarem altitudinem insternunt: quod is æquè contra brumam, atque contra calorem tuendis floribus opportunus & beneficus est. Nec minus eorundem solertia colonorum nobilioris notæ serotinis floribus æstivos cavit ardores. Nam, ne brevis ævi flosculi ab æstu præmorianter, è tenuissimis abiegnis tabulis ad areolarum pretiosè consitarum commensum compactis & circunsectis, aut certè èlino textiliumbracula sic obtendit, ut inæqualium pedum fulcris innixa vel alligato devexo varioque ad solis cursum oppositu solemarceant. Si per æstivam hibernamve citra gelu siccitatem vel in fætilibus vel humi sitiant, quæ rigatione proficiunt, semiha & radices; secunda post exortum hiemalem solem hora, eodem æstivo jam occidente aut occaso irrigentur: ne vespertina per hiemem nocturno frigore conglaciet, matutina per æstatem diurno æstu infervescat aqua, utraque verò bibu-

Caloris de-
fendendi.

Q 3 la

la semina perurat. Debet præterea nec nimia len-
to infuso propinari, ne plus æquo potæ atque ine-
briatae plantæ marcescant; nec largior uno impe-
tu affundi, ne temere ingurgitatae, non in omnes
æquæ partes transfuso madore, inæqualiter alantur:
sed cupreο fictilive aquario vase, minutis foramini-
bus pluvio, irrorari, ut paulatim perfusæ æqualiter
bibant, & feliciter vivant. Quòd si consitum ficti-
le ab diuturna humoris inopia siccissima squelet
siti; tamdiu in aqua demersum habeatur, donec
undique bibulum largiter immaduerit. Indicio
erit penitus extinctæ sitis tum latior plantarum vi-
riditas, & florum velut ridibunda formositas, tum

Terra cutis
non scal-
pturienda.

ex imo testarum foramine liquoris emissæ satietas.
Summa terræ cutis, quæ crustulam duxerit, num-
quam per hiemem ligneo ferreove scalpello (quod
inconsultè nonnulli faciunt) incidenda, nec lace-
randa est: ut affusus humor quò lentior & modera-
tior, eò innocentior & salubrior humum radicemq;
perfundat ac permeet. Eam ob causam ante hiber-
na frigora internascens inutilis herbula mature vel-
litur. Ita in gelidiis minimè herbescientia vasa
evulsione non indigebunt, quæ solum diuoveat,
aditumque ad radices noxio frigori patefaciat. Irri-
gius autem humor è puteo, qui profundè haustus sit,
quoad ejus fieri poterit, hauriendus nequaquam est:
quia nunquam incoquente sole rarefactus ac tenua-
tus, ideoque pertinaciter gelidus insuecatas radices

non

Aqua irri-
guæ dele-
ctus.

non refovet ad alimentum, sed frigefacit ad extium. Quare, nisi salubrioris aquæ suppetat facultas, antequam putealis affundatur, sub dio exponenda, aut etiam insolanda est, ut intepescat. Maximè probabilis atq; utilissima riguis hortis haberi solet, tum quæ profluit; quia cursu percussuque ipso extenuatur & incalescit: tum quæ cœlo delapsa cisternis concipitur; quod dignis potissimum atque aëris vitali halitu fœta hortensem mirificè auget fœcunditatem. Propter hanc elementorum beneficam temperiem censentur imbres agris maximè salutares. Aqua stagnans & pigra damnatur, ut quæ putri crassitudine ægerrimè penetrans, tetroque spiritu promptissimè nocens vermis procreandis, quam floribus alendis, præsentior est. Rigationis modum rigandarum stirpium ætas & sanitas temperabit. Novellæ tenera atque humida statula, minimo etiam corpusculo, ut minus sitiunt, sic parcùs bibunt. Confirmatis jam viribus adultæ, utpote calidiores siccioresque, innocentius, quam viri, bibaculæ sunt: fontes enim, non dolia, exhauriunt. Quæ præterea consuevere, liberaliter potari desiderant. At verò quas caries, aut senectus, rerum omnium morbus, infestat, ne præmature corrumpas, cautè parcèque adaquabis. Ex veteri denique admoniti floream hortis feracitatem tua lotos & in aquam conjecta, aut fœnum græcum in aqua tritum medicata irrigatione conciliabit. Si pluvius ventus magnis im-

Q 4

bri-

Constant.
Pogo. de
Agric.
l. 12. c. 6.

Vasorum
inclinatio
ad evitan-
dos imbræ.
bribus terram alluat ; testarum in latus acclinata-
rum ora, ab ipso vento aversa in oppositam pla-
gam expedit obvertere : ne tum defossæ maternæ
radices, tum prominuli florei partus in solo nimis

Caduci flo-
ris cultura.
madente naufragium faciant. Si floris cujuspam,
qui præsertim inani scapo sit, statura procerior
violentio turbine everberetur ; surculi adminicu-
lo statuminanda est , aut fictili tubo circunvallan-

Vitiosæ ra-
dicis cura-
tio.
da. Si radix intra testam condita decoloratis,
aut marcentibus foliis ægrotare deprehendatur ;
testa in latus inclinata , Aqualis tubulo aqua su-
perfundatur, donec, innocenter excavata proxima
humo, radicis oculus atque adeo totum latus
citra fibrarum injuriam diluatur ac renudetur :
corrupta pars ferro ad vivum recidatur : integra,
dum affusus humor paulisper exicetur, per semi-
horam detecta sit : tum, cera terebinthinæ resinæ
admista obducto vulnere, arida & macra humo
fossula repleatur. Si defossus bulbus de indicio
codem vitiosus esse intelligatur ; terra, quæ cir-
cunfusa est, cautè subducta, ligneo cultello vitium
vivo tenus abradatur : vitiatae tunicæ detrahantur:
macro itidem siccoque solo scrobiculus expleatur.
Si autem sive bulbi, sive radicis ima morbus in-
festet ; penitus erui debent, & curari, & etiam
terra modò præscripta obrui. Si circa folia flo-
resque summum solum albido, araneoso, aut ro-
scido, nec non fungum olente mucore obduca-
tur,

tur, quo tanquam ferro succisa germina cum radicibus contabescunt; existimandum est, illuc aut corii resegnem, aut clavum, aut aliquid tale infuso vitio nondum in terram computruisse. Quare, vitiata statim humo, quæ circum supraque est, citra radicum contactum & noxam egesta, recens innocens & macra sufficiatur. Sunt, & quidem insignes, hortorum cultores, qui flores florumque caules innocenter attrectari putent: eos verò, qui tactionem damnant, supersticiosè meticulosos vocitent. Si tamen res ad philosophicam trutinam expendatur, damnificam esse floribus contrectationem diffitendum non est. Flos enim, floreusque cauleculus dum contrectatur, mollissimi corporis quâ distenti, quâ contracti, quâ distorti naturalis constitutio violata luxatur; adeoque flos ipse lœditur, ut sæpe gracilescens extabescat. Usque adeo vita floris est esse intactum. Quanquam florrei partus iam hominum voluptati, ornamen-
toque, nec non suæ ipsorum gloriae adulti distrahi debent à materno radicum ubere, vel ungue vel potius ferro succisi; ut etiam à vulnere formosissimi brevem quidem, at gloriosam vitam vivant inter gestantium complexus, inter odorantium oscula, inter plausus admirantium: ut in ipsa morte risu discolore residentes mortalitatem exhilarent: ut iisdem expirantes legentibus odratam animam mortalibus vitam inhalent: ut de-

Florum
contrecta-
tio caven-
da.

Recisio u-
surpanda.

nique

aique jam enixa radices diuturniore nutricum officio liberatae ad pulcherrimæ fœcunditatem sobolis perennent. Flores autem sparsim decerpere oportet, ut in singulis areolis æquè rarecant; floridos quoque plerosque caules citra subnascendum florum vultus paululum supra terram subsecare, ut ipsius proceritas caulis flori formam exaugeat, & radici uberioris alimenti absumenti materiam subtrahat. Est, qui jam desitis bulborum floribus folia solo tenuis intondeat; ut, quando florei cirri defluxerunt, abraso foliaceo capitellio glabellus hortus minus horridè calvescat, hoc est impubis atque imberbis exhausta in senectute juvenescat. Istam equidem violentam calvitiem nobilium hortorum nulli suadeam: quod attornarum è vulnere plantarum vitalis ac genitalis vigor tenuissimus evanescit; radicesque vel enectas, vel ad alios fœtus relinquit effœtas. At verò cum supervacaneus tantum & crassior succus in foliorum luxuriam abeat, hortum præstat capillatum habere, quam calvum. Huc adde, quod per germinis plagam frigoris calorisque penetrabilis inclemencia proximam radicem non raro vel enecat, velemaciat. Atenim reirusticæ nobiles magistri affirmatissime docent floriferis bulbis affines cæpas, foliis detracēs, magis fieri capitatas, & convalescere. quid ergo detracēs eadem tan-

Folia post
Flores non
detrahe-
da.

*Plin. l. 19.
c. 6.
Constant.
Peganus.
Agric.
l. 12. c. 31.
Pallad. iii.
24. Februar.*

giſtri affirmatissime docent floriferis bulbis affines cæpas, foliis detracēs, magis fieri capitatas, & convalescere. quid ergo detracēs eadem tan-

rum,

rum; qui porrigit solet in folia, concoctus leviter succus crassior & lentior ex angustis attorsi bulbis meatibus effluere non potest. Quare ad inferiora contraactus bulbum ipsum & largè nutrit, & mirificè amplificat. Verum, qui pulchrè pullulat in flores, humor, quia tenuior & purior est, utpote magis concoctus, è spiramentis vulneris facile interspirat & vanescit. Argumento sit delicataz atque evanidæ tenuitatis florum vita brevissima. Huc accedit, quod eodem humore superfluente, quo bulbus violentam in pinguedinem, seu potius in hydropona distenditur, genitalis calor, ac vivida vis in florem eruptura sic opprimitur ac restinguatur; ut una existat ex ignava obesitate integrata sterilitas. Parem scilicet natura legem plantis dixit atque animalibus, ut præpinguia minus fœcunda sint. Fatendum igitur est crassitudinem bulbis faciente tonsura non magis foliorum comam, quam fertilitatem recidi. Quod si narcissorum præcipue foliorum incommodè diffusa magnitudo displicet, laxiorem in nodum mollier substringatur. Sic enim, succo ad imam leniter coacto, plenioris crassitudinis bulbacea capita fiunt. Cæterorum autem folia bulborum tum brevia, tum lata, tum fragilia, nodo videlicet inepita, quæ ramen non geniculatim seu gradatim adnata caules altè convestiant, sed à radicibus humiliter assurgant, si Plinii consilio deflexa obruantur; ip-

Quæ cura
iisdem fo-
liis adhi-
benda.

fa

l. 19. c. 5.

sa succo in se se contraēto capita ex crescēt. Ea dem poteris areolarum folia æstivo sole siccata vel eximere, ut etiam sine floribus niteat simplex munditiis hortus; vel utilius relinquere, ut obrutus illa radices à calore solis excusent. Cæterū tēstæ, amissis floribus, ne vehementi sole ignescentes inclusa semina perurant, appetente jam æstate in subdialem locum, qui tamen non in soletur, transferantur, ubi emeritas radices mītior æstus paulatim atque innocentē a refaciāt. Si ver extremum, aut æstas nova largis atque hiemalibus imbribus diffluat; ne radices jam enixas corrumpentem humorem nimium fictilia vasa concipiāt; aut humi (quemadmodum modò præscripsi) reclinentur, aut intra porticum aliudve subtectum aëri patentissimum comportentur: in clauso enim adhuc humida semina muceserent. Sibulbos sobolescere velis; vel altero, vel tertio quoque anno extrahes: sin ad unicam florum ubertatem reservare mavis singulis annis effodies. Hoc tamen consilium ad complures inferius percenfendos duntaxat referes, non promiscuè ad universos. Sunt enim nonnulli rariū eruendi, quorum unumquenque suis nominatim locis excipiemus. Possimus quoque cum experientissimis cultoribus & sentire prudenter, & feliciter periclitari; qui cum ad copiam, tum ad pulchritudinem florum plerosque rarissimè bulbos effodiunt. Sed illud

quo-

Vasorum
post flores
custodia.Exemptio
bulborum
nostratiū.

quotannis custodiunt, ut adnatas soboles à matribus avellant; ne maternum illæ succum, in flores cæteroqui abituru, in sui nutrimentum incrementumque prælibent. Igitur post octavum calendas Julias subducto solo adhærescens bulbaceæ matri bulborum pullities cautè detegitur, clementerque revellitur: subtractæ jam effœtæ recens ac fertilis terra sufficitur: eruta soboles opportuno in loco mox repangitur. Pari ferme ratione, si quando immotæ bulbiferæ matrici differendam, aliove mittendam sobolem subtrahere voleas, sic facies. Sobolescentis bulbi situm, nisi memoria tenes, aut nisi præfixa tessera jam animo infixisti, memoriali codice, tanquam Sibyllino volumine, consulto investigabis; illic terram usque adeo subduces, quoad imam parentem cum adjuncta posteritate retegas: tum altera manu matrem ipsam retinebis, altera, quos cupies, posteros leniter innocenterque revelles; terram denique in effossum scrobiculum revocabis. Quoniam vero æstivis quæ caloribus, quæ imbribus obrutæ radices sæpe marcescant; idcirco expedit palmum altam pulvinis humum superingerere, quæ medio tumore in omnem partem æqualiter devexo utranque seminibus defendat injuriam, donec autumni benefico tepori humorique ex cipiendo aggerata humo exoneratæ atcolæ detumescant. Peregre allatos & adhuc hospites loci cuiuspiam bulbos, si hospitale

Externo-
rum.

ami-

amicumque solum nacti fertili semel successu floruerint, loco movere non expedit: quia nostro cœlo, tum solo nondum assueti translationes sterilescunt & pereunt. Commodum satisque diuturnum effodiendis bulbis bimestre spatium est, humo sicca per æstatem ab extremo Junio in extremum usque Augustum, cum folia & fibras æstiva jam insolatio siccavit. Præcoces tamen bulbos, præsertim vero narcisos præmaturè præstat eruere; quòd Augusto mense nonnunquam pluvio novellas illi citare radiculas incipiunt. Solo à recenti pluvia madido cessandum; ne præconceptus humor effossas bulbosas radices corrumpat. Sic autem effodito. Ab extrema qualibet areolæ parte trulla seu manuleviter demissa solum in semitas progerere incipito: proximos bulbos diligenter pervestigato: subducta circunfusa humo extrahitto; vel certè lanceæ cuspidi non absimili, quod supra descripsimus, ferramento infra radices adæquo humum paulatim suffodito, interque manus identidem caducos educito: caveto autem, ne incauta ferri manusve impressione vel parentes vel pullos saicies, aut se jungas: sic ad reliquos ordinata fossione progreditor, donec omnes effoderis. Antequam ad areolam aliam perscrutandam rimandamque, transeas, priorem recognoscito ac retractato: solent enim minutiores præsertim bulbæ cum ipsa terra subtracti conniventem latere

scrut-

scrutatorem, qui cum eadem regesti præpostere confusèque regerminant. Ad hæc egestum solum regerito; ne naturæ artique inimica inanitas in lacunosis areis lateritium, sepimentum incommodè subsidere & collabi faciat. Seorsum conserendos, qui leviter matribus hæreant, adultos bulbulos innocenter separato: si quis bulbus cariem vi-
tiumve aliud sentiat, exacuto in cultellum surculo bene purgato: fabulo vulnus inspèrgito: singulos vix erutos bulbos indecoro noxioque pulvere for-
didos (tulipas tamen excipio) præscripto peniculo detergito; siccis radiculis liberato; exterioribus tunicis quamvis aridis ne spoliato, nam illæ oppor-
tunam vitio protegent nuditatem; suas in classes distribuito; sub dio ne relinquito, nam illos cum imber & ros, tum maximè Sol corrumpit; sed aut loco nonnihil calido, qui tamen Soli obnoxius non sit, priùs per biduum asservato, ut bene siccescant; tum in siccæ frigidæque cellæ pavimento deponi-
to; aut certè statim comportato intra tectum in conclave iis asservandis accommodatum, quod nempe à Sole aversum, Austro impervium, Aquiloni fenestratum salubriter inspiretur, in summa quod frigidum siccumque, muribus denique inac-
cessum sit. Super cellæ hujusc e pavimentum suos in ordines digesta, inscriptisque schedulis notata semina expandito, illic per dies quindenos aut vi-
cenos aura frigida perstari & siccari sinito; deinde

Ad natu-
rum.
Erutorum
cura.

Reponen-
dorum cel-
la.

in.

in arcas ad seminum discrimen loculatas, sive in alias thecas papyraceis involucris præscriptisque nominibus discreta recondito. Ego singula bulborum genera singulis pensilibus canistris, quæ raro textu salubrem semper auram admittant, uti-
 Quando, & liùs inclusa distinxerim. Ad hunc eundem mo-
 quemad-
 modum a-
 nemonæ
 eximendæ. dum anemonas tum in areis, tum in scutilibus positas erues & repones. Hoc tamen à bulbis anemonæ discrepant, quòd illi ratiùs erui possunt; hæ (quicquid alii sentiant) quotannis debent: cum diutius obrutæ vitio atque exitio, ut sæpe compe-
 Ranunculi. rimus, opportunissimæ sint. Nisi ranunculum, ob complusculos pediculos Polypum inter flores, protinus à foliorum casu extrahas; ultro ipse more ranarum supra solum resiliet, à Sole plerunque periturus. Ut autem soboles parenti arctissimè implicatas explices extricesque, in umbra priùs assicescere finito: ubi enim conserta cruscula detinuerint, faciliùs atque innocentius extricabun-
 tur. Nihil nimirum temerariæ festinationi tam impeditum est, quod cauta cunctatio non expe-
 diat. Hæc servandorum florum ratio est, quorum fibræ cum foliis æstate arescant, & pereant. Aliæ verò plantæ, quæ radices æternas habent, sub ipsum ferendi tempus erutæ, aut protinus aut mox obrui debent; dum tamen interim in supradicta cella incolumes conserventur. Sed juxta salutaris, ac formosa Pæonia vel subterraneo loco, vel intra-

*Plantæ im-
mortaliūm
radicūm.*

te-

testam superingesti soli cumulo custodiatur à sole.
Eodem terræ frigido humidoque operimento quæ
tenerrimè carnosæ sunt, velut fritillariæ sive mele-
agrides, defendantur; ne insepulta rugas trahant
ac penitus exarescant. Denique silvestria vel
montana lilia, simul ac defloruerunt, effodiantr,
viridisque caulis cautè eximatur. Hæc enim radic-
ulis carent, dum vernant, quas, deperditis flori-
bus, agere incipiunt. Usque adeo quod in terris
pulcherrimè floret, radicatum ac stabile sæpe non
est.

Bulbi teneri
carnosique.

Lilia silve-
vestria.

Contra majusculos hostes hortense bellum.

C A P V T III.

Non in theatrali tantum, sed in hortensi
quoque arena hominibus cum belluis bel-
lum est. Adeo ab ipso theatro voluptatis
optatissima pax exulat. Utque minimè nos esse
tutos, cum maximè securi sumus, admoneamur:
ipsa sæpe hortos custodia infestat. Quis autem hoc
injuria credat? hortensem elegantiam & mundi-
tiam ipsis corrumpunt in primis atque contami-
nant domestici fidelissimique custodes, canis & fe-
lis. Uterque videlicet ab aceribile inquietus, atque
agile, ideoque venaticum & ludibundum animal,
in tenera resolutaque humo vel subterraneam præ-

Canis & fe-
lis agilitas
unde.

R dam,

dam, laterculos & musculos facilis fissione vestigans, vel belluinam pyrrhicam exultim ludens, concinnam soli aquabiliatem iniquat, utilesque nonnunquam radices effodit. Quin etiam felis præpostoram & posticam sementem faciens delicatos hortos odiosè stercorat; siique sœdum ac fœtidum indicium ipso, quo contigit, circumscalptæ cumulo terræ detegit. Quamobrem capte colonus observet, ne qua id genus bestia per hortos recens consitos evagetur, priusquam cœlestibus aquis densatum fuerit ac solidatum solum. Per eos dies hortensem canem domi solutum, ne tabescat in vinculis; per eas noctes intra ipsos hortos catenatum contineat, latratu satis insidiatores proditurum. Domesticam felēm à noxio excursu arctior custodia cohibeat. Externos quā canes quā feles tum probè obseratum ostium, tum edita munimenta vel camentitia, vel saltem (ut antè dixi) spinea distingant. Multi, quibus hortuli modus non ita magnus, facilisque tuitio est, molissima humo fartos pulvinulos superinjetis aspergunt spinis, donec illi contra injuriam obdurluerint. Ego vero satius esse duxerim sepibus dumeta relinquere, plantarumque rarissimis duntaxatac præstantissimas præacutis arundineis paxillis præfixis obsepire, nec cui noxæ obnoxiae sint. Cæterarum siqua radicum eruta fuerit, suam in secudem, quam suffossa monstrabit fossula, reponatur;

tur; si qua vallecula defossa, si quis monticulus excitatus sit, tene trullatione complanetur; si qua felis adobavit exercentia, ex procul trulla projectantur, ne purus exeretur alii eddem odore inviceret. Quoniam istis incolimodis opportuni non erunt horci, quos praescripti modo mulierita tue ambo. Sed gravior affinitate radicibus at talpis muribusque, hoc est, a clandestinis hostibus pernicias. Adeo vel humatas sepultasque florum parentes & perspicacitas, & cæcitas pervident, ut laudant. At talpæ quidem ad nocendum sat scilicet latræ, quod inquietis ingratisque unguis hospitalem terram vellicant & lacerant; quod harren tes nutrici optime innocentés radices longè late que aëris cuniculis oppugnant ac subruit; quod nocentissimi surribus, mutibis volat dicere, occultas ad corrodenda semina vias aperitunt; justo cæcitatis suppicio, ut locuples authòr Ste simbro tus ait, ab ipsa terra dannatae sunt. Sed cum severa non revocet animadversio à cæcamagis, quam sint oculi, nocendi libidine; tum veteres, tum recentes coloni communem in hostem unctione multiplici conspirarunt. Sotionis antiquissimi scriptoris præsentissimum contra talpas remedium est, ut veratrum album & cynocrambes cortex contundantur, cribrentur, cum polenta & ovis ex vino & lacre subigantur, & plures in offulas coacta ipsorum foraminibus talpartim inserantur. Factio-

Talpæ cur
hortis no-
xiæ.

*Apud Sui-
dam in roto
noꝝ noꝝ.*

Ut inse-
ctandæ.

*Apud Con-
stant. Pagan.
de Agric.
L. 13. c. 7.*

Apud eund. lib. Pallad. l. 1. tit. 35. ri quoque tormento cunicularium & cavaticum hostem Græci debellabant, suffitu fumoque vi-
tores. Nucem, sive aliud quodcunque pari du-
ritia pomum utrinque perforatum enucleabant:
nuclei loco paleas, cedriam, seu ceram, & sulphur
includebant. In eundem usum vas angustum
usurpabant; spiramentis exiguis, ne quæ interspi-
rarent, præclusis, nucem intus accensam, seu
quod aliud suffusionis instrumentum in aditu la-
xiore sic aptabant, ut acceptum forinsecus affla-
tum intima penitus in latibula diffunderet; utque,
oppletis tetro fumo cuniculis, talpæ protinus fu-
gerent, vel necarentur. Contra bestiolas easdem
proderant frequentes felium excubiæ, dum tamen
satis duratum solum suffodientium seu Judicra,
seu fœda vestigia non ita facile admitteret. Ea
gratia mustulas habebat nonnemo mansuetas, quæ
suis in latebris incautos grassatores jugularent.
Erant, qui foramina ipsa succo silvestris cucume-
ris, & rubrica opplerent. Plerique in aditu pen-
dientium setarum laqueos disponebant. Nonnul-
li circa talparum cibilia plures cavos aperiebant;
ut quamvis orbi tenebriones immisam inimicam
lucem sentirent, longeque diffugerent. Istæ in
talpas veterum inermes pugnæ; hæc recentium
ferrea expeditio rusticorum. Eorum aliqui bipa-
lio, aut ligone, rastrove armati loca talpis infesta
vigilanter observant. Ea plerunque sunt areæ,
prata,

prata, hortique, ut quæ lumbricis pingui solo gaudentibus, jucundissimo nempe talparum pabulo, abundant. Ubi ergo terram in tumulos exaltari suspendique lento speculatu cognoverint, eò statim levibus tacitisque vestigiis, ne strepituterritus terga vertat hostis, accurrunt; & bipalio, aut ligonis rastrivè acuta parte cum ipsa terra subterraneum vastatorem effodunt; aut certè retusa a surgente humum validè contundunt, unaque suffodientem bestiolam vel exanimant, vel obstru pefaciunt. Alii verò exarmatis manibus sic expugnant. Ubi excitatus cæspes emotæque terræ cumulus intumescit, effossum à talpa scrobem, remota utrinque, terra detegunt; inde cuniculum plerunque ramosum ad cubile usque latebrumque bestiolæ, humo penitus egesta, vestigant atque aperiunt. Verumen imvero, quia, quām hebeti est visu, tam acuto est auditu talpa, fossionis etiam remotæ sonitum tenuissimum sub denso surdoque elemento liquidè exaudit; atque, antequam in angustias adigatur, novas ad fugam vias ungue rostroque scalpens humum regerit in summum aggeratque. At, cùm prope à præda venatorem esse ex emoto solo percipit, protinus diuque consistit; ne sculptura capturam patriat. Ea recallidi venatores unam sæpe alteramve horam immoti cessant, ut diurna quiete absentiā simulent. Decepta dēmum longa cessatione

R. 3   be-

bestiola suum properè opus adurget, rostroque suffosam irrequietis pediculis terram ejecat in cumbulum. Tunc enimvero insidiatores subita manuum impressione emoto mollique cum solo talpam extrahunt; arreptaque ipsius cervice, aure, caudave, prædam, ne se mordicus ulciscatur, pedica impediunt; captivamque in hærele Capitolium referunt mercenarii triumphatores. Ipse præterea villoso holoserico mollior animalis hujuscem villus, inter pellitarum vestium delicias vendibili mollitie ac nigritia expeditus, opima victoribus frequenti quæsticulo spolia repræsentat. Ita belluno bello lentè profligato rustici Fabii, fabis utique victitantes, agrestem nobis cunctando restituunt rem. Hic & placet, & decet laborioso parabile, permolesto jucundum attexere inventum. Ollam fictilem, palmos binos, aut unum & semis altam loco talpis obnoxio summa tenuis humo, aut paulò inferiùs totam infode; vivam talpam in eandem ollam demitte. Illa, ubi diuturnæ lucis intolerans neque latibulum fodere præ vasis duritie, neque præ altitudine ac labore ulla ex parte potest evadere, tinnulo grunnitu calamitatem dequesa finitimas talpas ad commissationem opemque penetralibus è cavis contrahit. Videas non sine risu totum subinde agrum scatere nigellis tenebrarum fororibus, quæ, quò nota vocat querela, cæcitate duce perreptantes in' lubri-

cum

cum decipulum alia super aliam incident, atque identidem crescente cadentium stridore, cæcarum captivarum atratus chorus tragicam intra olæ caveam dissona grunnit symphoniam. Nec ante isti cæculi Homeri suorum Iliada malorum flebiliter canere desinunt, quâm penitus oculos in vindicis mortis æterna nocte præcludant. Diceres canoros in funere cycnos, nisi stridor & color obstat. Vernis hæc mensibus tempestiva præsertim capture est; cum genitalis annus ad societatem animantes extimulat; cum cæcus amor cæcos asseclas facile in præcep̄s trahit. Quanquam ex facili talpæ totius quoque anni ventoso statu capiuntur, quo frequentius & cuniculos agunt, & humo egesta cumulataque se produnt. Quod si cæca feritas adeo nocet; quid faciet oculata? Quam obrem adversus nocentissimè fœcunditatis mures implacabile bellum suscipiendum est; ne, sicut agrestes prædantur fruges, ita urbanos populentur flores; neve sicut olim Gyari Troadisque incolas fugarunt, ita nunc hortorum colonos exterminent, ut impigro ipsi dente hortos colant. Si tanta ipsi furandi dulcedo est, ut apud Chalybas durissimum ferrum furtim arrodere suave sit; quidni teneræ radices, fœtæ floribus matres, furacissimam ingluviem timeatis? Atque utinam, sicut in aurariis fôdinis istos auri voracissimos Crassi ne potulos justissimi exactores tanquam repetunda-

*Plin. l. 10.**c. 65.**Id. l. 8. c. 29.**Id. l. 8. c. 57.**Id. ibid.*

rum reos exenterant, ut illustre furtum repetant; sic nobis liceret alvo dissecta corrosæ floriferæ radicis integrum furtum educere. Sed hæc vindicis auri prærogativa est, ut nimis avida viscera dilaceret. Age igitur veteres novasque machinas contra mures, hortorum lemures, adhibeamus. Quoniam verò murium alii urbani, quos oculorum, auriumque, atque adeo totius corporis mensura liberalior, caudæ quoque longum syrma nobilitat; agrestes alii, quorum cum reliquum corpusculum, tum præsertim oculos, auresque nec non caudæ appendiculam insigni brevitate distinxit curta rusticitas: ab utrisque floriferæ radices defendendæ sunt; ab illis, quas domus; ab his, quas humus occultat. Domesticos mures, id est, familiares fures, apud eundem Constantinum Cæfarem gravis author, & ulti Paxamus hisce suppliciis maëstat, pœnis multat, terriculis fugat. Pollentam semine silvestris cucumeris, helleboro nigro, & colocynthide, aut certè helleboro solo medicatam offert. Murium cavernulas querneo cinere saturat, ut nocenter aspersos scabies occuper ac perimat. Ferream scobem fermento admiscet, qua devorata dispereant. Adeo ferrum vel sine vulnere interficit. Eosdem perdit rubi radice cum butyro, pane, caseo que commista: Idem ex veteri usu album helleborum, & cynocrambes corticem tusum cibratumque cum polenta,

Mures ut
profligandi.
De Agric.
l. 13. c. 4.
Pallad. l. 1.
tit. 35.

lenta, & ovis, & lacte confundit ac subigit, eamque intritam in ipsorum foramina immittit. Ubi moderatius punire libet, tythymalum contusum cum polenta ex mulso propinat. Ita vel in tenebris ad furtum perspicaces excæcat, hocest, lerido miraculo è muribus talpas facit. At verò suis è latibulis relegat ac fugat, quos simul chalcantho, origano, apii semine, ac melanthio, vel seorsum hæmatite lapide, aut viridi myrica suffumigat. Sed efficacius territat abigitque universos, cum captum quempiam detracta capiti pelle demittit, timent enim reliqui, ne sibi quoque cum charissima cuticula muris facies exuenda, & ridiculè recutita Marsyæ larva induenda sit. Horum contra mures medicamentorum pleraque docet Anatolii quoque, ac Tarentini de horreoliber. Illud præterea affirmatissimè scribit Anatolius, cui Didymus subscribit, si spissam amurcam in æream pelvim infundas, atque mediis in ædibus noctu constituas, omnes tum incolas tum accolias mures & conventuros, & adhæsusos. Agrestium murium contactum radicibus defendes, si easdem, antequam obruas, Apuleii consilio felle-bubulo contingas. Multò tamen præstat per caniculares dies cicutæ semen cum helleboró polentaque miscere, aut anguini cucumeris, vel hyoscymami, vel amygdalæ amaræ, atque hellebori nigri æquas partes contusas ex oleo subigere,

*Apud
Const. Po-
gon de A.
gric. l. 13.
c. 5.
Pallad. l. 1.
tit. 35.*

re, atque ita intritas in cavos murium indere: hæc enim esca ocyssimum est vescientibus venenum. Qui verò vetustissimum in Bithynia rei periculum fecerunt, pro certo affirmant rosei non minis rhododaphne murium aditus tam nocenter occcludi; ut ipsi mures, dum in exitu nituntur, admorsis iis, quæ obstant, miserè moriantur in rosis. Exitialibus hisce medicaminibus addit Palladius agrestis cucumeris & colocynthidis æquènoxiam suffusionem. Cæterum gnarus cum primis ac prudens naturæ Plinius vel herbaceis vel aliis parabilibus armis murinum bellum ita profligat.

l. 21. c. 21. Denticulatos hosce furunculos helenio herba, & nomine pulcherrima, & re alioqui saluberrima,

l. 22. c. 18. contrita enecat. Chamæleone, sive ixia, addita aqua & oleo, eosdem contrahit ac simul ex-

l. 22. c. 22. nimat, nisi protinus aquam sorbeant. Simo itidem herba vel fugat, vel caverna præclusa extin-

l. 20. c. 2. guit & sepelit. Decocto anguino sive erratico cu-

cumere sparsa semina ab ipso liberat noxio conta-

l. 18. c. 17. ctu. Cinere mustelæ aut felis diluto, vel decocta-

rum aqua semine consperso musculos procul abi-

git. Adeo furti reos vindicis vel extincti solus odor

l. 30. c. 16. externat atque exterminat. Unum denique fori-

cem castrat & emittit: ut unus emasculatus com-

plures in fugam vertat masculos masculos. Adeo

brutæ quoque, omnisque grammaticæ indociles

animantes odere neutrum genus. Sic antiquitas

pro-

proludit in mures ; sic posteritas debellat. Muscipulas instruit multiformes. Inter has ea præstantissima habetur , quæ gemino artificio utrinque captiosa est. Liceat hic citra curiositatis affectatæ ^{Muscipula.}

notam rem hac ætate notissimam particulatim describere , cuius artificium reliquis adversis mures excogitatis machinis decet anteferri. Tabellis plerunque fagineis curiose lævigatis in capsulæ seu domunculæ oblongæ modum compingitur facie quadrangula. Tabellarum altera pavimenti loco supposita ternas suffulcit erectas in parietes , & nonnihil prominet in gradum ; altera lacunaris instar superposita modicè porrigitur in subgrundas. Ostiosum claudit cataracta sive foris pendula , quæ geminos utrinque ferreos annulos tenuissimis è ferro clathris infertans brevi lino de longiusculo vecte , ceu tollenone suspenditur. Vectis hic ab ea parte , qua cataracta adnectitur , crassior paulatim ita gracilescit , ut in mucrone desinat. In media superiori tabella defixus eminet cuneus bifurcus , qui vectem ferreo filo trajectum ideo intercipit ; ut ille susque deque versatilis cataractam attollat ac dejiciat. In eadem extrema tabella sub extremo vectis mucrone foramen ferream lineam transmittit transversæ foraminis ferreæ lineolæ ad retinaculum circumvolutam , nec non summa parte reduncam , imâ hamatam ; ut superior uncus extremo vecti cataractam attollenti leviter hæreat ,

infe-

inferior hamus escam tenaciter teneat, quam ubi
subrepens musculus avidè ac mordicus arripit, re-
pentè reducto superiore retinaculo cataractam in-
suam dejicit ruinam; incautæque gulæ reus pop-
nam sibi vertit in carcerem, mox, geniali ac ludi-
bundo carnifice fele, ridiculum salutatim supphi-
cium luiturus. Posticum decipulum quò simpli-
cius, eò funestius est. Unica laxior à tergo affixa
tabella capaci murini capitis humili foramine in-
orbem fenestratur. Satis intus insidiis patet non
ita magnum angulare spatum, quod in obliquum
statuta muscipulæ anterioris tabula relinquit. Im-
foraminis ora ternis eminulis ferreis aculeis ar-
matur. Extimus itidem ex ferro radius partim à
summa tabella ad imam latè recurvatus affigitur,
partim iisdem aculeis transversus libero ductu
protenditur, cujus apex paulùm ultra foramen
porrectus ferrea linea supraque infraque foramen
reflexis apicibus tabellæ infixa cancellatim inclu-
ditur. Funiculus ligneum cuneolum radio adne-
ctit; quo violenter ad summam usque ferreæ linea
curvaturam in nervi mōrem adducto, altera cu-
nei extremitas tenui lino alligata summa tabellæ
imponitur, unco supponitur altera ejus simillimo,
quem in priore muscipula descripsimus. Hic etiam
inferiùs hamatus subdolam escam offert, qua vix-
dum avido dente contacta emotaque, cuneus re-
pente lapsus ex unco radium laxat: ille magno im-
petu

petu ruens interceptum lucronis caput & subjectis
aculeis affigit, &, supra quam aviditas cuperet, in-
felici epulo sistit. Sed, quoniam prodigiosæ fœ-
cunditatis bestiolæ muscipulis fallere anceps ac
lentus ludus est, ipsa sub esculentis illecebris laten-
tia præsentissima vènena in pernicie irritantur;
in quibus auripigmentum sive arsenicum, utpote
parabile, usitatum admodum est. Evidem vè-
nata ista remedia iis relinquo usurpanda, qui non
metuunt, ne gulosi prægustatores mures tum es-
culenta tum poculenta contagioso contactu hal-
tuque suos ulturi vènarios inficiant. Tutius ego
medicamentum suæserim, vitrum modicè tuisum,
aut gypsum recens in farinam solutum, utrumque
verò cum caseo, sive cum alio quopiam muribus
expedito cibo subactum, ac per infesta loca in pa-
stillos digestum. Illud enim angulosis asperisque
pulvrisculis mollissima viscera erodit, insanabilique
dolore lancinat; hoc celerrima concretione lapi-
descens præcluso spiritu strangulat; neutrum au-
tem contacta cibaria venenat. Sed cur domesticas
venatrices, feles indicatas præterimus? Præ cæteris
probantur colore leucophæz, pallida fuscaque
varietate virgatæ, prædatricibus nimirum tigribus;
ut forma, sic indole simillimæ, quæ à Syria origi-
neñ & nomen trahunt. Istas enim, utpote calida è
regione propagatas, temperatior sanguis ad man-
suscendum dociles, ad venandum sedulas facit. Le-
gendæ

Optima se-
lis forma.

Carda. De
rer. variet.
l.7. c.33.

genda sunt ore turva, pectore torosa, pedibus ample, toto corpore grandiuscula, hoc est, leoninae magnitudinis genitrosa breviaria, ut se quis pedales hostes aggredi, ac suu stillatum communire ne pertimescant; natura mares, ut viriliter vim audeant in mures; arte semimares, in fortis amicas sequioris sexus feles, quam domi infensos musculos, avidius conseruentur; docilitate cicures dominisque tractabiles, non effere atque undinatis ungibus sanguinariis minaz; assuetudine in ipsis procul extretis sordibus mundae, non in mediis etiis munditiis spuriis; educatione vigilaces, non solidum diem noctemque sterentes; fidelibus excubii totam domum perlustrantes, non laetis sub cinere igniculi sessiles custodes, Vestalis nempe superstitionis haeredes; parco denique vilique cibatu ita satem tolerantes, ut hostilibus rapinis emeritae vescantur, non herilibus damnis inexplebiles ventres immeritae distendant. Si autem juvat lepido facilique miraculo furacem morem transformare invindicem felem, sic facito. De nos duodenosve majusculos mures vivos capito; captos in amplum, atque ab esculentis protus va-
cuum vas, seu fistile seu ligneum, includito; idem vas, ne quod pateat effugium, probè operculato; unum tamen exiguum relinquito spiramentum, unde quid intus rerum agatur, arbitris. Et rabi-
di quidem fame stimulante captivi mutuo se mor-
su

suabsument;. Tu. vero subinde quo^t superfi^sint ex-
plorato; ubi unum reliquum esse competeris vi-
ctorem, & consanguine^x carnis Thyesten, con-
tinuò per ades liberum emitto. Is enim murina
efferatus carnificina nihil tale suspicantes cognos-
tos mures ad unum omnes s^ele felicior, quia falla-
cior, brevi jugulabit ac perdet. Ades famae dege-
nerat in furorem. Ita ultimo suppicio multatis do-
mesticis latrunculis, ipsum iterum capito atque oc-
cidit o^c carnificem; ne, qui genetrix suo non pepercit,
in rem tuam escariam insaturabilis voracitate,
grassetur. Post tragicam Thyesten carnivori fa-
bulam ab uno musculo cum plausu data m^u, na-
scens tis, è dentium satu, armatae, multitudinis;
mutuis sese vulneribus coincidentis, cruenta sper-
cula, ferro, concolor murina, natio instaurabit;
si scobem æris Cyprii cum fallaci pulticula devora-
rit. Mox enim in rabiem acta è satis dentibus exo-
titisse videbitur; velut olim aemis pugnans fabulo-
sa, terræ filia juventus; quia s^ele mortibus invicem in-
lacerabit. Denique, ut universi domestici mures
domi naufragium faciant, oris angusti turgidique
ventris vas oblongum & per amplus aqua ita op-
pleto; ut à summo labro palmum circiter distet;
aque summam partem fluitante aere; sive super-
natante gluma integito; triticeam farinam; ca-
seique frustula vel scobem inspergito. Tumive-
rò mures odore pellecti, ac solidam aquæ superfi-
ciem

ciem rati prono impetu saltuque in escam ferentur; sed incautis exitiali syncopa caseus vertetur in casum, liquido elemento gravia non suspendente vestigia. Ades jam animo genialis hortorum colonie, & aure facilis risuque liberali lepidissimam rusticorum murum capturam accipe. Circumvoluta membrana, quam Pergamenam appellant, plurimos turbinetur in cucullos; circumPLICATÆ partis ORÆ conglutinentur, vel consuantur; pars verò ad hiatum eminentior pro murini capitum magnitudine in orbem æqualiter attondeatur. Hi cuculli, demissis ad imum casei nucisve juglandis frustulis, summisque lateribus intrinsecus visco circunlitis, in scrobiculos paulò laxiores, propter murium foramina sparsim effosso, sereno cœli, arido terræ statu ore tenus defodiantur. Fiet enim, ut escaria illecebria decepti vaguli mures tota capita induant in cucullos; ac tenacissimè adhærente visco, dum cæco ingressu perreptant, virgarum iætibus debilitati à vestigatoribus, nullo negotio capiantur chartacei monocerotes, sine vulnere capite diminuti. Jam verò tempus est, quamvis putillos, agrestes hostes arcu petere ac ballista. Et hic sanè arcus arcuata pedicæ, qua ficedulæ falluntur; non ab simili tum maximè vulgatus est, tum minimè operosus. Ut autem majoris operæ ballistas conficias, virgas duriusculas in complures arcus recurvato; lineum nervum singulis prætendito; graciles atundines duode-

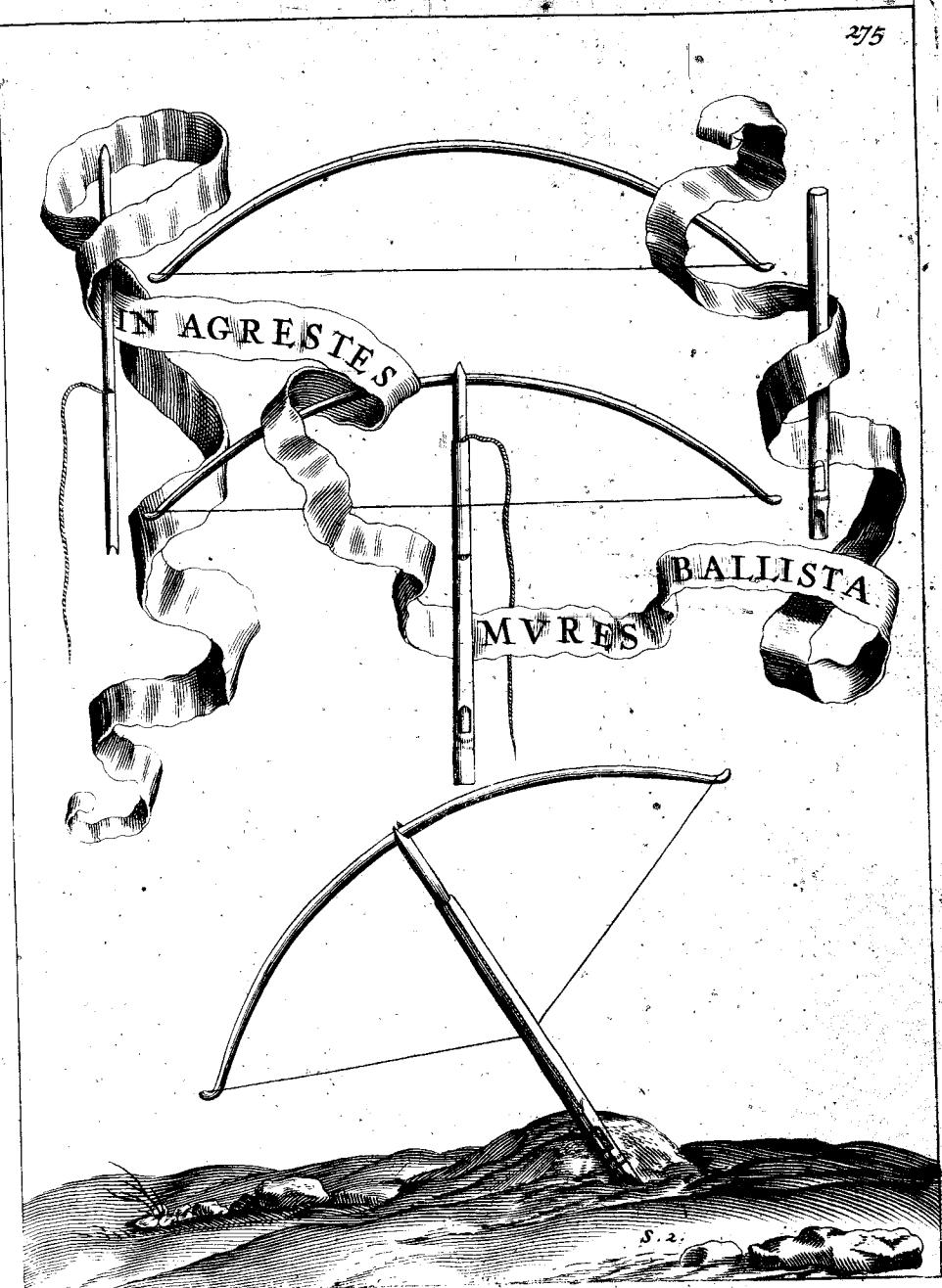
*Ballista in
mures.*

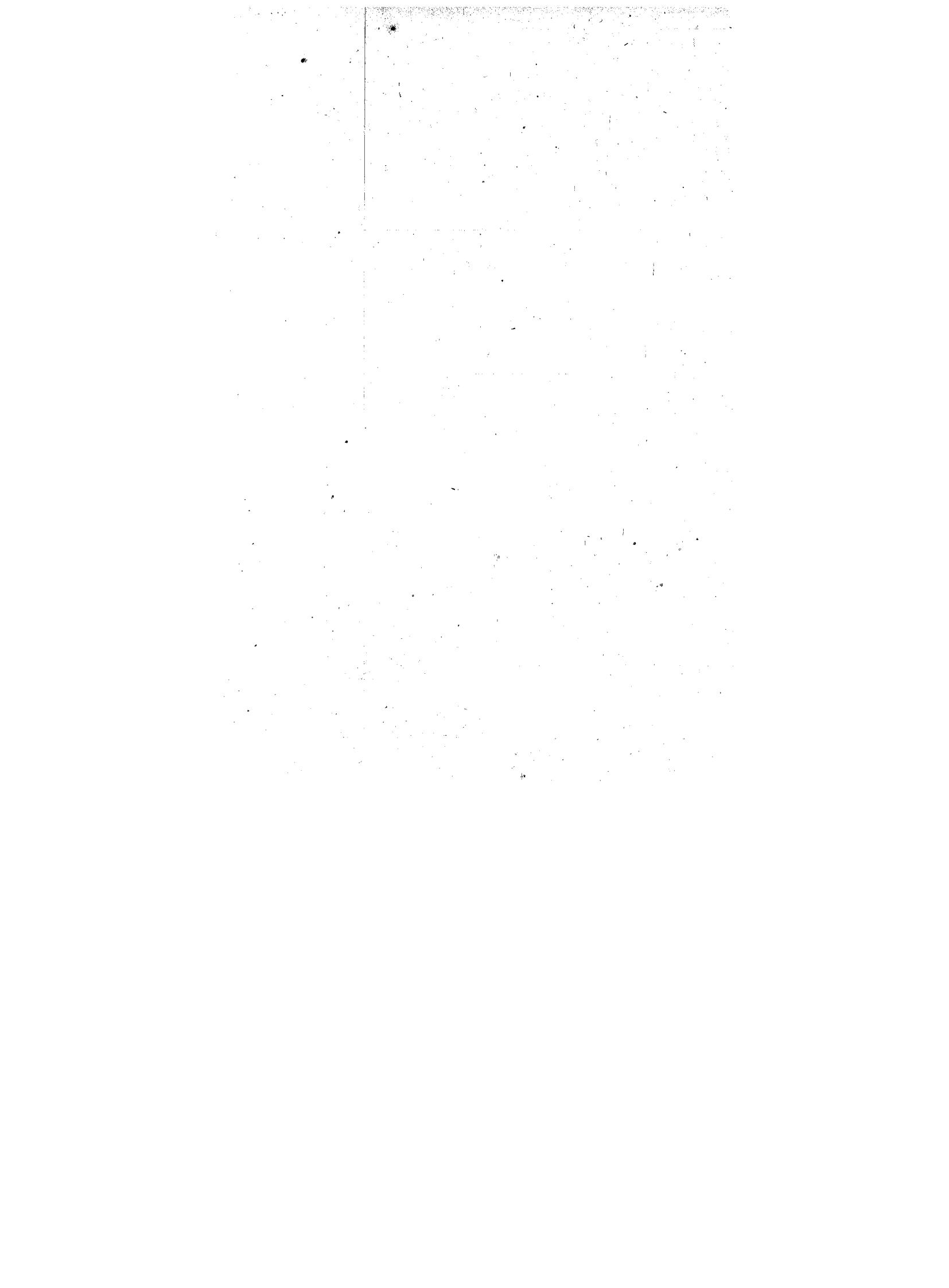
duodenos quindenosve digitos longas in geminam
cuspidem ordine opposito bifurcam exaequito: su-
pra cuspidem alteram ad quinque digitorum in-
tervallum arundinis utrinque perforata classicudi-
ne ita funiculum trajicito, ut alterum laxius for-
men funiculi nodum extremum intra inanitatem
ipsius arundinis admittat, ex angustiori altero funi-
culis totus propendoat. Ad hanc laxioris arundinis,
quaꝝ gracilem priorem cum funiculo capiat, pal-
mare internodium sub ipsis nodis præcidito, ut sum-
ma pateat pars, imam genicularis cartilago tenui li-
gno inarescens penitus occludat: ab ipso statim ge-
niculo binas è regione fenestellas musculis pervias
aperito: supra istorum foraminum alterum à sum-
mo arundinis ore quaternorum intervallo digito-
rum transversam crenam altè imprimito, inferen-
dum intenti arcus nervum excepturam: in laxio-
rem arundinem eundem gracilem calamum sic de-
mittito, ut trajecta funicula pars imo sit propior in-
ternodio, ipse verò funiculus ex ore summo laxæ
arundinis cum gracili calamo simul enineat: arcum
gracili præfigito: nervum crenæ inserito: funicu-
lum elato intentoque arcu eò usque adducito, do-
nec imacalami cuspis ad foraminis, quod
ille obstruebat, summam partem revocetur: fu-
niculo ipsi, ubi foraminis initium attingit, herba-
ceam tæniam adalligato: eandem ante medium
foramen recto objectaculo ductam sub imum latæ

S

arun-

arundinis nodum reflectito: muscipulam hanc sic aptato, ut modicè prono depactoque in terram cum herbeo vinculo arundineo nodo, quā liberum est ab herbulæ mora foramen, agrestis musculi cavernulæ continuetur: ne quis autem hinc atque hinc exitus pateat, utrumque latus aggerata humo saxu lisque congestiis obstruatur. Ita musculus egredi sum obnitens, extrinsecus objectæ herbulæ retinaculo præroso, in suum caput jam arundinis cavo insertum cuspidem bisulcam arcu premente ruituram laxat; sibique, dum maximè consulit, minimè cautus vitæ filum cum herbula recidit.

Ne principis horti funestissimo exemplo hortis omnibus execrabilis anguis in herba subdolè lateat, sicut olim in pomo, ita nunc in flore crudeliter niteat; cum floriferis radicibus sese importunus defodiat, calida in latebra hibernaturus; cum germinibus horrendus erumpat, tepido sub cœlo vernalurus: uramus galbanum, cervi capræve cornua, caprinas quoque ungulas & pilos, juniperum, radices lili, styracem, nasturtium, & rutam ex veteri; at ex recenti consuetudine corium veteresque calceos, ranas quoque luridas rubetasque fugaturos, & quicquid odoris gravitate dispellit, accendamus: tribulum herbam ex aqua tritam immittamus in latibulum: inimicissimam serpenti fraxinum, si locusferat, asseramus: amicissimam hederam, & salviam distineamus. Ne rei hortensi etiam im-

Remedia in
serpentes,
& rubetas.

probulae aviculae, dum sese sicco pulvereoque à longa serenitate solo perfundentes plumam penasque emundant, atque (ut Ephesi Heraclitus ait) dum pulvere lavantur, suffossis ubique fossulis

Apud Co-
lum. I. 8. c. 4.

hortorum plana subvertant, neve teneros florum thallos defringant: allium sponte nascentia in arvis, quod Alum vocant, ne regerminet, incoctum, si- cut prisci solebant, in hortis exponamus; ut quæcunque devoraverint aves, continuò stupentes & consopitæ manu capi facile possint. At earundem stuporem capturamque lappæ semina ingeramus: herbae quinquefolio simillimæ, quam à foliorum

Plin. I. 19.
c. 9.
Ioan. Bapt.
Porta Mag.
natural.
I. 15. c. 8.
Apul.

S 3 nu-

numero heptaphylon, novoque vocabulo tormentillam nominant, valido vino incoctæ frustula cum esculentis seminibus per hiemis præsertim frigora nivesque objiciamus: cum hordei granis pultem ex hordacea farina, hyoscyami seminibus, & felle bubulo temperatam apponamus: hordeum itidem cum hyoscyami seminibus & muscariis fungis in pulticulam permistum offeramus: triticum, aliudve avibus expetitum semen cum aqua seu vi-
no stillatitio, cum quorum alterutro prius aut si-
mul nigrum helleborum inferbuerit, infervefactum
afficcatumque spargamus: avesque obstupefactas
aceto rostris affuso, si libuerit, excitemus: easdem
(quod rustici nostrates solent) ingrato sulphuris
suffimento abigamus; vel prisca novoque more
mortuarum avium nobile terriculum suspenda-
mus, ut vivæ metuant, ne sibi quoque ipsis pendulo
suppicio vacillandum, hoc est, sine vita volitan-
dum sit.

*Contra minatos hostes machine.**C A P V T IV.*

Huc recedit humani fastigium dominatus,
ut præstantissimum hominum genus cum
belluinis Pygmæis, & quidem ancipiti in-
felicique nonnunquam exitu, belligerare necesse
habeat. Hinc, tanquam cum Gigantibus de-
præ-

præliaturi, pro pulcherrima charissimaque florum natione contra vermiculos operosas naturæ artisq; machinas expedimus. Adeo quodcunque monstrum, quamvis exiguum, ad injuriam magnum est. Te vero manet in primis eruca, te limax, inexplebiles florum parasiti, par sceleri supplicium; ut unde innoxiae apes delibant vitale mel, vos feri fures lethale fel degustetis. Et eruca ^{In erucas.} quidem Colum. l. 10.
Or. 11. c. 3. avido morsu folia floresque absumentem, subteraneo ingressu hærens radicibus solum subvertentem, venenato contactu plantas adurentem sic arcebatur antiquitas. Spargenda semina herbæ, quæ sedum ^{Pallad. l. 1.} appellatur, succo, vel ipsarum erucarum sanguine madefaciebat: frequentius tamen, utpote paratus remedium, adhibebat pulverem, qui supra cameras invenitur, vel etiam fuliginem, quæ supra focos tectis inhæret. Pridie igitur, quam satio fieret, alterutrum cum seminibus commiscebatur, & aqua conspergebat, ut succum tota nocte combinerent; sic macerata postero die serebat, ac plantarum incolumentem percommode tuebatur. Sin erucae natæ jam essent, decocti absynthii, sed, aut marrubii succum inspergebat: palo imponebat in hortis equæ jam foetæ, aut etiam asinæ calvariam: fluviales cancros pluribus in locis intra hortos vel suspendebat, vel clavis configebat: scillæ bulbis aut suspensis, aut consistis minutæ hasce pestes avertebat: sanguineis virgis ea tam gebat, quæ nolle ob-

S. 4

noxia

noxia erucis esse. Cæterùm locuples inter Græcos author Anatolius bestiolas eosdem fugat viti-
gineo cinere aqua triduana insuccato, plantisque
hortensibus asperso; vel bitumine, ac sulphure,
aut etiam fungis sub nucis arbore nascentibus suf-
fumigat; vel siculnei cineris lixivio semina præ-
macerat; vel alterius horti captis erucis, & aqua
cum anetho decoctis refrigeratisque hortos insper-
git: sed attente cavet, ne aqua illa malefica faciem
manusve contingat; vel certe urinam bubulam, &
amurcam pari mensura mistas servefacit, atque,
ubi mox refrierint, medicato imbre germina
omnia irrorat; vel tandem vespertilionis fimum,
atque allii fusticulos per universa horti spatia com-
burens erucas latè diffuso nidore præfocat. Viri-
des erucæ sunt, quas cum Hesychio doctissimo
grammatico, atque cum Ulysse Aldrovando græ-
cas Theophrasti præfocurides esse conjicimus, hoc
est porricidas, nec non floreæ pulchritudinis par-
ricidas. Diræ hæc animalia ita veteres coloni Dio-
phanis consilio insectabantur. Vrvecis recens
occisi ventriculum suis adhuc sordidus plenum eo
in loco, qui bestiolis istis maximè scateret, humo
leviter obruebant. Post biduum ubi animalia
hæc aliaque gregatim coacta reperiebantur, quæ
vel aliò deportabant, vel eo ipso in loco, ne rursus
erumperent, altissimè defodiebant. Hoc bis vel
tertiò cum fecissent, nocentium bestiolarum ge-
nus

*1.2. de Infect.**4.**Pallad. ibid.*

nus omne pessundabant. Verum de veterum tam multis unum posteritas in primis probat, usurpatque remedium; manu videlicet erucas colligit, vel matutinis horis hortenses frutices succutit: ut, dum adhuc nocturno frigore torpent, facilè decus-<sup>Column. 11.
" 3.</sup>sæ prostritæque frigida penitus morte torpescant. Poteris quoque galbanum, aut caprarum ungulas, aut cornu cervinum à secundo flatu àversus incendere, ut abigas; vel florū cæspites ac thyrsos intortis paleis coronare, quibus, velut objectis laqueis, subrepentes erucas implices, atque a cœpta via revoces. Debes præterea, quæ poteris investigare, folia infusa convoluta, atque intus araneoso lanugine obducta comburere, quippe quæ eruca-
rum ova concludunt, verno Martii mensis tempore noxios fœtus exclusura. Si consitum fistile ex hu-
mo perforata, ex ambesi folii florisve accisis reli-
quiis verminare, atque erucis infestari animadver-
timus, pigeatque intestinum hostem non sine ra-
dicis incommodo curiosè pervenari; in amplum
vas, quod frigida oppletum sit, ipsum fistile qua-
ternos infra aquam digitos demergimus, atque ad quartam horæ partem insuccari sinimus. Mox
infusi humores intolerantes vermiculi plerunque
emergunt; quibus occisis vas educimus, conceptam
aquam paulatim transmissurum. Illud autem pe-
riculo ipso exploratissimum est, circunluente hu-
more non modo radices non lædi, verum etiam

eo-

codem dilapso emotam suspensamque ab intimo
erucarum reptatu atque cuniculis humum salubri-
^{In limaces,}
^{& cochleas.}
^{Pallad. ibid.} ter densari, & foramina connivere. Adversus li-
maces & cochleas olim vel amurca recens, vel ex
cameris petita fuligo spargebatur; nunc ipsas, ubi
vel humida nox, vel antelucanus ros, vel austrinus
dies, vel amicum substillum ad pabulum evocat,
lentus nostrorum colonorum speculatorus vestigat,
ac deprehensas opprimit, sive (quemadmodum
^{I. 1. cap. 4.} præmonui) delitescentes quæ limaces, quæ erucas
relicta per vestigia indagat, humumque cautè seal-
pit ac rimatur, ut citra plantarum injuriam no-
centissimas bestiolas intercipiat. Neque enim
tanti putatur esse (quanquam est, qui dissentiat)
obductam terræ cuticulam interscindere, fibram-
que aliquam intercidere; ut vulnusculis istis no-
centiorum bestiolatum interitus redimendus non
sit. Huc adde, sub tellure summa plerunque defos-
sas levi atque innoxia fossione refodi: nec posse ra-
dicibus consitas areolas, quemadmodum fictilibus
medemur, circunfusi humoris alluvie ab infestis-
^{In lumbrici-}
^{cos.}
^{I. 1. c. 6.} simis vermiculis liberari. Ne lumbrici, sordida
terræ intestina, excitato egestoque solo nitidissimis
in horris turpiter existant, neve æquissimas areas
terebrent ac subruant, aut infelici complexu radic-
es enecent & putrefaciant; humum fuge (ut prius
docui) humidam, stercorosam, ac pingue, ver-
mium feraciorem, quam florum: mediocrem ve-
rò

rò elige, cuius è cribraria farina perraros vermiculos (siqui tamen fuerint) & angustum incerniculum, antequam transmittantur; & fortè transmissos cauta incernentis manus excernet. Si quos autem largior pluvia procreaverit; pluvio cœli statu non-nihil extantes, humentique auræ obvios penitus extraheas atque mactabis. Nonnulli ante sationem exitiali lumbricis vulgari lixivia solum insuccant. Sed istam arborum consistoribus medicinam relinquimus, florum cultoribus minimè necessariam, ut qui cribro manuque hortensi vermiculationi feliciter medentur. Ne quod tamen è validissimis tormentis intactum indicatumque prætereatur; falsa omnia atque odorata sic odit fugitque insulsum hoc fœdumque animal, ut ad ipsorum contactum contrahatur ac pereat. Aqua etiam cannabinis foliis ac seminibus incoctis medicata siterra affundatur, lumbricos ad superficiem evocat, sive odoris illecebra obvios, sive odio fugitivos. Sed nihil æquè fugat, ac vivæ calcis infuso effervescentis aqua. Hac ergo ex hortensisbus semitis (neque enim expedit areolas floribus obsitas præservido liquore contingere) reptantia monstra non sine risu ita exterminabis. In lumbrici foramen recens immissa macerataque calce effervescentem, & venenatam aquam per infundibulum transfundes. Statim ille liquidam pestem odoratus per aliud, & quidem dissitum, foramen evadet. Ita reliquos

*Phyf. Al-
dour. De ip-
set. I. 6. c. 6.*

mea-

meatus si potentissimo liquore perfuderis, totum latè hortensium viarum solum citra sumptuosam artificum operam opere vermiculato ridiculè distinguetur. Ut è consita fistilis humo abditum & penetralem lumbricum elicias; in dehiscens foramen surculum immittito, levique percussu idem vasis latus aliquandiu tundito: mox alia ex parte lumbricum erepere videbis. Terrestres ascarides, id est, subteraneæ pestes, ac brevius alterum quæ candidi, quæ lutei, quæ nigri coloris lumbricorum genus, quod subiectis fibris plantas enecant, prioribus lumbricis nocentiores sunt. Omnia vero vermium, ut maximus, ita nocentissimus est cucurbitarius vermis, qui cucurbitarum semen arrodit, nomenque surripit; ut nostrate vocabulo latinis auribus peregrino Zuccarola nominetur. Utrique occulto malo sic medere. Ubi plantam demissò capite languidam, amissò virore pallidam ægrotare animadverteris; humo ad radices usque cautè curiosèque effossa, edacem morbi causam,

In vermiculos bifurcæ caudæ.

ne illic ultrà sœviat, aliove serpat, extingue. Ut vermiculos, quos à cauda bifurca Forficulas appellamus, simul plurimos excipias, humili surculum offigito; hircinum cornu, vel suillam ungulam, vel arundinis laxum internodium suo supernè tantummodo distinctum præclusumque, non nihil à solo sublime imponito: vermes enim latebricola in eam se confertim latebram congregabunt.

Jam

Jamverò cuniculatum ducta circunfossura suspen- In formi-
 sis, frequentique mortu exesis seminibus pernicio- cas.
 sissimas formicas (ut Theocritus ait) numeroque In Syracu-
 modoque carentes quis qua potentia in singulis ag- fan.
 minibus exterinet universas? Ipse bellicosus Im-
 perator Constantinus Pogonatus, terra marique vi-
 tor, post Arabes Sarracenos debellatos formici-
 num bellum suscipere, tanquam principes Myrmi-
 donas expugnaturus, sibi censuit gloriosum. Igitur
 ex Bithyni Diophanis rusticæ rei consultissimi con-
 silio hisce præceptis posteros colonos veluti con-
 ductos milites armat in istas exiguae quidem, pu-
 gnacissimas tamen levis armaturæ bestiolas. Si ca-
 ptas, inquit, formicas aliquot usseris, reliquas fugi-
 bis. Quanquam ego ignem, belli terrorem maxi-
 mum, atque adeo unum renascentis hydræ domito-
 rem, ad fœcundiores hydra formicas penitus fugan-
 das profligandasque invalidum esse frequenti peri-
 culo comperi; quippe qui torre ac face non semel
 armatus quò plures perurerem, eò pluribus solum
 scatere cernerem. Quamobrem ideo contempto
 gne cæterarum generosissimas Romanas esse for-
 micas existimavi, quod popularem suum Scævolam
 emulentur. Præcipere pergit Imperator: Formicas
 e cavernulis exturbabis, si cochlearum vacuas te-
 stas cum styrace uistas comminutasque ipsarum a-
 gmini aspergas. Peræquè abiges, si contusi origani
 sulphurisque pulviculo foramina oppleas. Si for-
 micam

Pallad. ibid.

micam è gregalibus unam sustuleris, reliquæ ultro latebrum relinquunt; Græculæ fortasse: nostrates enim adeo meticulosæ non sunt, ut unius exitio vertantur in fugam; nec adeo modestæ, ut loco decedere, & concedere dominis velint. Si cedria exteriore cavos circumleveris, hortenses areolas formicæ non ingredientur. Si Cyrenaicum succum, sive laser oleo dilutum ipsis affuderis, omnes ad unam interimes. Si radicem silvestris cucumeris, aut silurum, præcipuè Alexandrinum, tento vapore succenderis, inimica suffitione mactabis. A floriferis verò fruticibus arbusculisque audaculas prohibebis, si trunculos alba terra rubricave circunscripteris; si lupinis amaris in aqua tritis aut incoctis, vel felle taurino & pice cum amurca temperatis, vel certè confusa pice cum rubrica, vel permisto lasere cum aceto illeveris; aut si postremum hoc medicamentum in foramina ipsa condideris; si præterea caudicibus silvestre origanum circumposueris; si albam lanam circundederis; si coracinum pisces de arbore suspenderis, quo juxta in unum locum congregantur. Atqui si densa hederacea caudices obligaveris, post paulò formicas imò & scarabæos hederacea sub umbra torpido supplicioque opportunos invenies. Ita magnus contra formicas militat Imperator, cui prisci sapientes hasce suppétias ferunt. Limo marino, au cinere formicarum foramina obturant; efficacissima

Plin. l. 17.
4. 28.

Plin. l. 19.
6. 10.

sima heliotropii herba , aut rubrica & cinere in aceto intritis formicas ipsas enecant ; aquam dilutō latere crudo iisdem ingratam affundunt . Si foramen habent in horto , cor noctuꝝ admovent ; si foris irrepunt , totum hortense spatium cineris aut cretae candore denotant . Ne floriferas in arbusculas consendant , rubrica & pice liquida imos caudices perungunt , quibus alii butyrum admiscent , vel unica perfundunt amurca ; lupino trito cum oleo fracibusve radices oblinunt ; vel bitumen cum oleo incoquunt , eoque truncos tangunt : succum portulacæ cum acetii dimidia parte permistum ; aut vinifacem , peculiare ceraso remedium ad floriferos caudices medicandos traduci posse ostendunt . Aetas nostra semel osse , sive quo alio esculento illico saepius in unum coactas toties fallit , donec omnes aqua vel igne perdat . Cum præterea sollicito excursu recursuque it nigrum campis agmen , & multijuga scaturigine ebullit , è ramalibus stipulisve parabili face occupat , iteratoque aliquoties supplicio tandem conficit universas : penetrales ipsarum cavos origano minutatim detrito implet : sulphure suffumigat : tithymali cuiuscunque decocto utiliter inspergit : papaveris lacryma ace-
to diluta perfundit , aut florum stylos inungit : sulphuris felibram terreno in vase ad ignem liquefacit ; adjicit salis factitii ex fæce vini concreta , quam Tartarum vocant , aut salis cinerum qua-

Pallad. l. 1.
tit. 35.
Plin. l. 17.
c. 28.
Pallad.
mart. tit. 19.
Colum. l. de
arbor. c. 14.

drantem vel trientem, hoc est, ternas uncias aut quaternas; diu peragitans bene commiscet, donec ea mistura subrubeat; tum ab igne subtractam supra tabulam aqua madentem defundit; ubi jam indueruit, minutum conterit; ipsique in vitreum vas conjecta, quantum aquæ fontanæ sat est, affundit, eamque patitur aquam colorari; hoc denique veneno floriferarum stipites arbicularum circunlinit, aut ipsa formicarum agmina conspergit; importunasque bestiolas vel interitu vel fuga exterminat. Curiosa quoque minutaque demolitione latibula & nidiicia subruit, atque ova cum matribus vel protinus exurit, vel procul exportat. Nova denique forma fictile vas excogitavit, medio foramine supraque infraque pervium, in extremo autem ambitu canaliculatum. Intra hoc medium serit arbuculum; oppletoque aqua orbiculato canali, tanquam militaris fossa, formicinas distinet aggressiones. Sed argillaceum hoc propugnaculum (pace recentis industriae dixerim) mihi non probatur. Quænam enim ista calliditas est, ut hostem arceas, liberam plantarum adolescentiam coctili carcere, & figurari compede impedire? hortensis æquoris inoffensam speciem testaceis offendiculis asperare? cuniculis oppugnantes bestiolas extimo munimento distinere? Quare positos in areolis flores præscripta satis remedia defendent: quos autem in testulis collocaveris, ipsarum in pedibus, *aut

sup-

Benedict.
Curt. de
Hort. l. 14.
c. 5.

suppositis basibus excavati canaliculi abundè præmuntur, in quos, velut in elices sive sulcos aquarios, aqua vel pluvia vel irrigua confluet, minutulis animalculis Oceanus insuperabilis. Si volatilis ^{In locutas.} hortorum pestis, locustæ in flores inviolent, hortatore Democrito, amaro lupino, aut silvestri cu-^{Constant.}
^{Pog. l. 13.} cumere in muria ferrefacto conspergantur: è ve-^{c. 1.} stigio enim morientur. Complures captæ uran-^{Pallad. l. 2.}
^{tit. 35.} tur: statim enim reliquæ à nidore vertiginosæ & caducæ partim occident, partim demissis alis venatorem expectabunt; vel, hic si deerit, à sole corrumpentur. Confecto ex iisdem liquamine, & quodam veluti garo effossi scrobes madefiant: brevi enim in scrobibus sumno sepultæ, funeri videlicet proladentes reperientur. Suspendiosivespertilioes de celsissimis loci arboribus pendeant: & illo terriculo fugatæ minutæ harpyjæ procul avolabunt. Absynthio, aut porro, aut centaurea in aqua tritis plantæ contingantur: & contactu edacissimæ bestiolæ abstinebunt. Denique matutinus indagator colonus nocturno adhuc frigore pigras ac torpidas invadat: & citra veterum armâ & machinas in exarmatis manibus volucri de hoste victoriā positā esse fatebitur. Cantharides non hominum modò igneum, sed florū etiam edax venenum (si Pamphilum audiamus) vel galbano cum veteri bubulo firmo, vel silvestris cucumeris ^{In cantha-}
^{Apud Conf. Po-}
^{gon. l. 13.}
^{c. 16.} radice suffitas fugabimus. Quanquam recentium

T rusti-

rusticorum experimendo docemur, ne fugatæ redire ad injuriam possint, callidè comprehensas utilius interimi. Sub hortensibus testis defluente

In scorpiones.

earundem humore concreti, juxta floribus indecori, atque cultoribus periculosi scorpiones sæpe stabulantur. Humidis opacisque locis gaudentes igne persequere: unius exusti nidore cæteros exturba: latibula sulphure, galbano, asinique unguila, vel unico serpyllo, serpentibus etiam atque sco-

Id. l. 13.

c. 19.

Plin. l. 20.

c. 22.

lopendris infesto, suffumiga: ipsos præterea scorpions alligata imis fictilibus nuce avellana è Plutarchi monitu distine; ex recenti verò usu ad patinam frigida oppletam allice, ut perdas: aut identidem testas loco dimove, ut latitantes proteras. Virides pulices,

In virides

pulices.

Pallad. l. 1.

n. 35.

qui roseti teneros asparagos, & virentes rosarum alabastros confertim obsident, nocentique attacatu arefaciunt, atque adeo perurunt, acrè acetum hyoscyami succo admistum, pulicosis olim oleribus præscriptum remedium, enecabit. Eandem operam præstabunt sinapis, & rhododaphnes semina, si conservescant, &, cum refrixerint, affundantur. Sunt, qui doceant, floris odoratissimi parricidas olei graveolentis illitu, quod à saxe nomen habens Petrelæum sive Petroleum vocant, velut justo suppicio esse multandos. Aliqui sabulonis, aut cineris injectu dejiciunt ac dissipant. Alii tandem summa mollitie animalcula levi digitorum pressu frictuque graviter op-

pri-

primunt & elidunt. Fœdi vermiculi seu blattæ bulbosa radice formosis liliis quà sativis , quà silvestribus , quà nostratibus , quà externis degeneri partu innascuntur. Hæ rubent ab ortu: sed postquam folia floresque cum scapis erosere , nigriscunt; ac semesum liliaceæ plantæ cadaver tetra ventris proluvie inficiunt, depastosque caules turpi facie relinquunt. Id ne fiat, supposito plantis linteolo recentes bestiolas decute; atque, ne adolescendo convalescant, extingue nascentes. Hisce potissimis armis (nec enim omnia possumus, nec probamus omnes) majorum minorumque gentium incommodas hortis belluinas nationes singillatim vel ulciscimur, vel depellimus: generatim verò atque universè omnia reptantia monstra sic insectamur, & proturbamus. Opium Cyrenaicum , sive laser, melanthion , galbanum, hyssopum, pyrethrum, peucedanum , sulphur, cervicornu , & capræ ungulam unà contundimus: asperrimo acetō perfundimus: in pilulas congregata succendimus, cruciabilemque fumum excitamus. Omnes itidem repentes humi bestias galbano , sandaracha , & butyro, sive adipe caprino suffitas procul à floribus amovemus. Inter odora- ta unum styracem adhuc invenimus, cuius deusti odore acerrimo universa ferme animalia, quæ vocamus ab incisuris Insecta , vaporemus ad fugam. Ne suam ipsi calamitatem, infestas nempe bestio-

In blattas
balbaceo-
rum lilio-
rum.

In omne
genus be-
stiorum.

Coustant.
Pog. de A.
gric. l. 13.

Id. ibid. c. 9.
Card de re-
rum variet.
l. 7. c. 30.

Pallad. l. 1.
iii. 35.

T 2 las

las horti progenerent, deponenda semina in testudinis corio siccamus; aut mentam olitorio more interserimus. Ne floriferis satis arbusculisque hortensis ulla bestia noxæ possit esse, ex Democriti præscripto cancros fluviatiles complures, vel marinosis, quos paguros nominant, decem non minùs intra fictile vasculum in aquam conjectos tegimus, atque sub dio statuimus; ut decem diebus sole vaporentur: ea deinde aqua, quæ cunque illæsa volumus, aspergimus; atque octavo quoque die aspersionem iteramus, dum, quæ sevimus, adoleverint. At verò si Africani consilio paulò antè satiationem sedi succo, quemadmodum tradidi, semina madefiant; non modò adversùs infestas bestias medicamentum, verùm etiam ad præstantissimos flores producendos valetudinem combinent. Perinde salutaris deponendis seminibus erit aut pridie immista, quæ focis hæret, fuligo, aut protulacæ aqua sic affusa, tota ut nocte sorbeatur. Nonnulli contusa cupressi folia, siccum alii & concisum, sive etiam elatum cervicornu, aut elephantis dentem cum seminiis commiscent: alii medicata prædictorum infusu ossium aqua semine irrorant, ut noxiis animantibus nullis obnoxiam sementem faciant. Proderit etiam aqua & amurca eadem semina macerare. Genialis medicus Apulejus, ut minùs ægrotent, vino ferenda præmunit. Usque adeo, quæ aqua lactantur, medi-

Idem de Agric.
L. 2.
c. 16.

cinæ

Id. ibid.
Constant.
Pog. Agric.
L. 5. c. 48. &
L. 10. c. 89.

cinæ nomine vinum sicutiunt. Invenio etiam à quibusdam urina veteri, & canino fimo unà confusis affusisque contra noxam quancunque semina defendi. Eadem hyenæ pelle si contegantur, post aliquot dies metuendæ feræ odore penitus imbuta noxias hortis animantes deterrebunt. Solent prætereà, quæ dimidiata luna seruntur, illæsa servari.

Ut omnem prætereà floribus nocentium bestiarum defendamus ac propulsemus injuriam; acetii, fellistaurini, decocturæ anguinei cucumis, hellabori albi, colocynthidis; & lupinorum amarissimo sapore; aut sulphuris, chalcanthi, florum & foliorum utriusque sambuci, coriandri, rutæ, cornuum, & unguilarum gravissimo odore; aut demum ignis intolerando contactu absterremus. Dupli antiquitas præsidio (utrunque posteritas obliterata est) pice videlicet ab aëris, amurca ab antimantium noxa omnia tutabatur. Adeo, nisi nos antiquæ simplicitatis puderet, parabilis atque obvia rerum tutela esset.

Lex floris propagandi.

C A P V T V.

Favete linguis, imò & manibus favete impigri coloni, providâ fautrice vestra, horumque magna moderatrice Flora, ter-

T 3   *tiam*

tiam legem, emolumento principem, sic ferente. Qui floreas opes nativo fœnore fructuosas non amplificas, ab hortensi cultura tanquam profanus, nempe ignavus exesto. Quoniam verò domi forisque opportunitas est horti locupletandi: propterea duplex in propagatore industria requiritur, ut flores domesticos augeat, externosque conquerat. Quamobrem non omnes indiscriminatim ac temere flores tuis in hortis demetes; sed ex lectissimo quoque genere non-nulos, qui magnitudine ac foliorum densitate speciosissimi primò existant, ad semen reservabis. Prior enim ille partus adhuc integris nondum effœtæ plantæ viribus effusus cum vegetior sit, generosius luxuriabit in semen. Quin etiam proderit seminalibus folliculis onustos bulborum scapos decacuminare, simul ne bulbi complurium educatione seminum faticant, simul ut pauciora liberalius educata semina colonorum votis fœcunditate respondeant. Et seminum quidem plurima bulbis rotunda, & nigra; pauca plana, & rubida, ut liliis non paucis, & meleagridi sive fritillariæ; utraque autem folliculis involuta; aliqua oblonga, & fusca, nec non siliquis inclusa; ut acaciæ, Indicæ arbusculæ; multa longiuscula, rubella, atque in lanuginem conglobata, ut cuilibet anemonæ. Ea omnia jam aridis cum folliculis, aut siliquis, aut certè cum lanuginosis pappis vixdum hiascer,

Flores in-
dustria du-
plici propa-
gandi.

Qui rese-
vandi ad se-
men.

re,

re incipientibus colligantur, priusquam sponte ca-duca, aut vento decussa temere dissipentur. Conducit autem ea legere interdiu, cum pluvius aut irroratus mador efficaci sole siccatus est. Per magni quoque interest hortensis rei optimorum seminum habere delectum. Præstant, quæ propter magnitudinem ac pondus in imo subsederint: quia vis major, & succus densior inest ad uberem germinationem. Ad hæc indubitato fœcunditatis argumento plena & solida felicitantur: at verò tanquam infœcunda & inutilia rejiciantur, quæ senio sint exulta & leviora, contusa & rugosa, emaciata & languida, permista & propter similitudinem adulterina. Altera est, & ea quidem compendiaria propagatio; cum bulbis aut radix in cohærentes bulbulos aut radiculas extuberat, quæ celerius, quam lecta de bulbis aut radicibus minuta semina, in idoneam ferendis floribus maturitatem adolescent. Quanquam illud à seminum satu jucundissimum emolumentum provenit, ut floris moram coloris formaque non raro degenerantis mirabilis novitate compensent. Luxuriant autem numerosam in sobolem bulbi & radices, quæ post alterum tertiumve (uti jam docui) à satu annum refodiuntur. Sed intelligent nimis avidi sobolis coloni adnascentium fœtuum copiam florum officere formositati: primo enim in partu exhausta mater facile abortat in altero. Quare quem plusculum

*Quo semi-
ne serendi.*

Colum. l. 2.
c. 9.

Constant.

Bog. Agric.
l. 2. c. 14.

*Varrorē
rufi. l. 1.
c. 40.*

*E bulbis ut
multipli-
candi.*

T 4   labo-

laboris non deterret, singulis hic annis, quæ id exigunt, effodiat infodiatque semina, ut parciùs enixa vividæ pulchritudinis plenissimo flore colorentur. Quòd si bulbus frequenti etiam inter homines infelicitate quām nobilis, tam sterilis est; eum probè maceratæ resolutæque pinguedinis solo, ad nucleos sive spicas eliciendas efficacissimo, committito; autiūnam sessilis partis coronam, unde fruticant fibræ, ungue leviter incidit, minimasque decidit particulas: ne vulnus noxæ sit, macro aridoque pulvisculo insperso medicinam facito. Quot enim vulnera feceris, in totidem fœtus vigor genitalis erumpet. A mollieris tamen ingeni bulbis violentam hanc fœcunditatem exigere abstineto; ne, antequam pariant, vitæ faciant abortum. Cæterūm cui cordi est hortensem quotannis fundum præstantissimorum florum accessione ditare, is debet florida tempestate nominatissimos alienos hortos frequens adire: quos in suis desiderari animadvertis insignes flores, aut gratuitò accipiendos, aut pretio aliorumve seminum merce permutandos cum domino pascisci: ferreo tubo, vel imbricata pala sive extractorio imbri-ce, quem supra descripsi, dum adhuc illi vigent ac vernant, transducere, aut faltem denotare; ut, ubi penitus aruerint, certa manu eruat. Multi-formes excogitari notæ possunt: nos usitatas & parabiles, id est, arundineas, surculaceas, & plumbeas

In alienis
hortis ut c-
ligendi, &
præsignan-
di.

I. 2. 6. 5.

beas tum in colono instituendo, tum in hortensi*l.1.c.4&5.* supellectile numeranda præmonstravimus. Sin autem suspicio est, incertæ fidei promissorem impositam placito flori notam ad simillimi vultus vulgarem plantam translaturum, tibique vafrè impositurum; poteris è Belgio in Galliam transfusa callida cautione sic obsignare. E crassiore alearium, aliave illiusmodi papyro latum circiter digitum amplas tesserulas facies. Easdem medias per geminum foramen acu factum inducto lineo filo sic trajicies, ut in eandem partem utrumque filum caput promineat. A tergo, ubi filum papyroadhæret, liquefactam miniatulam Hispanam ceram adjungas, & confessim sigillo consignabis: tum utrumque linicatum utraque manu comprehendes; ac, tessellæ signatura extante, imum floris caulem citra noxiā incisionem innodabis: quod supererit filum, sub ipsum nodum succides; ne, vinculo enodato, supposititiæ plantæ per dolum adalligari tesserula possit. Cavebis autem, ne demutato caule sumnum florem, aut media folia demas; ut obice illo supernè clausum nulla fraus alligatum extrahat signum. Quod si demesso flore thyrsi cacumen præcideris, eundem cum foliis aliquot substringes, quæ connexæ tesserulæ lapsum extinque remorentr. Denique, ne electè notata in hortis improvidè oblitteres in animo, in hortensis rei rationarium codicem, hoc est, in album memoriæ

moriæ delectorum florum genera, numerum, situs, notasque impositas referes. Ita, cum tempestivitas advenerit, paetas radices sinceras atque integras fide certa effodies. Unas tulipas, si libeat, licet (quod transalpini aliqui coloni solent) adhuc florentes eruere: dummodo statim sicco sabulo in frigida cella substrato bulbos obruas, ipso etiam in fabulum prono germaine. Fiet enim, ut, quā floribus, quā foliis sensim assiccatis, solidas, succiue plenas, atque incolumes bulbosas radices invenies. Quoniam verò terrae omnes ferre omnia non possunt, debemus hoc etiam hortis, ut suavissimo florum commercio, tanquam floreo nexu, dissitæ non minus moribus, quam regionibus gentes arctissimè conjungantur. Igitur ubi peregrini floris fama florere externum quempiam colonum cognoveris, inita per ingenui officii promissaque plenas litteras amicitia, pretiosas horti longinqui merces pari permutatione, pretiove mercaberis. Quòd si displicet remota ista, semper cæca & sape fallax mercatura; exiguum patere, dum aliorum curiosa festinatione colonorum translatum in proximos hortos advenam florem in tuos oculata fide, minimoque labore ac sumptu admittas. Curabis præterea, cum, soluto remotoque tristi nivium sipario, infinita, eaque versicolore florum multitudo frequentari cernuntur solitariæ camporum ac montium scenæ, ut, qui generis aut formæ notitate

E longin-
quis ut ac-
cerendi.

vitate spectabiles emineant flores, tuos in hortos ferreo tubo transducti ex agresti vita in floreæ urbanitatis convictum evocentur. Fit enim sæpe, ut, sicut hominum, sic florū pulchrè degenerante genitura, ex agro civitate donanda egregia indoles existat. Sed & illud custodiendum est, ut salubrius, Theophrast.
De cauf.
plant. l. 3. aut æquè bonum, aut certè non admodum dete-
rius in solum hortensia semina transferantur, ne
nocentium reorum instar in oram pestilentem da-
mnata & relegata vel præmoriantur, vel emaciens-
tut: ea enim præposta mutatio imbecillo cui-
que facilem morbum creat, vel interitum: atqui
semen est aliquid imbecillum. Verùm enim vero
bulbos si quis peregrè mittat, in capsulas aut pyxi-
des debet condere, ut in frigido siccoque strato
melius iidem perennent: arboreum muscum al-
terna serie substernere, ne commissio vel simili-
tudo allucinantem colonum decipiatur: unum-
quodque genus præscripto nomine numeroque
distinguere, loco discludere, aut etiam papyraceo
involutio penitus separare, ne conclusi bulbi ve-
tatione agitatī atq; inter se collisi & confundantur,
& corruptantur: in arculas aut pyxides satis refer-
tas superpositum museum infarcire: tum easdem
probè operculatas crassiore lino diligenter circun-
ligare, nodoque necere: nodum ipsum, ne is do-
lo malo dissolvi possit, miniatula cera Hispana
perlitum obsignare: frontesque capsularum vel py-
xidum

xidum illi, cui res destinatur, inscribere: aquistandum tum pluviis, tum obviis impenetrabili cera-to linteo insuere; extimamque inscriptionem inti-mæ geminam adjicere. Sunt qui prudenter astuti, ut quorundam alienas exteris merces exploran-tium, optimasque captantium hamatos ungues viscatasque manus impunè ludant evadantque immunes, inclusos bulbos non per adjuncta no-mina, sed per certas numerorum notas, aliasve per arbitrarias formas distinguunt, quas cum ip-sis nominibus conjungit explanatque data seor-sum interpres epistola. Si bulbi longius missi aut accersiti vel itineris diuturnitate, vel quo alio in-commodo situm contraxerint, exuctoque succo peraruerint; vitiosis omnibus tunicis denudentur: fiet enim non raro, ut intimus saltem nucleus incorruptus ab interitu vindicetur. Supradietam pyxidum tutelam cautionemque desiderant lon-ginquas in oras mittendæ floriferæ radices, quas tamen pro musco emporeticis sive inutilibus char-tis obvolvere abunde est. Verùm anemonas, in graciles lingulas ocellosque tenuiter porrectas stu-pa, vel gossipio molliter prætegi, deinde etiam chartulis involvi convenit. Viviradices sive plan-tas radice aliqua fibratas diu peregrinaturas illitus melle muscus ad medium usque conuestiat: mel-lis enim illitu perennat humor, peregrinantibus plantis dulce viaticum. Quòd si viæ mora octo die-

dierum spatio brevior futura sit; muscus frigida madefactus satis illas præstabit incolimes. Non-nihil dissimilis ratio est in præmuniendis tales sive surculis transmigraturis. Nam vel illos in melle submergimus: quia mellis humor neque pinguis, neque corruptioni obnoxius; sed tenuis, dulcis, ac temperatus teneris germinibus à materno lacte avulsiis vicaria suavitate alendis tuendisque accommodatus est: vel figularēm cretam ex melle subactam in Calabri Jimonii mali formam & magnitudinem conglobamus. In hujusmodi argillaceo globulo quatuor aut quinque surculorum imas crassioresque partes defigimus: extantia eacumina, ipsamque argillam musco involvimus: in capsulas aut pyxides, musco alio (si opus sit) undique densato, includimus. Pari præsidio delicatissimæ indolis plantas, contra itinerum incommoda tutamur. Nonnunquam etiam surculorum extrema succosis malis utrinque infigimus: in pyxide componimus: insuccatam denique aqua spóngiam imponimus: atque ita floriferæ soboli exiguo ligneo vehiculo peregre transferendæ vitalis commeatæ, nempe humor in sicco non deerit. Illud autem cavemus, ne minuta semina, quæ quam siccissima mitti debent, cum surculis, aut radicibus humida integumenta poscentibus componamus. Quare bulbis, aliisve siccâ vecturâ amantibus radiculis benechartulis conclusa, suisque nominibus

*Cardan. de
fabr. l. 8.*

bus discreta adjungimus: aut certè cautiùs in p. xidiculas seorsum recondimus. Ut enim hominum, sic semenum tenera indoles à pernicioso confortio periclitatur.

*Narcissorum cultura.**C A P V T VI.*

Enucleata florei cultus disciplina postulat, ut propria communibus præcepta subjiciantur. Neque verò plantarum omnium satus singulos persequi est animus, sed earum duntaxat, quæ nostratisbus, & præcipue Romanis, hoc est, nobilissimis in hortis curiosius coluntur. Satis enim habui ex infinita florum silva lectissimos cultissimosque feligere pertractandos. Interim ad aliorum culturam præcepta generatim tradita conducent. Narcissus, nimiùm sibi placentibus fabula salutaris, sive ingenio, sive artis manegonio in plura speciosè genera degeneravit, quæ tum frequenti scriptorum descriptione, tum quotidiana cultorum observatione jam vulgatissima percensuimus. *Dioscor. l. 4. c. 155.* *Plin. l. 21. c. 5. v. 19.* Duos ex immanni numero narcissos, eosque plebejæ in hortis notæ ad medicos usus recepit antiquitas, calice alterum purpureo, alterum luteo, candidis foliis utrunque. Et priorum quidem ab inspersa per oras calicis pur-

purpura purpureum, posteriorem fabulosa mutatione inclytum à medio croceo flore albis foliis coronato croceum, sive luteum appellarunt. Narcissorum plerique macro, soluto, ruderato, arenoso, atque aprico lètantur loco. Id satis ipsi colonos admonent, dum voluntatii fabuletis, & montibus innascuntur. Bonum tamen requirit solum, qui foliosior efflorescit. Pingui penitus abstinendum: quia sessilem bulbi verticem ex facili corrumpit. Hæc autem folioso convenienter cum simplici narciso, ut sole gaudeat uterque velut ad ostentandam etianinum in flore manentem pristinam venustatem: ut ad quinos senos y digitos defodiatur: ut palmaribus intervallis, præcipue luteus, collocetur. Est præterea, qui affirmet, narcissinum bulbum in flores non exiturum, nisi raro, nempe tertio quoque anno refodiatur, aut disraretur, cum videlicet adnatæ numero floribus exugitur. Simplici flore narcissi, qui semen soli reddunt, levissimæ varietatis inutili lucro frustra seruntur. Narcissum, cui nitidus candor aut languide luteus pallor toto non solum flore, verum etiam calice diffusus argenteæ, sive sulphureæ pateræ Italicum nomen inscripsit, summæ apicitatis, mediæque macritudinis solo infodies, quale est, quo nullus æquè atque hic bulbus gaudet, olitorium. Depressionis, atque à cæteris bulbis intervalli modus erit, quem in aliis usur-

Narcissi
plerique.

*Dioscor. ex
Plin. ibid.
Ioan. Bapt.
Porta Ville
l. 9, c. 13.*

pan-

Narcissus
foliosior.

pandum esse narcissis paulò antè monuimus.
Nonnulli sunt densissima serie foliosi narcissi, ve-
lut Byzantino vulgatiore major, qui albida inter fo-
lia luteo calice sinuosa à monstratoris coaguento
Boncori cordatum nomen nostratibus in hortis re-
fert; velut etiam planè candidus, qui nitidam ar-
genteo nomine pateram, non vino, sed flore plenam
oculis propinat. Hi quām pulchrè florescunt, tam
ægrè dehiscunt: in florem enim turgentis membra-
næ involucto hibernis quā nebulis, quā frigoribus
flaccescente, atque in rugas contracto, flos, ante-
quam oriatur, aboritur. Quamobrem obstetricie
hac arte floreo fœtui opem feras. Extremo Janua-
rio bulbos seruis adobrues: cum illi turgidos flore
scapos impellent, vesperi bene operculatos à no-
cturnis pruinis nebulisque vindicabis: mane (si dies
tepeat, & insoletur) operculo remoto apricari pa-
tieris. Proderit etiam interdum thecam ipsam du-
riusculam, & dehiscere contumacem leviter citra
conclusi floris injuriam incidere, viamque partui
vulnere aperire; ne is tanquam in uteri membran-
acei angustiis præfocetur. Ipsos verò bulbos quot-
annis tempestivè erutos in siccissima cella custo-
dies: quia in humidiore thallos citarent, vimque
genitalem omnem, florietiam reservandam, in fo-
lia profunderent. Et hi reliquam culturam superio-

Narcissus
juncifolius.
major.

ribus debitam desiderant. Ampli floris & calicis
junceis narcissis congruit mediocris olerum terra,

&

& loci positio modicè aprica. Amant iidem quater-nis subesse digitis, ac totidem inter se aut paulò plu-ribus abesse. Superioribus minor juncidus tum *Narcissus*
odoratus luteus, tum albus, tum foliis reflexis palli-*juncifolius*
dus narcissus in fætilibus, quâm in areolis, lætior
provenit: locum exigit soli obnoxium, Solum, quod
infra supraque est, olitorium & bonum: idem ta-*minor lu-*
men digitalis crassitudinis macriore humo proximè
circuntegi vult, ut minimè in sobolem exhaustus
profusè luxuriet in florem, utque à pingui humo-*teus, albus,*
re sæpe manans vitium devitet: frequentem ve-*& pallidus*
rò, ac tempestivam, quoad folia exaruerint, amat
irrigationem. Hac ergo cultura compertum ha-
bemus; tum simplici, tum pleno flore, junceo-
que folio Hispani narcissi bulbos mirè crassiores
fieri, ac fœcundiores. Si rotundus est bulbus, ter-
ni digiti depressioni dantur, intervallo totidem
aut saltem bini. At oblongus digitali, aut paulò
majore altitudine defoditur, ne solis appetens in-
commodam in longitudinem excrescat. Est etiam
qui supposita, cum is conseritur, testula longu-
lum facile rotundet. Rareiter, ac circumacto
minimum triennio eruitur adnatam ad fœturam
segregandam, sive etiam ad vetus effœtumque fo-
lum recenti fertilique commutandum. Supra
quatuor sexve dies inobrutus esse non debet: quia
pūsilli corporis & roboris bulbis à vitali matris
amplexu diutius dissitus æstivis præsertim caloribus

V. bus

bus emaciatur. Semine satus narcissus 'hic in bulbulos floribus fœcundissimos proficit. Duplex denique in juncei folii narciso, eoque potissimum qui foliosior floret, cura atque opera impendenda est: altera, ut florem citò legas, cum exiguo corpori par, nempe imbecilla bulbuli vis citra interitus discrimen flori diu alendo non sit: altera, ut, postquam idem narcissus defloruit, obsitum illo vas sub tectum referas, pluviæque subducas; ne per bibulum scapum infusus humor totum bulbulum permeet, ac putrefaciat. Ejusdem à junceo folio nominis *Narcissus albus autumnalis* amat locum à Sole summotum, terram levem & raram; trium altitudine digitorum demergitur, duorum intercapidine dissociatur: perraro effoditur: aggesto per æstatem solo ab æstu defenditur: ubi remisit calor, eodem exoneratur. Languidi odoris flore viridi stellatoque, per autumnum ante folia itidem juncea emergente subsimilis priori, crassiore tamen ac proceriore caule ternos quaternosve flores efferens dispar narcissus humo gaudet mediocri, & parum aprica: in tres digitos demittitur, parique spatio disjungitur: vix unquam exeritur. Similis cultura, quæ superiori luteo Hispano narcisso adhibetur, bulbulo similem educat junceo folio pseudonarcissum. Silvestris narcissus Dodonæi, sive pseudonarcissus Hispanus major & minor Clusi, qui simplici senum foliorum textura stellatus velut

*Narcissus
juncifolius
autumnalis
albus.*

Viridis.

*Pseudonar-
cissus jun-
cifolius.*

*Pseudonar-
cissus Hi-
spanus.*

velut in tubam tabulato fimbriatoque calice grandioris tubæ sibi appellationem vendicat, seu flavescat, seu palleat, sive albescat, mediocre solum, ac satis insolatum situm, nec non quaternos in depressionem digitos, in intervallum verò palmi dimidium requirit. Qui foliosa densitate stipatus minus expressa tubam promit imagine, quiue consimili facie narcissus Roseus major appellatur, imò (ut quidam existimant) à proximè superiore pseudonarciso non distinguitur, eodem cultu latentur: jamque in florem turgente membranæ vagina ab aqua pluviatili, quam maximè poterit, abstinendi sunt; ne largius insuccati, ac plus quo tumefacti dirumpantur, enormiterque fatiscant. Idcirco mobili præstat eosdem fitili, quam stabili areolæ, committere. Parem ferme culturam querit minutulus pleno flore pseudonarcissus. Peculiare tamen hoc poscit, ut minus alte, tres nempe digitos loco magis humecto deponatur, & raro aut nunquam eruatur; quia nostro cœlo non admodum gaudet, crebraque translatio vexatus maligno respondet eventu. Non dispar debetur cultus geminis pari brevitate narcissis, nempe silvestri Stellato, & Roseo minori. Narcissus quoque, cui singularis, & conspicua magnitudo nomen dedit Incomparabilis, in terræ delectu cæteris comparatur: olitoria enim contentus est. Modicè apricari satis habet; quia diu-

Narcissus
incompara-
bilis.

turno sole flaccescit. Vult à summo solo quaternis digitis, ab assitis bulbis palmi dimidio propter sobolis numerositatem distare. Is autem narcissus, qui virentis cerviculæ deflexa & rigida longitudine prolixum camelii collum in similem flosculum, atque flosculi nomen contraxit ; quique ab aurea calicis corona coronario nomine decentius insignitur , quærit humum pinguissimam, quæ tamen bulbi verticem , unde fibrarum capillitum fruticat, non attingat ; ne vitiet, neve corrumpat : id quod in cæteris quoque bulbaceis radibus consimile solum postulantibus custodiendum est. Amat idem narcissus aversum à Sole locum; quod incalecente jam anno serotinus floret, ac, veluti candidum hortorum sidus, clarius in opaco nitet. Potest ad palmi dimidium demergi. Quanquam saepius utiliusque breviore quatuor digitorum mensura deponitur ; quia foliosiores & plures ab uno caule sic flores trudit. Eodem digitorum totidem, aut paulò laxiore intervallo ab aliis plantis commode distinetur. Par adhibetur cultura Narbonensi, & Anglico narciso, cæterisque, qui serò vernant.

Narcissi In-
dici. Solent Indici narcissi, antequam nostro tum cœlo tum solo assuescant, ad intimum usque nucleus lenta macie tenuari ac tabescere. Horum plerique, quod hospitari nesciunt, paventque novitatem, penitus intereunt. Nonnulli sensim

repa-

reparatis tunicis viribusque non sine spe florei partus in molem pristinam turgescunt, & reviviscunt. Verum, ut in exteris hortis longinqui hospites incolumes perennent, atque ad florem & sobolem usque proficiant, ferè fabulosa humo excipiendi sunt. Virginiensis narcissus vult intra terrenum vas in qlerum solo duum digitorum altitudine deponi, mediocriter apricari, nunquam refodi, nisi ad sobolem se jungendam. Apud nos non sementat. Afinis lilio narcissus Indorum è rubro croceus, duodecim ante annos Jacobei narcissi nomine ad Romanos Farnesiorum hortos missus, diu sterilis & inglorius in folia tantum egerminavit. Sed nova jam industria, seu potius injuria colitur & juvatur. Etenim bulbosa mater macerrimo in solo ad binos ternosve digitos mergitur: ut eadem alimentum incrementumque capiat, felicique sobole se propaget, ad mensem usque Novembrem eatenus irrigatione atque insolatione sovetur, quoad primis foliis frigoribus exaruerint. Tunc enim obsita hoc bulbo testa in locum subducitur imbribus quidem & gelicidiis inaccessum, sed tamen aëri pervium, placidoque spiritu perfibilem. Hic ad medium usque Majum paulatim inarescere ac sitire sinatur. Eo demum tempore superposita bulbo humus diligenter scalpitur atque egeritur: donec mater cum sobole denudetur: tum eidem matri

*Narcissus
Virginien-
sis flore
purpura-
scente.*

*Narcissus
Indicus è
rubro cro-
ceus, flore
liliaco.*

V 3 ad-

adnati bulbuli seorsum serendi subtrahuntur, radicibus, quæ semper terræ inhærent, immotis intactisque; ipsa verò superinjeto solo, quod modò subductum fuerat, operitur. Principiò potest sticuloseum fictile fontanam in aquam demitti, donec bene penitus humescat: in solem deinde pluviamque producit, atque, cum res poposcerit, irrigatur. Quanquam aliis colonis annua monstravit experientia, nullis ab intacto in culto que bulbo blanditiis provocatum florem facilius existere. Indicus uterque liliaceus narcissus, tum saturo, tum diluto colore purpurascens, in olerum saturo, tum raro arenosoque nonnihil solo ad binos ternosve diluto colore purpurascens. digitos depresso, & apricus prosperè solet efflorescere. Quòd radicibus nititur immortalibus, nisi sobolis avellendæ causa, nunquam eruitur. Nostris in hortis nondum exit in semen. Sphærræ hortensis artifex numero flore, narcissus Indicus communem Indiæ narcissis culturam quærit. Nimius illi humor omni cura defendens est; ne calor, quo maximè gaudet, aut extinguatur, aut refrigescat. Indicum, seu Suerium narcissum gemino latiore folio, & flore pure folio, niceo sic tutò feliciterque seres. Bulbum ampli fictili cautiùs concredes: macra & sabulosa humo adobrues, ne pinguioris habitudinis præcrassa & squamea bulbacea cutis cum terrestris pinguedinis præservido humore tabem combibat: in tres digi-

Narcissus
Indicus li-
liaceus tum
saturo, tum
diluto co-
lore purpu-
rascens.

Narcissus
Indicus
flore lilia-
ceo Sphæ-
ricus.

Narcissus
Indicus ge-
mino latio-
flore puni-
cco.

tos

tos pones : in aprico statues. Quoniam verò squamosus hic bulbus nimio inter squamas humori vitioque concipiendo est opportunus ; à foliis Mayo mense , aut paulò priùs amissis , quod circumstat , solum inarescere sines : tum eundem bulbum , si terreno vase incluseris , in locum ab imbris quidem tutum , at solibus expositum recipies. Sin hortensi areolæ commiseris , arida recenti terra aggesta pluvialibus ab aquis , atque ab æstivis fervoribus unà corrumpentibus vindicabis. Ineunte Septembri , cum germinationis tempestivas appetit , ab areola sublato , quod in cumulum tumebat , solo , fictili autem in apricum producto , profusissima semel irrigatione siticulosum bulbum recreabis , ut ad germen incitetur. Hæc Tranquilli Romauli , experientissimi cultoris , industria florem quotannis elicuit. Inexploratum adhuc est , utrum semine satus colorem variet. Illud autem compertum habemus , avulsis depactisque in terram squamis similem in sobolem eum facile propagari. Cävebis denique , ne unquam eundem effodias : quia narcissis Indicis universis antiquissimum , hoc est , ut insigniter lœdantur effossi.

Tranquil-
lus Romau-
lus,

*Crocī, Colchīci, Coronā imperialis, ac
Tulipārum cultura.*

C A P V T VII.

*Crocū
silvestre.*

*Colchi-
cum.*

*Corona
imperialis.*

Silvestri croco tum verno, tum autumnali solum convenit citra vermes pingue, ac modicē insolata positio. Sationi dantur in altitudinem digitū tres, totidemque in intervallum. Eodem quoquo versus interposito spatio, & paulò altiore quatuor ferè digitorum mensura Colchicum seres bono in solo, & satis aprico. Vastæ rotunditatis bulbis, cuius aurei flores in orbem nutantes Imperialis coronæ splendidum nomen retulere, mediocriter macro apricōque olitorio solo ad quinque digitorum altitudinem, & palmari intervallo infodiendus est. Quoniam vero idem, tenerrima nudaque carne cum sit, incommode abest à terræ gremio; transmoveri non debet, præterquam si satis adulta subtrahi postulet fœtura. Septembri mense eruitur, & reseritur. Nulla à satu seminis vicissitudo provenit coloris. Observatum est, ab eodem hoc bulbo præfigiri & præmonstrari temporum vices. Ubi enim is caulem trudit, desissile frigora significat: erutus quoque siccoque in loco sepositus, ubi fibras mittit, imminentes pluvias, frigidoremque tempestatem prænuntiat. Illud etiam habeo longo compertum periculo

riculo affirmare, flores hosce maternam plantam
pronis velut gratum in obsequium verticibus co-
ronantes transalpina interfrigora, quam in Roma-
na temperie, florentis auri numerosiore ambitu
splendescere. Tulipæ familiari eximiæ pulchritu-
dinis arrogantia cæterorum florum odore consor-
titum. Ternos digitos in depressionem exigunt,
in distantiam quinos. Mediocritate latantur Solis,
& soli: hujus, ut bulbi tutiores; illius, ut flores diu-
turniores sint: ne scilicet hujus pinguedo teneros
vitiet; illius fervor serotinos adurat: ne denique
necessè sit obtentis velut castrisibus velis cum
cœlo & sole pugnare. Tutissima satio est, quæ cum
totum bulbacæum corpus, tum in primis aversam,
quæ fibris fruticat, sedem jejuno insodit solo; le-
ve deinde, ac validum ternos circiter digitos altum
superinjicit. Experimento didicimus in ea simo-
sa terra, quæ superiore anno in anemonarum ali-
tura servidioris pinguedinis uber nonnihil emun-
ixerit, tulipas & mirificè adolescere, & magnifice
efflorescere. Quin etiam amœnissimi flores hi
maxime latantur alunturque ad amœnitatem inso-
litam eo terræ flore ac polline, quem è declivi lo-
co detahens aqua delibat, ac devolutum in imo si-
stit. Lectissimarum præcipue, pulcherimisque
coloribus distinctarum bulbi grandiores à folio-
rum jactura quotannis erui statim debent; ne diu-
tius obruti decrescant, aut mirabili latebratum

amore

amore descendentes pessum eant, aut etiam tuniciis, velut in calcis concretionem, obdurescitibus lapidescant, aut demum æstivis quæ pluviis, quæ caloribus suffervefacti exputrescant. Quæ simplici probabilique colore vernant minùs nobilium tuliparum bulbosæ radices, continent biennio humatæ utiliter interquiescunt; dum tamen, ubi folia evanuerint, aggerata quaternos in digitos humus æstivas propulsent injurias. Priore autem anno illa pariunt, altero partum amplificant; tertio, nisi educantur, fœtus adhuc invalidi nova minutula prole superfœtant, exhaustique attenuantur: quinetiam complusculis simul involuti membranis ab inclusio superfluo humore sæpe tabescunt; id quod exinde malignus florum proventus ostendit. Quam nonnemo laudat atque usurpat lateritii pavimenti moram, ne depositæ tulipæ fese altius demittant, à summa humo interstitio palmari substratum, & supervacaneam puto, quia vix in palme dimidium solent hi bulbi descendere, neque nobiliores tulipæ quotannis refodiendæ in altiores latebras abeunt: & præterea noxiā, quia intervallis, quæ lateres angustè distinent, paulatim densata humo expletis obturatisque pluviatilem humorem transmittens via sic præcluditur, ut eo largiter concepto mollissima hæc bulborum natio plerunque marcescat. Si tuliparum bulbis extra terræ gremium quæ maximè consultum velis;

velis; eosdem cohærente cum sobole, cum universis membraneis involucris, atq; adeo cum ipsis aridis fibris, concretoque cum solo erues: tum aper-to, non tamen aprico loco per quatriduum, ut siccescant, expones: in sicca denique frigidaque cella papyro involutos habebis: cum tempus referendi fuerit, adhærescente humo, extimis exuviis, fibrisque detraictis, iidem bulbi cum adnatis nucleis incolmes integrique reperiuntur; quos, si vixdum erutos improvidus cultor tutelaribus iis sordibus libera-set, facile durior instar calcis concretio corrupisset. Cavendum verò est, nē nobilissimi generis matri adhærens pusillus hæres extiore arida membrana de-nudetur; quia nudulus noxam ex facili contraheret. Quoniam præterea frequenter est, ut appendix illa nervosa, & candida, quæ bulbulos gignit, emergens in apricum, summoq; solo natans rubefcat ac vitietur; diligenter aggesto solo adobrui debet, ut felicius fœtificet. Et quanquam solent inane tunicarum exuviae inveniri, exhaustis matribus, quæ tam profuso sese partu eviscerunt; nonnullo tamen interdum residuo succo concreti, & posthumis bulbuli inter membranaceas veluti secundas delitescunt, cautè secernendi. Jam verò semenis optimi feraces tulipæ feligèdæ sunt. Id è sérotinis, quam è præcocibus, utilius, quippe magis varians, colligitur. Solent in hunc usum præferri tum candidæ, nigris; aut violaceis, aut cæruleis unguibus infuscatae: tum coccineæ, unguibus

bus ex cæruleo in violaceum inclinatis, alboque circulo coronatis rariores. Utraque enim floreum genus discoloribus maculis decenter aspersum seminabit. Verum si quis versicoloris picturæ rariore gloria flos inter cæteros excellat, in semen abire permittendus non est, sed mature legendus; ne bulbacea a mater exhausta vel decrescat, vel præmoriatur. Adde, quod ab istiusmodi flore, in quo unguis internigrare minimè solent, inutile semen existit, in unius nempe coloris flores sæpius degenerans. Folliculo sponte sua jam dehiscente semen legitur: ubi primoribus imbribus September immaduit, intra fictile in olerum bono minutoque solo dimidiatum altè digitum de more deponitur. Nisi circumacto biennii spatio prognati bulbuli non effodiuntur: grandiusculi à minusculis segregati in seminarii pulvinis, aut certè in fictilibus reseruntur. Ita consti quarto demum quintove anno flores non paucos decoris maculis conspicuos dabunt. Compertum verò est, in pingui solo seminibus satas tulipas eodem in bulbos adultas velle nutriti. Persicæ tulipæ pusillus bulbis brevi duum digitorum mensura mergitur, trium intervallo se jungitur. Omnibus annis refoditur; alioqui sese altè illatebrat. Nequicquam semine seritur, quia colore non variat. Reliquam culturam exigit ex-
teris parem.

Fri-

*Fritillariæ, Iridum, Lilioram, Orchis, atque
Ornithogalum cultura.*

CAPUT VIII.

Fritillariæ, non palato, sed oculis gratæ Melagrides, soli pinguitudine, situs opacitate ac frigore; nec non tempestiva per aestivos fervores irrigatione delectantur. Fictilibus malunt, quam areolis, infodi; ut ab intempestate cœli tutæ in loca subducantur. Digitorum trium demissionem, ac totidem intercapelinem amant. In floribus legendis quam minimum caulinorum decerpatur: quia nocentissimum id bulbis est. Hosce sapienter refodi non patitur parvitas & nuditas. Septembri mense (ubi res poscet) eruentur, si tamen annus refrixerit; continuoque satu recondentur. Nisi statim reseri possint, diu saltem inobruti ne sint: quia parentis altricisque telluris exules moerore senioque rugati perniciosè exarescant. Semine sati florum colore à parentibus non degenerant. Irides, quarum bulbus radix, mediocriter solo ternos in digitos; quarum durata in tuber, sive (ut vulgo dicitur) tuberosa, macro siccoque merguntur in binos. Illæ quaternis digitis; hæ palmari spatio distaminantur. Illæ solem ferme fugiunt; hæ querunt. Bulbosæ demum, itidemque tuberosæ tertio quoque anno sub extremum Julianum men-

In bulbosa,
ac tubero-
sa.

Iris prima
Clusii, &
Persica.

mensem eruuntur, Septembri referendæ. Iridem Clusii priorem, alteramque Persicam in olerum temperato solo, & aprico loco tres altè digitos depones: crassas bulbi radices bene divaricabis: ne quam incautè revellas perfringasve, custodies, quia gravissimæ id noxæ est: palmaribus intersticiis separabis: è terræ sinu non educes, nisi ut problem subducas: utranque operam Septembri mente præstabis: è semine nequaquam degenerante discolores vices non expectabis. Silvestribus, si ve montanis, atque adeo peregrinis liliis, quibus martagonum nomen ætas recentior imposuit, amica est olerum subpinguis levisque terra; solibus parum ostenta, & frigida, non tamen humoris nimis opportuna positio, palmaris deniq; tum descensio, tum distantia. Bulbi, nisi ad sejungendos fœtus, evolvendi refodiendique non sunt. Tempestivè transponuntur, cum prope jam defloruere: tunc enim veteres fibras amiserunt. Ipsæ quoque humi positæ bulbaceæ squamulæ tandem adolescunt, & rotundantur in bulbulos. Semen jacitur citra spem varietatis. Æstivus fervor frigore gaudentibus exitialis est. Hic ergo ipsis aggesta humo, aut quo alio diligenter obice defendetur. Veruntamen hæ frigidioris Germaniæ peculiares & vernaculae plantæ nostrorum ægrè ferunt hortorum temporem; intimamque ægritudinem parco flore significant.

Orchis.

Orchis, & Satyrium in humidis atque opacis

ad

ad quinos digitos deponuntur. *Vulgare ornithogalum* narcissi cultura^m desiderat : Peregrinum, quod & Indicum vocant, Romæ in pretio habetur, ac studiosè colitur. Solem amat è patria solis oriundum nostratis plagæ frigora pertimescit. Ea rē in fictili intra bonum & validum solum Hispani odorati junceo folio narcissi ritu custoditur, ad binos digitos Septembri mense defossum. Ab asperrimæ hiemis intemperie sub terram ac tutum locum revocatur. Frequenter effodi non vult. Si quando tamen effosso fuerit opus, id fiet dilapso jam flore, maturoque jam semine : statim enim recentes agere fibras incipit.

*Hyacinthorum cultura.**C A P V T IX.*

Hyacinthus utpote genere multiplex, colevarius, florum ubertate diversus, præcox, tempestivus, serotinus, debet hortis infodi numerosus ; ut in species renideat universas. Huc adde, cohærentibus eundem spicis, quæ nisi bimæ trimæve copiosè non efflorescunt, adeo sobolescere ; ut ad florum segetem plerunque sterilescat. Quare seri plurimus debet, ut nonnullus uberrimè floreat. Apricissimum

Hyacinthus
quilibet.

mum locum plerique hyacinthi quærunt. Hyacinthinos bulbos à bulbosis aliis radicibus utilius segregatos inter palmaria spatia disponemus, itidemque palmari altitudine deponeamus. Hæc tamen iis convenit bulbis altitudo, qui justa magnitudine sunt, quique scapos multo flore convestient. Cæteri pro corporis mole ad senos, quaternos, binos etiam digitos descendent. Universo vero, nisi fatigant in sobolem, intra quadriennium non effodientur; quod extra terræ gremium sterilitatis, & corruptionis discrimen subeunt. Si autem rectè seritur in primis & simplici & multiplici flore cæruleo polyanthes. Solum gracile, non ita leve, nec ubertate nimia defatigatum effœtumve, sed satis robustum, imò etiam antea ruditumque, quamvis exile, mirabili proventu bulbo substernitur, & circunfunditur. Utiliter deinde bonum & pinguius superingeritur; ut ilud nimiam fœturam tabemve prohibeat, hoc temperatæ pinguedinis instillatione abundè nutria ad floream fertilitatem. Quoniam vero senio partuque fatigatur humus; junior identidem, & vegetior substituetur: adhærescens matri sobole non annicula, sed bima subtrahetur; quia mater no felicius ubere adolescit, ac tertiodemum anno fertilem in ventrem rotundata numeroflo luxuriabit. *Hyacinthus præterea candido floræ præcox*, quia priore post sationem anno minutissimos

*Cæruleus
polyanthes.*

*Aibus bru-
malis.*

simos bulbulos sessili per ambitum vertici hærentes denticulata serie prodigiose ferax profundit circumacto biennio cum adultiore sôbole eruendus est. Cæterum bulbosæ hyacinthorum radices, qui singulis in scapis plurimi serò candicant, qui diluto colore sôbrubent, quique secundum violaceos flores longas foliorum tæniolas porrigunt, macriore humo circunteges; quaternos in digitos tantummodo demittes: ubi folia exaruerint, quotannis refodies, ne dulci teneraque carne delicati ab imo vertice fibris comante vitium capiant, vermiculentur & computrescant. Herbeo virore florentem hyacinthum ab assiduo sole salubritè distinebis, ne drutum calore perustus viror in tristiorum palloris colorum cinereescat. Racemosus hyacinthus macra humo, aprico positu, quinos senosve digitos alta depresso lætatur. Debetur hyacintho botryodi inodoro, Belgico, Hispano serotino, atque obsoleto bonum solum & parum apricum, trium digitorum altitudo, par aut digito majus intervallum. Stellatis Peruanis hyacinthis olerum subpinguis & robusta humus, nec non à sole nonnihil aversa positio commoda est, ut raulis desiderio sideris procerior ac decentior excitetur. Quoniam autem bulbi oppidò capitati sunt, nucleosque grandiusculos procreant; palmo laxiora per intervalla disponuntur: quaternis digitis subsidente satishabent: Julii mensis exitu effodiantur. Spurius ille hyacinthus, quem Byzanti circutores suavi

Albus serotinus, subrubens, & violaceus caule folia-

Subviridis.

Racemosus.

Botryodes inodorus, Belgicus, Hispanus serotinus, & obsole-

tus.

Peruanus.

Botryodes odoratus.

X voca-

vocabulo *Muscari* appellant, loco eximiè pingui modicèque aprico, inter palmaria interordinia, in palmi dimidium depresso ponitur. Perraro idem eximitur, cum videlicet suæ ipse numero sibolis op primitur; quòd æternis humus radicibus complexus à matre simul vitalique profectu incommode avelliatur. Neque verò statim, atque ipsum effoditis, radices adhuc succosas carnosasque extorquebis, ne vivida vis è vulneribus expiret; sed aridas tandem atque emortuas subtrahes innocenter. Quanquam refodere Septembri mense præstiterit, eodemque mox detractis fibris attomsum inhumare: quia, si diutius absit à terra, noxam ex facili capit. Proderit etiam quotannis, cum prima exire folia incipiunt, intactis tenuis radicibus veteri effœtaque terra subducta, recentem fertilemque sufficere. *Hyacinthum* in lugubris cupressi conum turbinati festivâ imitatione cupressinum, mediocris apricitatis peramantem, & propter ramosum silvosumque florem ab aliorum consortio florum palmati divortio segregem, quatuor altè digitos demersum olitoria subpinguis humus utiliter excipiet; nec, nisi revoluto triennio, amovendæ sibolis ergo remittet in lucem. *Hyacinthus*, seu potius *aspodelus* tuberosa radice Indicus *polyanthes*, odore jucundissimo, bonum, leve, robustumque solum apricissimum locum, liberalem tota æstate irrigationem postulat. In fictili, quam in areola, eventu latiore respondet; quòd in hujus laxitate nimium fœtificat:

Cupressi-
nus.Tuberofus
candidus.

cat: in illius angustiis parcius propagata tubercularum posteritate, vegetos conatus effundit in florem, ac tempestatum injurias gestatorio declinat hortulo. Solitarius, aut sociatus palmaris latitudinis cubile desiderat: in tres quatuorve digitos deponitur: ingruente jam frigore in contectum quidem, at perflatilem locum recipitur: quotannis decrescente Martii mensis luna eruitur: peregre mittendus etiam dimissis foliis, tutò effoditur: adultior, & facilis revelli soboles ab jungitur: prolixum fibrarum capillamentum ad arbitrium strictim summatimve attondetur: idem tuber præscripta ratione referitur: fibrarum coma excitato terræ cumulo circunfunditur. Semen, quod floris colorem non variat, nostratis more feminis hyacinthi differit. Ut autem nostrorum ^{Hyacinthi} mirè degeneret hyacinthorum color & numerus, hac ^{ai feminis} ^{delectus, &} ^{fatio.} arte semen leges, hac infodies. Ex eo bulobo cuius vires nulla soboles adnata delibet, plurimis constitutum floribus primigenium caulem reservabis: altero tertioque loco genitos succides: ubi flores prope jam evanuerint, caule decacuminato, summos ac plerosque amovebis: tres quatuorve imos relinques, in quos vigor omnis uberrimè confluat: à maturitate jani fatilcentes folliculos, & nigella semen grana præmonstrantes colliges: in Septembrem, vel Octobrem usque proximum opportuna in cella repones: alterutro è prædictis mense in altis & per amplis fictilibus, bona alitoria humo repletis, semen rarissimè

X 2 disse-

differis; quippe toto biennio, donec in grandiusculos bulbos adoleverit, transmoyer non postulat: cū opus fuerit, irrigabis: à frigore in aprico, ab æstu in opaco tufaberis: ab amissis foliis, curabis, ut semper humus non nihil humeat, ne perparum succosi recentes bulbuli arido in solo penitus exucti arescant: pinguem anno exacto humum superingeres, ut quæ subjacet, ob diurnam alituram exhausta pinguioris accessione revalescat: elapsò biennio erutos bulbos, cum ad juglandis magnitudinem excrevisse solet, in seminarii pulvinis inter laxiora intervalla paulò altius mox inhumabis, ne tenera parvitas diu inobrutalæatur. E primi rudimento floris, quem tertius à satu annus plerunq; citare solet, specimen indolis capere non satis licet: id autem annus in sequens palam faciet. Primum deinde triennium ostendet, ad quem florum numerum singulis in scapis eniti fœcunditas possit. Quos igitur bulbos intra id tempus bellè copioseque florere animadvertis, retinebis; degeneres exterminabis. Neque enim uberior in posterum proventus, aut flos numerosior sperandus est.

Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis cultura.

C A P V T X.

Cyclamini-
nus.

VTraque cyclaminus, tum verna, tum autumnalis intra testas ampliores inhumari vult, ut uberior floreat, utque tutior perennet. Levi quoque, non tamen effæto, sed pingui solo

solo auctior extuberat in ventrem , & pulchrior capillatur in florem . Binos altè digitos deponitur ; ne altius obrutus tuberis oculus , dum lucis desiderio nimis assurgit , vim floris procreaticem longum absumat in incrementum . Flos , & folium hiberno frigore infestatur . Autumnalis in umbra sublustrī dubioqne sole floridior nitet : ipso enim adhuc fervido anni tempore satis caloris habet etiam in opaco ad florū citandam uberem parturam . Vernalo gaudet apricore : quia extrema vernare incipit hieme , cum sol adhuc remotior plantas languide sovet , ac leviter ad floreum partum extimulat . Tunc autem transponenda solum est , ubi jam adultior alimentum ac feracitatem ultra non dicit à terra , & fictilis angustiis compresa strangulatur . Argumento erit foliorum silvula densior , ipsoque fictili diffusior . Illud extrahenti caute custodiendum est , ut , quæ concrevit adhæsitque fibrarum capillamento humus , ne decutiatur , neve excidat . Alioqui enim creberrimæ capillaceæ fibræ novo satu explicari non possent ; impexæ verò confusæque ex facili putrescerent , ipsumque tuber corrumperent . Ad hæc circùm fibras inarefacta eadem vetustahumus ab recentis circumfusa & contigua uligine sensim humescit , elicitque vires alendo tuberi pares ; quod , cum suapte natura humidum sit , magis uliginosam recentiorem terram non sine contagionis periculo con-

X 3 tinget.

tinget. Unum tuber multiplicem familiam dabit cum infrusta concisum, tum seminatum. Incisione & vulnere sic propagatur. Ubi jam arida folia dimisit (fibras enim æternas habet) diligenter effoditur, atque ita interciditur, ut sectilium partium cuique sui relinquuntur illæsi oculi: tum frigido siccoque eo usque habetur in loco, dum siccati vulnera crustulam ducant, & cicatricibus occalescant. Cicatricoso deinde lateri satis exucto atque exiccato cera commixta terebinthinæ resinae lentore tenacior illinitur, & facilè adjungitur, quæ pridem humenti non adhaesisset. In fictili demum vase tempestivè reponitur, obliquata in latus cicatrice, ne insidens humor officiat: obducto præterea vulneri jejuna & sicca humus admovetur, & secundum hanc bonum solum aggeritur: aqua, nisi germinare incipienti, non affunditur; ut faucium tuber quò seriùs, eò minore periculo humescat. Jacto semine sic feliciter sobolescit. Absumptis jam foliis, cum, pediculo in spicas convoluto, sessilis folliculus dehiscit, maturum legitur semen, atque in tempus idoneum reservatur. Cyclaminum vernum vere, autumnale autumno in pingui ac bene macerato solo digitum alto satu obruitur. Sole in primis, atque humore proficit. Utrunque toto triennio immotum intatumque adolescere finitur. Mutat facile colorem, sæpius albo in rubrum, rubro rariùs in album

bum degenerante. Indici floris è violaceo nigri-
cantis tuber terreno in vase ad binos ternosve di-
gitos depresso, & mediocri solo adobrutum læ-
tius provenit, sole gaudet, frigore contristatur.

Flos Indi-
cus è viola-
ceo fuscus.

Anemones cultura.

C A P V T XI.

ANEMONE latifolia, utpote existere, flore-
re, ac sobolescere contumacior, quām
quæ tenui folio est, maturius, nempe
triduo ante plenam Septembris lunam seritur.
At verò tenuiore folio anemones, hieme præflo-
rentis, ac præmaturè deflorescentis, aut sàpe etiam
à frigore abortivæ sationem Octobri mense tem-
pestivam in primis esse, diurna docuit experien-
tia. Quin etiam violacea, atque albo rubroque pi-
cturata, quippe quæ vernare præfestinant, No-
vembri mense utilius inhumantur; ut clemen-
tiore veris tempestate serius quidem, at pulchrius
efflorescant. Utranque tum tenui, tum lato fo- Locus.
lio anemonen ad radicis diligentiorem tutelam,
ad ubiorem & sobolis & florum proventum, in
fictilibus deponimus: cribrariæ quoque olerum Terra.
terræ præscripta superius ratione committimus.
Ea tamen in primis placet ponendæ anemones for- Modus.
ma, quām Tranquillus Romaulus, Romanæ amoë- Tranquillus
Romaulus.

X 4 nita-

nitatis cultor & propagator eximius, felicissimè usurpat. Is enim vetustissimum fimum, qui penitus in terram abierit, pinguem, levem, ac probè maceratam, nec male olentem, nec igneo halitu vaporantem prætenui cribro succernit substernitque in fictilibus: ipsas insuper radices ad crassitudinem duum digitorum macra tenuique humo circuntegit: cribarium denique ejusdem generis fimum superingerit; ut & contigui soli frigida macritudo stercorarium, nempe humidum calorem ex facili corrumpentem à turgescientibus radicibus distineat ac temperet, & remotioris fimi maximè alibilis pinguitudo radicum aviditatem per exorrectas fibras expleat & fœcundet. Illa denique anemonen feliciter educabit, & liberaliter amplificabit humus, quam (sicut in tuliparum cultura præmonui) pluvia in proclive decurrens, utpote leviorem mollioremque, devexerit. Neque

Collocatio. verò una eademque radicum omnium debet esse collocatio & situs. Nam quæ ab omni vitio innoxiae sunt, supinis oculis pronoque ventre statuuntur; quod magnam terreni humoris vim cœlesti calore extenuati elatique integris viribus validè trahant, ac pulchrè concoquant in absolutum sui alimentum incrementumque, atque adeo in tuberculorum florumque sobolem numerosam. Lingulæ autem, summa parte oculatae, non directò deorsum, neque in latera, sed latiorem in partem,

quæ

quæ tamen oculum deorsum non invertat, leviter inclinatae collocantur. Etenim, si, qua sunt partlatiores, humi nonnihil pronæ insideant, plus è terra vitalis genitalisque succi recto itinere transfusi exuguunt & combibunt: ex quo fit, ut ad vitam fœcunditatemque & enutriantur, & convalescant. Is autem succus calida vi evectus, nisi radicum latas offenderet moras, magna sui parte per tenuissimos terræ meatus inutilis evanesceret. Cur igitur (dicat aliquis) non præstiterit anemonarum linguas æqualiter humi fusas jacentesque deponere, ut quò largius, eò fœcundiùs humescant? Equidem istam esse ajo ejusmodi radicibus incommodam & noxiā posituram: quia ubertim haustum humidum nutrimentum in floream luxuriem digeri satis effundique non potest ex oculis in transversum jacentibus, qui supinum exigunt situm, ut sursum versum amore solis ad intentia germina feliciter profundant. Quamobrem ut homines, sic plantæ, ipso, quod non perficiunt, alimonio necantur. Quod si subsectarum radicum ima pars defecto vitio cicatricosa sit; non debet omnino recta, sed quadanterus obliqua deponi. Etenim vulnere lœsa, atque etiam semimortua vitalem vim non habet ad uberem terræ humorem concoquendū, qui, cum semper in sublime feratur, à sole vaporatus, iis præsertim, quæ habitu sunt imbecili-

lo maloque, corruptionis origo est. At verò humili acclivis non corrumpitur portio vulnerata: quia plurimus, qui rectâ sustollit, vapor inoffenso transitu per soli spiramenta transmittitur; parcior autem, quique ab infirma ægrotaque radice in alituram fœturamque digeri possit, sensim atque innocenter eidem sese insinuat. Mirificè quoque convalescat & proficiet anemone, sive æta-
Interval-
lum.
 te, sive morbo imbecilla, si fictilium cretæ coctili contigua inhumetur. Quæ justum cepit incrementum, in palmari seritur intervallo, & in quaternos digitos demittitur: quia, summo paulatim solo subsidente, in trium digitorum congruentem altitudinem decrescit altior demissio. Minusculæ radices minore altitudinis intervallique mensura disponuntur. Solem omnes querunt, præcipue hibernum, quo floreos ad partus incalescunt. Spatiosum quoque cubile, apertamque loci positionem, & liberum cœlum postulant: quod hæ complurium dissimiles plantarum & multis in latitudinem fibris capillantur, & humilem foliorum silvam latissimè spargunt. Quod si præfocantibus loci angustiis in sublime nitentia, atque officiente opacitate solem querentia folia valde sustollant; emaciatos, abortivos, rarosque flosculos dabunt: procerissimos verò caulinulos mordentia frigora succident, everberantia flamina proster-

Apricatio.

Lociposi-
tio.

ment; quibus caulinis brevi arescentibus, radices
ipsæ notabilem noxam concipient. Quanquam ^{Tutamen-}
autem frigidas hiemes non reformidant anemo-
næ; si quando tamen bruma præter morem nivalis
& prægelida sœviat, non ab re fuerit in locum ab
aquinonio frigore aversum, unique solis teperi pa-
tentem consita vasa tantisper recipere, dum gla-
cialem rigorem clementior aura regelaverit. Ri- ^{Rigatio.}
gatio ministrabitur eo, quem superiùs tradidi, mo-
re; cum tellus minimè nigrabit, sed solutior pul-
verabitur. Horæ rigandi matutina hieme, ve-
spertina vere. Cæterū, et si mobilium testarū
tutoribus in pulvinis molles anemonarum plerun-
que radiculæ deponuntur, non raro tamen, quæ
præfertim robustiore sunt habitu, bulbis intersitæ
sic digeruntur; ut illi medias, extrebas hæ areas
atque angulos occupent, ne foliosiore bulborum
nemore obruantur: ut certè per angustiores
hortorum oras, & veluti fascias, quæ cæteras am-
biunt ac definiunt areolas, sic seorsum tribuuntur;
ut cujusque generis singulæ, binæ, ternæ, aut qua-
ternæ, alia discoloris floris radice distinctæ, colorati
discriminis ordinata serie interiorem hortensem
amœnitatem elegantissimè coronent. Diurno
autem experimento comperimus, anemonas humi-
dā hiemē in fictilibus, sicca in areolis melius pro-
venire: quia superfluentem pluviae hiemis humo-
rem fictilia facile transmittunt, atque intra tectum

sub-

subducta, seu tantum acclinata nimium imbrema
declinant; areolæ verò per sicca etiam frigora pro-
pter laxiorem profundiorumque humum satis hu-
ment. In areolis positæ anemonæ olitoriam iti-
dem terram, exiliorem tamen minusque minu-
tam, quām in fictilibus humatæ, desiderant. Ad
binos digitos demerguntur; palmari spatio disti-
nentur. Præcipitis impetu imbres nudatæ iterum
ac diligenter adobruntur. Quoniam verò radi-
ces eædem frigoris humorisque temperiem requi-
runt; idcirco definitibus areolas laterculis pro-
ximæ & prope contiguæ utiliter afferuntur. Placet
nonnemini fugacis quā nominis, quā floris ane-
monas, quippe quæ ventum sonant, ac vento fa-
cile difflantur, toto anno vernare. Idcirco radi-
ces illarum quotquot mensibus obruit, foliisque
fibrisque postmodum arefactis, eruit: atque, ut an-
nuæ tempestivitatis constantes vices custodiat, quo
mense radicem unamquamque semel severit, eo-
dem semper in posterum referit. Verùm autho-
re me nemo istud assiduum ver à delicatis ra-
dicibus extorqueat: quòd præpostero, atque
intempestivo satu sàpe abortiuntur; ac sàpius
etiam, suas violari leges indignante natura, non
pariunt, sed pereunt. Solent minutim confertim-
que ocellatæ radices, ejus præsertim anemones
quæ Persicæ arboris flori concolor subrubet, au-
quæ sordido pallore albicat, in densissimam folio-

rum

Satio cre-
brior no-
xia.Sterilitas
emandan-
da.

rum silvulam, sine floribus in amoenam evirescere. Sic nimirum sperata mortalibus felicitas ipso frequenter flore fraudatur. Quarenti quid sit, cur folia pro floribus exeant, hanc habeo subiectandam causam, quod illiusmodi radicum oculi spissa genitura indistincti congregatique nequeunt fertili terrae complexu commodè foveri, purioremque succum exugere, quem efferant in flores. Quare, quæ crassiori alimento congruat, fusca foliorum viriditate silvescunt. Sic igitur hasce radices ad bonam florum frugem revocato. Confertos oculos dejungito, ut efficacem singuli fundendis floribus tenuem humorem trahant. Se-^{tissime} serito, ut, qui solis accessu jam probè con-^{Abortus}
^{impedien-}
^{dus.} tactus attenuatus est, terræ succus sese facilius in radices insinuet, atque inde in flores egerminet. Illud autem in ea, quæ lato est folio, anemona speciale ac mirabile monstrum s^ep^e visitur, ut ex eadem radice flores tum foliosi, tum simplifici foliorum orbe degeneres existant. Abortus auctius origo est ipsa radix multorum incommodorum fertilis oculorum. Genitalis enim succus & usus vigor, dum in plures latè oculos dissipatur, in singulis parcus & invalidus frequenter in abortivum & mancum germen evanescit. Qui ve-^{to} numero^{to} foliorum serie confertissimos fundit unicus flores, hic & plus elicit humoris, & eate-^{to} nacitate pollet, quæ vim inclusam, floris feracem,

aliò

aliò distrahi non patiatur. Quamobrem idem & circunligante pediculum filo præsignandus, & à cæteris deinde ad optimam sationem dejungendus est. Hieme præproperæ degeneri plerunque abortu orientur anemonæ. Quare, si quæ macie tenuatæ exuictæque appareant, solo tenus amputabuntur; ut retardata fœcunditas tempestivos absolutosque in partus vegetior erumpat. Neque verò expedit in floream fœturam exhaustarique radices; sed ultra duodenos fœtus attondenda luxuries est. Flores forficulis utilius succiduntur, quæcumque demetantur: quia ipse demetendi nisus radicem solo leviter hærentem sæpe revellit, aut luxat. Quotannis, aut altero quoque ad summum anno distrahendæ sobolis ergo emeritæ radices refodiuntur: aggerato interim solo ab æstivis fervoribus pluviisque vindicantur; eoque post imbres autumni primores subducto exonerantur. Quanquam æstatis caloribus imbribusque defendendis cumulatim aggeratum solum areolis quidem peropportunum, at fictilibus prope irritum munimentum est. In angustiora enim atque extantia fictilis nimius & calor, & humor se penetrant. Unus ergo potissimum tutamentum est recessus. Quapropter, ubi consitæ jam testæ defloruerunt, in locum recipientur Solis radiis, humorique pluvio subductum, animabili tamèn ac spirabili elemento pervium apertumque, & salubri aura perflabiliem.

lem. Id enim temporis ab æstivo ardore quæ foliis exustis exustisque, quæ subeunte ad eadem folia humido alimento, in parentum sinus refuso repulsoque, radices quæ maxime humescentes infervescere atque interire periclitantur. Quas effodi non placet, Septembri mense superinjecta digitum alta pinguior humus refovebit. Extremo Junio cum concreto & cohærente solo fibrisque refosæ sicca in cella reponuntur. diebus octo exæctis tempestivè repurgantur, adnatæque sôboles, utpote à recenti terræ complexu tenerimæ, facilius dividuntur, quæcum arefactæ penitus obduruuerunt. Ad hæc teneriorum vulnus contra vitium tabemque occallescit; aridarum plaga neque calum, neque cicatricem dicit. Dissociabiles aptè concinnéque culter intercidet. Ista verò cura & procuratio anticipata atque præpropera vixdum erutis noceret. Ex humentibus quippe terræ latibris in lucem caloremque remissæ rugarent; rugisque novo deinde satu distentis, aquoso tabificioque humore turgescerent. Neque verò plures in partes comminui radicem ullam expedit, nisi facile divisa sit. Illud ergo custodiendum est, ut nati circumvetulam parentem oculi, qui vix hæreant, detrahantur; intacti maneant, qui tenaciùs copulentur, ne magno vulnere divulsi vitium exitiumque concipient. Solet etiam anemones ima radix, ubi ^{Divisio.} caries era-
fatis adolevit atque consenuit, exedi carie, situque
mar-

marcescere. Senile hoc vitium impacto talitro ex-ploretur. Etenim, si ex sonitu exesa, lacunosa, & vacua radix deprehendatur, ad vivum usque sic ferro morbus eradicendus est, ut cava radicis æquen-tur; ne lacunæ humore oppletæ reliquam vitient integratatem. Quod enim sinceri superest circa repurgatum foramen, effœta & ferme exhausta ge-nitali facultate, prius putrescit obrutum, quam comprehendat: aut certè minutilis editis foliis, vel ad floreum partum omnino sterilescit, vel abortat. At verò si putre cavum æquali vulnere ad vivum præfecatur, integra pars reliqua rite confita in.be-ne compactos flores, numerosasque radiculas ge-minæ fœtunditatis miraculo luxuriabit. Nec inuti-le fuerit præfectas ipsas reliquias, rectè detersas, cum ejusdem notæ radicibus conferendas reser-vare. Nam fieri poterit, ut resectis viribus aliquæ ad florum fœturam uberrimam revalescant. Postquam verò salubriter vulnerata radix inaruit; terebinthi-na resina ceraque commixtis debent adversùs cor-ruptionem illini humoris noxii bibulæ cicatrices. Verum si qua radicum ita vitiosa fuerit, ut æqua-liter refecari sine magno integrarum partium, adnatorumque oculorum vulnere ac detrimento nequeat; cariosum foramen curiosè cultro expur-getur: arefactæ jam radicis lacuna prædicto resi-natæ ceræ medicamento saturetur: ingracili tan-dem solo eadem conferatur. Parem soli gracilita-tem

tem ob eam ipsam causam quærunt radices, quæ, Seme
licet incorruptæ sint, senio tamen laborant. Dis- pteftive col-
color & planè admirabilis anemonarum varietas ligandum
iacto semine comparatur. Semen optimum in- & seren-
ter anemonas latifolias, quæ foliosior floret, ple- dum.
runque dabit. Ex iis verò, quæ tenui folio sunt,
simplici flore vernantes, solæ feliciterque semen-
tant: earum enim semen in flores nonnunquam
degenerat colore varios, foliisque multiplices.
Geminam ex ejusmodi satu anemonen insignitè
conspicuam nuper suscepit Joannes Baptista Mar- Joa. Bapti-
tellettus, qui Janiculi montem cognomento Au- ita Martel-
reum cultissimis hortis nitidorem facit. Altera lectus.
oriunda è pallido flosculo rubris maculis guttato
paleæ pallorem suavi rubore virgatum circunfu-
sis explicat in foliis, eundemque densa surrigit in
coma. Candidam alteram purpureis unguibus bi-
colorem, duplice lacinioso apice tum xeram-
pelino humilius, tum subrubente celsius cristata in
mater peperit filiæ quidem concolor, at simplici
foliorum ornatu ignobilis. Meridianis horis tem-
pestive legetur, dehiscente jam lanuginoso globu-
lo, sicciissimum semen cum exiguo caulinili, ut
melius maturescat. Rectè spargitur vel Augusto
mense, ubi jam Leonem lustravit sol; hoc enim
anticipato satu intra octo menses properus plerun-
que flos indelem præmonstrabit: vel certè duo-
decima Septembri luna, nempe eadie, quæ tri-

Y   **duo**

duo plenilunium antecedit. Sic autem deponitur. Præpinguis, levis, maceratique soli cribaria farina in fictili catino substernitur. Super eadem lanuginosi semenis congeries tenuiter latèque explicata digeritur ; aut certè utilius eadem ante sationem cum prætenui solo in aveolo, vel in patina confunditur & permiscetur, donec, invicem discretis pennitusque cum terra confusis minutis seminibus unus & unicolor terræ acervus appareat : ea deinde mistura rarissimè differitur. Ejusdem generis solum supercernitur cultri crassitudine. Binæ, ter næve matutini solis horæ, dum exeat in herbulam semen, indulgentur. Aquulæ præterea minutum ac lene stillicidium identidem irroratur, ne leviter obruta fementis guttis grandioribus denudetur. Hæc autem usque adeo ministrabitur irrigatio, quoad singulis è seminiis terna folia exierint ; quibus pro incremento humus eadém angustissimo incerniculo transmissa inspergetur, donec digitali radices altitudine obruantur. Cæterum, ne hibernis algoribus nocturnisque gelicidiis inflata & fermentescens terra summo tenus solo depresso, & raris brevibusque fibris inhærentes radiculos suspendat, ac regerat in apertum, ejetafque disperdat, ipsis constitutum vas apricissimo loco, qui gelida tepeat hieme, statuetur. Ubi folia inaruerint à pluvia & sole intra frigidam porticum revocabi-
tur. Nec ante medium Septembrem cædem ra-
diculæ

diculæ refodientur, ne solis halitu exu&ctæ ac retor-
ridæ dispereant. Mox adultiores separatim humi
deponentur; minuscule in catillis humabuntur.
Sic tum probabili flore eligendæ, tum degeneri
rejiciendæ internoscentur:

*Ranunculi cultura.**C A P V T XII.*

RAnunculus Byzantius, sive Asiaticus, ra-
dice in grumulos coagmentata veluti
multipes (hic enim præcipue in hortis co-
litur) antequam terram subeat, natare vult, do-
nec per solidas quatuor & viginti horas frigida in-
succatus & præmollitus ad facile germen intume-
scat: ut in humore terraque vivax rana in florem
transisse, nec tamen indolem nomenque amisisse
videatur. Septembri mense ante plenam lunam
triduo intercedente conseritur. Ex hominis reso-
luto fimo concreta humo præpingui humidaque
nutritur. Summa tellure lœtatur in binos digitos
demittendus, angusto intervallo in quaternos ter-
nosve disponendus. Diversi generis floribus inso-
ciabilis solitario satu deponitur: assitos enim igneo
frequenter veneno exurit & eneheat. Primo ex-
petit solem, qui florem ardentiissimè coloret; de-
inde umbram, quæ diutius eundem tueatur. Ea

Ranuncu-
lus radicu-
lis in gru-
mum accr-
vatis.

re commodiūs in fictili deponitur. Si quando irriguam aquam in sicco siciat, adaquandus: si quando familiari ranis inconstantia exiliat, aggesto solo tegendus est. Ut primū folia cauleaque inauerunt, effodi statim debet; quod aestivis tum imbribus humoris avidus profluit ē terra, tum fervoribus retorrescit & corrumpit. Hujus persimiles acervatis in grumum radiculis, at simplici flore dispare ranunculos in olerum terra pinguiore à sole nonnihil aversos ita obrues, ut eadem binis digitis altè superveniat, quaternis intercedat: quotannis erues, ac superioris instar custodies: ut citra spem foliosi floris colere degenerent, semine seres. Qui rutæ folio viret, foliosoque flore flavescit ranunculus, querit vas fictile, bonam oleum terram, apricam positionem, digitorum in satu duum altitudinem, trium intercapedinem.

Flavus
multiplex
folio rutæ

• Radice molli nudaque cum sit, diu inobrutes noxæ obnoxius est. Septembri mense eruitur, &, sole subtracta, reseretur. Quare ubi foliorum viror exaruit, frigidum in locum recipitur, ac Sextilis mensis imbribus, ne novas citet fibras, subducitur: aut certè utilius amissis foliis statim effossus, iterumque consitus in a verso ab aestivi sideris radiis angulo delitescit; ut aestatis imbræ, fibrarum illices, in eundem bellè depositum innocenter, atque adeo salubriter incident. Non absimilem cultum desiderat nemorenis fibrata radice, albo-

Fibratus
flore pleno
candidus.

que

que flore multiplicis Ranunculus. Terra enim pariter olitoria humectaque, vase fictili, duum digitorum depressione, post amissa demum folia subdiali opacitate latetur: mediocri verò apricatione contentus est; nec extrahi vult, nisi adsobolem secerendam, ineunte autumno, statimque adobrui postulat, discretis passisque capillaceis fibris; quemadmodum Iridem Clusii priorem serendam esse monstravimus, & Paeoniam deponendam pluribus trademus. Glomerato quoque flore globosus *Globosus.*
git in bonariguaque olerum terra, & positu medioriter aprico, nullo testæ vel areolæ discrimine, minutum fibrarum capillitium diffundi: radicis oculum in digitæ altitudinem demittit, ut is deinde conspicuus à terra extet: nunquam refodi, nisi cum fœtus numerosior à matre fuerit separandus: extrema hieme simul effodi, simul inhumari. *Tuberousus.*
in quaternos digitos deprimendus, & palmi di midio intervacante distinendus: ejusdem soli bonitate, solis mediocritate assiduoque terræ latibulo gaudet, præterquam si adultiorem à parente prolem abjungere opus sit. In hanc opportunitatem exitu Augusti refossum tuber illico recordatur.

*Aphodeli, Pæoniæ, Lilii convallium,
& Iutæ Indicæ
cultura.*

CAPVT XIII.

*Aphode-
lus.*

*Pæonia.
Plin. l. 35.
c. 4.
& l. 27.
c. 10.*

Asphodelo tres altè digitos deponendo, pal-
marique mensura sejungendo attribuunt
solum pingue, humectumque, ac mo-
dicè apricum: alternis quoque annis eximunt, quò
adnatam sobolem subducant. Ex opacis montibus
silvisque accita medicatissima Pæonia sublustrem
opacitatem amat. In olerum pinguiore humidoque
folo defoditur, ipsius radicis oculis ternos tantum
in digitos depressis, triumque circiter palmorum
quoquaversus interstitio relicto. Translatione
non gaudet, præterquam tertio quoque anno,
cum subterranea radicosorum oculorum sobole,
conspicuoque ramosorum foliorum nemore partes
in omnes nimia diffunditur. Si quando igitur eam
refodi transferrique oporteat, Novembri extre-
mo id fiat: quia, cum fibras nondum egerit novel-
las, exempta non læditur. Citra vulnus fractu-
ramve diligenter eruta plures in plantas sic dividi-
tur, sic divisare pangitur. Quoniam præcrassa ra-
dicis crura multiplici dubioque flexu implicat; in-
tra magnam aquæ vim perbene priùs agitatur ac di-
luitur

luitur, ut, hærentis terræ detersis sordibus, deprehensi facilè nexus extricentur, aptiorque secturæ locus dispiciatur. Ad hæc ipsum radicis caput in oculos ternos quæ ternosve, aut etiam singulos cultro conciditur: in excavato scrobe mediis congesti soli turbinatus cumulus excitatur: eidem radix ita imponitur, ut oculi ternos in digitos subsident, crura vero per excitati monticuli ambitum belle divaricentur; quia, si mutuo implexu inter se contingenter, minus è terra pabuli haurirent, facilique negotio corrumperentur. Admoto demum solo eadem circuntegitur, utque illud arctius hæreat, etiam irrigatione juvatur. Fortè divulsi balani depangi debent; quia justam sobolescent in radicem. Lilia convallium geniculatis internodiis consertè contextèque colligata & cohærentia in ipso satu non extricamus atque distrahimus; sed à materno cæspite oculis confertissima, & radicum nexuferè inextricabili catenata cultro discindimus: mense Novembri, aut etiam Decembri non amplius tres digitos obruta in pinguibus umbrosisque statuimus, ne videlicet patrias convalles mutasse videantur: irriguam siticulosis aquam ministramus: vix unquam loco movemus, quia in angusto spatiōsè uberrimèque florent. Summam prædictis mensibus per annos singulos effœtam humū cautè scalpendo subducimus, recentem aggeramus; quia numeroso fœtu densissimè propagata prosiliunt. Juca Indica Juca.

Lilium convallium.

ad nostratis oleris altricem, validam humum libentissimè divertit: nostra frigora tolerat: apricitate etiam lætatur: infœcunda seminis adnatis oculis sese propagat, ut arundo, simili cultu sata digitali solo tegitur, subinde altioris aggestu soli, prout exiget usus, obruenda. Ea propter quatuor à summo scrobe digitos primò depacta distabit. Verna temperies hæredibus à matre vulis prosperè transponendis tempestiva est. In fictilibus positi maturius adolescunt, servanturque curatiùs. Modico per æstatem tum sole, tum humore proficiunt. Possunt autem jam satis adulti è fictilibus in hortenses pulvinoscum suo cæspite differri. Sed matrem ac sobolem areolis inhumatas transmovere non expedit.

* *Trachelii Americani, Lychnidis Byzantine, alias rumque consimilium herbarum cultura.*

C A P V T XIV.

*Trachelium
Americanum.*

Americanum indolis mollissimæ trachelium declinandæ multiplici noxæ idoneam testam desiderat. In olerum bono, bene macerato, & nequaquam verminante solo proficit: ab erucis enim & limacibus ob teneritudinem avidè appetitur. Frigoris tolerans tepido cautiùs loco hiemare debet. Caloris peramans irriguam aquam sitire non debet. Annua translatione peren-

perennat : quia densius sobolescens, nisi s^epē rarefiat ac differatur, ipsum se^eopprimit & marcescit. Februario mense, aut primo Vere tutò transponitur, & sobole seritur ; cum scilicet, hiberno frigore coērcita florea luxurie, maxima incrementa viresque cepit materna radix, adnatique pulli, matris ubere saginati, complexuque defensi validè convaluerunt. Avuli oculi passis, ut uberioris alimentum trahant, fibris in binos digitos, sive summo virore tenus demerguntur : illico irrigantur, ut solum adhærescat ; & proferuntur in solem. Id enim plantæ genus opaco aversoque à radiis loco facile putrescit. Sed, ne delicatum flosculorum ver ab æstu præmaturè deflorescat, à diuturna insolatione avertatur. Semen aviti coloris in flore tenax citra spem jacitur varietatis. Eodem propemodum cultu Lychnis Byzantina testæ committitur. LychnisByzantina. Hoc autem distat, quod tesecta radicis portione ternis quaternisve minimum fibris crinita propagatur : cum Americani Trachelii fœtus à matre sine vulnere separetur. Terram pingue, tempestivam irrigationem, tepida & ab Aquilone averfa quærit hibernacula. Editiore in loco vegeta viriditate juvenescit, ac diu vivit ; in imo pallida senescit, brevique interit. Ubi florum pila prope jam globata ex toto est, à sole destinetur ; ut floreus fructus & voluptas diuturnior sit. Cum sitit, irrigatur. Plures in plantas disperita ita differtur.

fertur. Ineunte vere ocelli cum radicis particula sejunguntur, atque ad virentis usque germinis initium inhumantur. Cæterum, ut felicissimè sibiles proveniat, novellus oculus cum exigua materni corporis portione, quamvis non fibrata, revellitur: dimidio germinis defosso, vulsuræ plaga vasis lateri applicatur: invulneratæ parti solum bellè apprimitur. Ita radix celeriter comprehendet, ac speciosam in plantam feliciter adolescit. Auricula ursi, atque Lichen sive Hepatica multiformi genere conspicuæ, aliæque hujusmodi fibratæ gelidissimi Septentrionis plantæ bono licet in solo apud nos minus incommode hospitentur, vitales tamen non sunt; quia frigoris peramantes nostrò tempore tristantur & contabescunt. Nostrates verò, quarum pleræque semine conseruntur, per astum floentes herbæ pinguibus, riguis, apricisque delectantur.

Caryophyllorum cultura.

C A P V T X V.

Caryophil-
li fatio du-
plex.

Caryophyllum vernaculus & semine & surculo seritur. Ad optimam foeturam bini circiter flores è magno numero in semen exire permittuntur. Maturitatis indicium est hiatus aridi folliculi, & feminis nigritia. Imum in unoquoque folliculo fœcunditate præstat: id enim,

pro-

propiore alimento liberaliter hausto, generosius majorem foliosifloris numerum procreabit. Ex albi caryophylli semine multiplex varietas provenire solet. Inter maculosos fuscis miraculis distinctus utiliter fementat ad progignendos insolita decen-<sup>Serendi
tempus.</sup>tiūm macularum varietate perpictos. Denique sa-tyro colore fulvus pulchre varièque degenerem, atque adeo candidam frequenter prolem seminat. Sementem autem non Octobri mense, sed collecto statim semine facies, ut intra annum florem legas.

Ut autem prodigose foliosis ac per amplis floribus abundes, quartadecima luna caryophyllum, Ze-phyro aspirante, feminabis. Quod si genitalis & felix aura prædictam proximi mensis diem non so-spiter; satio erit procrastinanda, dum fertilis ven-tulus incidat in alterius mensis similem diem. Se-men futili catino, præpingui minutimque succreta terra instrato, committes, in digitii dimidium de-mittes: loco per æstatem mediocriter aprico sta-tutes, qui ternis tantum matutinis horis insoletur: crebro irrigabis. Ita intra dies octo primulam viri-ditatem citabit. Ubi quaterna foliola emiserit, diu-nurn promovebis in solem: ut frequenti humus irrigatione semper humeat, curabis: exitu Octo-bris teneras plantas differes. Ita proxima flos æsta-te properabit. Idem præterea caryophyllum avul-sione felicissimè conseritur. Avulsi enim ab ra-<sup>Educatio.
Propagatio
per surcu-
los.</sup>dice pulluli, sive ramuli, vetustam partem aliquam

è ma-

è matris corpore referentes, & rite depacti, licet à materno colore vultuque non degenerent, nec æquè, ac semine consti, florea segete luxurient; hæreditariæ tamen pulchritudinis certissima laude probabilis varietatis incerta decora rependunt. Quarto nonas Octobris, caryophyllorum surculos, tanquam certò comprehensuros, depangere muliercularum cultura est: hordei verò semina, tanquam alienas fibras insito humore citatura, substernere supervacanea libèralitas. Feliciter punguntur à mense Februario ad medium usque Martium, nempe sub ipsum germinandit tempus. Decacuminatis foliis summatim attonsi, fidelium lateribus contiguo compressoque satu applicati, atque ita depresso, ut oculi emineant, fideliùs comprehendunt. Non est, cur ima pars intorqueatur; aut bini ponenda sobolis extremi vetustique cum intercepto internodio articuli cultro diffindantur, sed utilius ultimum geniculum circulatim medium dissiccatur, aridaque foliorum exuviae detrahuntur. Terra congruit nonnihil effœta. Situs requiritur apertus, nec tamen apicus ad vicenos tricenosve dies; atque usque eò, dum media foliola incipient adolescere: tunc enim apricatio assidua indulgetur. Utque inter diurni solis incendia illæsæ tenellæ plantæ proficiant, frequens humor affunditur. Ita eadem exitu feliciore, quam si Octobri mense positæ fuissent,

ino-

inoleſcent, ac florem inducent. Eximiæ indo-^{Cura}lis caryophyllum naeſtus ita curabis. Ubi annus algere incipit, totum cæſpitem è prono ſcītilē vi-ter concuſſio demifſum eximes: tum implicatas ter-^{ræ} fibras èxtrēmas in duum digitorum crasitudi-nem circuncides; cavebisque diligenter, ne cohæ-rentis glebæ pila comminuatur, neve intercidat. Glareolis deinde rite obſtructo ſcītilis imo forami-ne, unum alterumve digitum altam mediocrem terram ſubſternes: ad quaternos quinosve digitos bubulum aut vaccinum ſanguinem ſuperfundes: triū digitorum exile ſolum adjunges: circumton-ſum demique cæſpitem impones, humoque pingui-reliquam inanitatem explebis: in ſolem proferes: ut uſus veniet, adaquabis. Verū, ſaviente jam brumali algore, in vase peramplo gallinaceum aut columbinum ſimū aqua bene macerabis: eo me-dicato liquore conſitum ſcītile rigabis. Ita, licet ſub hujus cœli clementia caryophyllum hiberno frigore non admodum infestetur, magna tamen eidem hoc fiet cultu vigoris & fœcunditatis accessio: ut foliosiores vegetioresque flores eliciantur. Exacta jam hieme vulgarem aquam affundes, ubi devexior dies deferbit; ne cum irriguo per æſtum efferveſcente humore radix pariter infervescat. Ut affiduo grandioriq; caryophyllo vernet annus, complures eodem tempore calyces dehincere non patieris; ſed, ſummis & primoribus relictis, detergebis adnatos.

Ut

Florea con-tinuatio.

Ut hibernis floribus abundes, æstiva, dum calyculos inducunt, germina præcerpes: sic enim nova, quæ trudentur, seram maturitatem ad hiemem usque retardabunt. Quin etiam frigidioris oræ coloni consitas testas aut lætamine munitas, aut in loca tuta receptas ab injuria gelantis anni afferunt; ubi verò tepidiore tempestate conserenavit, in apricum revocant: ubi nubilavit, aquis cœlestibus exponunt. Ne pinguior isterræ lætitia, uberiorisque pabuli sagina tam lautè cultos dirumpat flores; cum satis turgidos calyces intra biduum oscitatores animadvertes, lineo filo bis terve circunducto medios religabis: ac denticulatum osculum levibus æqualibusque incisuris librario scalpello factis laxabis; videbisque ad voluptarium prodigium profuisse vulnera; ut è calycum singulorum tubulis totidem quasi florea nemora extitisse videantur.

Translatio. Illud autem in primis custodiendum, ut hæc sæpius planta deplantetur, putrique senio amputato transponatur. Translatione enim mirifice proficit & perennat: diutius relicta & reses folio silvestrit, flore minuitur, odore degenerat. Debent

Putatio. ad hæc, ubi defloruerunt, nuduli cauliculi plerique imo tenus geniculo succidi, paucis admodum relictis; qui geniculatim & subinde florent; dum attonsi & recalvastri ramuli nova germinantium foliorum juventute repubescent. Eadem utilius planta inter fictilis angustias alitur, quàm in area

*Locus sati-
vus.* paten-

patentiore: quod in hac aut largioris alimenti nimia satietae disrupti calyces enormiter hiascunt, aut nescio quo loci tædio flores maceſcunt. Solis, ^{Infolatio.} quem unicè amat, largior copia facienda est; niſi tamen æſtivis floribus vernet. Tunc enim vel tecto, vel inumbrante velo, vel subducto radiis loco servi-dior apricitas defendi debet: ne florea ſeges, verſicolori amoēnitati nata, vehementi ardore præuſta miſerè flavescat.

Granadillæ cultura.

C A P V T X V I.

Occidentalis Indiæ miraculum, occidentis Dei cruciatibus floridum, Granadilla noſtrorum olerum pingui glebæ ſic insuevit; ut inexpugnabili propagatione jam ubique luxuriet. Tres altè digitos toto corpore prostrata delitescere vult; quia ex omnibus geniculis geniculata radix emittit. Solis atque humoris appeten-tissima eſt. Felcius pangitur radix junior; quia vernal uberior. Quam latius proſerpere nolumus, in fictili ſerimus. Ne per imum foramen clandeſtinum exitum inveniat, neve per poſticum fugi-tiva ſubjectum ſe penetret in ſolum; obſitam teſtam ſuper laterculum ſtauimus: an captiva ſur-reptitiam libertatem attenget, identidem explora-mus:

mus: foras eminenteim, jamque deprehensam servili more demutilamus. Ne vasis angustiore ergastulo elisa spatium querat apertius; jam adultorem diffusoremque plures partimur in plantas, separatim ac dispersim inhumandas. Emicanti jam germini è cancellatis funiculis, vel arundineo virgeove textu scansilis ansa præbenda est. Nisi enim divini funeris efferendi pulchre ambitiosa hæc planta adminiculum habeat, quo in excelsum evadat; brevi parcoque germinatu velutipudibunda sterilescit, humique latè procumbere, longèque proserpere deginatur.

Gelsiminorum cultura.

C A P V T XVII.

Gelsiminū
agrestē.

Sua est & agresti candidi floris gelsimino digna patritiis cultoribus, digna cultricibus curis amoenitas, ipso, quamvis fero, tum virore tum odore amabilis, nec inutilis. Ut enim sileam topiarias hortorum scenas hoc sequaci lentoque frutice speciosè textiles; si quis præterea velit eximium voluptatis fructum è vulgari flore colligere, virgas recentes, læves, teretes, digitum crassas, & bene fibratas vere, sive etiam autumno siccilibus infodiat: duobus digitis, nec amplius, è terra emi-

eminere passus supra imam gemmam recidat: in silvulam prope bipalmem jam adultos ramulos circumtondeat: regerminantem luxuriem frequenti cæsura coërceat. Proveniet enim, ut pila tonsilis densissimam viriditatem ferè densioris floris odorato candore formosè conveftiens cum splendidas ædium, tum lautas conviviorum delicias exhilaret. Eadem planta pingui solo pabulanda est, ac liberaliter aquanda, affiduo etiam in sole habenda; ne in materiam frondemque penitus absumatur. Mediocre quærit apricationem silyarum gelsiminum flavum atque inodorum: reliquam culturam superiorem similem desiderat. Hispana seu Laletani gelsimini, quod à Catalonia vernaculum nomen obtinuit, nulla satio felicior, quam insitio. Silvestris igitur novellas, nitidas, minimè scabras nodosasve, mediocrem digitum crassas, & frequentibus fibris comosissimas plantas mediæ magnitudinis fictilibus de more committito. Et quanquam sunt, qui vix dum translatum silvestre gelsiminum inferant; tu tamen annuo spatio cautius alefcere & convalescere sinito; aut, si ibet, autumno transponito, ut semestri quiete fascis virium recipiat, atque infitione magistra celestius feritatem dediscat. Menſe Martio luna decadente inferito. Illud autem antiquissimum tibi sit, ut silvatici stylum quam proximè imum nodum superne præcidas. Ita enim insitus surculus faci-

Z lius

lius coalescit: quia omne virentis alimentum, quod quasi quædam anima per medullam trunci, veluti per fistulam, naturali spiritu trahitur in summum, in ipsa nodorum densitate diutius hærens atque consistens augescit, nec angusto meatu contineri facilis complures per oculos vehementissimas in materias exuberat. Quare uberiori succo proximum insitum citissime inolescere necesse est, si præsertim subinde coercita detergaque silvestrium germinum luxurie, in unum adoptivum surculum fertilis humor transcurrere atque confluere cogatur. Ubi quintam gemmam truserint germina, decacuminanda sunt, densiore ut ramulorum silvula, plus florum inducitur, fruticentur. Alternis minimum annis ineunte vere solidus cæspes debet eximi è testa, idemque ad binos digitos cultro circunsectus pinguiore humo adjecta suum in vas restitui. Quotannis primo itidem vere ipso tenus inscriptionis capite id fruticis angustè deputatur. Nam si virgæ sic præcidantur, ut unus alterve oculus relinquitur, rara paucis ex oculis flagella pullulabunt, maligno fœnore verratura. Sin autem caput insiti strictius attondeatur; germinatu densissimo utilius capillabitur, & perennabit. Non possum hinc eos in re florea satis callentes existimare putatores, qui fruticem altius vulnerare metuentes sic amputant, ut citra imam gemmam ramorum aliquid extare patientur; quod aliquandiu

dum

dum viret; nova in germina abitum alimen-
tum in utiliter avertit in se; ubi vero exaruit, vi-
ridissimam plantæ juventutem intermixto senio
inhonestat. Crebras idem frutex amat irrigatio-
nes. Orientem solem spectare mavult, quam oc-
cidentem: alioqui florum sterilis foliorum infelici
feracitate luxuriabit. Aestivis mensibus, ac Junio
potissimum Julioque non incommode inoculatur.
Atque hoc sane cultu fictilibus rite concreditur, &
curatur. Sed elegantiis multò virentia hortensium
parietum aulæa opere topiario prætexit, & nume-
rosis grandibusque floribus jucundiis distinguit.
Hunc in usum silvestris gessimini plenioris plantæ
humi panguntur, quæ spatiosa in area largioribus
fatiatæ alimentis insitivo è surculo productissimas
citant virgas, prædicto putationis tempore parciùs
amputandas, ut in propaginem submittantur.
Propagationum autem duo maximè genera sunt
in usu: unum, quo editæ à matre virgæ sulcis man-
dantur: alterum, quo mater ipsa prosternitur, at-
que in plures plantas per suas virgas dividitur. Sic
igitur à matre virgæ deprimuntur in terram. Ap-
petente vere secundum matrem scrobes fiunt: in
eosdem virgæ proximè maternum caudicem mo-
dicè contortæ, ut radices facilius citent, atque ar-
cuatim recurvatæ demittuntur: quaternis circiter
adobrutis gemmis sic retorquentur, & supra ter-
ram eriguntur, ut, cacuminibus defectis, una, aut

Z 2   ut

ut maximè altera gemma relinquatur. Ita recentes propagines quà radicis, quà telluris, geminarum nempe matrum ubere tutelaque pinguiter ac felicitate enutritæ ingens robur & vires capiunt: quin etiam inhumatæ renascuntur ex sese; quæque modò filiæ fuerant, fiunt repente matres. Circumdato anno actis jam radicibus à materna stirpe amputantur, &c., quò libuerit, differuntur, suis jam viribus parituræ. Hasce tamen flori ferendo minùs utiles experimur: tum quia parcè florent, tum quia ocyssimè evanescunt, utpote fibrarum penuria laborantes, gracilique corpore imbecillæ. Quare utilior est propagatio, qua (sicut in vite fieri consuevit) ipsa sternitur mater, ut propagata soboles uberiore alimento vegetior assurgat; cum scilicet juxta ipsum fruticem ita, ne radicem lædamus, curiosè sodimus: ita in excavatum sulcum leniter prostratam matrem supplantamus, ne radicem eandem abrumpamus: cum deinde ex eo sulco velut ramosas fossas deducimus, per quas, uti quæque virga postulaverit, nonnihil intorta propagetur; atque (ut paulò priùs docui) humo propagines, operimus, & ad unam alteramve extantem gemmam præcidimus. Ubi radicibus emissis virgæ comprehendent, transferuntur. Quanquam hæ quoque minùs fertiles vivacesque sunt, quam quæ silvatici gelissimi robustis radicibus adoptivæ inhærent. Sativa hæc peristromata orienti melius, quam meridianæ,

diano, vel occidenti soli advertuntur; ut primæ lucis flos matutino candore similes amico frutici flosculos appingat. Humor eidem irriguus ubertim affunditur: nives & gelidia cavitur. Quapropter hibernis mensibus in opertum obsita fictilia revocantur: plantæ verò subdiales canneis aut scirpeis tegetibus proteguntur. Par ejus cultio gel-^{Hispanum} simini, quod, ejusdem generis cum sit, duplice fo-^{multiplex} liorum texturæ densius floret. Quanquam propaga-
tione atque insitione sæpe tentatus omnem elu-
sit industriam, fortasse ut minore sui copia, quod rati-
lius, eò præclarius habeatur. Et hoc in fictilibus
cautiùs custoditur.. Alterum gelsimini genus, quod ^{Arabicum}
lato Medicæ mali folio, foliosoque miræ suavitatis
flore Alexandrinum, sive Arabicum appellatur,
præterquam quod solo latetatur itidem pingui, mul-
tum irriguo, aperto insolatoque; frigoris & caloris
adeo intolerans est, ut frequenter utroque per-
stum intereat. Quare in fictili obserdebet, ut ge-
lido anni tempore in opertis ac tepidis locis hiber-
net. Maturè, ubi priuulo rigore in algescit annus,
recipitur in locum coniectum eum quidem, non
tamen undique præclusum, sed patentem & utili-
ter perfabilem, velut in porticum per amplam,
quæ hibernum solem accipiat, & austrinis afflatibus
latè oscitet, impervia & impenetrabilis Aquiloni.
Diuturnum verò periculum docuit, in occlusa cella
repositum hunc fruticem foliorum defluvio non

Z 3 sine

sine noxa calvescere. Debet idem præterea cæteris gelatinis seriis vere jam adultiore in subdialem aream promoveri, atque, cum sitiet, ita rigari, ne folia madescant: quia solent irriguis guttis, quasi brumalibus pruinis, contacta dilabi. Per æstivos tamen fervores minuta aspergine, quam scopolæ irrorabunt, mitificè recreabuntur. Hoc isti etiam convenit frutici cum superiore, ut in silvaticum inferatur: veruntamen, ligno, folio, & flore cum valde discrepat, difficilius coalescit. Paucis culturam colligam universam. In ipsa scabritia duritiaque novo more delicatus frutex ipso, quo colitur, obsequio sæpe læditur, & blanditiis necatur. In eo putando discordes putatores & sententiis inter se, & ferro cum eodem digladiantur. Etenim verno (ut mos est) alii quotannis amputant in palum. Nimis crudelem alii omnium annorum trucidationem rati, leviore tonsura summa tantum cacumina distringunt. Alii, silvosa densitate interlucata, ramulos reliquos intactos relinquunt. Ab aliis denique duro tenus ramosa teneritas reciditur. In re adeo controversa & plena dissensionis meam equidem sic interpono sententiam. Nonnullam singuli, universam putationis disciplinam complectuntur omnes. Primo alteroque ab insitione anno insitum angustè, imoque tenus oculo deputabitur: sic enim ille fiet crassior, & plures ex se, vehementioresque ramos ejicit; qui, cum instar qua-

tuor

tuor digitorum erunt, Hispani more gelsimini nonnihil mutilabuntur, ut cum ipsis, tum maximè gemma crassescat. Tertius annus palmares virgas in arbusculæ speciem indulget. Ita quotannis paulatim excitatus frutex in trium circiter palmarum altitudinem latitudinemque arborescere permittetur: atque hanc in posterum staturam annua putatio tuebitur. Quare gracilioribus, deorsum spectantibus, distortis, aridis, & supervacuis ramulis decisis, pusillum arbusculæ lucum collubabit: vegetos, nitidos, procerosque relinquet, ubi prædictum excesserint modum, leviter attendens. Ita fruticis incolumitatem & pulchritudinem, sublata inutili sobole, consuletur, idoneique infisioni surculi comparabuntur. Ad extrellum stirpitus detrahetur, quæ solet ab ima stirpe identidem pululare, matrem prælibans, mitibusque ramis alimentum præripiens, silvatica progenies. Operiosorem postulat culturam rubrum Americæ gelsimum annum, quod barbaro vocabulo Quamoclitum appellant. Morosa nasci semina in aqua, & in sole ipsam tepefaciente habentur eatenac, quoad præmollita turgescant: aut singula, aut bina in singulis fictilibus pingui humo repletis duos altè digitos demerguntur: sol, & humor affatim indulgetur: ventus immodicus evitatur. De tempstivo satu dissentient sententiæ colonorum, aliis Junio mense, maturius aliis, aliis verò seriùs seren-

America-
num.

Z 4 dum

dum esse firmantibus. Ego satis habebo non ignobilis cultoris prosperum cultum proponere. Hic ergo Mayo aut Junio mense, lunaris curriculi quarta extremaque parte, bina seu terna semina conserit in fictilibus: quotidie meridiana irrigatione madefacit, & intra dies octo properato germinatu in lucem evocat. Ubi quatuor digitos à terra extiterint; unica in singulis testis relicta planta, reliquas cum adhærente solo in singula fictilia transducit, parique irrigat sedulitate. Sumit sibi deinde capaciora vasa, & aquâ replet: consitas in hæc testas undique potaturas immittit: humoris exhausti damnum crebro rependit infusū. At si exuperans æstus humum arefecerit, irrorato manibus imbre æstivus Aquarius humectat. Quoniam verò convolvulus hic ambitione reptitia summa rerum affectat: arundinibus cancellatim fictili circuntextis, intentisve funiculis dum cubitorum commodos illi gradus offert. Ramulos quoque succrescentes, si qui vaguli vacillent, arundineo septo, lineove adminiculo applicat implicatque: ubi tortili reptatu arundinum & funicularum fastigia superant, cacumina demutilat, ut majore conatu luxurientur in flosculos. Monet hic etiam, semina, ubi vix inaruerint, diligenter esse legenda: quia frequenter è folliculis dilapsa minutulis nigellisque corpusculis vestigatorem fallunt. Testatur denique, eadem, nisi largo humo-

re

re ac sole solicitentur, unum, alterum, tertium quoque annum sub terra silere, antequam progerinrent. Recens & rarum Romæ, phœnicio flore gelsimum Indicum, sive Canadianum, præter solum pingue, exhalato pinguedinis vapore bene maceratum, felici positu apricum, radicibus ramisque fundendis vacuum apertumque, desiderat etiam cancellatim scansile adminiculum, ut amœnissimam prætexat viriditatem; aut certè pedamentum procerum, contra imbreas pervicax, decoratum, & scobina exasperatum, ut articulatum radicosa fruticis brachia statumen adjunctum atq[ue]tissimè pertinacissimèque cōpleteantur, atque ambitioso reptatu in arboream altitudinem evadant. Debet autem à parietibus nonnihil distintri, ne floribus onusta pendula cacumine incurvantibus ventorum furiis allidantur. Hiberna frigora non ita multū reformidat. A primo vere in extremam usque æstatem rigari vult. Seminis, quod hoc primū anno apud nos protulit, adhuc intentata, satio est: necdum insitio cæsione ac vulnere peregrini fruticis cum vernaculo adoptiva fœdera sancivit. Una prospero usurpata periculo cultura ita singularem stirpem docet esse multiplicandam. Verno, priusquam oculi fruticis intumescent, trigemmis ramulus præcidatur: ejus caput cultro diffinditur, ac depangitur binis obrutis gemmis, ut tertius nodus extet. Sic ex facili

ca-

capit & germinat, humore præfertim adjutus,
& sole.

Rosarum cultura.

C A P V T XVIII.

ROsa, risus anni pulchrior, & princeps hor-
torum purpura, ut antiquitatem hilaravit
ornavitque, ita exercuit & pupugit cura
magis, quam aculeo. Sic igitur ipsam curavit & co-
Rosæ cultu-
ra vetera.
Plin. l. 18.
c. 26.
Colum. l. 11.
c. 2.
Pallad. Fe-
bru. tit. 21.
Varro de re
rust. l. 1.
c. 35.
Plin. l. 21.
c. 11.
Pallad. No-
vem. tit. 11.
Plin. l. 21.
c. 4.
Constant.
Pog. Agric.
l. 11. c. 19.
Theophrast.
de hist. plæt.
l. 2. c. 2.

luit antiquitas. Fidiculæ vesperi occidentis novis-
simis diebus, mensē scilicet Februario, ubicunque
patiebatur cœli ratio, terram ad rosæ satum bi-
palio vertebat. Hoc eodem tempore, sive inter
Virgiliarum occasum & brumam rosaria nova se-
mine aut virgultis conserebat, vel antiqua curabat:
farculis enim, aut dolabris circunfodiebat, univer-
samque ariditatem refecabat. Eadem à Favonio
fodiebat, iterumque solstitio. Sed locis calidis,
apricis, atque maritimis Novembri etiam mensē
roseta instituebat. Satio multiplex erat. Alii enim
semina ponebant, quæ seriūs eveniunt. Obid po-
tiùs caule conciso inserebant, & ocellis radicis, ut
arundines. Alii caules aut in propaginem depri-
mebant, aut radicitus recisos in virgulas palmares
intervallo cubitali adobruebant, & frequentibus
irrigationibus juvabant, factas deinde vivarices

trans-

transferebant. Ex horum numero Pangæi montis Plin. ibid. accolæ adeo translatione profecerunt, ut numerosis foliis pusillas rosas in amplissimas explicarint. Erat præterea, qui non absimili more ante calendas Martias, sive post Vergiliarum occasum rosam fruticibus, & surculis quaternum digitorum longitudine, aut etiam ampliore pedalia per intervalla disponeret: omnibus annis per idem tempus circunfoderet & recideret, ut quam diutissime conservaret. Neque verò exputabant solum, verum adurebant etiam nonnulli: quia succi copia in foliorum ramorumque silvosam atque inanem luxuriam nimia fundebatur, nisi ferro atque igne in brevissimi ramuli utiles angustias coercita, spatioque exitu prohibita & repercussa, diuturniore mora satis concoqui & perfici cogeretur, ut ample foliosos erumpere posset in flores. Fossio altior quam frugum erat, levior quam vitium. Pangebatur nec pinguibus, nec argillosis, nec riguis locis, sed raris, & præcipue ruderatis. Quanquam, ut assidue vernaret, singulis mensibus serebatur, atque stercorabatur. Ad hæc ponebatur calido, prono ad meridiem, & sicco loco, magno naturæ documento, tum quod Carthagine Hispaniæ hic me tota præcox purpurat: tum quod arida & siticulosa Cyrene odoratissimos flores, nebulosa & roscida Ægyptus procreat inolentes. Jam verò florum callida ita posteritas rosas colit. In solo

Colum. I. De
Arbor. cap.
30.
Plin. ibid.

Theophrast.
De hist.
plant. l. 6.
c. 6.
De caus.
plant. lib. 3.
c. 24.
Plin. ibid.

Constant.
Pog. ibid.

Plin. ibid.
c. 47. cap. 11.

Cultura
recent.

quolibet feliciter, at felicius in præpingui & ad so-
lem reclivi, palmari altitudine tria cubita aliam ab
alia depangit, per autumnum effæto senio reciso
stercorat: arundineis parietibus, cancellata structu-
ra excitatis, applicitas implicitasque adminiculat
ac nodat: capita quoque deorsum versus curvata
substringit; quia ipso flexu retardatus, qui fruti-
cem permeat alitque, terrenus humor adeo coqui-
tur ac digeritur, ut numero & conspicuo flore
tandem exuberet. Italicam superiori persimilem,
nobiliorem tamen, ac diligentius colendam semper
virentem, perpetuam, sive omnium mensium ro-
san appellant: quod ea sapientius amputata primum
fasciculi aspectu confertissimos calyces simul pro-
mit, quos deinde paulatim atque per partes ad alte-
ram usque putationem floreum recludit in partum;
ut ipsos singulis mensibus una cum floribus in-
ducere videatur. Isto autem densiore calycum nu-
mero, florumque prope continuato vere maxime
distat hæc à superiore, quæ minus dives floridæ
purpuræ rariores aperit virides alabastræ. Ut
igitur omnibus, aut certè plerisque mensibus per-
petua vernet, sèpè intra annum, ac bis minimum
deputanda est. Exitu Octobris superficies omnis
solo tenus angusta putatione succiditur, ut è duro
repullulet: ita enim citati calyces numerosiores
florea fertilitate perhiemant. Mense iterum Mar-
tio exputatur, uno aut altero ramulis articulo reli-

cto.

Rosa Itali-
ca flore
pleno per-
petua.

to. Verum, ut serotini calyces totaestate vernaturi subnascantur, tempestivi, dum connivent, verno tempore detrahuntur. In altiore solo de-
pactam putator minus compescet, quippe plus hu-
moris trahentem, quamquam quae in fictili posita sit.
Putationi dies aptissima censetur, quam triduo qua-
riduove plenam lunam praecedit. Quindecim
spatio dierum ante ipsam putationem aqua non
ministrabitur. Ubi jam siti nimia laborare plan-
tam animadverteris, prius circunfodies, vetustaque
terræ subductæ vice vel hominum attonso ca-
pillo, vel equino fimo jam putri latificabis, bo-
no solo consistæ ipsæ testæ superinducto: tum cre-
bris eandem irrigationibus refocillabis, salubri
apricatione refovebis, à frigoris inclemencia tecto
epidove loco tutaberis. Eadem ferè cultura con-
venit iis rosis, quas pulvinis hortensibus commis-
sis. Sed, quoniam illæ ad incommoda temporum
declinanda citra noxam transmoveri nequeunt,
averso à Septentrionibus loco depangi debent;
cum hieme progerminaverint, impositis tege-
culis à nocturni frigoris injuria protegi; &
isdem remotis diurnæ apricitatis beneficio fo-
veri. Quanquam optimus magister usus jam do-
cuit, id genus frutices, præsertim robustiores,
citra frequentem putationem intonsos plera-
que anni parte vernare; dum tamen & pinguis ter-
ræ pabulum, & irriguæ aquæ poculum frequen-
ter

ter & affatim administretur. Ut autem dapsilem
florum proventum habeas, ipsa fruticum brachia
(quemadmodum in proximè superiore rosa monu-
mus) præcipitabis. Cæterùm eosdem frutices mul-
tiplicare promptissimum est, si de more propaga-
tur in sulcos: si autumnali putatione rese&virga
modico inclinatu statuantur, ac strictim attonsa
duos de terra digitos extent: hac enim ratione ra-
dices & germina vehementius impellent. Satione

Centifolia
Batava. huic tempestivus October aut November est. Bata-

væ centifoliæ robustum solum, frigidus modicèque
apricus locus destinatur. Virgarum aritudinem &
senium tantummodo exputare convenit: quia ra-

Centifolia
inodora. ros in ramulos hæc planta dispergitur. Pullulan-
ab imo stirpes oboles fibris nonnullis capillata dif-
fertur. Parem cultum depositum nomine speciose

Variegata. par, flore minus amœno dispar centifolia inodo-

ra. Vario rubore maculosa, odore ac magnitu-
dine vernaculæ subrubenti persimilis, ligno du-
rior, ramis fruticosior, florum mediocriter fera-
quærit aperta, aprica, & rigua: solo gaudet ro-
busto. Flos adeo mollis est ac delicatus, ut nebu-
las reformidet. Putationis vice summa ramorum
teneritudo decacuminatur. Fœcundissima radix
latè spargendam fruticat in familiam. Damasce-
na jucundi spiritus rosa, modò aureis crocis odora-
tior, modò argento tantum foliosiore minus odo-
ra, humore, sole, liberoque latatur cœlo. Frigo-

Damasce-
na. ribus

ribus non affligitur: imò etiam toto ferme anno germinat ac vernal. Vetustiorum virgarum, quas ætate duratas ægrè transcurrit humidum alimentum, angustum trunko tenuis cæsionem per divortium veris atque hiemis amat; ut novella virgea Silva integro, ac nusquam intercepto satiata succo lætiorem se vegetioremque profundat: atque ipsa maternitraci revirescens & juvenescens anilitas florida fœcunditate luxuriet. Junioribus verò caulibus idem frutex unam vel alteram gemmam relictam vult: quòd illorum teneritas ubertim tractum facilè admittit, atque æqua portione dispensat humorem: & paucos in exitus compulsa germinandi facultas vehementior assurgit, silve-
ritque diffusior. Rosa hæc surculo, & viviradice frigido in solo posita feliciter celeriterque capit & prospicit. Obsoleto colore alba rosa, operi topiario dentata & flexibili viriditate perutilis, validum solum, liberum solem, & uberem aquam expetit. Putationem recusat, præterquam si quis senio defectus ramus exaruerit. Vegetas, hortorumque textili ornamento commodas, recentes virgas antiquioribus, prout res feret, adjungi adnectique postulat. Uberrime succrescentibus ab imo virgeis nepotibus genus amplificat. Lutea rosa, quæ foliorum denissima flavet coma, frigore delectatur. Idcirco felicior in Tusculano, quam in Romano, provenit solo. Illic enim plerunque foliosior flos ma-

*Albicans
flore pleno.*

*Lutea ma-
xima.*

ture-

ture seit ac dehiscit : h̄ic inani florū spe s̄æpe tur-
gidi alabastrī sensim corrugati languent. Robu-
stum solum, vacuumque ramulorum libertati cœ-
lum appetit. Quare arundineis cancellis implica-
ri alligarique formidat. Tonsuram odit, quia
summatim floret. Inutiles tamen, malè nati,
aridique ramuli utiliter interputantur. Florum
plerosque deturbare ante maturitatem expedit, ut
reliqui suis absoluti numeris eleganter vernalent.
Quæ pullulat ab radice densior virgea siboles, pri-
mo vere avellitur, ac transponitur.

*Cinnamo-
mina flore
pleno.*

Cinnamomi-
nam educat humus valida, irrigua, non admo-
dum soli ostenta luteæ rosæ communis parca pu-
tatio conservat: propagat etiam revulsus à mater-

*Rubra flore
pleno.*

na stirpe pullus nonnihil fibratus. Inter purpu-
reas princeps habetur, quæ quamvis leviter odo-
rata plurimis tamen foliorum versibus ornatissi-
ma, impulsaque altero flore è medio sinu, velut
apice regio insignis, superbit. Quanquam deco-
ra hæc non semper illam crista honestat: sive quòd
solito foliosior prior flos genitalem succum absum-
psit: sive quòd eundem florē nimius imber, &
nebula corruptit; aut nativus, & familiaris vermis
exedit. Luteæ rosæ debita huic etiam cultura de-
betur. Ita in vario rosarum genere variat horten-
sis disciplina.

*Arbores-
centia.*

Nostratisbus autem rosis reliquis
præcepta generatim tradita satis consulent. Illud
habeo extremo subjiciendum loco, sic esse rosei

fruti-

fructibus, quem volumus arborescere, incrementa formanda; ut, imis mediisque nepotibus saepius detractis, succus omnis partim implendæ caudicis crassitudini serviat, partim ad summa germina evocetur, quæ putatoris artificio in ramulorum speciem fingenda sunt.

*Floridarum stirpium arborecentium
cultura.*

C A P V T X I X.

VNIS ferè florum deliciis inclytæ arboreæ stirpes, quarum paucissimas adhuc Romani educant horti, peculiari diversaque cultura vix indigent. Olitorium enim solum, uliginosum, & apricum vel omnibus, vel plerisque prodest. Peregrinæ atque hospites eo cœli terræque positu excipiendæ sunt, quilocum natalis ingenio respondeat. Earum verò hereditariæ posteritati continuandæ latèque spargendæ consulit seminatio, insitio, propagatio, talearum positio, fibratæ sobolis translatio. Supereft jam, ut publicæ privata præcipuarum cultura subjungatur. Arbor Persica folioso roseo flore rosarum æmula à vulgari cultu pomiferæ non abhorret: bono in olerum folo, humecto, apricoque proficit: insitione sobolescit, quæ crescente lunafieri debet; quia flos for-

Arbor Per-
sica flore
multiplici.

A a mō-

mosior, non fructus uberior exigitur. Februario mense arida senectute recisa, novo cum anno ju-

Cerasus flore multipli. venescit. Eadem alit cultura Cerasum, pleno in flore impolluti candoris, alioqui rari, feracem.

Genista flore albo. Et hæc rectè inseritur in alias Cerasos, cum genus, tum decus propagatura. Candida Genista pangitur in olitorio solo non ita pingui, moderato soli objicitur, astivis irrigationibus confovetur, semi-ne seritur; quod, cum prædurum sit & natu morosum, præmollita vel tenuata cute (sicut edocui) urgetur ad germen. Latifoliam flore multiplici

Myrtus latifolia flore multiplici. Myrtum non humo pingui duntaxat, verùm etiam sole multo, humoreque nutrimus: parte aliqua exarescentem interputamus: in eam, quam volumus, formam artifici tonsura componimus: depacta fibrata sobole ampliamus. Indica sive

Laurus Indica. Americana Laurus libenter in terra pingui rigu- que hospitatur: solem ab eadem expeti, calidissima docet patria; & sanè in solis regno nata, non minùs quàm nostra laurus, Apollinea est. Angustè, ipso- que tenus truncu inutilium ramorum amputatio- nem timet: quia paulatim patescens à contiguo vulnere ad medullam intimam foramen aditum ad

Oleaster exoticus. noxam & necem aperit. Baccarum satu, sobo- lisque translatione dispergitur. Exoticum Oleastrum optimè recipiunt loca pinguis, uliginosa, & aprica: more salicis rami panguntur, & pullulans ab radice soboles radicosa differtur. Sambucum ro-

Sambucus rosea. seam

seam caulinis vel in propagines depresso, vel seorsum depaetis facilè capientem humido solo, & parum aprico excipies: si lubeat, in arbusculam leviter attondebis. Potes non dispari cultu nutrire geminas vulgatissimi nominis notissimæque formæ Syringas, alteram candidis breviq; serie spicatis, alteram cæruleis & longiore panicula racematis floribus visendam. Malus Punica silvestris bono, irriguo, & aprico solo, grato videlicet blandimento, ad uberrimum florum fœnus mansuescit: insitis surculis, defixisque ramis, quibus pars aliqua materni corporis hæreat, coalescit: plantis quoque conseritur de matrum radice divulsa: inchoante vere inutile senium interputata deponet. Rhus peregrina, sive Sumachus Indorum optimum solum, tempestivam irrigationem, assiduamque aplicationem diligit: putationem recusat: Italicam hiemem non reformidat: adnata sobole fese dispersit. Indicam Acaciam externis hortis assuefaciunt pinguis humus, humor, & sol: frigoris metuentem Aquiloni subducta loci positio præmunit: tempestiva quoque putatio sparsim arecentem senescentemque salubriter vulnerat, & renovellat; vel nimia frutione silvescentem compescit, & si lubeat, in arbusculæ staturam extollit: semina verò, quamvis durissima, prædicto more præmedicata, vel è siliquis nondum plane nigrantibus ante maturitatem lecta deficientem rarioremque

*Syrinx alba
& cærulea.*

*Rhus pere-
grina.*

Acacia.

A a 2 refi.

Molle.
Theſaur.
Rer. medic.
nora Hisp.
l. 3. c. 15.

reficiunt atque multiplicant. Molle, arbor Indorum, quam nostris libuit Lentiscum Peruanam, sive angusti folii Terebinthum appellare, amat calidum cœli statum, bonamque humum, singulis alternisve annis sufficiendam: aridis reſectis ramis interpurgari vult: propagari debet, pullis, qui nascuntur ab arbore, de more in terram depresso, ac triennio post è matre decisis, quia lentas illi radices mittunt: si qua parenti adnascitur, utilius planta transfertur: tenera & adolescens viriditas rigationibus adjuvatur.

Aquaticorum florum cultura.

C A P V T X X .

Floridæ aquarum plantæ, veluti natantes hortorum Nymphæ; dilectis in undis demersæ memoriam prope suffugerant. Sed age jam adhuc in tempore memores à terrestri cultu ad aquaticum transeamus: ut hoc etiam hortorum cultores gloriari possint, sese amphibios esse, felicique labore a se aquas conseri. Nymphæ, non solùm forma, verum etiam nomine inter flores Nympha, gemina est. Altera Heraclion dicitur, quia Nympham erga Herculem zelotypiæ fabulosus ardor in frigidam aquarum herbam deformavit, radice nigra, scabra, & clavam referente, unde Rhopalon aliqui vocant; foliis ferme orbiculatis, lăvibus, herbaceis in aqua sum-

Nymphæ
duplex,
Alba.
Plin. l. 25.
l. 7.

summa natantibus; flore candido, compluribus foliolis oblongis & acuminatis compactili, mediis laciniis flavente, per Majum Juniumque mensem vernante; cum defloruit, capite papaveris, in quo semen pullum, splendens & milio majus. Altera ^{Lutea.} Io. Ruell. de
Nat. Stirp.
l.2. c.67. dice alba, folio oblongo, flore luteo, capitato & rosam æquante, semine superioris instar subnigro splendidoque, sed paulò majore, quia Peneo innascitur in Thessalia, Thessala nuncupatur. Utraque verò conseritur in fictilibus ternos minimum palmos altis, fundo minimè pertuso aquam non transmittentibus. In binos palmos humus pinguissima, penitusque putris substernitur: ibi radix bellè collocatur: deinde trium altitudine digitorum similis humus adjicitur: aqua demum superfunditur ita, ut oras vasis exæquet; cumque illa subsederit, subinde recens infunditur. Resecandæ transponendæque, cum opus est, radici, necnon demutandæ terræ Autumnus tempestivus est. Palustrem Caltham flore pleno luteo, in semen non exeunte; caule inani, palmari, obliquo, in alas diviso; folio ferè Nymphææ, rugosiore, rotundo, succido, venoso, leviter ferrato; radix multis candidisque capillamentis fibrata, cultus educat non absimilis. Requiritur enim vas humoris continendo non pertusum in imo, & summæ maceratæque pinguedinis solum. Hoc tamen reliqua cultura distat, quod in digitum radix deponitur, quod aqua

A a 3   *super-

Caltha pa-
lustris flore
multiplici.

supernatare non debet, cum insuccatam limosamque esse humum satis sit. Licet autem haec planta hiemem non reformidet, à gelido tamen Septentrionis afflatu eam avertere præstiterit. Vere floret, interdum etiam autumno. Ut autem senescentibus novos flores continues, plura de illis vasa conseres: cum unum aliquod prope jam flores amisit, humi acclinatum siccari ac sitire patieris: deinde aridam superficiem attondebis, terræ præpinguis exiguum adjicies, & aquam superfundes: ea industria flores alieno tempore evocabit, atque ita per vices vasa vere perpetuo lutei floris aurelcent. Cum radicem voles eximere, sobolemque transferre; tum vere, tum autumno id facies. Communis est cum Calthæ superioris cultura cultio Trifolii palustris, geniculata radice latè proserpentis; terna folia, ovata, glabella, & carnosa singulis in pediculis surrigrantis; flosculos hyacinthi effigie albos, densis albidisque staminibus instar Capparis capillatos, à medio ferè bipalmi caule sursum versus palmari spica extollentis; folliculos denique parvos & rotundo rufo, miliique persimili semine impletis. Sicui præterea suppetat in hortis commodi fontis, aut lacusculi, aut piscinæ oportunitas; is melius poterit in imo ejusdem labro, prædicta terra constricto, & has, & alias aquaticas florum feraces plantas eadem ratione conserere, hoc est, in aquis hortos instituere.

*Trifolium
palustre.*

Indicæ

Indicæ stirpes in hortis Barberiniis.

CAPUT XXXI.

Castio
Chron
Marci
L. 4. c.
Lipf.
Magn
Rem.
c. 5.
India
berini
hortis
butar

India quoque ut opum, sic florum prædives ex politissimos Barberinos hortos singularium admirabili munere plantarum exornavit ; ut illi suo similes Principi longè inter cæteros eminenterent, ut Romanarum deliciis Apum India Romæ vernaret, utque Numæ Capitolium vetus in Quirinali, postquam in dominatricis familiæ viridarium refloruit , amoenitatis Indicæ tributariis floribus coronaretur. Ea igitur ornatu barbara , ingenio amœna , manu Pallas , vultu Venus , quam strenue pugnaci arcu , tam formosè feroci supercilie sagittifera , ut apposito regnantes Apes dono cultuque demereatur , florum semina quæstissima defert ad hirtus. Inde Neptunum per liquida regna natante curru non ita procul aurigantem brevi sermone compellat. O fluctuantis imperii tranquille moderator , qui per infidas & naufragas vias tenui ligno linoque orbem terrarum ultro citroque portas : denique disternatas immenso elemento gentes , ventis licet reclamantibus , undis licet oblucentibus , mutuo commercio misces , atque unum alteri mundum admoveas , age , Apibus mellea suavitate amabiliter dominantibus remotissimæ Indiæ gratum obsequium siste. Quid autem mellificas Apes oblectet magis , quam florei delectus amœnitas ?

A a 4 Has

Has ego lectissimas Indici veris primitias præmitto , frequenti posthaç florum munere semper vernantem erga Barberinas Apes benevolentiam testatura. Breviter ad hæc & alacriter felicis itineris hilaratus nuntio Neptunus : Adsum undarum Rex, velociore nunquam impetu liquidam imminutatem emensurus , ipsisque regnis potiori Barberinæ majestati famulaturus. Exinde florum geniales merces transvecturum currum margaritiferi tractus candidis divitiis in obsequiosa ornamenta congestis digestisque marinæ Nymphæ artificiosè opulentant: utque longinquæ docet navigatio quām prosperam Cynosuram spectet, in summo curru præfixum eminet gemmeum è Barberinis Apibus publicæ utilitati laborantibus trigonum vice sideris insigne. Jam soluturo Neptuno intus forisque pretiosum munus porrigit India , fabrefactam scilicet auream pyxidem , inclusis rarissimorum florum seminibus, quām includente metallo, nobiliorrem, paucis hisce multæ observantiaæ notis inscriptam , *Regnaticibus Apibus floreum Indie tributum.* Curru sublimem maris Dynastam abeuntem comitantur agili natatu ludibundi Tritones, tenero cantu flexanimæ Sirenes. Subridet æquati æquoris tranquillitas : superfulget sinceri cœli serenitas ; unusque Zephyrus circumvolans, cætero latente ac silente rauco ventorum agmine, illud blandè insibilat , *Ifelix.*

Ita

Aa5

Ita præviæ Indicæ stirpes Barberinos ad hortos feliciter appulsæ sunt; atq; inter mellitas advolantium Apum blanditias felicius hospitantur, totas floridæ Indiæ silvulas felicitatis illecebra mox evocaturæ. Longissimè remotis, necdum à patrio solo digressis præire coeperunt exemplo proxima ejusdem Indiæ plantaria, quæ non ita pridem Romanos ad cultores diverterunt: cum certatim cupidéque ad Hyblam properent Barberinam. Et adhuc sane prope rarunt è narcissis qui florem amplissimum lilia- ceum rubente saturat croco, qui lilio itidem similis primitivum candorem levi paulatim rubore confundit, quique puniceis foliis densissimam staminum cæsariem cordnat. Neque narcissis legnior vennit, ut formæ, sic officii æmulator, hyacinthus, cui candor atque odor famam, tuberosa radix nomen dedit. Crassis quoque raptabunda geniculis Indica Juca lente festinavit. Canadiana pariter insolitæ magnitudinis fraga adrepere. Tenuissimis leviter nimis fibris Americanum Trachelium facile solutis retinaculis accurrit; Dominoque concolor Purpурato, flos Barberinus, & planta Cardinalis evasit. Ipsæ altius ac pertinaciùs humi hærentes plantæ, revulsis prælongis radicum digitis, adfuerunt, Indicum scilicet flore phœnico Gelsiminum, Grana- dilla, Vitis Canadana, Indica Laurus, Oleaster exoticus, Arbor vitæ, Acacia, Sinensis Rosa. Indica præterea peramplo folio, eleganti flore, fru- & tuque prædulci Musa, quam Plinii Palam esse,

*Narcissus
Indicus è
rubro cro-
ceus flore
liliaceo.*

*Narcissus
Indicus lili-
aceus' flore
purpura-
scente.*

*Narcissus
Indicus flo-
re puniceo.
Hyacinthus
Indicus tu-
berosa radi-
ce.*

*Juca Indica.
Fraga Ca-
nadana.*

*Trachelium
Americanum.
Gelsimi-
num Indi-
cum maxi-
mum flore
phœnico.*

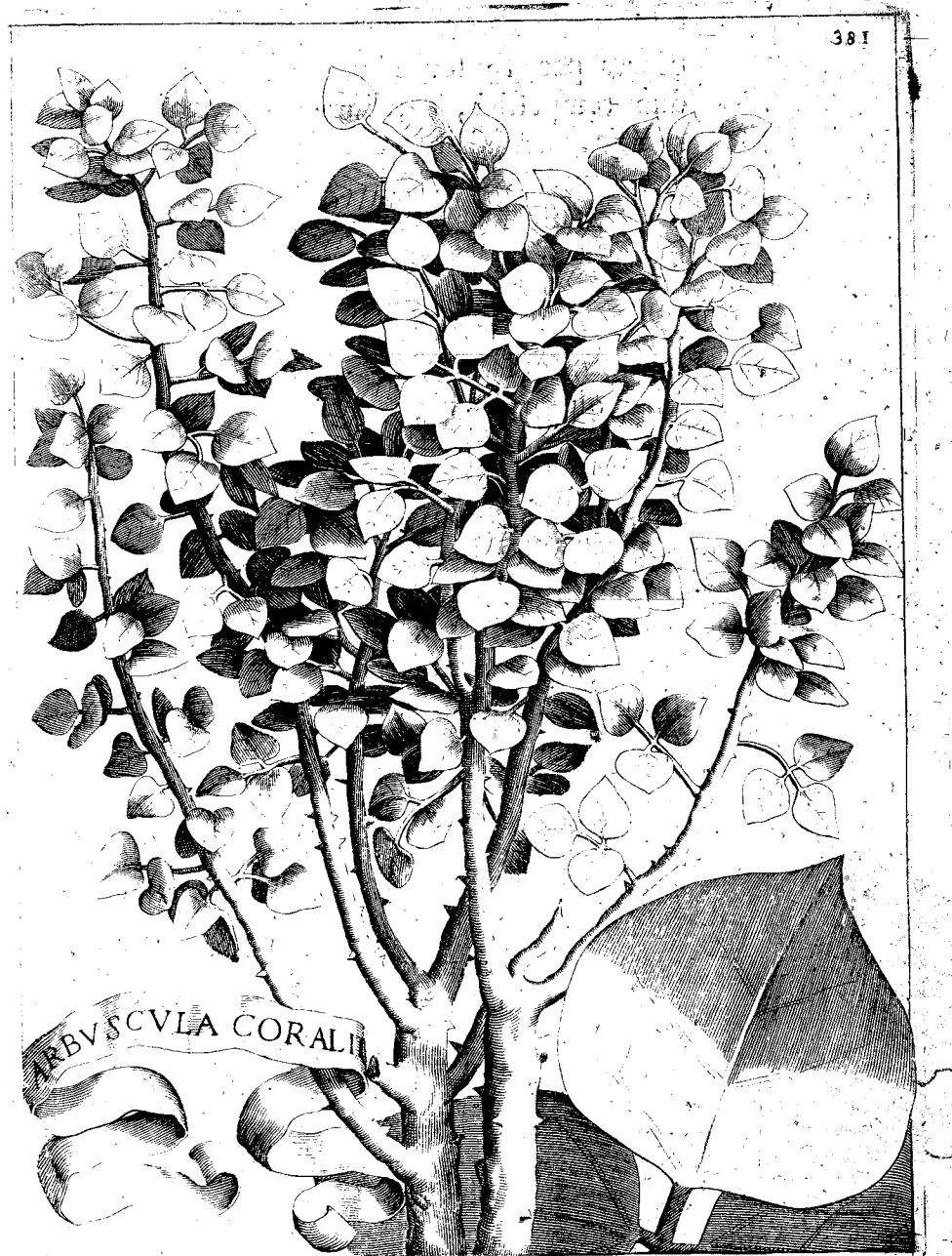
*Granadilla.
Vitis Cana-
dana.
Laurus In-
dica.
Oleaster
exoticus.
Arbor vitæ.
Acacia.
Rosa Si-
nensis.
Musa.*

*Nat. hisp.
122. c. 6.*

Pa-

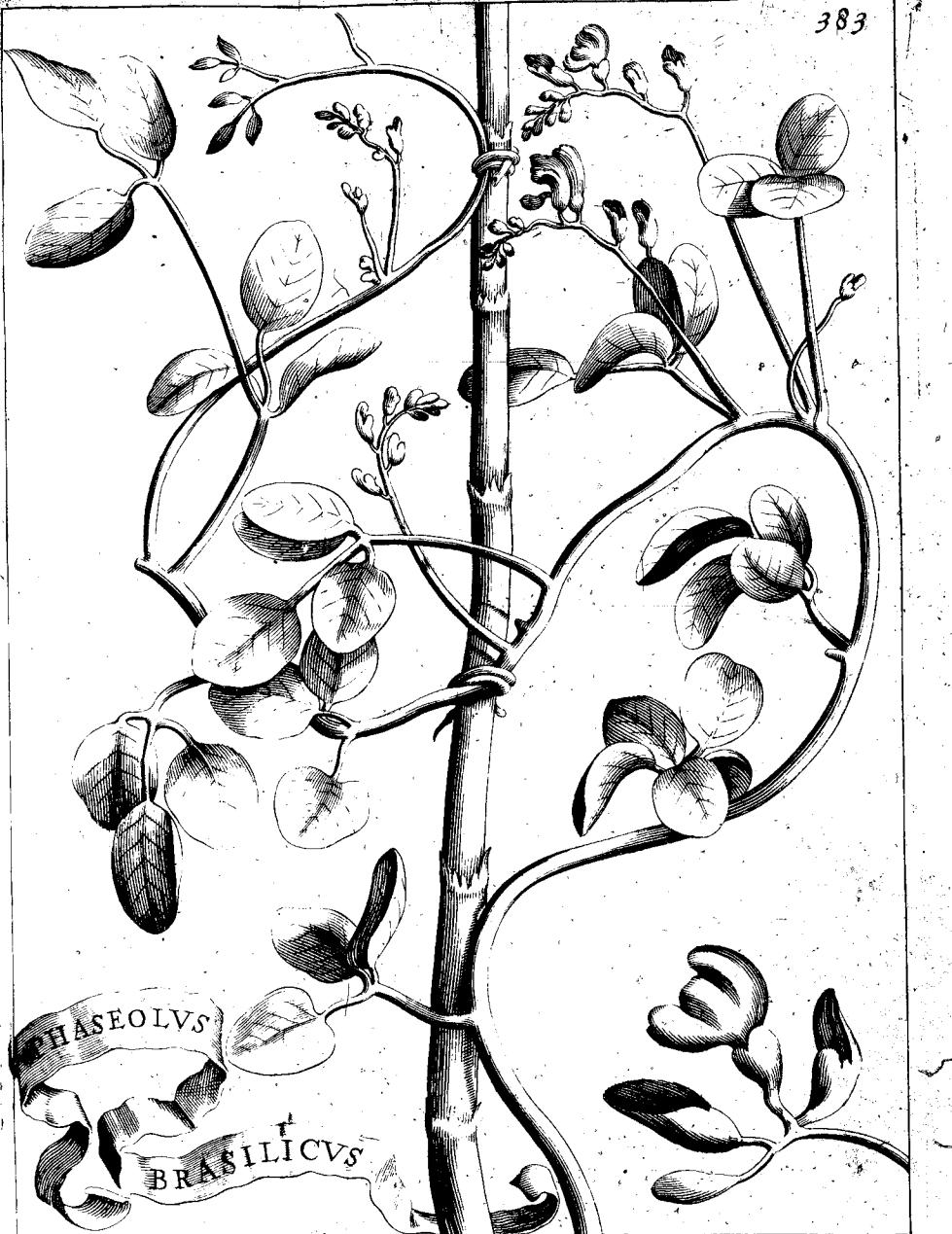
Garzias ab
 Horto Plant.
 Hisl. z. c.
 10. apud
 Clus. in exor.
Papyrus. Palan appellatio Malabarica prope eadem persua-
 det, quo congruentius in Parnasso vernaret, quam
 ubi, Musarum volucres, Apes sibi nidificant,
 Musis mellificant? Addidit se stirpibus Indicis
 Aegyptia Papyrus, victuro in chartis Principi de-
 cora planta. Verum haec stirpes rarum, illae de-
 cus afferunt singulare, quibus unos India Baberi-
 nos hortos herbarum scientissimi Tobiæ Aldini
 manu conserit & condecorat. Prior Americana
 Corallii arbor bono minutoque in solo intra te-
 rram intervallo patulos dissipatur in ramos. Cor-
 tex per adolescentiam levior viret: insenecta ru-
 gosiior fulcnei facie pallet. Raris idem, brevibus,
 pallidis, hamatisque sentibus armatur. Folia, ut
 in silvestri Siliqua, nullis incisuris interrupto, sed
 æquabili & prope rotundo ambitu circinata levi-
 ter fastigantur: ipsius etiam hederæ rotundita-
 tem, amplitudinem, crassamentum, duritiamque
 referunt. Singulos hinc & illinc porrectos nervos
 brevi pediculo nixa in triangulum terna sempiter-
 no conveстиunt; ac temperato lætoque virore spem
 colorant coralini ruboris in floribus legendi, non
 inter naufragia expiscandi.

Flo-

Flores per arbusculæ immaturitatem Romæ nondum tempestivi, coralium æmulaturi, pulcherimique nominis fœnus maternæ stirpi repensuri expectantur. Deflorescens deinde arbor in colores floribus phaseolos creditur siliquatura. Hæc interim peregrinorum ritu pomorum, quæ ab acore nominantur, satis irrigata, largiter insolata, in primis autem inimico frigori subducta pulchrè valet & convalescit. *Brasilicus.* *Phaseolus* è subnigro semine, lupinum æquante, atque umbilicum leviter lunante, propter coctilem laterculum in bonam succretamque eorundem acidorum fructuum terram depositam feliciter extitit, ut intra annum quindenos in palmos adoleverit. Simplici, tenui, caduco, & vitagineo assurgit caule, instar vitium statuminando. Dextro lævoque latere alternantibus è gemmis, quadruplici digito intervallatis quaternum itidem digitorum ramuli erumpunt, mali Cydonii latiore folio triplici aut quadruplici semper virentes; indidemque virgulæ, duplo longiores porriguntur, primum flore fabaceo quâ candido, quâ subrubicundo, siliqua deinde (quanquam hæc nondum evenit) fastigiatæ. Indicum hoc legumen à frigore tuta & aprica positione, aquæ præterea tempestiva ministratione in extero solo libenter didicit hospitari.

Se-

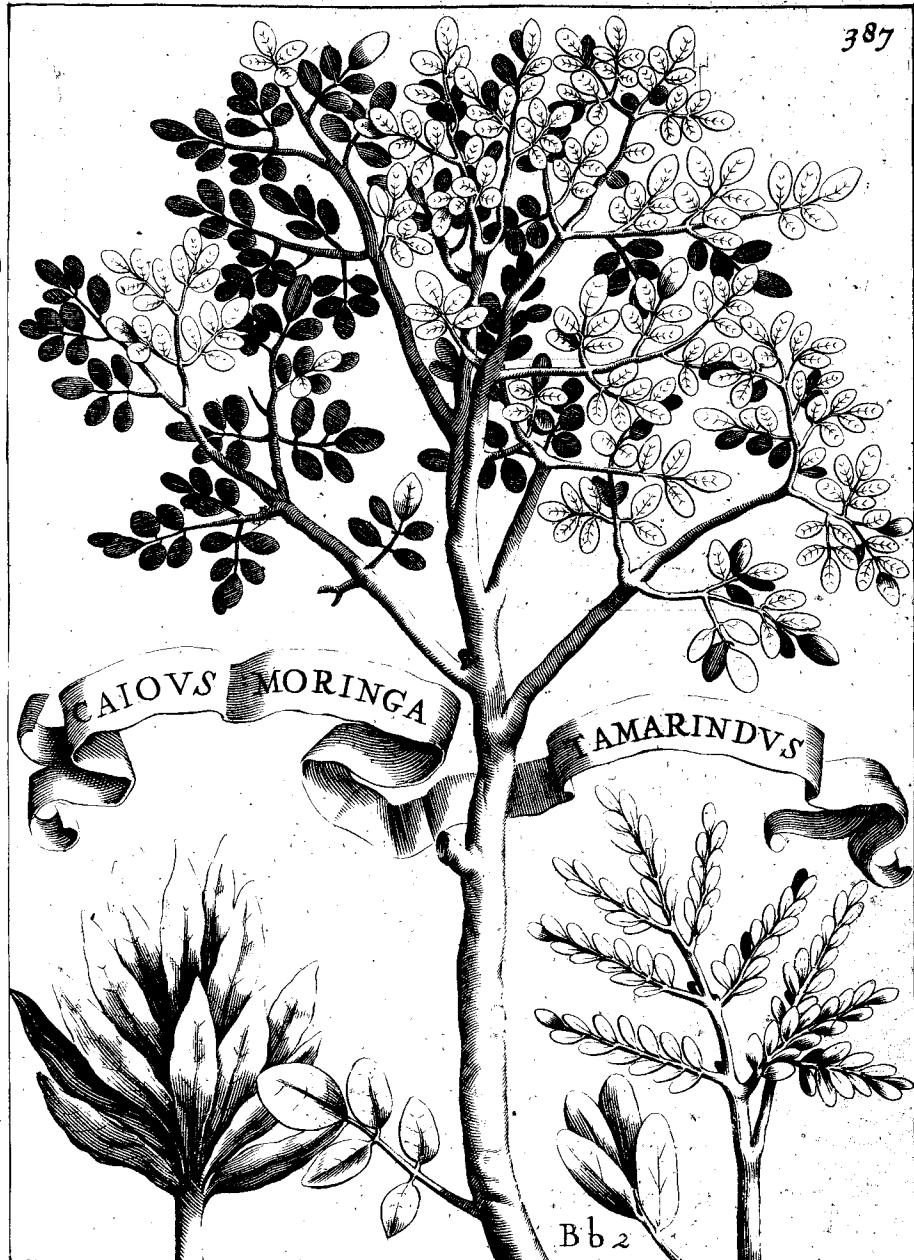

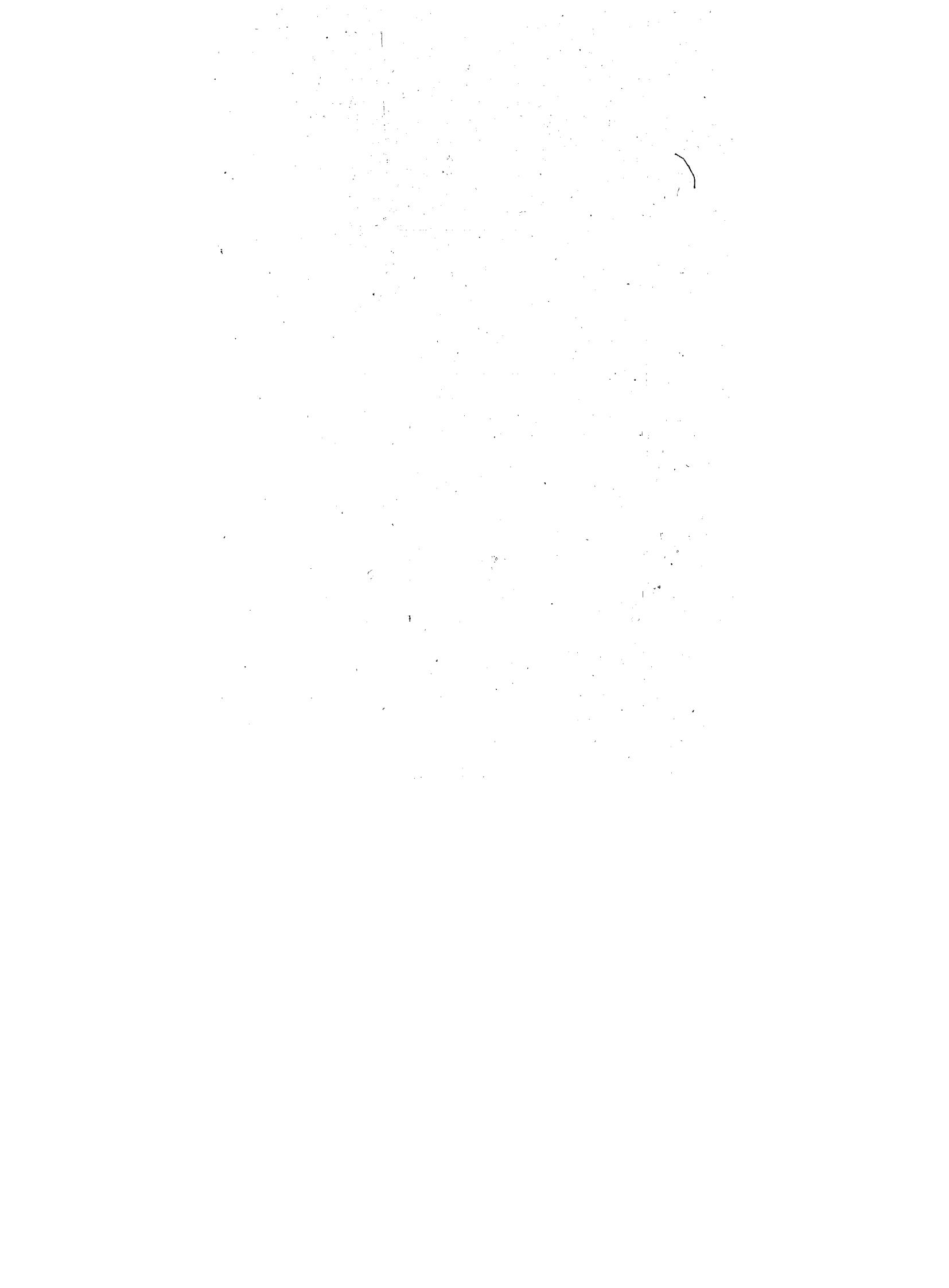
Præsentissimis par antidotis, Malabarica Moringa, Moringa.
Christoph. à
Costa l. A.
rone. c. 35.
Apud Clus.
in ext. semine consita Erui simillimo, eodemque cultu educata, infæstili vegeta, laxiore loco vegetior, jucundissimi floris vice hilarem explicat viriditatem. Caule ramisque nodosa simul, & fragilis ad Lentisci naturalem staturam incremento jam cubitali contendere videtur. Minutis & lentiscinis foliis raram sterilemque adhuc, dum ista scribimus, obtendit umbram, quippe fructus pedalis & octogoni, crassitudine raphanum æquantis, nondum ferrax. Caju quoque sive Cajous, ac Tamarindus Cajus sive
Cajous.
Id. c. 24. a.
pud eund.
Garz. ab
Hor. Arom.
hifl. l. i. c.
30. apud
eund. primulo germine præmisserunt exiguum sui tenurumque rudimentum. Illius arbor malum Punicam, hujus Fraxinum aut Juglandem apud nos etiam æquatura creditur. Cajoi nucem leporini renis figura, & colore cinereo in rubrum inclinante, vas exceptit, humus bona nutritivit. Mense Martio posita exitit Majo: Septembri quatuor digitos eminebat. Lauri regiæ folio minutiore viret: viget autem apricatione assidua, irrigatione sedula, cautaque frigore declinatione. Florem candore formaque mali Medicæ flori consimilem, foliosorem tamen, nec ita odoratum; itidemque fructum grandiori malo æqualem, flavum rufumve, bene olentem, spongiosum, succi plenum, cum astrictione subdulcem, è prominula nuce, suo scilicet ex ubere, alimentum incrementumque fugentem, accuratissima educatio pollicetur. Tamarindi Tamarindus.

B b ar-

arborem è semine, lupini ferè gemello, sed fusco, cura prope par, & cultura in duos jam extulit palmos, rufa & ramulosa virga surgentem, ramulis utrinque alterna serie digestis, & minutim foliosis; foliolis, veluti pinnulis, in alas è regione geminatis, diluto colore virentibus, acidulo sapore jucundis, & acrem herbaceum intinctum concinnantibus, sub noctem velut in somnum conniventibus, bene mane velut ad vigiliam grato spectaculo fese pandentibus. Nec vana præterea spes est, alibi nesciam hospitari plantam in Apum ac mellis amœnissima Regia flores citaturam, qui candido colore, suavique spiritu cum ipsis Medicæ malis floribus certent, octo foliorum majore numero viatores: medicatissimum quoque fructum additram, qui Græcæ Siliquæ more proveniat.

Fla-

Flavum Gelsimum, Sinensis Orientis, sive (ut
alii malunt) Indici Occidentis delicium, ac nostra-
tis orbis miraculum, nullo melius in theatro, quam
Barberinis in hortis suspiceretur, quibus Urbanus
Sol, Vaticano tum rubore tum candore nitidissi-
mus, nempe Alius & idem beatissime affulget.
Accersivit ad Romanam amoenitatem Eques Caf-
fianus à Puteo, ad quem cumulatissime ornandum
& animi, & generis, & opum decora difficii alioqui
födere conspirarunt. Misit Aquis Sextiis Salyum
Nicolaus Fabritius Peiresius Senatorii cum ordinis
cum consilii vir; cuius prudentissimis in Republica
tuenda curis fructuosus labor florei cultus laudabi-
li voluptate coronatur. Hic ergo frutex Romam
translatus in duo ferme cubita attollitur. Lævi cor-
tice, amaranthum referente, purpurat. Ab imo
caule ramosus pluribus virginis, itidem in ramulos
brachiatis, fruticat. Foliis viret saturato splendi-
doque colore conspicuis, oblongis, Punicæ mali
foliorum instar duriusculis, densis, non incisis,
non deciduis, quinis ternis in singulos ramulos
coëuntibus, alarum aspectu per virgarum latera
explicatis. Flotibus autem flavet omnino aureis,
vulgaris gelsimi simillimo pediculo innixis, per
summa ramorum in umbellam diffusis, Hispano
gelsimino minoribus, diutius vernantibus,
invalescente cum stirpe majora quotannis incre-

Gelsimi-
num Indi-
cum fla-
vum odo-
ratissimum.

Cassianus à
Puteo.

Nicolaus
Faber Pe-
rius.

B b 3 men-

menta capientibus, ejus floris, quem vulgo Saponariam vocant, facie retusis, suavissimè olen-tibus, arido etiam è cadavere odoratam animam spirantibus. Post florum gemmas baceis gra-vescit, minusculas oleas magnitudine primoque virore exæquantibus, à maturitate deinde liven-tibus, maturæ instar uvæ translucidis, inclusum-que nigellum & longulum, quale pyra inclu-dunt, semen indicantibus, hic præterea solita-riis planèque unionibus, illuc gemellis & cohæ-rentibus. Culturam exegit cum Hispano com-munem. Humorem in primis amat, & solem. Gelidam Septentrionis animam odit: imò etiam quodeunque hiemale friguscum in tantum re-formidat, ut viridissima folia luteo pallore tin-gat; corticem lævore, ac rubore decorum mi-nutim granosa luridaque scabie asperet, ac deco-loret; proserpente demum aritudine citò sene-scat, & pereat. Sed hiberno frigore infestari publica multarum stirpium calamitas est. Ille fruticis hujus teneritudine peculiaris, ut, per æsti-vos fervores sipientibus herbis cæteris expedito guttatumque propinato rorantis cœli nectare læ-datur. Etenim floris folia vel levissimo roris aspersu pallescunt, assiduo etiam infuso exalbe-scunt. Hac autem feliciter industria propa-gatur externus frutex. Virga ab exteriore

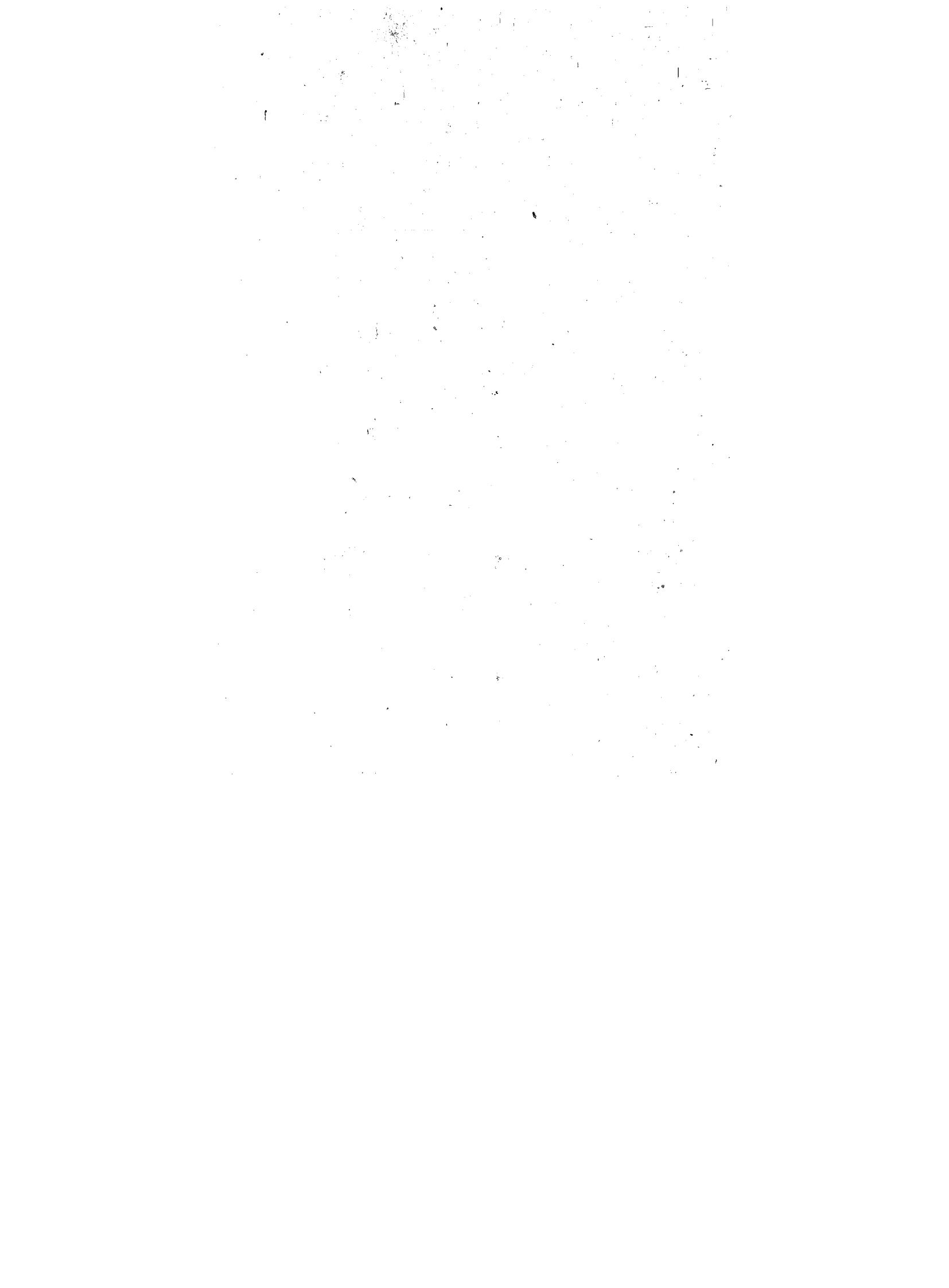
par-

parte, qua vix latum unguem distat à matre, sursum versus obliqua plaga in transversi digiti longitudinem ad medullam usque inciditur: incisuræ leviter diductæ lapillus infierit: sibulosa terra, vel argilla nonnihil humecta plague illinitur: obsitum deinque vas in altiore laxioremque testam demittitur: & inhumandæ incisæ parti humus superingeritur: aut certe angustius, ac dividuum sine fundo fistile utrinque admovetur, & modicè deprimitur; ut ad obruendum propaginis vulnus satis emineat, nec nimio descensu matris radices convulneret. Nisi verò id vasis suppetat, testaceis fragminibus circùm oras fistulis defixis aggerando folo, tegendæque incisuræ parabile vallum excitatur. Sunt, qui cæspitem eximant è fistili, & ima partè subseccta, reponant: subsidentem autem incisam propaginem humo adobruant. Hoc aliqui percommodum inventum eo nomine videntur incommodum; quia dum supernè prodest, inferius nocet. Subducta enim, quæ imam plantam albat & sovebat, humus quidni noxæ sit? Ergo per vulnera impetratis radicibus, anno jam exacto secundum matrem abscissa virga transferetur: & Indicum aurum flavos in flores liberaliter egerminans nostro étiam in orbe propagabitur, hoc est (ut illustris poëta ferme eadem aurea ver-

ba in rem meam usurpem) floridam parentem
æmulata, simili florebit virga metallo.

FLO-

FLORUM USUS.
ET
ADMIRANDA
LIBER QUARTUS.

Florum structura multiplex.

CAPVT I.

EO potissimum spectat universa florum cultura, ut messem varie voluptariam faciamus, si- ve ut eosdem demissos flores multiplici serie velut arctiores in hortulos disponamus. Novo igitur more, singularique felicitate hortensis messor præmaturum gaudiī fructum in flore legit; ac tempestivè metit, dum adhuc messis in herba est. Voluptatis enim seges tum maximè maturuit, ubi non-

nondum exaruit. Jam verò debet ex usu, cum quis messuit, manipulos obligare, nempe florum fasciculos artificiosè componere. Et sanè manualis hæc sarcina tam grata est, ut ægrè dimittatur è manibus: tam pretiosa, ut in conclavia nobiliora recipiatur: tam suavis, ut oculis æquè naribusque blandiatur: adeo denique familiaris, ut ad concin-nitatis artem multorum industriad cultorum ex-citarit. Unum ego sèpius demiratus sum Anastasius de Vetera, vetustæ nobilitatis juvénem, ejus- cemodi fasciculos tam varie tam concinne figu-rantem, ut in opere formosissimo una summè dis-pliceat fugacissima formositas. Quare, si te quoque cura eadem blandè vellicat, hanc soler-tiam adhibebis. Flores eliges (ut ea tempesti-vitas feret) genere nobilissimos, forma pulcher-rimos, odore (quoad ejus fieri poterit) suavissimos, colore discrepantes, numero pluri-mos. Commodiorem huic operi segetem Roma-na in ora subministrabunt Februarius, & Martius; quippe quibus multifloris Anemone, Hy-a-cinthus, & Narcissus uberrimè proveniunt. E floribus autem alios numerosiores, minusque præstantes metæ aspectu densius nectes: formo-flores alios certa per intervalla circulatim ita intermiscebis, ut adverso ratae partis respon-su bellè promineant: curabisque in primis, ut florea meta flore pulcherrimo fastigietur. In sum-

Anastasius
de Vetera.

Fasciculi ex
arte.

ma

ma structura flores dispones prælongo caule
præditos , ut ad imum fasciculi manubrium,
quoad poterit, porrecti, altricem in vasis aquam
exorbere possint. Duplici fasciculum ratione obli-
gabis. Aut enim unumquenque florum ordinem
bis terve , aut sèpius circumducto nodatoque ,
ac deinde ad extreñum usque fasciculum grada-
tim demisso longiore lino devincies : aut certè,
ubi summam seriem linea spira sine nodo sub-
strinxeris, florem orbem alium subjicies, supe-
rioris fulcimentum , ad quem pariter illigan-
dum spiram eandem cautè deduces : eodem
que singulos orbes modo continebis, donec ad
ultimum deveneris , quem lini volumine multi-
plici astringes , non sine magno vinculi compen-
dio. Perfacili etiam opera floribus in vasculo
bellè dispositis, ac demum subligatis , vario fascicu-
los artificio compones. Illud autem universè cu-
rabis, ut artifex collocatio discolori structura na-
turam imitetur grata varietate consulentem volu-
ptati. Cæterum capulus ipse narcissinis foliis in
longitudinem demissis , consertèque compositis ve-
stietur: summa & ima pars lineo nexu coércebitur :
linum autem circunvoluto narcissino folio utrobi-
que, si libeat, protegetur: ad octo digitos producta
longitudo æquali cæsione terminabitur. Ut autem
structilis hæc florum congeries discolorē vivaci-
tatem proroget, resupinato capulo frigida identi-
dem

dem infundetur. Sic enim cum proximi & conspi-
cui, tum fortè remoti abditique scapi utiliter po-
tabunt. Quin etiam pròderit flores ipsos levi asper-
gine irrorare. Placet hic florei fasciculi exemplar
proponere, ut etiam oculis flores olfacias. Illud
addo præterea, fasciculum exhiberi potuisse flo-
rum varietate locupletiorem concinnioremque;
sed uni structuræ in brevissima pagina indican-
dæ minus miscellaneum typum perinde visum esse
idoneum.

Com-

Commonstrare præterea convenit Romanam, ^{Calathus florifer triplex.} id est, pulcherrimam florum architecturam, quam principum virorum animis parabili speciosoque tributo demerendis Tranquillus Romulus, Iau- ^{Tranquillus Romanus.} datissimorum gloria hortorum florentissimus, pau- cos ante annos excogitavit. E delibratis viminibus ^{Calathus primus.} calathus aut rotundus, aut ovatus, prona concava parte gibbus, ac testudineatus hoc authore contextitur. Media pars nonnihil editiore textura infixorum, hispidaque segete extantium, nec non gradatim ad umbilicum usque assurgentium viminum corona minimum triplici vallatur. Et laxioris quidem coronæ ambitus ab ipsius calathi ora quatuor circiter digitos distat: unaquæque verò inter se binis ternisve digitis separatur. Vimineum solum, tum quod extra valrum porrigitur, ^{tum} quod interjacet, variis florum ordinibus, ^{distincta} generum & colorum serie in ambitum dispositis, sic insternitur, ut ipsis in extimam partem floribus obversis, in intimam caules inter extantia vimina porrigantur. Ipse autem calathi umbilicus supinis flosculis, quorum cauliculi priùs detruncandi sunt, confertim integratur. Surrecta denique vimina ordinatis floribus perornantur. Id autem ut pulchrè fiat, in ipsorum scapos, si vacui sint, eadem immittuntur: sin autem durifuscula medulla pleni; debent ipsi florum scapi modice demutilati concavos alios in scapos ex

Cc alte-

altera parte inferi, ex altera verò vimina immitti. Quin etiam custodiendum est, ut illa, quatenus extant, vel uno caule, vel pluribus con-vestiantur. Ita florea ætate aridæ quoque virgæ sese induent in florem. At verò tulipis, quæ concavo ſcapo non ſunt, ordinatè statuen-dit, peculiarem calathum, modicè cavum, ca-lathiscis compluribus quatuor digitorum alti-tudine intextis peropportunè capacem, eodem authore Tranquillo, comparabis: calathi hujus-ce fundum myrtaceis ramusculis floſculisque præſternes: eodem ornatu conveſtitos quas illos lectissimorum manipulis tuliparum, &, ſi collibi-tum fuerit, humilioribus quoque florum ramulis infarcies, ut eorum ſilva multicolor excitetur. Concinnior alia, & frequentiis uſurpata florum dispositio ea eſt. Vimineus orbis per amplius, quantus in dulciariis placentis, quas Martios panes vocant, circumferendis adhiberi ſolet, compara-tur. Quatuor in ipſo æquali crassitudine ac lon-gitudine arundines, pro viminei orbis amplitudi-ne proceræ, in ſummo æquabiliter circunſectæ, in imo bifurcæ, paribus à medio atque inter ſe intervallis, in quadrum, necnon ad lineam deſig-nuntur; transmisſoque per ſingulas inferiùs effora-tas lineo vel ferreo filo ſubſuuntur. Arundo cæ-teris modicè prolixior ad eundem modum media depangitur. Diffiſſis deinde arundinibus, aut

len-

lentis ramusculis, aut funiculis præfixarum quatuor arundinum, ima, media, summa pars in orbem trajicitur, aut circunligatur: atque huic etiam ad commensum circulus interior adjungitur, ne stabiliti extrinsecus arundini calami summa intrinsecus parte impelli & nutare possint. Qui circumjacet planus ambitus, myrtleis ramulis confertim assutis ita contegitur, ut, crassiore extremitate sub imum arundineum circulum nonnihil immissa, ultra viminei orbis oram aliquantulum cacumina exporrigantur. Exterior quoque arundineæ turriculæ pars myrti ramis, recto positu per ipsos circulos insertis, æqualiterque circumtortis, convestitur: interior concisis minutisque foliis, tres circiter à fastigio digitos subsidentibus, oppletur. Ad hæc super substrata prominente myrto multiplex & multicolor florum series multiplici ea lege degeritur, nimirum ut unaquæque corona unius & generis & coloris sit: ut, qui pulcherrimè inter se dissident colores, componantur: ut insimus ordo ultra myrtleæ cacumina flores porrigat: ut superior series summis floribus ad inferioris extremos pertineat, donec introrsus recedens gradata structura ad imam usque turriculam pertingat: ut florum scapa supra subsutam myrtum extendantur, aut etiam (si per proceritatem liceat) sub imam arundineam coronam recondantur: ut præterea jacantium inter ordines florum alii nobilioris notæ for-

Cc 2 mæ-

mæque stantes flores ordinato responsu collocentur. Cæterum media turrata machina ordinatim discoloribus florum fasciis ornatissimè distinguitur, insertis ipsorum caulis & in convestientem arundines myrtum, & in penetratis turriculæ congestitiam viriditatem. Possunt autem flores, qui circulis firmius innituuntur; decorticatis viminibus in scapos (ut ante diximus) immisso, tremulo lusu audaciùs prominere, cæteris floribus per angustiores circuitus verecundiùs coridenribus, & myrto cohærentibus. Hic mihi struetor præmonendus est, ut grandiusculos satisque conspicuos flores simplici, minutulos & parum spectabiles geminata serie disponat. Sed amœnissimè vernare debet in florea strue fastigium. Ergo & frondeo farto flores vario ad arbitrium ordine infiguntur, & in summis arundinum internodiis fabrè compacti florei fasciculi, siue triumphantis in urbibus Floræ vexilla formosissima attolluntur. Licebit præterea ipsas arundines arte multimoda collocare, ut innumerabiles formæ ac gentilitia sæpe insignia exprimantur. Usque adeo floribus ædificare plausibile est. Id ædificii præmaturè ne corruat, aquulæ frequēti asperzione sustentabitur.

Alias

C. 3

FLOREAT TERRA ET LUCE VIVUM TURRITVM

2

Alias quoque perelegantes admirandasque moles ^{Aliæ moles}
opere non nihil diverso è floribus quæ colligatis,
quæ solutis, quæ integris, quæ etiam concisis exci-
tare cœperunt Fabritius Sbardonus, & Joannes <sup>Fabritius
Sbardonus.</sup>
Baptista Martellettus, cultorum par, floris non <sup>Jo. Baptista
Martellet-
tus.</sup>
serendi modò, verùm etiam concinnandi peri-
tum in paucis. Uterque igitur è tabellis virgisque
rudem compagem præmolitur: tum singulas ejus-
dem partes apto flore (sive illæ minutum exi-
gant, sive grandiorem) ita convestit; ut idem
illic non apponi, sed nasci debuisse videatur.
Vidimus nuper novitate spectaculi Argo vetustæ
non cedentem, fabricatam è floribus Navem,
cum minimè raptura vellus aureum, sed obse-
quum auro pretiosius delatura ad meritissi-
mum Principem, Carolum Cardinalem Pium,
per Urbem vela faceret, secundissima po-
tiùs aura cum admirantium; tum plaudentium,
quàm manibus proiectam esse gestantium; cui
florum genitor Zephyrus libentius, quàm cym-
bis ligneis, aspirabat. Verum enim vero hæ mo-
les operosæ ac per amoenæ, quia citra copiosi affi-
duique humoris opem facile arescente strue con-
furgunt, inox elanguescentis atque dilabidæ flo-
reæ pulchritudinis ruinosa sepulcra, & brevia
Mausolea fiunt. Quare, ut recisus atque strūctilis ^{Vasa floribus immit-}
flos, nempe caduca res, ubivis locatus aquam po- ^{tendis per-}
tet, ac diutius duret; novo artificio & opportu- ^{forata.}

Cc 4 nam

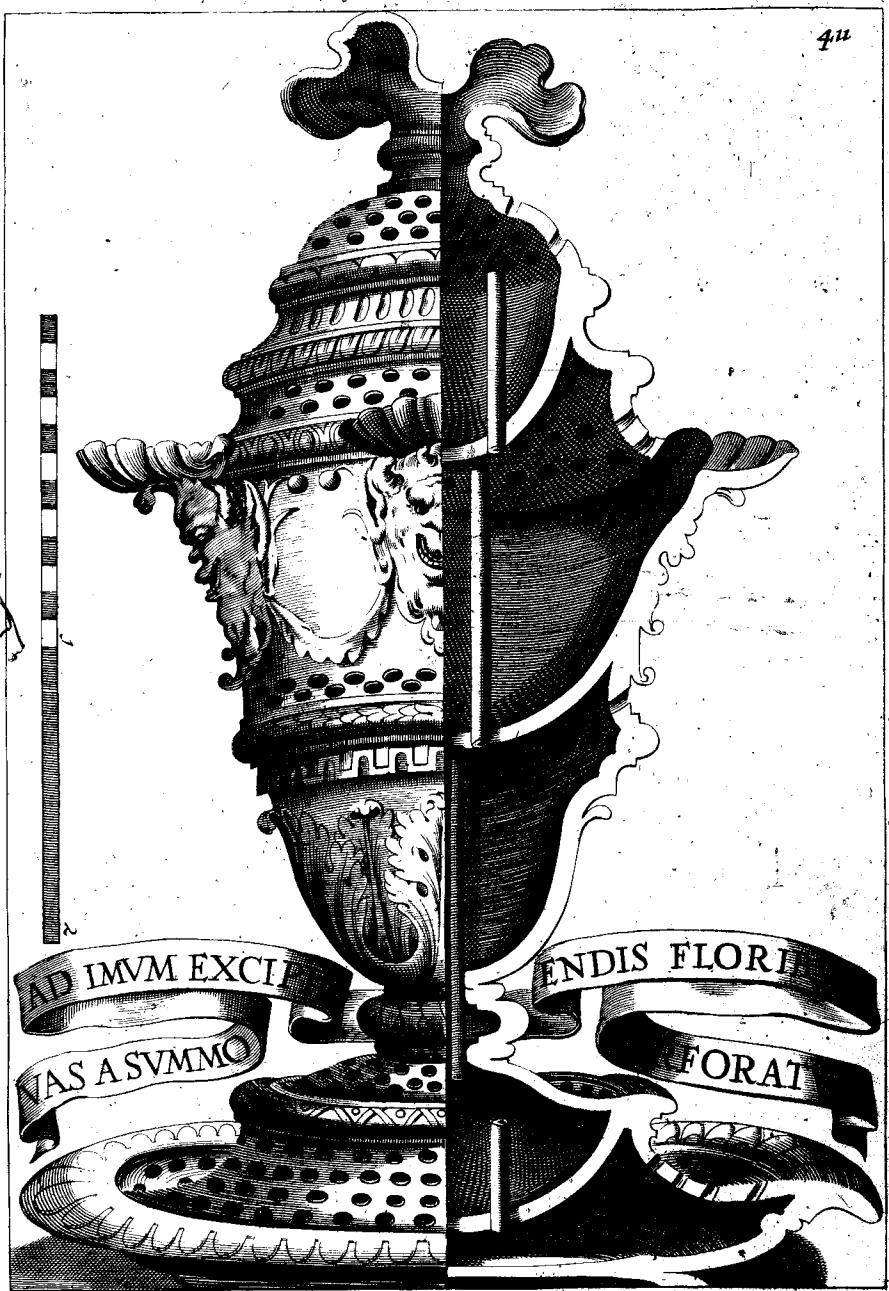
Horatius
Grassius.

nam & lepidam excogitavit machinam nostro ex ordine fertilis ingenii vir, Horatius Grassius, non in mathematico tantum, sed in hortensi quoque pulvere Archimedes. Hoc enim invento in quacunque figuram possunt vasa deformari, quæ toto licet corpore perforato sint, nulla tamen ex parte aquam effundant. Age subjiciat oculis ipsa descrip̄tio, quod animo fortasse incredibile videatur. Placet in primis ejusmodi vas, cuius parsima in patentis polubri planam capacitatem explicata strueturæ superioris planitiem, densissimo ad hortorum invidiam flore distinctam, repræsentet; editior verò pars turritum illud pegma, opere itidem floreo exornatum, forma lepidiore victrix æmuletur. Hujusce igitur vasis penetrale arcanumque artificium illud est, quod pars dissecta clarè patefacit. Totum enim interius vas quinque vasculis, sive conceptaculis, aut infundibulis, & quatuor aut rēctis, aut in latus inclinatis siphunculis, ad aquam sensim transfundendam utrinque perforatis, coagmentatur. Et singuli quidem siphunculi sub imacujusque vasculi foramina, ne humor effluat, porrigitur. Possunt minore negotio summiæ vasculorum oræ singulis grandiusculis crenis sic demulcilaris simul, & perforari: ut superiore parte inhærens, inferiore verò in labrum squamamve porrectus obex prohibeat, ne defluens aqua exteroria per foramina exundet. Aqua è summo vasis ore defusa

defusa prius vasculum replet ad summam usque fistulam vel ad crenam, per quam transmissa secundum, parique ratione reliqua opplet conceptacula; donec ex imis humilioris vasculi foraminibus exundans indicio erit, vastotum idoneo alendis floribus humore abundare: qui tamen è toto foraminibus pervio vase non elabitur, quòd ad foramina non pervenit, quæ inditur, aqua; sed, ad summum usque tubulum crenam ve repleta superiore conceptaculo, quæ superfluit, per eosdem exitus in subiectum vasculum defluit, ac deinceps in reliqua, usque dum ad infimum descendat; unde tantum, si nimia transfundatur, redundabit. Ipsi autem flores ita collocantur, ut, qui foraminibus inseruntur, perparum emineant; né conspicui vas formam adventitius abscondat ornatus. At verò in exporrectis quatuor conchis, quas totidem larvales vultus suffulciunt, singuli florum fasciculi lepidè compacti pulchriore candidis unionibus discolore fœtu decenter extabunt. Media in ore summo amplior & procerior silvula ludibendum in tremorem latè nutantibus floreis capitibus gestit, suæque ipsa celsiori ac triumphali formositati plaudet. Ejusmodi vas quò grandius, eò fuerit etiam hunc in usum opportunius: florum enim densior collocatio, ac diffusior porrectio partium decora singularium non adobruet. Quare palmorum minimum quatuor altitudinem requirit,

quirit, quemadmodum satis edocet seorsum addita dimetiens. Illud habeo præterea subjiciendum, idem vas; quia & molis magnitudine, & inditi humoris copia, & florum additamento maximè ponderosum, & casui obnoxium erit; providentissimè factum iri, si minimè circumferatur, sed apta in sede, unde commodè circunspici suspicique possit, immobile statuatur.

Pate-

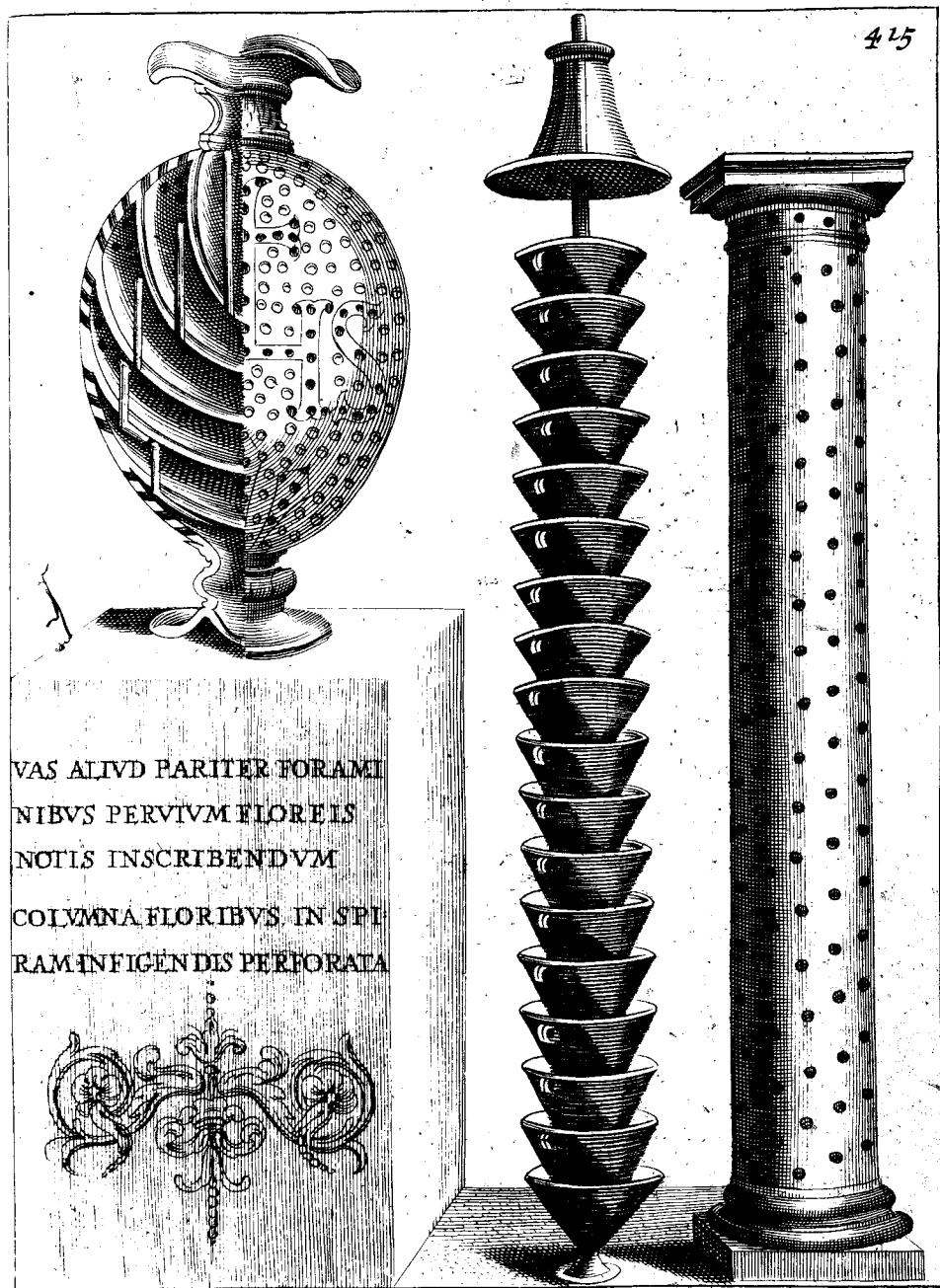

Patefacta superioris vasis arcana structura intestinum columnæ artificium aperit, quo totam triplex foraminum spira convulnatur; florea fascia suaviter medicandam. Eadem poteris arte obeliscum pulchrius, quam Ägyptiis notis, insertis floribus inscribere. Neque verò minore cum admirabilitate, tum voluptate scatebit vas; quod undequaque perforatum plura, quam ipsa vocalis Fama, pandit ora, ut, quæ volumus, insignia seu notas floreis vocibus eloquatur. Tria hinc observabimus: primùm, ut in foramina flores immittantur, qui solitarii funduntur è caulinis: cuius generis sunt anemonæ, caryophilli, rosæ; nequaquam autem adhibeantur, qui singulis è scapis multiplici germinatu pendent, ut videre inter cæteros est in hyacinthis narcissisque. Illi enim, quod pressè adhærent, quæ cupimus, distinctè notant: hi, quod immodicè prominent, notata confundunt. Alterum, ut apto ad ea, quæ destinavimus, disserimanda & exprimenda discolores flores ordine collocentur. Postremum, ut summo ex ore densioratque explicator florum copia sic emineat, ut subiecta formositas pulcherrimè capilletur. Superest jam ferme omnibus id genus vasis commune, triplex artificium explicandum: ut videlicet, si velis conceptaculis singulis cum aquæ, tum scaporum facile putrefactum sedimentum situmque posse detergere, tota vasculorum serie extimæ di-

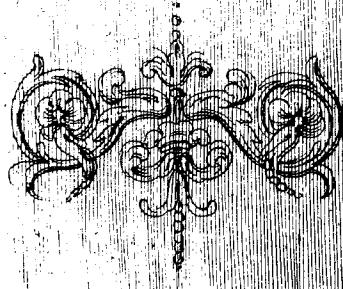
midæ

midia parte hærente, pars altera dimidia (si tamen ea lignea seu metallica placeat) adapertilis, consertisque fibulis nexilis fiat: aut eadem vascula medio tertio stylo continuata in extimi vasis theca utrinque sejuncta, & bipartito divisa, itidemque nexili claudantur: aut certè (quod in obelisco tantum & columna locum habet) integra pars extima vasculis inanis elaboretur, deinde vasculosrum series thecæ inanitati par medio perpetuoque stylo nexa disponatur. In adapertili autem vase cista siphonum crenarumque usum vascula singula seorsum aqua poterunt repleri.

At

VAS ALIVD PARITER FORAMI
NIBVS PERVVM FLOREIS
NOTIS INSCRIBENDVM
COLUMNA FLORIBVS IN SPI
RAM INFIGENDIS PERFORATA

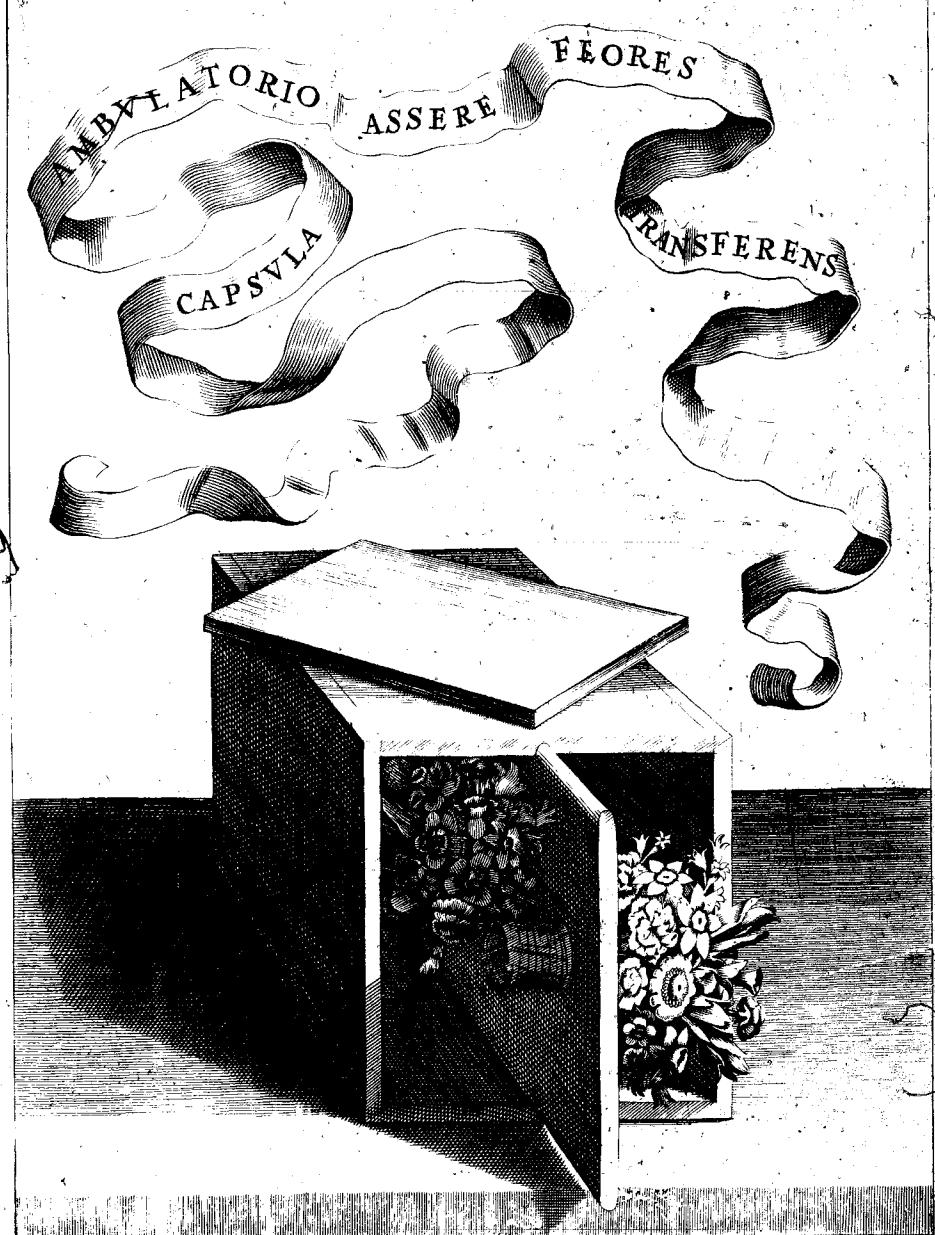

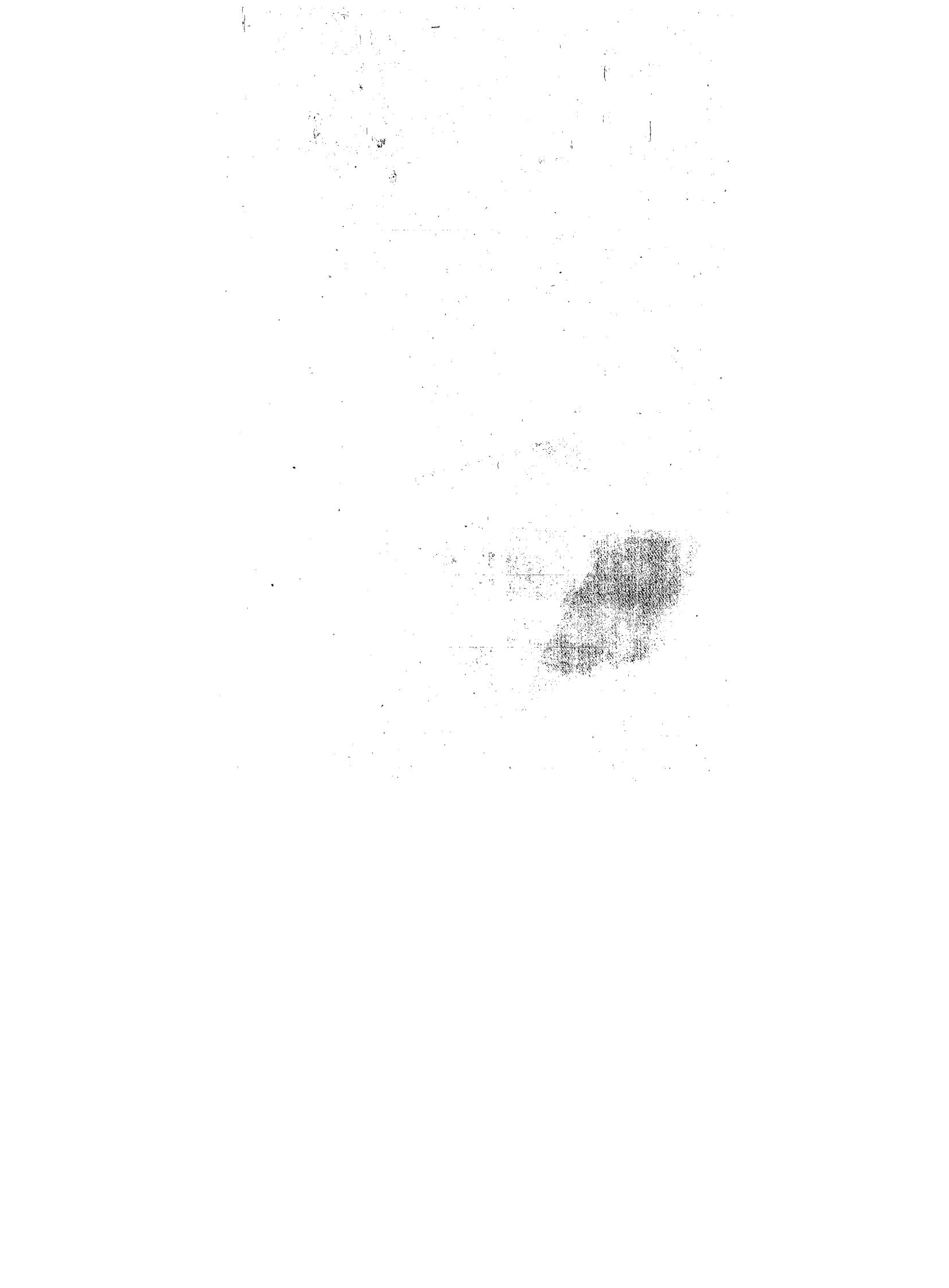
At verò si quem magis delectat, in simplicioris artificii vase digestis floribus, sub tecto, atque adeo intra ipsum conclave parabilem & translatitium hortulum alere; nova forma fictile hic usurpet, quod & animo primùm mihi finxi, & re ipsa deinde in hunc eundem usum percommode usurpare cœpi. Argillaceum vas placuit. Hoc enim meam mihi originem suggerit, ex argilla oriundo: hoc addebet parvo bene viventem, tenuique ditissimum. Potest argentea, vel aurea locupletiorum efficacitas artificiose testæ hujus imitamento pretiosum illud exhibere prodigium, ut argentum aurumque floreat. Pes modico gyro circumscriptus nonnihil extuberat: hunc trochilus, sive canaliculatus orbiculus angustat: summum trochilum torulus, nempe circulus eminulus coronat: inde uterulus brevi ascensu extumescens laxiorem transit in uterum: amplior trochilus, sive collum quadantenus introrsum agitur: os prælargum, uteroque suppar in labrum nonnihil exorrectum resupinatur: binæ ansulæ in geminorum angulum spiras innocentia minaces retorquentur, quorum capita tortili lapsu labrum, caudæ uterum complectuntur: medios angues sinuato penduloque tergo in speciem lubricos vario circumplacati volumine anguiculi coercent. Dicas, appositè spiris anguineis ansatum esse vas, immisis floribus exornandum; ut in florida quoque ingenuæ amoenitatis herba anguem latere

Dd intelli-

intelligas. Operculum in aliquam hemisphærii seu tholi formam ad excipiendo habilem flores incurvum, grandiore foramine in summo vertice, minoribus autem in reliquo ambitu alternantibus foraminibus undique pervium est floribus insertandis. Arsisit id genus operculi, quo ad arbitrium detracta, & aqua, ne situ computrescat, vetere universa effusa, recens identidem altero vel tertio quoque die infundi, & extremi florum scapi ab humore jam tabescentes, nihil prorsus mutata flora serie, attonderi possunt. Tota verò testa intus forisque lèvi ac polito albario inducta, extrinsecus Arabum foliosa pictura, quæ veris cum floribus de venustate certet, exornatur.

Sed

*Florum siccitas vivax, & verisimile
mendacium.*

CAP VT II.

ET hoc potest industria, ut floris, nempe diurnæ caducæque rei aridum ipsum cädaver, atque adeo mendax umbra diurnet ac perennet. Si velis igitur diurnos flosculos nullo negotio facere diuturnos, resectosque à vitali radicis nexu ad simillimam vivorum faciem condire; novam disce paratioremque unguentis *Florum
conserva-
tio ac arc-
na.*
Ægyptiacis conditaram, quam paucos ante annos in Germania ex parte usurpatam ita perficies. In labrum fictile cupreumve, sive in alveum ligneum cibratæ arenæ tantum conjicies, quantum ad vasis dimidium perveniat: deinde aquam illimem & liquidam usque ad ejus fauces infundes, & lignea rupicula peragitabis miscebisque, ut, siquid inest fini pinguorisque terræ, eluatur: cum arena siderit, è declivi vase obturbatam aquam effundes: sic toties arenam lavabis, donec aqua limpida & pellucida superemineat. Tum emundatam elutamque arenam in sole tandiū patieris esse, dum, quisquis ex aqua remansit humor, afflicetur. Cum hoc modo emundaveris, suum cuique flori vas longitudine ac latitudine congruenti

Ee præ-

*Ioan. Rus.
dolph. Came-
rar. Sylloges
Memorabil.
medic. &
mirabil. nat.
arcn. cent.
9. part. 95.*

præparabis vel ex argilla, vel certè è ferri stanneo tectorio de albati prætenui lentaque lamina. Flores deinde leges absoluta maturaque formositate præstantes, humore nullo perfusos, prolixis, ut voles, caulis manubriatos: eosque altera manu summatim ac leviter prehensos suspensosque in vasa ita demittes, ut infra eorum oras binos ternos ve digitos eescendant, utque ipsi nulla ex parte vascontingant: manu verò altera paulatim arenam ingeres eatenus, quoad totos caules obtexeris: tum ipsos flores aptè compositos, modicèque diductos leni arenæ injectu cautè adobrues. Unam præterea tulipa exigit operam, ut, quod è medio extuberat triangulare caput, præcidatur: sic enim floris folia scapo pertinaciis hærebunt. Ita oppleta vasa sub insolata porticu per unum alterumve mensem habebis: floresque tandem eximes viridi siccitate recentibus non absimiles, uno tamen odorato halitu; suavique anima destitutos, quibus ad arbitrium solutis connexisque alieno etiam tempore perfrueris. Brevior alia florum conditura.

*Id Camerar.**ibid.*

Congluti-
natio.
Ifago, in rem
herbariam
l. I. c. 58.

In aquam è salibus acerrimam, quam chrysulcam vocant, intingitur flos, adeoque innoxius & vegetus conservatur, ut, si prior maneret molilities, recentissimus videri posset. Jam verò ut librorum monumentis citra scriptio[n]is laborem flores ipsos æternes, Adrianum Spigelium, hiemales hortos, sive stirpibus agglutinatis quovis tempore

ver-

vernantia volumina instituentem audi: cujusque generis unum, aut pro colorum macularumque varietate plures flores unà cum scapa, adnatoque foliorum aliquo, necnon maturo cum semine (si possit id colligi) succide: succisos pronaturali situ inter offensi lævoris paginas bellè colloca. Emporeticam enim bibulamque chartam licet hunc in usum plerique adhibeant, minùs tamen utilem ostendit experientia: quòd exucti humoris herbae apprimè tenax interpositas plantas ægrè siccatur, inductoque sæpe mucore corruptit. Idonea papyro inclusas herbas in volumen insere compluribus paginis crassum & peramplum, quod videlicet chartæ easdem herbas includentis magnitudinem exæquet. Pondus præterea superimpone, quo, tanquam torculari, paulatim urgente innocenter planta comprimatur. Quare premendis herbis validum & prægrave pondus cavendum est, priusquam aquosior humor herbaceus magna ex parte exaruerit. Subinde autem plus ponderis adjicitur. Et primò quidem minimo, dum plantæ flavescent (quod æstivo tempore triduo vel quadriga contingere consuevit) deinde graviore, ad extrémum gravissimo pondere opus erit, ubi prope jam arentibus humoris per paulum superfuerit. Illud etiam curiosè curandum est, ut nullo non die easdem inspicias veresque: & plicaturas, si quæ appareant, explices: floresque & folia ita con-

ſtituas, ut confici utrinque poſſint: chartam præterea mutes, uſque dum peraruerint. Aridæ jam plantæ paginis interjectæ ſicco loco ſervabuntur, donec aridarum numerus admodum excreverit. Hac arte ſiccataſ, atque interpressas papyro agglutinabis. Aptiſſimum gluten ita conficitur: Glutinis taurini pellucidi, quod Germanicum vo- cant, uncia ſex asperimi aceti unciis maceratur no- & em unam: tum igne lento liquatur: igne sub- ductum nonnihiſ refrigerescere ſinitur: statimque adjiciuntur aloëſ hepaticæ drachma dimidia, & aromatici caryophylli in pulverem contriti ſcrupulus; ac probè miſcentur. Ad hæc variæ magni- tudinis penicilla pro magnitudine ſtripium in promptu erunt. Plantam igitur agglutinandam ſuper viliorem chartam expandeſ: glutine oblineſ: ſublatam deinde candidæ paginæ impones: alia- que ſuperpoſita papyro ardeſt atque aquabiliter af- fricando premes, ut ex toto adhærefcat. Eandem præterea plantam binas inter paginas libro habebis inclusam, prægravi pondere ſuperaddito, donec ipſa penitus аſſicceſcat: id autem unius aut alte- riū horæ ſpatio eveniet. Mox ad volumen conſi- ciendum inde auferes. Scire hīc licet non eun- dem agendi tenorem cum qualibet eſſe ſirpe promifeuſe ſervandum. Quædam enim ſunt, qua- propter ſucci aquosioris copiam diſſiculter areſ- cunt, ex facili putreſcunt, & folia diſmittunt, aut

ea

ea decolorant corrugantque: quo in genere sem-pervivum ac telephium reponitur. Ejusmodi herbas, dum virent, glutino chartis adjungere satius est: prius tamen oportet geminis intersitas paginis in volumen indere, ac temperato pondusculi pres-fu leviter calcare, quoad flaccidæ flexilesque fiant, & facilè possint agglutinari. Sua singulis jam ag-glutinatis herbis nomina præscribantur: utque singularum expedita inventio sit, elementario literarum ordine digestæ apto volumine coagmenten-tur. Id ego voluminis curiosè pervolutavi Pala-tinorum inter librorum eruditæ spolia, quibus tam felix, quam pius, Bojorum Dux, & Romani Septemvir Imperii, Maximilianus à Pragensi atque Heidelbergensi victoria Vaticanam biblioth-^{Maximilia-nus Bojo-rum Dux.} ecam, nempe Sapientiæ Capitolium, locupletavit. Visuntur quoque Bononiæ nobilissima in biblio-theca, amplissimis magistratus ædibus adjuncta, lectissimis plantis glutino sociatis compacti libri complures, quos cùm cæteris ingenii sui monu-mentis literatæ hæreditatis nomine sapientissimæ patriæ legavit vir optimis disciplinis ornatissimus Ulysses Aldourandus. Visuntur Neapoli, codi-^{Ulysses Al-dourandus.} ces permulti consimiles in Ferdinandi Imperati herbarum peritissimi musæo, peregrina planèque admirabili rei naturalis & medicæ supellectile instrudissimo. Ut arefactæ in paginis, quam vi-rentes in hortis, plantæ diutius ac felicius vernare

Uſus ja-
menſis.

videantur. Juvat nonnullos in ipsa mensarum dapali messe ver istud arido flore immortale ad voluptatem geminandam aliena tempestate repreſentare. Quare accommodatos potissimum flores in umbra ſiccant, flavam nempe geniſtam, puniceum balaūſtium, & cæruleum delphinium: ut inter palati gaudia oculis quoque pulcherrimi colores epulandi exhibeantur. Sed mortalium delicatae aviditati parum fuerat floreas delicias delibare aspectu, niſi etiam ore devoraret. Igitur in ſacchari vernaculo nectare conditi flores quam facili, tam ſuavi mutatione demigrant in fructus, ſalubrem amaritudinem nimis fastidienti posteritate dulcissime medicatos. Et ſanè decuit, flores dum viverent, mortalibus liberaliter melleos, post interitum dulci ſepulcro condi pariter, & condiri. Quin etiam ipſe didicit ignis è floribus,

*Aqua ſilla-
titia.* quos exiccat & perurit, aquam fundere odorato ſpiritu vitalem: cumque ſillatitii florum lacrymis mansuram voluptatem eliquare. Jam verò, quòd

*Imitatio
multiplex.* extate florea nobilium pectorum vernante artificio perbellè colores tranſeunt in flores, deleqtant alios colorata florum mendacia, quæ gratum oculis ſucrum faciunt, dum vel egregiè depictis vaſculis ma-nipulatim adjuncta multiplicium tabularum penſili ſpectaculo ædes perornant, vel punctim illito membranis colore ſingulatim elaborata hor-tenſi volumine, ſive horto plicatili continen-

tur.

tur. Sed nullus magis conspicuis florum characteribus circunfertur inscriptus liber, quam qui Eystadiensis horti pulcherrimas plantas ad naturalem magnitudinem affabre incisas representat. Ut illæ in chartis, hoc est in solo gloriæ, quam in gleba Germaniaæ, perenniores longè speciosius efflorescant. Quod si quamvis pingendi ruditis plantas, quæ tamen asperæ, spinosæ, præduræve non sint, velis ad vivum expingere atque adeo exprimere; sic facito. Afferi probè lœvigato atramentum typographorum leviter ac summatim illinito eorundem pulvillo manubriato. Super hunc assere plantam aut virentem, aut arentem; aut integrum, si par excepturæ paginæ sit, aut disperitum, si major, expandito. Deinde chartam superponito, validèque defricato, donec atramento planta satis imbuta sit. Ab assere sublatam ipsi paginæ, in qua effigies imprimenda est, impo- nito: aliaque superimposita papyro, manu linteoque confricato, usque dum ad imaginem imprimendam exprimendamque satis esse videatur. Sed coloribus vivos flores mentiri vulgare miraculum est. Illud potius mirari decet, veris floribus florea mendacia eleganter colorari. Recens & lepidum inventum est, ut se ipsi flores expingant. Coloris igitur florem imitaturi vice floreum ejusdem coloris folium, pro picturæ inducendæ magnitudine figuraque vel integrum

Ee 4 ve

vel disseſtum, Arabico gummi expingendæ tabel-
lae ſeu pagellæ agglutinatur. Eminentia, umbræ-
que, atque adeo reliqua picturæ parerga colorum
artificioſo ductu tam bellè adjunguntur: ut non fa-
cile arbitreriſ, utrum ars, an potius natura debeat
operi ſubſcribere, *Faciebat.* Ejusmodi ego pi-
cturam biformi artificio formosam, & commo-
liti auri ductili nitore insuper colluſtratam vidi
Cassianus à apud equitem Cassianum à Puteo, virum inter
Puteo. cætera ornamenta tum clarissimi generis, tum
ditissimæ domus, tum lectissimæ bibliothecæ,
tum locupletissimi muſæi, tum cultissimi animi,
singulari quadam ad omnes homines demeren-
dos beneficia ſuavitate conditum. Ut minimè
mirum ſit, nobilissimi viri ſuaviflammam virtutem
Barberiniſ Apibus eſſe chariſſimam, quibus cor-
di eſt quicquid mel ſapit. Ipsi, meus labor, flo-
res hortenſes regnaticum Apum mellificam be-
nevolentiam eidem conciliatrici acceptam refe-
runt comitati, quæ meis floribus potuit efficaci
commendatione ſuæ illecebram ſuavitatis afflare.
Eiusdem non diſſimulanda silentio eſt prolixa
liberalitas: ut in florifero cultu arcana atque in pri-
mis admiranda experimenta mecum communica-
ta maluerit prodeſſe palam ac delectare, quam
eruditioſis ſuæ ſplendida latebra avarè occultari.
Convertit jam in ſe oculos plauſuſque nostros
Belgiæ ſolertiæ in re florea naturam provocans
arti-

artificium: flores enim, quos indoli suæ amœnissimæ simillimos in hortis curiosè colit Belgarum natio cultissima, tam decora fraude concinnat è serico; ut putas, non ingeniosi hominis manu, sed solertissimi serici vermis naturali opificio contextos: ut idem habeat, ubi tandem in papilionem conversus decenter insideat. Sericum igitur non intortum, sed flaccidum, pro flore foliove imitando varium, approbè pexum explicatumque, limpida gummi oblinitur, ut rigescat. Exinde ad commensum exprimendarum partium plures in partes conciditur. Quas crispari oportet, illæ prius humefactæ tepido calamistro vibrantur. Apicæ demum inter se felicissimo dolo coagmentantur, serico villo floream lanuginem Americani potissimum floris ac tulipæ simulante.

*Arcana florum cultura.**C A P V T I I I .*

INERTEM esse artem censeo, aut certè victricis palmæ jactura minus laudabilem, quæ natu- ram sic amuletur, ut parigradu grassari ad laudem, non autem prævertere contendat. Quam obrem florum est, quæ hominum ore frequenter effunditur, justissima querela, cultorum scilicet plerosque novis quotidie floribus comparandis in-
vigi-

vigilare, in iis verò, quos comparaverint, ingenioso artificio perficiendis connivere; hoc est in vulgari cultura satis sollicitos, in præstantissima esse penitus incuriosos. Et sanè, si pulcherrimum in hoc studium incumberemus, florea miracula, quæ magno foris impendio conquerimus, paratiora domi ac præstantiora inveniremus. Quòd si cultrix industria à durissimo arborum ingenio insitivos alienosque fructus feliciter exegit: quidni eadem à mitissima florum indole novas oculorum nariumque delicias exoret? Libet igitur florei decoris mangonem agere, ut hortenses ephebi decentioris formæ insolito lenocinio in admirationem amoremque fui vel ipsam criticorum effascient severitatem. Libet supra naturæ vernantis morem artificiosa miracula audere: ne voluptariæ culturæ pars jucundissima desideretur. Tempestivas commendabili atudaciæ suppetias fert, quæ chymicam sapientiam ab eruditis latibus hortensem educit in lucem, Andreæ Capranicæ cum genere, tum eruditione nobilissimi, planèque Romani viri academico in confessu cum plausu audita vox. Cum tria sint, inquit ille, naturalis commixtio-
Arcana florarum cultura miraculorum fax.
 nis elementa, nempe Mercurius, sive glutinosus terræ humor, quem Chymici passivum dicunt; sal, sive semen actuosum, naturamque consti-
 tuens; sulphur denique, hoc est sulphurea quædam vis præparans atque conjungens: imitatrix natu-
Andreae Capranicæ hortensis disputatio.

ræ

ræ solertia in hortis ingeniosa miracula triplici pariter,, eoque paribili præsidio efficiet. Nam interfectarum pecudum sanguine Mercurium supplete, ac Mercuriale terræ succum minus validum adjuvante florum corpuscula mirum in modum amplificabit; hircino tamen, utpote nimia siccitate inepto, abstinebit: cineribus, tanquam fœundo salacique sale, cum ipso sanguine commixtis numerosos partus excludet: famo tandem sulphur æmulante cum celeriter maturabit, tum varie colorabit. Verum, ut à minutioribus initis major existat admiratio & voluptas, prædictorum medicaminum vires, sive quintas (ut vocant) essentias, aqua vitis præmacerante atque exugente extractas, ac distillarii fervida opera in angustum contractas, adeoque vehementiores adhibere præstiterit. Attentissimè tamen custodire oportet, ne perurentibus hisce medicaminibus radices ipsæ contingantur; sed ut interjecta modica humo innocenter ad partum incalescant. Cuius autem pro caloris omnia temperantis gradata temperie ipsorum portio & mensura medicamentorum adhibenda sit; dimetiendo lataminis potissimum calori perutilis fuerit productissimo collo, & occluso penitus osculo ampulla, quæ variatim calido contactu inclusam aquam gradatim ascendentem descendenterque demonstrat. Sic ille. Sic autem testes oculati complures: In Hetruriæ

Constitutio
mira.

op-

oppido celebri, cui vernaculum nomen Aquapendens, ingeniosus hortuli cultor, aurifex, ut in auro, sic in agro splendidus faber, jucundissimum illud prodigium arcanis elementis conflat, ut in angustissimam glebam, calice modico, aut ejusdem amplitudinis fictili vaseculo, aut etiam cochlear testa inclusam depactus arboris frugiferæ surculus terna minimum vel quaterna justæ magnitudinis, & nativæ saporis poma inducat, ac decennium circiter duret: quod agreste miraculum (nisi fallit fama) ad floriferos surculos facile videtur posse transferri.

Læticandi plantas ratiō duplex. Sic præterea in hortensi re multum calleentes alii:

Ut plantæ lætiores profiliant ac vernalent; sui generis cineribus terræ permistis; aut certè columbino fimo cum aqua in sole tepefacta pabulandæ sunt. Quanquam posterius hoc pabulum bulbosis tuberosisque radicibus, vitio & corruptioni opportunitas, periculosè apponitur. Sic demum ego: Quoniam artis hujus mangonicæ atque ornaticis arcana medicamenta & adhuc multa excogitata sunt, & plura in posterum excogitari possunt; non est mihi propositum rem infinitam æquare velle dicendo, sed aliqua præmonstrare, tum ut cupidis faciem præferam, tum ut desides ad curam pulcherri-
mam incendam. In floribus hæc amamus amœna prodigia, tempestivitatis vices arbitrarias, coloris nitelam novam, odoris gravitatem emendatam aut insolitam suavitatem conciliatam, & mul-

In floribus admiranda.

ti-

tiformem formæ varietatem. Quadripartitæ hujuscæ artis secretiora præcepta, seorsum & capitulatim tradenda, jam accipe.

Arbitraria florum tempestivitas.

C A P V T IV.

Quod summa in animis virtus, hoc imitatrix in hortis cultura perficit, ut sicut vir, sic flos omnium horarum sit; sive ut, modò anticipata, modò dilata, modò continuata cuiuslibet floris tempestivitate, vere arbitrario perfruamur. Igitur si rosam exempli causa (quod enim uni convenit flori, transferri commode ad plures potest) vernare temporius voles: properato circa extreum Octobrem satu, intra fictile solo succreto, & simi admistione tenero humectoque inhumabis: calidabis quotidie rigabis, & fovebis: ventosis, nimiumque pluvialibus diebus intra tectum subduces: pernoctare sub dio non permittes: ubi gelicidia hibernique imbræ desierint, ac diei apricitas invitavit, vitalem solis in lucem properes: ubi verni teoris prima illecebra germinum primitias evocarit, calidiorem affundes aquam. Ita fiet, ut veris florum novissima rosa prior efflorescat. Unum imminere periculum monuit experientia, ne, violenter præfestinato fœtu, mater effœta præmoriatur. Tantitamen fecere culturam

istam

Flores pro
perati.

istam veteres magistri , ut eam litteris commen-
datam posteritati præmonstrarint. Effossa igitur
circa radicem (ut Plinius docet) pedali (ut Di-
Nat. hist.
l. 21. c. 4.
Apud Con-
stant. Pogo-
da agricult.
l. 11. c. 19.
Dererunt.
Februar.
fusq. l. 3.
tit. 21.
dymus & Palladius) bipalmi scrobe ; & matu-
tina vespertinaque calidæ irrigatione quotidie
iterata serotinus rosæ flos solicitabitur. Si præter-
ea cupis Tiberii præmaturum augustum cucume-
rarium nobili, mobilique, atque adeo ambulato-
rio roseto æmulari : confecta bruma stercoratam
terræ cophinis aut fistilibus inditam rosarum
radicibus obseres, modicumque præbebis humo-
rem. Eodem obsita vasa tepidis & insolatis diebus
juxta ædificium promovebis in solem, ut ab affla-
tu noxio protegantur : frigidis autem, & procello-
sis, necnon in vesperam inclinatis sub tectum re-
feres : quin etiam per serena frigora intra specula-
rium minimenta recipies, quæ salubres radios ad-
mittant, gelidam uredinem excludant. Ubi ab
æquinoctio verno planè annus intepuit, totos co-
phinos aut fistilia summis tenuis oris infodies : fon-
tanam aquam sittentibus irrorabis. Quòd si rese-
Apud eund.
Constant.
ibid.
stam è rosæ frutice gemmam hiulco amygdalæ
cortici usitata inseret emplastratio; præflorens ar-
bor floreas gemmas, rosas, verno per hæmem fœ-
nore repræsentabit. Si more majorum Quiritum
placet, natalitio anni mense Januario iniri à rosis
consularem ac regium inter flores purpuræ magi-
stratum; Democritum audi docentem, rosarum

stir-

stirpe æstivis mensibus bis esse per dies singulos irrigandas. Cæterum vernalis æstivosque flores Card. de Va-
hieme citabunt quæ calida sunt, & pinguia, nec riet. l. 13.
non tenuia, velut detractis folliculis vinacea, c. 66.
exemptis ossiculis olivarum recrementa, & firmus,
præsertim equinus, identidem sufficitus. Ita si sub
Octobris calendas caryophyllum, violam, ac ge-
neris hujuscce plantas, detruncatis subinde germini-
bus mutilas, cum racidibus, in harum aliqua effica-
cium sordium obrues: è vitali sepulcro inter ni-
valem brumæ squalorem vividus ac nitidus florum
partus existet. Quaquam exhaustis minima fœcun-
ditate viribus floridæ cum foetibus matres frequen-
ter intreunt. Denique quodcumque semen indi-
tum scillæ fuerit, acerrimo bulbi calore feracita-
tem proritante, celerius germinabit. Ut autem Retardatio
seram inter nives colligas rosam, ipsos frutices, Io. Bapt.
cum primùm egerminant, in aliud solum modo
ne incommodum, transfer: nam primam illi con- Porta Villa
firmandis viribus, ultimam fundendis floribus
operam dabunt. Ut suis cum pomis serotino ro- l. 9. c. 5.
sarum vere bis fertilem se malus demiretur; roseis Mag. nat.
eam oculis callidus insitor Florentini monitu in- ibid. 1. 3. c. 10.
oculet. Sed leviore opera rosam præsertim & ca-
ryophyllum seros cogit ad flores vulgaris industria,
dum prima germina in calyculos extuberantia di-
gitis decutit: plantaria ipsa æstivum producit in so-
lem: crebra etiam rigatione fovet, ne perarecant.

Re-

Retardatus enim collectusque genitalis humor novis identidem caudiculis floribusque, alienotem
 Continua-
 Apud Con-
 stant. Pog.
 l. 11. c. 21.

pore jucundioribus, vehementius atque uberiorius e-luxuriabitur. At verò (ut author est Anatolius) flores cum cæteri, tum lilia nominatim variis sub-inde temporibus existent; si radicum alias in duodenos, in octonos alias, alias demum in quaternos digitos deponamus. Eadem quoque lilia commode perennabunt; si, dum adhuc pœcluso foliorum osculo silent, suis innixa scapis colligamus, atque in recentia fictilia non picata imposito diligenter operculo recondamus. Cum enim interjecto tempore è tenebris promentur in solem, optatam quasi lucem salutatura, pulcherrimè oscitabunt. Non invidebunt liliis rosæ vegetam perennitatem, si Didymum audiamus, qui mensibus eas omnibus sub cœlo clementiore promittit; dum tamen singulis pangantur, stercorentur, irritentur. Non absimilis cultura toto floridas anno (ut præmonstravi) anemonas feret. Sed brevissimi floruli violenter diurna voluptas carè, nempe radicum vel exitio vel macie stabit. Rosam, quæ, licet materno hæreat frutici, cum sole nascitur occiditque, varii, quamvis recisam, vario artificio annuam faciunt. Didymus in amurcam usque eò mergit, ut liquor supernatet. Alii adhuc herbescentem hordei segetem cum radicibus evulsam in labrum fictile non picatum demittunt, roseof-que

Apud
 eund. l. 11.
 c. 19.

cap. 11.

Apud
 eund. Con-
 stant. ibid.

que calyces superingestos eadem herba protegunt
actuentur. Alii virens hordeum pavito loco sub-
sternunt, rosasque superinjiciunt. Sunt, qui turgen-
tes alabastros in viridis hærentisque solo arundinis
cavum internodium diffisso nodo concludant: &
papyro fissuram leniter obstringant, ut sit, quâ the-
ca arundinea interspiret: ubi verò libitum fuerit,
ex eadem recisâ arundine roseum partum exclu-
dant, & aqua egelida foveant, ut dehiscat. Sunt
præterea, qui succisos, linoque circunligatos caly-
ces, ipso recisionis vulnere liquida pice illito, im-
mittant in arundinem, eamque, ore cerâ obstru-
cto, aut potius bene picato, sub dio in declivi solo
defodiant, ne penetrans pluvia corrumpat. Tu ve-
ro, sic præterea rosarum consulito diuturnitati.
Flores semihülcos sub vesperam ferro præcidito:
manu ne tangito: serena nocte sub dio habeto: mane
in fistile, crematiredactique in pulverem plumbi
atque argillæ intrita perlitum, & incostile, atque
adeo madori nimio imperium, condito: idem ob-
turato: siccata in arena obruito. Aut certè siccatas
rosas rosa stillatitia madefacito: tum in fistili label-
lo diebus quinque defossas conservato. Proderit
quoque rosas in ollam rudem abdere, eandemque
bene operculatam sub cœlo inhumare. Proderit vas
querneum cum floribus cæteris, tum præcipue ro-
sis, quæ nondum oscilent, opplese: probè opercula-
re & picare, ne qua rima humoris pateat: putéalibus

F f   dein-

Apud eiusdem.

ibid.

Pallad. Ma-

jo. five dore

ruf. l. 6.

tit. 17.

Card. de Pa-

riet. l. 13.

c. 66.

Id. ibid.

deinde, aut cisterninis, aut potius profluentibus aquis, utpote minus vitiantibus, immergere, atque ita perdiu incolumes flores asservare: ubi verò eductos dehiscere volueris, malo pediculum infigere, vel ipsos acetoperfundere, solique ostendere. Vegetas denique ac recentes rosas hoc modo custodies. Vini & salis quantum sat est in ollam infundes: eandem rosis nondum hiantibus impletis: opericulo adoperies: in cella repones: cum volles, ollares rosas eximes: in foliis aut fornacis tempore expones, ut diducantur. Illæ autem perinde formosæ recentesque videbuntur, quasi tunc hortensis terra, non coctilis argilla peperisset. Atque sic demum inter ollas versari decorum est. Amaranthus, inter caducos flores immortale miraculum, aqua madefactus reviviscit, & hiberna serta contextit. Recisus etiam, & lepto furni vapore siccatus coronarios in usus reponitur. Usque adeo vivax est, ut & nominis & pulchritudinis immortalitatem demersus ambustusque tueatur. Verùm ut hujus disciplinæ capita ipsa summatim ac distinctè complectamur: aliena flores tempestate vernare cogemus aut germinis retentione, aut loci calore, aut alimenti pinguedine, congruentique temperie. Cita enim retentio tempestivam fœcunditatem seros reservat & laxat in partus: penetrabilis calor meatus aperit, ac præcocem elicit amoenitatem: alibilis pinguedo, atque temperies ad veris

*Plin l. 21.
c. 8. Iean.
Ruel de
Nat. stirp.
l. 2. c. 20.*

*Arbitrariae
tempestivitatis ratio
multiplex.
Cardan ibid.*

veris intempestivi floream luxuriem vires impe-
tumque sufficiunt. Ea igitur est hortensis artis
potentia, ut mortalium usitatas delicias fastidien-
tium, delicatae voluptati consulens constanti lege
naturae constitutas temporum vices, annuasque
tempestates libero vagoque vere permutet. Pla-
cet jam decoram voluptatem hanc jucundiores-
facere condimento salis factitii, statim eliciendis
alieno etiam tempore rosis præsentissimi, quem
ego salem è Petri Joannis Fahri, Monpeliensis me-
dici, Palladio, & Myrothecio Spagirico in Flo-
ræ meæ beneficium depropensi. Principiò complu-
ribus rosarum fruticibus crematis & cinefactis, re-
siduum cinis ad quindecim aut viginti libras col-
ligetur. Ex eodem cinere, cum roris aut imbris
cœlestis aqua infervefacto, lixivium fiet. Tum è
lana coacta tæniolæ, altera quidem parte in ejus-
dem lixivii vas demissæ, altera verò in vas alterum
propendentes, duæ ad se lixivii liquorem ad li-
quidum percolabunt: aut certè laneus lineusve
pannus percolantem consutus in saccum, sive em-
poretica & bibula charta in cucullum convoluta,
velut colo transmissum, defæcabit. Ut autem totus
uniça opera sal eliciatur, in singulas cineris libras
denæ vel duodenæ humoris ejusdem adjicientur.
Ad hæc in aheno lixivium sinetur exhalare usque
adeo, donec sal incipiat apparere: qui cum li-
xivio trajicietur in vas vitreum, seu terronum, si-

Sal Chym-
icus arbitra-
riis floribus
eliciendis.

Petr. Ioan.
Faber.
Pallad. c. 3.
Myroth. l. 2.
c. 3.

Ff 2 guli.

guli tectorio lavigatum; ne siccescens in æneo sal
vitioso metalli odore imbuatur. Transfusus len-
to igne, aut æstatis igneo in sole bene siccabitur.
Siccatum salem oportet iterum in fætili fusuræ ca-
tino temperato vapore ad instar calcis excoquere,
ac sedulò custodire, ne liquecat: quia vis ejus o-
mnis evanesceret. Debet igitur valide incandesce-
re: tum aut rorato aut pluvio humore macerari,
& supradicto more percolari, ut liquidior fiat: dein-
de vel in unum vitreum vas, vel in plura defundi; at-
que in sole, seu lenta pruna siccari. Idque septies
aut octies opus iterabitur, quoad ipse sal candidissi-
mus & limpidissimus reddatur. Exinde rostrato è
distillarii vase, vitro tamen, non autem plumbeo,
quod ab Arabico fonte derivata voce Alembicum
appellant, stillata rosa in tabem liquandus est,
tum lentè siccandus: denique igneo rosarum vapo-
re stillatio, qui vulgo spiritus dicitur, resolven-
dus. Hanc vero quintam è rosis naturam sic ex-
primes. Rosas complures in vitreum œnophorum
per amplum communi aqua rosacea semiplenum
conjicies: summum vas os operculo itidem vi-
treo bene obstrues: in fornaculam condes: omnia
lento cinerum tepore quinque vel sex horas in-
seruefacies: extillantem humorem subdito exci-
pulo colliges: eundemque in vas primum refundes,
cum illud refrixerit. Rosarum præterea tum flo-
rem, tum liquorem eodem ex œnophoro educes,

om.

omnemque vehementi pressura succum elicies: eum in idem vas defundes, recentesque rosas adjicies: ut simul omnia quinquies aut sexies inferuant, facies: tum prædictum succum eodem vase probè operculato conclusum quinquaginta aut sexaginta dies fermentescere patieris in cella vinalia. Lento denique cinerum calore igneus atque æthereus vapor, sive spiritus ardantis aquæ modo stillatim elicetur odoratissimus, & veluti liquato in aquam igne vim habens adurendi. Hoc ardentissimo liquore sal supradictus resolvetur an distabescet. Ut igitur extemporalis rosa quidvis anni ad arbitrium existat: ejus potentissimi medicamentis aliquantum ipsis fruticis radicibus affundetur, perfusa pars communis cinere cum terra commisto coaggerabitur. Neque verò adeo medicatus liquor unis evocandis rosis, sed multis quoque cum totius corporis, tum præcipue capitatis morbis depellendis opportunus est, si forbeatur cochlearis mensura. Et adhuc quidem lusit in rosa: maiore nunc miraculo, quos enecat, ad vitam revocat flores, quæ Naturæ à secretis est, innocens & ingenua Magia. Etenim quancunque virentem vernantemque stirpem seminis fertilem radicitus revellit: concrematam in cinerem, nitrosumque salem peritè redigit. Ejusdem præterea plantæ semina bono in fôlo nova lunâ deponit: mox emissis primulis germinibus ad partum jam incitata

extrahit: cum prædicto sale conterit & commiscet; atque ita macerat & putrefacit. In salis hujus unciam duas adjicit uncias quām mundissimæ virginisque terræ: abstinet autem à sterco rosa, sive animantium purgamentis olida folidaque. Humum, quæ propter fontes nonnunquam luto-sa & pinguis invenitur, hunc ad usum aptissimam deligit & exhibet; prius tamen bene repurgat. Utranque deinde rem conjicit in vas terrenum, haud quaquam lævitectorio incrustatum, atque in hortis expositum esse patitur sub dio: ne tamen in illud impluat, cavit. Cremata jam & humata planta triduo reviviscit ac regerminat vegetior; excelsior, atque formosior. Tunc eadem ars, rerum admirandarum solers, pro germinis incremento ipsum fictile patentiori loco paulatim subducit: in subdiali denique ac perflabili fenestra, locat. Eidem fictili opertum foculum supponit, indita ardente lucerna vaporantem; idemque operculo claudit, tuendæ stirpi idoneo, summa parte perforato. Exinde novendialem flam-mam minutatim & gradatim exauget. Nonum circiter diem, cum operculi summo è foramine flos incipit existere, testam ita operculatam (operculum enim removere nefas est). in frigidam humidamque cellam subterraneam recondit. Ibi quatridui spatio, sale jam in tabem resolu-to, flos evanescit, & planta sublidens recedit. Hic

ex-

extrema solertia prædictam cum sale confusam terram è fictili vitreum invas per amplum trajicit: idemque sigillo Hermetis obsignatum frigido humidoque loco asservat. Ubi novo miroque spectaculo cùm oculos, tum animos pascere collibuerit, in solem profert: si sol languidè calefaciat, subditi cineris addito tepore solicitat. Ecce autem inter vitreas angustias ingens miraculorum congeries: excitante calore paulatim assurgens, modò sopita, planta proflit: flôreus Phœnix intra horæ dimidium suis è cineribus renascitur: è terra tumulo vernâni redux ad vitam flos mortalibus ad immortalitatem surrecturis proludit: in aprico sine opaco floris umbra porrigitur: fatuque sale non decantata sterilitas, sed mira sola salacitas ad extemporalement partum conciliaatur. Quis jam insulsam esse insipientemque florum culturam putet, cui subest arcanæ sapientiæ fal? Nec minus, quâm reparabilis vita fuerit, in arbitrario flore admirabilis est alterna mors. Subducto enim calore umbratilis flos in suos cineres relabitur, suumque chaos sensim repetit evanescens. Necet nimirum ad voluptatis arbitrium renascentem inusitati veris, vitro inclusi, formositatem sine cadaveris deformitate denasci. Sed ne quis à me bellam, & jocoso circulatorum falillo conditam fabellam ad præstigias & officias animis offundendas enarrari existimet, testes.

Ff 4 ha-

habeo salis hujus efficacissimi cum graves Philosophos Chymicosque complures, tum in primis
Hermet. dif-
cpl. defens.
e. 23. Josephum Quercetanum; qui licet arcanum experimenti pulcherrimi artificium non evulgent,
 id esse tamen exploratissimum affirmant. Et Quercetanus quidem ingenuè fatetur, nullis pre-
 cibus aut promissis effici à se potuisse, ut Pol-
 lonus medicus experientissimus opertam specta-
 culi hujus artem aperiret. Is autem stirpem
 quanlibet scitè ac philosophicè solvebat in cine-
 rem: apparatusque amplius triginta stirpium ci-
 neres suis quenque in vasculis, Hermetis sigillo
 consignatis, & peculiari stirpis cujusque nota in-
 signitis asservabat; ut, cum poposcisset usus, lucer-
 næ igniculo cineribus admoto repentinam elice-
 ret viriditatem. Neque verò, utres ipsa, ita causa
 compertu difficultis est. Etenim, si chymica eani-
 fruteris in latebra, manet occultum quoddam
 stirpium in sale semen, quod illico exit in opus
 vividi caloris accessu. Sin autem eandem causam
 Lycei mavis in luce cognoscere; præparantes qua-
 litates, quæ vel ad excitandam, vel ad regeneran-
 dam vim seminalem, in seminibus vigentem, ani-
 matique corporis membratim effectricem, requi-
 runtur, in hujuscemodi salibus partim remanent,
 partim calore adventitio reparantur: ipsa verò ad
 corpus ex dissimilibus rebus temperandum initia-
 tive elementa satis commiscentur. Nam in cine-
 ribus

ribus salibusve latens ignis & aër cum additæ humidæ materiæ aquæ terraque efficaciter confunduntur. Quare facili celerique negotio existere potest vulgari satu editæ gemella quidem planta, sed tamen propter imperfectiorem gignendi facultatem, tenuitatemque materiæ minus vitalis, & recessu caloris evanida. Sic æstivæ pluviaæ subitarri filii, ranunculi, aliquique abortivi vermiculi, quibus putris materia mater est, quam facile nascuntur, tam celeriter occidunt. Ex earundem qualitatum fœcunda permisitione pullulavit geminum illud oculis jucundum prodigium, in urticæ videlicet combustæ conglaciato lixivio concreta ejusdem urticæ imago, & in aqua stillatitia repente nata & innatans planta: illa Quercetano, hæc alio scriptore celebrata. Illud hic ad extremum habeo subjicere, chymicum istud in re florea spectaculum, quod sibi spectatum permulti contestantur, mihi nec experimento, nec aspectu esse compertum: sed, si naturæ viribus exhiberi possit, ob eam, quam exposui, causam non improbabile videri. Quod si quis obstinate perneget, nullius fidem extorqueo.

*Induclii floribus colores.**C A P V T V.*

Rariorum
colorum
inductio.

Triplex vel universis vel plerisque floribus insolens color in hortis magis expetitur, quām inveniatur, niger videlicet, qui lugubri facie arrideat: viridis, qui, dum floret, herbescat, oculosque pascat: cyaneus, qui cœlum coloret in terris. Squamosus alni fructus in ipsam et ulro in arefactus arbore, ac tenuissimam in farinam contritus nigrum, rutæ succus viridem, cyani flos in frumentariis agris passim obvius, itidem arefactus, atque in pulvisculum resolutus cyaneum sive cœlestem colorem dabit. Uſus autem hic esto. Fimū ovillum, utpote humida levitate mixturæ alibili aptiore, sumito: ex aceto bene subigit ac deposito; eo enim crassulum ovis excrementum idoneam ad commixtionem extenuatur: exiguum quoque salis adjicito; nam eodem & aceti astrictoria vis emendatur, & ad radices acrius pervadendas via medicamento aperitur. Ad hæc vel expressi è ruta succi, vel prædicti pollinis alterutrius tertiani circiter præ simo partem cum ea massâ confundito & permisceto: scrobiculū bono in solo, quod intra testam extrave sit, excavato: em massam in eundem demittito: in ipsam medicatam intritam colorandæ plantæ radicem defigito: deinde irrigato, curato, colito, ut mos est. Illud autem

autem sedulò curato, ut albi floris radiculas hoc artificio deligas medicandas. Ita, propter exemplum, candidi caryophylli surculus efficaci fimo infossus peregrino facile colore vernabit. Candor enim, docilis nimirum color, cum perspicuus & pellucidus sit, colorati alimenti particulas radicitus haustas, totoque probè corpore permistas expicto in flore, tanquam ingenuo in ore, manifestat. Quid, si multicolor iste fucus in una eademque prædicti massa lætaminis confundatur? Evidem cum Joanne Fabro, Lyncei judicij viro, à quo totum id florei medicaminis præscriptum accepi, fieri opinor posse, ut natura, quæ suopte ingenio frequenter ludit in floribus versicolore pictura, colludentis artis invitamento lasciviat audacior. Quin etiam probabili conjectura & ratione idem Faber affirmat, florum vilos ac stamina &, qualia videamus in croco, capillamenta, quia floreæ concretionis purior succus, & veluti difcolor sanguis sunt, efficacissima pollere tintura, ut flosculis alijs, candidis tamen, multiplicem atque adeo amabilem fucum faciant. Neque verò illa in floribus pulcherrimè inficiendis experimento frequenti explorata præscriptio reticenda est, quæ sic præcipit. Solum pinguissimum deligo: id eousque in sole siccato, dum prætenue solvatur in pulvere: eo pulvere testam rite oppleto: medium candidi floris plantam aut surculum depangito: ne quid infusi humoris, aut instillati roris ea humus

hau-

florum
pars tintu-
ræ aptissi-
ma.

colorans
irrigatio.

hauriat, ne quid ipse, præterquam colorati liquoris, affundas, caveto. Quare ipsum fictile nocturno pluvioque cœlo subducito, aprico tranquilloque die in solem efferto. Si regum æmulos purpurare placeat flores; Basilicum lignum, cuius rosea sanie offæctores lanas imbuunt, minutatim in taleolas vel segmenta concidito, atque in aqua decoquito, donec ad tertias quartasve coctura subsidat: eo purpureo decocto, cum jam deserbuerit, matutinus ac vespertinus pocillator bibulum solum insuccato. Si candidas hortorum gemmulas pretioso raroque miraculo smaragdinam in viriditatem gemmascere delectet: ejus rhamni seu spinæ, quam Petrus Andreas Matthiolus Infectioriam appellat, vulgo Spignum cervinam dicimus, maturissimas baccas, modicè diductas, in aqua ipcoquito, præscriptaque solum forma irrigato. Sin autem floreum argentum in aureum florem chymica æmulatione flavescente laudabiliter avara cupido est: baccas easdem nondum satis maturas itidem apertas excoquito, flavoq; terram succo saturato. Si denique diurnæ lucis candorem vultu præferentes floridulas terræ stellulas tristis nigritudine noctescere voluptas est: minorem gallam & chalcanthum in atramentum infervefacito: eo si radicem intingas, floris cacumen inscribes. Aut meminisse aut prædiscere hic debes, adeo naturam non exui vel expelli, quin subinde illa recurrat.

Quare de sua se removeri ditione indignans, nativus

identi-

In Diopfor.
l. i.c. 102.

identidem reflorescat color; ut naturæ cum arte super unica planta concernatio voluptatem pariat bicolorum. Quòd si audere non pigeat, etiam triforme leges ab una stirpe miraculum. Nam si discoloribus ex aquis alteram mane, vespere alteram utrique stirpis lateri sic affundas, ut quotidie latus unum distinctis temporum intervallis duplum fucum ebibat, colorumque vices alternet irrigatio præposta, matutina nunquam ejusdem coloris aspergine in eandem partem sub vesperam refusa: & nativo, & adventitiis efflorescentibus coloribus jucundè prodigiosa planta trium colorum ore triplici ridebit. Audio rem felici periculo comprobatam, atque equidem credo quia physica ratiō persuadet. Cum enim singulæ diversorum colorum irrigationes, utpote non universè, sed particulatim irroratæ, totam simul plantam alere, atque adeo colorare non possint; multicolor alimentum non satis ubique commixtum multiformem prodit in florem. Huc accedit, quòd naturalis color, ab artificiosis non planè vicius, ex parte aliqua eminet, floreumque triplicat cum voluptate discriminē. Si candida lilia

Tinctura
liliorum.

roseo rubore tingere, hoc est, si vulgarem candorem decenti pudore pingere volueris; monente Anatolio, Cajoque Plinio subscripte, florescentes liliorum scapos mense Julio colligit: denos, ^{Apud Conf.}
^{Pagon. de} Agr. l. 11.
c. 21 Nat.
hifl. l. 24.

pen-

pendito: fumidi temperatique vaporis efficien-
tia sparsim extuberantibus nodulis sive bulbulis,
scapos ipsos in fæce vini vel nigri vel Græci men-
se Martio macerato; donec tibi eosdem extrahenti
purpureo colore planè saturi appareant: deinde,
in scrobiculis affatim circunfusa fæce, serito: vide-
bisque adeo multum esse à teneris consuescere, ut
in extremum germen transeat prima feminis tin-
ctoria.

*Apud eundem.
ibid.*

*Tulipa-
rum.*

»

Tuliparum quoque flores arbitria pictura variabit, si biduo triduove bulbi habeantur in aceto, donec tenescant: deinde eximantur, ut acetum nonnihil expiret: exinde colores minimè acres edaceſve innocentibus bulborum incisuris ex vino stillatitio inducantur: colorati deinceps bulbi elapso mense inhumentur.

Rofarum.

Ibid. c. 29.

Ipsa, purpureum formæ compendium, rosa, si Didymo magistro, cum primùm dehiscens in fo-
lia cœpit evolvi, sulphuris nidore suffumigetur,
exalbescat: sive quia sulphureus albor, igne exte-
nuante atque rarefaciente penetrabilis, tenuis ro-
sa meatus pervadit & inficit: sive quia juxta deli-
catus, atque odoratus rosa flos olidissimi suffi-
tus horrorem insolito pallore testatur: sive tan-
dem ne formoso colori nimium credas, qui fumo
le viſſimo decoloratur. Idem rosa flos peregri-
nos

nos facilè induet colores; si, solertissimo viro Joanne Baptista Porta suadente, juxta radicem diffissum in caulem, itidemque fissos in ramulos aut æruginem, aut Indicum, aut crocum, aut cæruleum lapideum, aut alium quemlibet fucum tenuissimè comminutum largiter ingeras: si, plaga deinde bene circunligata, simum adaggeres. Observabis tamen, ne, quæ plantas adurunt atque ene-
cant, coloratura venena, cujusmodi habetur au-
ripigmentum, applices. Quòd si cœlestis pulchri-
tudinis versicoloribus imitamentis flores in Irides
aeria feliciores transformare placet: complura ge-
neris ejusdem, at non ejusdem coloris florea semini-
na in ovillam caprinamve pilulam defixa, vel in
graæilem arundinem inclusa, vel in laciniis colli-
gata serito. Corruptis enim vaginis & involu-
cris, è seminibus varia permistione adulteratis dis-
color florum soboles existet, quæ non pluvia nu-
bis lacrymis, sed gestientis naturæ risu expictam
Iridem serena fronte præportabit. Jamverò, ut
peregrini colores pertinacissimè, ac tanquam ju-
re hæreditario hæreant, è pomariis ad floralia
callidam conciliatricem insitionem traducamus,
cujus artifici dexteritate mansuetæ stirpes igno-
tis foliis, & non suis se floribus operiri demiren-
tur. Atque ut in auream flavæ pulchritudinis hæ-
reditatem genista insitivam rosam & gelsimum
adoptet, primùm immittendas plantas, cum ge-
nita-

Discolor
seminum
permistio.
*Matthiol. in
Dioscor. l. 2.*
c. 153.
Io. Bapt.
*Porta Mag.
nat. l. 3. c. 5.*

Insitione
adventitii
colores.

*Porta ibid.
l. 5.*

nitali terra translatas ad genistam afferamus, quòd illæ materno melius, quàm novocali, sustinebuntur ubere, dum inolecant: genistam deinde terebrâ, seu potius peracuto cultello, qui scobem minime faciat, nec perurat, oblique medium personemus; ut naturali contentione in sublime feratur cum à stirpe ramus immissus, tum ab radice humor affusus. Ad hæc rosæ vel gelsimini veluti traducem ramulum, quàm latè inseri & circumdari truncō debet, summo leviter cortice circumraso spoliemus, ut is expeditè ac proximè adhærescat: transmissisque binis ternisve gemmis, foramini aptemus: subacto etiam luto vulnus circumlinimus, & vinculo circunligemus: postremò insitum surculum, dum succrescentis idem genistæ nisu sustollitur, hospitali tenus frutice à matre recidamus, ut inolescente cortice insitum coalescat, & coeat cicatrix: superficiem verò fruticis ad ipsum usque receptum surculum detruncemus, totus ut succus aliò non evocatus uni potissimum insito serviat. Ita cum genista, atque cum aliis quoque diversi coloris congruentibus plantis concorporantur, externæque matris utero iterum concipiuntur pridem nata rosâ & gelsimum: ut hominem, quamvis adultum, ad novam virtutis morumque faciem & alium & eundem renasci posse, à stirpibus doceamur. At verò si candidum aut purpureum caryophyllum cœli colo-

colore donare velis, à vulgatissimis illum plantis
sic impetrabis. Buglossum, aut cyanum, aut po-
tiū vetustum erraticum intubum, quem & cicho-
rium appellant, radice tenuis, quæ policarem su-
peret crassitudinem, recides: tum medianam radicem
consideratē modicēque diffindes, ne plus justo fis-
sura descendat: ac floriferam sobolem à parente
vulsa aptè immittes, ut rimam coagmentet: vimi-
neo demum nexus ictum vulnere insitivum fœdus
obstringes: ac sauciam hospitam ut consanes & læ-
tifices, circa terram circumjectam simum putrem
adaggarabis. Ita in pulcherrimo flore cœlum colo-
rari posse pollicetur insitio erudita. Quanquam ego
spectaculum hoc sæpius auribus, nunquam oculis
usyrpavi. Illud eadem præterea à se posse confidit,
ut in candidos flores color derivetur aut purpu-
reus, si rubræ pastinacæ, quam siser nonnulli vo-
cant; aut puniceus, si anchusæ præscripta ratione
jungantur. Jam verò si ex albo rubroque bicolore
rem expetis rosam, eam ingeniosus insitus, quem in-
oculationem sive emplastrationem nominant, sic
feliciter dabit. In eo rosæ frutice, de quo inserere,
atque oculum geminamve ad insitionem sumere
volès, novellam, integrum, & maximè nitidam quæ-
res virgam: in hac deinde oculum considerabis, qui
bene appareat, quique solem spectet orientem, bo-
namque floris indolem habeat: cum oculum modi-
co in cortice ita circumsignabis, ut is mediusr sit:

Gg acuto-

acutoque scalpello eundem circuncides, & caute
materiam delibrabis, ne oculum lèdas, quem à ma
teria resectum intercides medium. Ejus postmo
dum fruticis, quem inserere voles, generosam ac
nitidam virgam eliges, & ejusdem amplitudinis
cortice gemmaque dimidiata materiem nudabis: in
eam verò partem, quam nudasti, dimidiatam gem
mam ex altero sumptam frutice aptabis ita, ut em
plastrum delibratæ parti conveniat: duorumque
oculorum, diversarumque gemmarum inter se ap
ta segmenta unus oculus, atque indivisa gemma vi
deantur. Ubi sic feceris, circa gemmam libri pla
gam revincies, dabisque operam, ne lèdas: deinde
commissuras & vincula bene subacto tenacique lu
to, quod imbre non dilabatur, collines: spatiū ta
men gemmæ relinques, unde libera egerminet. Ne
materiæ, quam insleveris, succus aliò dissipetur; sed
unum illibatus & individuus insitum ut enutriat:
superiores ramos, si qui sint, amputabis: tum sub
inde soboles detrahes, quæ à lateribus radicibus
que subrepunt. Post unum & vigesimum diem
tolvi potest emplastrum, quia tunc solent sic ap
plicata germina coaluisse. Quanquam unius alte
riusve mensis tutior fuerit mora. Sic rosam leges
in una stirpe à biformi parente bicolorē, sive
bifrontem, Jani scilicet sororem. Idem bicolor
oculorum oblectamentum à caryophyllorum
plantis, alio tamen cultu, exorabis. Cum enim
ipsæ,

ipsæ, ut quæ oculis carent, inoculari nequeant; arte dissimili coalitæ ad floreum hoc miraculum con-
 spirabunt. Igitur quæ candidi, quæ rubri caryo-
 phylli generosæ sboles radicesve in duas mediæ
 partes dividuntur, compositisque invicem divi-
 duis corporibus, aptè coagmentantur in corpus
 unum, quod ex dissimilibus tandem partibus
 compactum, discoloribus jure floribus capillabi-
 tur. Illud hinc superest generatim universèque tra-
 dendum, flores omnes & semen satu (sicut
 jam præmonui) variè colorari; quòd altrix terra
 non uno ubique habitu temperata eorundem se-
 minum mollia corpuscula variis locis vario aliè
 atque inficit alimento: & pinguis lætaminis injectu
 etiam nigrescere; sive quòd calido simi unguine
 flos infuscatur, ut candida oleo papyrus; sive quòd
 fumidus ac niger simus, quæ nutrit, denigrat:
 indiligentia verò & neglecu violam præsertim &
 rosam, quantumvis purpureæ sint, post annum ter-
 tium (ut author est Theophrastus) in senium, atque
 adeo in interitum expallescere; quòd, humore vi-
 tali ob culturæ desiderium absunto, concolor
 morti siccitas mortifera succedit. Adeo & flores &
 mores cura quidem feliciter, infeliciter incuria ex-
 pingunt: ut illa vitam in ipsis coleret, hæc morten-

*Ioan. Bapt.
Porta Villa
l. 9. c. 12.
Mag. nat.
l. 3. c. 3.*

*Varietatis
colorum
vulgares
caufæ.*

*Apud Ioan.
Bapt. Port.
Mag. natur.
l. 3. c. 2.*

G g 2 Arte

Arte majus Natura miraculum.

C A P V T VI.

*Artis, &
Naturæ
concertan-
tium fabu-
la.*

*Artis ja-
næstia.*

Legite jam florum avidi mortales, inter flores artificiosè coloratos ornandæ veritatem, floridulam fabellam. Ars Herculanæ amoris vinculo Floræ conjunctissima in ejusdem hortensi theatrō insolitis coloribus, flores ex pingentibus, in aspecta post hominum memoriam spectacula ediderat, & in tenui re non tenui cum gloria luserat. Nec Flora solum admirabunda, sed ipsa etiam Ars gloriabunda garrulo præconio sibi plaudebat. Dissimulandum tamen in fœmina fuerat familiare nativumque crimen, superba garrulitas; nisi Naturæ sese ipsi novo colorandi artificio prætulisset. Vicimus tandem, ajebat. vel ipsa, qua cum assiduum mihi amicumque pro gloria certamen est, quæque victa obmutuit, Naturæ judice vicimus; dum tuis, Flora, deliciis militamus. Quam vellem, quæ ubique est, ac nusquam visitur, regali, quo mihi sæpe gratulata est, ore conspiciendam hic sese daret: ut palmarem hanc, seu verius floream victoriam suo quoque plausu cumularet; ac fateatur, ex istis vietricem mihi coronam floribus deberi, quos ab orbe terrarum condito iisdem illa

illa semper: obsoletisque jam coloribus inficit:
inuisitatis ego conspicuos admirandosque perfis-
cio. Pupugit æmulæ Artis jactantior vox aures
animumque, magnæ miraculorum opificis; Natu-
ræ: &, Itane vero? ait. Quæ sine me inertissi-
ma esset Ars, de me citra pugnam triumphat?
Age ante victoriam triumphanti meritum plau-
sum properemus. Tum regio vultu habitu-
que spectabilis placidam iram dulci rubore spe-
ciosè pinxit in genis: ut non excandescere, sed
splendescere visa sit. Amantissimæ enim rerum
omnium parentis est sine noxiø fulmine fulgu-
rare. Vel oris taciti tranquilla, æstuante corde,
majestas mitissimum ingenium eloquebatur:
Pectus in ubera porrectum altricem liberalitateim,
omnibus laetescensem, indicabat. Regia digni-
tas & potestas in amictus ac sceptri aureo, nem-
pe bono lumine cernebatur. Hoc igitur ore ^{comitatus}
cultuque augusta ex infinito stipatorum numero
quatuor tantum aseclas deligit, præsentem ad
usum accommodatos, Vertumnum scilicet, muta-
tionum omnium Dædalum, vario & versicolore
amiculo æquè, ac nomine ipso, versatilis vires in-
genii denudantem; recocto in crudum juven-
tæ robur senio, mimico riœtu, atque hircino bar-
bitio festivissimum caput: ipsos quoque Solis ac
Lucis nitidissimos filios; eodem editos partu ter-
geminos pueros, quorum formosus nitor dies

Gg 3 est,

est, Luciferum, Meridiem, Hesperum. Et Lucifer quidem scitissimo filo adolescens hac formæ textura præfulget. Matutinis radiis, inton-
sos capillos extenuatis, aureolus crinis parili à fronte discessu niveam, in quam defunditur, cervicem amabili fulgore innocenter incendit, ac nitide opacat. Quæ totò corpore intermicat, summa in fronte scintillat in sideris lucem, diei nuntiam, desinens venustas, ac mera Venus. Enimvero insolitæ pulchritudinis lux diem debuit præportare, & radiantis comæ cincinnum esse decuit si-
dus. Decorè confusi lactis & sanguinis rosea tem-
peries Auroram graphicè colorat in vultu: atque in hoc etiam aurora liquentibus margaritis ro-
rat. Liquida enim voluptate humiduli & ridibun-
di ocelli guttatum fluentibus in lætitia rorem la-
crymulis subinde geminant. Potes, & hunc de more rorem salivam siderum appellare: siquidem ocellos à stellulis non distinguas. Molliclivo eminulæ uberesque genæ Hyblæo colle feliciùs florent; inermibus enim rosis purpurant, hoc est,
ut roseam rem florida brevitate complectar,

Vestit pudoris purpura investes genas.

Puniceum osculum, dum animam reciprocat,
odorum omnium vitalem suavitatem inhalat.
Byssinæ chlamydis nebula glabelli corporis,
quod inumbrat, interlucente formositate præra-
diat.

diat. Gemella venustate visendus clarissimè se prodit sua, nempe meridiana, luce Meridies. Brevioribus radiis ardentior coruscat flava cæsaries, nativoque calore sine calamistro crispu-los in cincinnos annulata suspicentibus auream gratamque oculis conserit catenam. Summæ insidet fronti nitidissimus Sol, digna videlicet crinali auro lux. Gemina cum Solis imminentis, tum ingenitæ pulchritudinis luce vividus vultus decenter ignescit: atque ipse igneus decor meridianum afflat ardorem. Splendidæ mediæ diei simile velamentum ex auro, tenera ilia substringens, multum corporis nudat: melius enim protegit nuditas æstuantem. Similimis, planeque fraternis Hesperum lineamentis artifex pulchritudo decoravit: facie tamen leviter fusca; radiorum capillamento rufiore, antependulo & anteventulo, ferme oculos prævelante; diurna luce in pallidam stellatæ frontis facem elanguefcente; occidentis diei purpura colorato medio velamine nuntium noctis illustrem significat. Hoc ergo & habitu & comitatu Natura in conspectum sese dedit Artis, recens apud Floram miraculum sublatè magnificèque prædicantis. Assurrexit utraque parenti maximæ, ve-rendo fulgore perculta. Ars etiam, quamvis tacita, levi rubore jactantiæ conscientiam fassa est: ut non fruticibus modò, sed genis quoque rosas

Gg 4 in-

Ad Artem
oratio.

insevisse videretur. Eam ita prior alloquitur Natura. Ecce, quæ nusquam abest, quo cupis, adest ore spectabilis; quo non cupis, formidabilis, nec ante plausum datura, quām justo duello superata succumbat. Quanquam superare qui possis eam, sine cuius armis & viribus nec etiam pugnes? Sed age, quam verbis confidentissimis præcerpsisti, utra nostrum re ipsa victricem colorandis è floribus palmam legat, ad novam Floræ voluptatem ac decus, te ipsa judice periclitemur. Venerabunda gratias agit Flora: provocationem Ars interrita non recusat. Ergo, ut erat ab recenti opificio collectis decenter laciniis artificio sum ad prælium succincta, exertsique brachiis expedita, è circumfusis insitionis armis falculam moræ impatiens corripit: forte proximum Italicae rosæ perpetuò virentis fruticem in fictili consistum strictim attondet: è duplice oculo delibratum corticem abducit, albæ rubræque gemmas callida inculcatione sufficit. Mirum visu dictaque! Roseus frutex, velut insititia non amoenitate solùm, sed humanitate quoque inoculatus, & pro cultricis atque ornaticis Artis victoria officiosis non spinis, sed floribus pugnaturus, tribus illico tumet gemmis: mox itidem fruticat ramulis: trium denique colorum vernal rosæ, nativa scilicet subrubente, atque alba rubraque insitis. Miratur triformi pulchritudine amabile mon-

*Artis infi-
tum admi-
randum.*

strum

strum Flora. Naturam verbis hisce vellicat Ars.
Quæ tuis armis pugno, quæm prosperè meo in-
genio expugnem, vide: quæm graviter tuiste ro-
sis convulnere, fatere. Levi primùm risu elu-
sit argutulam insultationem Natura: tum, Hoc-
cine, inquit est; quo me jugulari posse sperasti,
trifidum è triplici rosa telum? Faxon jam roseos
istos colores adhuc inviso, atque inaudito, tuis-
que conatibus majore miraculo repræsentatos
aspicias, ipsoque spectaculo saucia des tandem
victriæ Naturæ debellatas manus. Tantum profa-
cta terram præpotenti virga leviter verberat. Illo
levissimi verberis nutu admonita tellus, quid ma-
gna jubeat Imperatrix, repentinum turget in
partum: mox vegetum germen excludit, quod
paulatim ramosa brachia dispergens, mediisque
inter ficolneas & pampineas frondibus virescens,
ignotam in arbustulam adolescit, pallido corti-
ce decolorem, florumque rotundis calycibus onu-
stam. Hærebat rei eventu suspensa Flora: ipsius
verò Artis, præsago metu immotæ defixaque,
corculum assultim palpitans, & properè micans
trepidō tripudio artem ludicram faciebat. Tre-
pidationis motu chœræ cœlestis æmulam solici-
ti cordis saltationem horum Natura verborum
sonitu incitavit. Haec tenus prolusimus: jam se-
riò pugnabimus. Nec nobis opus est ferro ad
victoriam. Sine insitionis tuæ operoso vulnere

Naturæ ar-
buscula mi-
rabilior.

vin-

vincemus. Atque ut à meis floribus tandem profligata expallescere discas, atque erubescere: trium ista colorum tibi laboriosa miracula nos per ludum & choream properabimus. Tum suos ad aspedas conversa, Age, inquit, vetule mi Ludio, in admirabilem omnem varietatem versipellis Vertumne, citatam efficacemque saltationem & modulato sono, & numero saltu præi: ut recentes flores, celeripedem vertiginem versicolore vicissitudine initati, coloratam choream ludant. Vos quoque agite, mea lux, diurnæ nitedulæ, Lucis puerperæ nitidi Lucilli, per vulgandæ diei perpetui triumviri, volucres orbis infimi pictores; quippe qui, detersis tenebris, rebus redditis colorem, unoque omnia lumine quotidie coloratis: agite, inquam, peregrinam istam rosam vario nitore sic expingite, ut Artis discolorem fucum non desideret: dum expingitis, subsultim sic ludite, ut pugnax pro flore ludus seriò vincat. Decent enim floream jocosa bella victoriam. Statim ab imperio, Dominam prono priùs capite veneratus, incipit timulum sistrum numerosè quatere, micare pedibus, toto corpore gestire, non alia Medea, quam geniali suomet ingenio, recoctus multibarbum in puerum, senex Vertumnus. Capularis senis, juveniliter alternantis pedes, & latera crispantis, exofses enervesque flexus à cæteris quidem spectatoribus

bus risum elicuerunt: ab Arte verò, sibi jam præmetuente atque etiam inyita, extorserunt. Ipsí recentis arbusculæ antea compressi flores semihilcis repente osculis subrisere. Numerosi quā sonitus, quā saltus præeuntis illecebram tergemini fratres, agili tripudiantes impetu, persequuntur. Ludibunda interim agilitate mobilis, tremuloque fulgure illustrior, puerorum radiat pulchritudo. Spectaculum hīc habeo sane novum admirandumque, quod oculos pridem oblectavit, auribus exhibere. Prior impigro saltatu Lucifer ad arbusculam accedit, ac demesum ex hortensi segete candidum lilyum, velut in candoris exemplum, extollit: cum ecce tibi grandioris in speciem rosæ penitus dehiscentes flores, matutino Luciferi albore afflati, ad simulationem usque lili exalbescunt. Mox exultim subeunte, flammeolamque imitandam rosam præferente Meridie, meridiani ardoris roso sensim lumine colorantur. Ab Hesperit tandem subsultantis, expingendumque amaranthum proponentis accessu, occidux lucis colore amaranthino paulatim erubescunt: novæque rosæ, novo more, unius dieculæ pingente luce, trium in colorum faciem variatæ, artificiosum triplicis rosæ usitata insitione congestæ, miraculum decorant. Attonita primùm atque obstupida, ceu saeva, obtiguit Ars: deinde victam se cum pudore, tum voce ingenuè confessa, famulaturas

Natu-

Naturæ
victoria.

Naturæ manus dedit. Flora quoque obstupuit & plausit: suasque geniali victoria illa delicias cumulatas esse sibi gratulata, beneficæ bellatrici gratias egit, florum omnium suavitatem redolentes. Oblato denique ab eadem Flora florido coronamento, vietricem ornaturo, dubitatum est, utrum vox, an flos fuerit suavior. Hic florei duelli finis: hoc documentum, infeliciter pugnare Artem, cum repugnat Naturæ.

Neque

G. & J.

Neque verò quisquam existimet, Elysia amoenitatis fabulosum à me florem aliquem prædicari: nam decem ante annos à nostris hominibus occidentali ex India missum semen est floris hujus, quem barbaro Indi nomine *Fuyō*, alii à genetali solo Malam Indicam, Japonicam alii vocant: nos cum iis, qui Romam ex India miserunt semina, Sinensem Rosam nominabimus. Primus ego meritissimus sator hospitem florem Romana civitate donavi: Sinensis enim floris fatio atque cultura Sinensi cultori debebatur. Ejus igitur semina intra profundum fictile pingui tenuissimèqué succrèto in solo, ineunte vere, in digitì altitudinem raro satu deposita, crebris irrigationibus tempestivè adjuta, & modice insolata, post mensem foliola emittere, tum foliis convestitas virgulas excitare cœperunt: quibus pro incremento recens identidem solum injiciebatur, ut radiculæ summatim repetentes altius obruerentur, instillataque uigine alerentur: ipsi autem consito fictili tepidum in locum recepto gelicidia cavebantur. Anniculæ plantæ adultiores ex angusto yasis ergastulo in libertatem spatiosi loci assertæ, fœcundumque in gremium præpinguis, irrigui, solibus expositi, ac præsertim ab halitu Septentrionali aversi solitransductæ, actis altè latèque inoffensis radicibus adeo profecerunt ac proficiunt, ut quotidiè diffusius atque excelsius arborescant. Jamque aliqua, quamvis annuis prolongatis annis, magnitudine etiam viderintur.

tatio-

Forma.

tationibus detonsa, palmos circiter viginti evaluit; caudicis verò dinietsiens ad quinque digitos pertinuit. Radix albida, lignosa, numerosis implexisque fibris ad summam usque tellurem capillata, ramoso divortio simul una & multiplex, præposterioris arborem subterraneam, ejusque, quam parit ac sustinet, similem congerminat. Ab radice caudex pallidus, simplex, & laevis frequentibus subinde distinctus oculis connivet, quibus genimaret in ramulos, nisi cultrix vigilantia cæcum in tere tem proceritatem educeret. Ubi truncus definit, concolores frondentesque rami, virgea prolixitudine sublimiter latèque porrecti, una nemius arbo re faciunt. Caudicis ramorumque materies instar ficolnæ candida & carnosa modicè durescit. Folia magnitudine pampincis, asperitate ficolneis, figura utrisque, aut potius hederaceis angulosis consimilia, sed tamen crenata, in ipsa rotunditate angulos & sinus habent: superiore parte herbido virent colore, inferiore candicant: ramosis utrinque nervis ac venis ex viridi pallentibus distinguuntur: sua ipsa utrinque lanugine asperantur: asperis itidem, crassis, prælongis, ac saepe palmaribus, primò virentibus, tuas superiore parte pediculis subrubentibus nituntur: & raris intervallis disposita sic ramos ferè conveстиunt, ut bina invicem opponantur, alio deinde bina, qui priori contrarius sit, sejungantur oppositu:

atque

que ita geminatione alterna ordo foliorum decūlatur. Verū, ut ingenita foliis asperitas minuta non manibus modò, sed oculis quoque contrectata exploratissimā esset; lynceum exploratorem, nempe microscopium, sive conspicilium tubulatum consuimus, quod ab ima parte suffultum ad breve intervallum subdita corpuscula, ingentem in molem amplificata, suisque distinctè partibus coagmentata, supernè intuentibus demonstrat. Hoc igitur monstrante, in parte folii supina majuscularum nervorum pulvini & mediocriter virides, & albicantibus canquam stellulis incompositè distincti visuntur. Reliqua verò area inæquales & multiformes in areolas, alba humilique lanugine opertas, & rufis atque eminulis velut lenticularibus verruculis asperas, angustis quoque ac virentibus mæandris, tenuioribus nimirum venis sive fibris interstinctas extendit. Sed pronæ partis torosi nervuli diluta in viriditate candore simili stellati sunt, & reliquum folium pariter lanuginosum ac verrucosum est. Pediculus quoque subviridis, brevique lanugine hirsutus, cum albida, tum subrubicunda scabritie exasperatur. Ab æquinoctio verno in germina oculi turgent: convoluta foliola primum apparent, quibus paulatim sese tum explicantibus tum amplificantibus virgei subeunt ramuli, assiduo partu, dum adolescunt & roborascunt, è gemmis folia trudentes. Quia etiam non raro fit, ut ex eadem gemma fraterculus

Hh folio

folio ramusculis adnascatur. Sic toto ferme anno foliorum ramorumque perpetuo proventu ad hibernum usque solstitium Rosa Siniaca silvescit. Atque hoc tandem tempore, cum contra frigora oportuit esse vestitissimam, foliis subinde dilabentibus nuda hiemat: ac, nisi loci situ aut artis ope protegatur, facile gelu aduritur, atque etiam interit. Quod si clementior bruma prætepeat, vixdum veteribus amissis, novarum in frondium præproperum gemmat ornatum.

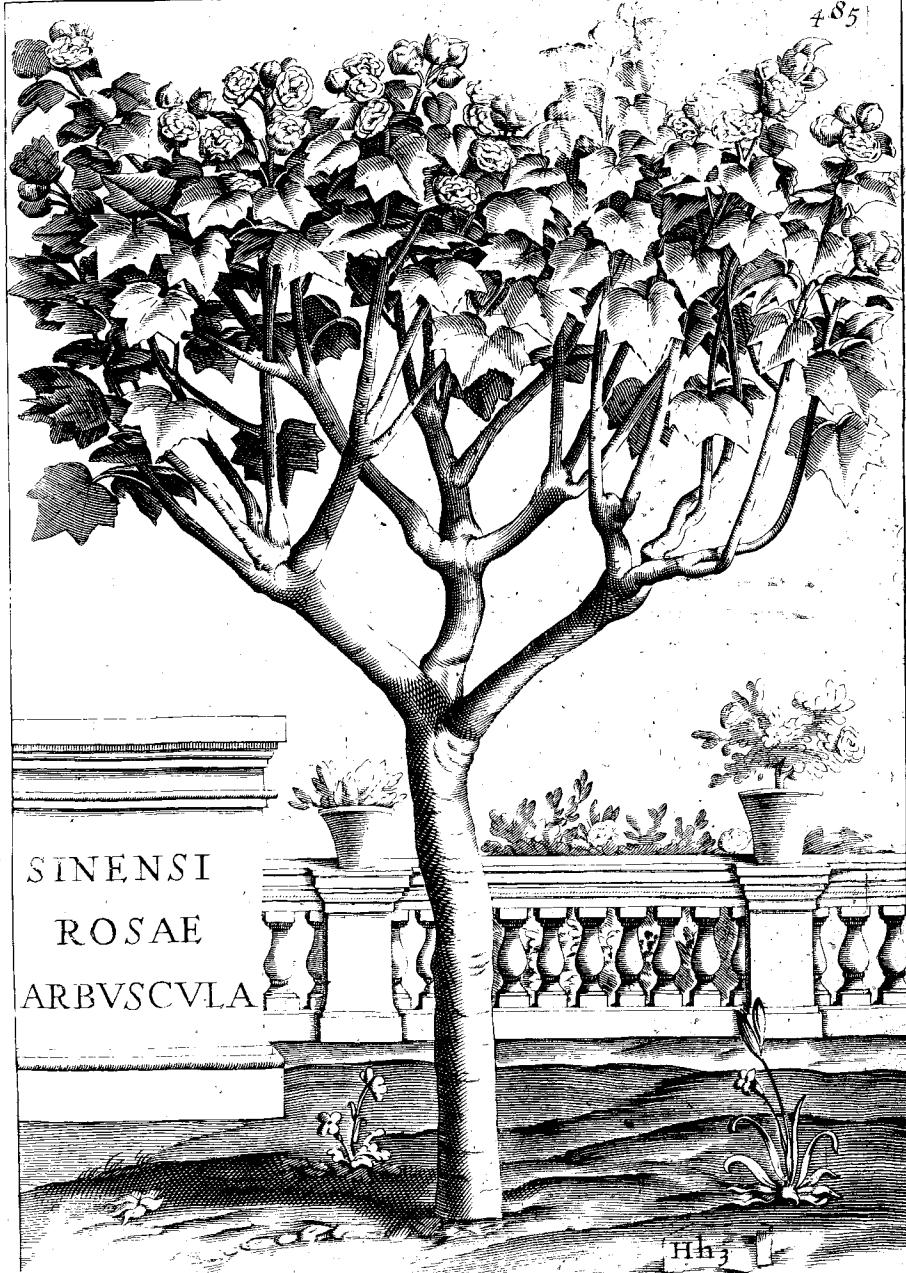
Tertio à satione anno florere cœpit.
 Quanquam, difficiili jam ingenio mitigato, bima præfloret. Ea floris initia progressusque sunt. Septembri mense per autumni æquinoctium è pusillis cum foliis, tum floreis alabastris confusæ paniculæ existunt: mox, incremento singula discriminante, calyces complusculi, seni plerunque vel octoni, modicis suffulti petiolis intelliguntur, quorum calycum pleriq; summis è ramis, pauciores proximis è gemmis cum præviis frondibus unâ eminent. Forma illis nondum oscitantibus globosa, quinis compactilis & quasi cristata eminulis commissuris, quæ medios circum alabastros inchoatæ acuta coitione fastigiantur in summo. Color iisdem alabastris ab ea parte, qua pediculis insident, ad imas usque commissuras viridis, inde ad summas ex viridi rubens. Pediculi, qua præsertim parte supini solem aspiciunt, subrubicundi; qua calycibus adnectuntur, crassiores, tandem panduntur foliaceas in stellas, octonis de-

*floris tem-
pus, & co-
lores.*

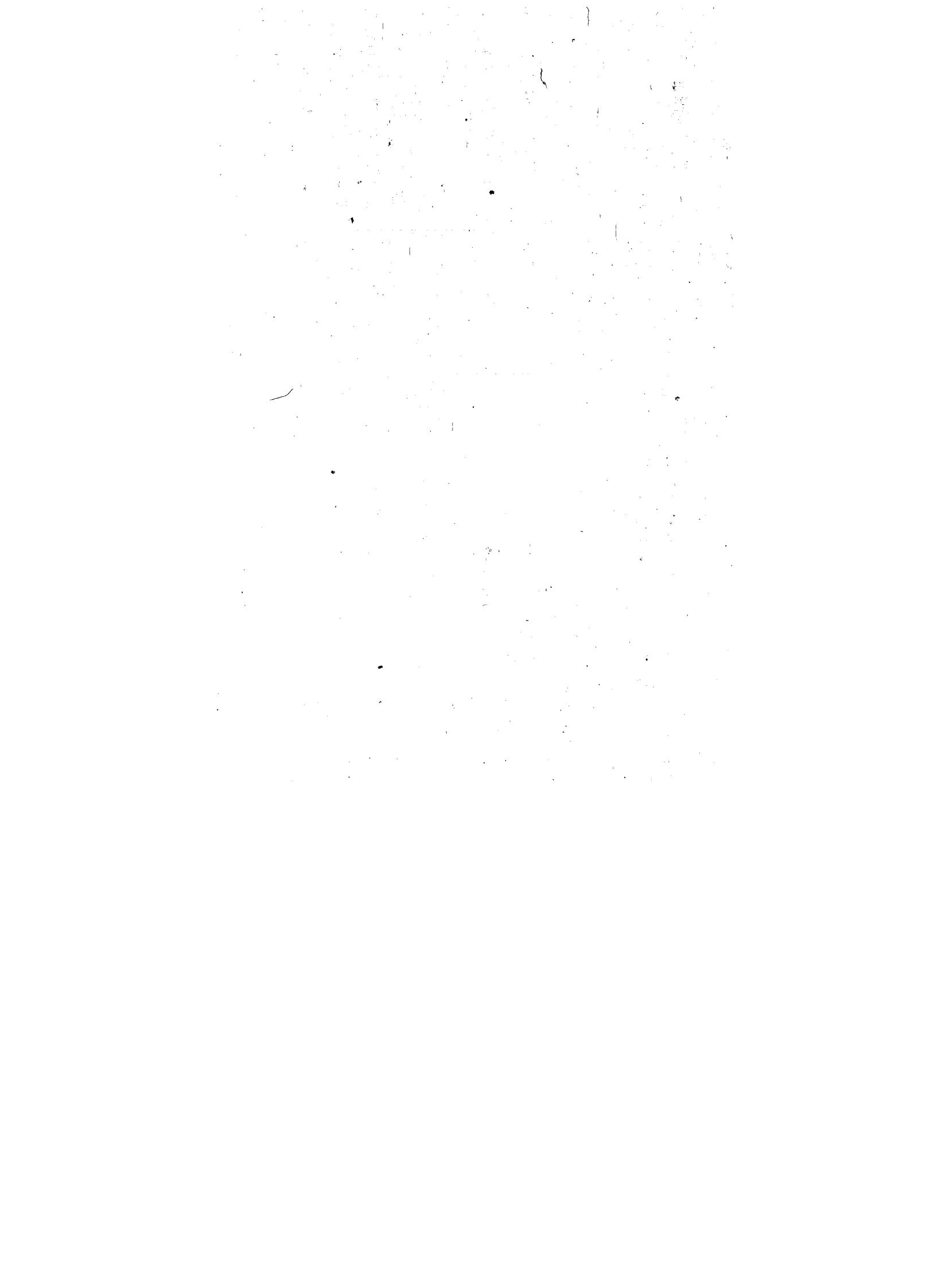
denisve virentibus, iisque planis radiis rosarum calyces excepturas. Nam peregrinæ formositati flori stellæ ipsæ famulare gestiunt in obsequium subjace-re. Ubi ferme ad nucis juglandis magnitudinem isti extumuere papillati corymbi; in laetum florē, extimis foliis, intimorumque nonnullorum oris sub-rubentibus, avarè dehiscunt. Mox totam fese pandit ad Batavæ rosæ amplitudinem, repando calyci, saepius quinquepartito, & in pateræ formam non-nihil sinuoso insidens, varia serie foliorum ramulis rugis crispantium speciosa, triplicisque coloris vicissitudine speciosior Sinensis rosa, florum Ver-tumnus, hortense miraculum. Rosa hæc primo laetitia decenter nascitur: decet enim floris infantiam lac. Albo deinde rubroque temperatis coloribus, in oris humani formosam temperiem transformatur, ut hominibus charissima sit, quibus concolor est. Tandem candido vultu paulò ante nata, purpureo moritur, ut pavide morientibus exprobret iracundo rubore pallorem. Nostrate tamen sub cœlo; utpote minus, quam Indicum sit, propitio eadem rosa dilutiore purpura coloratur. In patrio Indiæ solo una die, quam unicam vivit, hæc veluti florū dies matutino cum albore albicat, cum meridiano ardore flammeola est, cum luce noctescente purpurat: ut, quando unum ægrè novum colorē in pluribus flosculis longo tempore ars æmula elaborat, admirandas triplicis coloris in uno flore

vices properare unius esse dieculæ sibi minimè laboriosum ludum victrix natura significet. At verò nostratisbus in hortis hospes biduo triduove vivax diuturniorem florei miraculi copiam facit, ut cumulatiorem hospitiū gratiam lento sui spectaculo rependat. Quanquam utrobique monet e candido mox purpureus flos, ab ingenuo candore facilem esse transitum ad purpuram. Floris autem jam purpurea folia, ut poma solent, ad maturitatis indicium (debet enim maximè purpuram maturitas) humore tenuissimo evanescente, nonnihil coarcent & corrugantur; donec tristius infuscata, penitusque contracta deflorescant. Amœnissimæ spectaculum voluptatis est, alieno tempore sic vernare arbusculam, ut coloribus multis quadruplicem anni faciem simul expingat; dum flos alius niveus nivosam hiemem, alius flammeus igneam æstatem, purpureus alius maturum autumnum, alii medio quæ vitæ quæ colorum transitu varii varie coloratum ver, universi denique singulique versicolores tempestatum omnium vicissitudinem intra tempus brevissimum colorant.

Ha-

Hh3

Habent quidem ejusdem miraculi præconem Polii
folia Plinium, Tripolii flores Dioscoridem. Sed ille
falsa, quippe lapsus memoria, credulus hic audit
scribit: nos oculis sæpe comperta narramus. Una
mirabiles Sinensis floris vices palam tulipa illa <sup>Nat. histor.
l. 21. c. 7.
De Med.
mat. l. 4.
c. 130.
Mathiol. in
Diosc. l. 3.
c. 107. &
l. 4 c. 130.</sup>
mulatur, quæ materno terræ lechte primò satura ex-
albescit, deinde ebiola erubescit. Quid unus ta-
men flosculus cum floriferæ arboris compluri-
bus, qui in simplici foliorum ambitu seminudus
cum foliosiore, quid humi reptans floridulus pu-
milio cum arboreo gigante, nisi vincendus, con-
grediatur? Illa præterea mira novitas quotidiano
spectaculo pâne viluit, ut Sinensis rosa etiam re-
cisa in vasculo aquæ pleno, atque adeo inter
manus, si diutius habeatur, varios induat colores.
Tanta est flori huic delectandæ mortalitatis ambi-
tio. Illud autem esse causæ dixerim, cur idem etiam
demissus colores mutet: quia superstes à vulnere
floris anima, si præseftim aquæ humore, arborei
succivicio, foveatur, floreas particulas nativo
calore quo vehementius percoquit, eò efficit
coloratores. Quânam ego, cum è binis rosis al-
teram in aqua, in sicco alteram de industria non
semel habuerim, experimento didici, pari progres-
sione irrubuisse utranque, ac simul denique con-
tabuisse. Unde interpretari est, hisce floribus insiti
humoris abunde esse, cum floridam vitam beatè
tolerent succo suo. Et quisquam neget, rosarum re-
ginam omnium Sinensem esse rosam, quæ gratis

Hh 4 co-

Etiā à res-
cione va-
rians color.

colorum vicibus mirabilem in modum varians pulcherrimas sese transformat in facies reliquarum? Ut ipsa celsior atque arborea statura dominantis in cæteras rosæ argumentum sit. At enim odore caret. Hortis etiam urbanis donantur è nostris tibus rosæ unicolores, odore nullo probabiles. Cur igitur & amabilis & admirabilis non sit, quæ odoris unius desiderium triplicis variantis coloris constanti miraculo compensat? Quin etiam inodora est magno documento, nimis lenocinantem oculis coloratam speciem sæpe fucum esse vanitatis. Jam verò mirum videri nemini debet, suis adeo Indis pulchrum esse hunc florem, ut, nato inde proverbio, inter homines pulcherrimus quisque Sinen si rosa pulchrior appelletur. Animadventi per hosce annos, quibus ea primum nostris floruit in hortis, tripliciflores genere discriminari. Aliæ namque arbusculæ florem edunt crispante foliorum compage densissimum, qui, cum totus huiuscit, plerunque aliqua rubet ex parte; quia velut ex pluribus coagmentatus floribus particulatim panditur & coloratur: quique paulò, quam congeneris cæteri, seriùs vernal; quia plenioris absolutio floris operosior est. Aliæ verò sparsim eminentibus inter crocos foliis rariūs comantem pariunt. Aliæ demum quinque foliorum simplici serie, mediisque crocis, turbinata in figuram acervatis, quatuor tantum aut quinque pavoninum in apicem extantibus, pulchre degenerem progernerant.

Ante

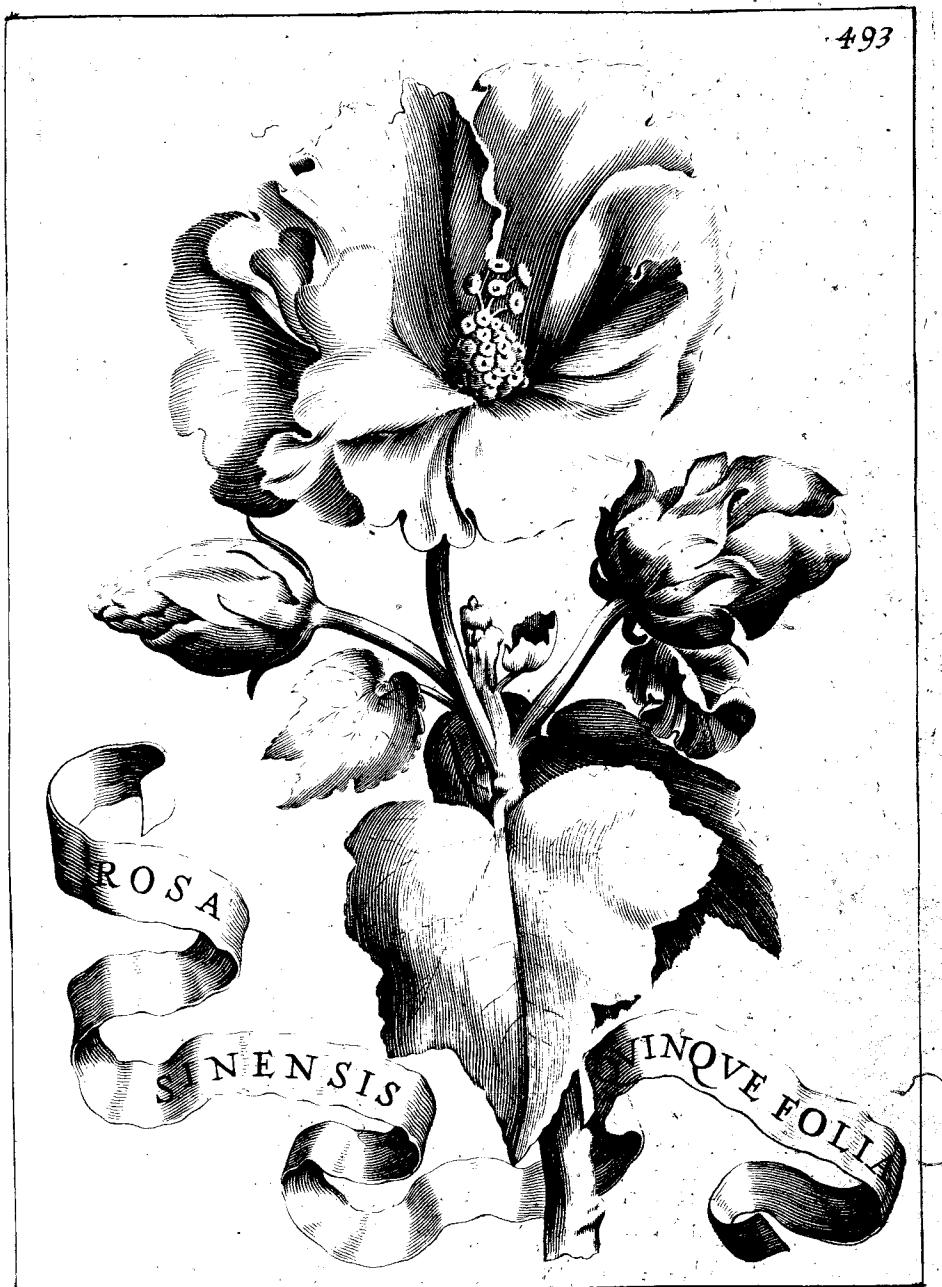
Indicum
prover-
biūm.Genus tri-
plex.

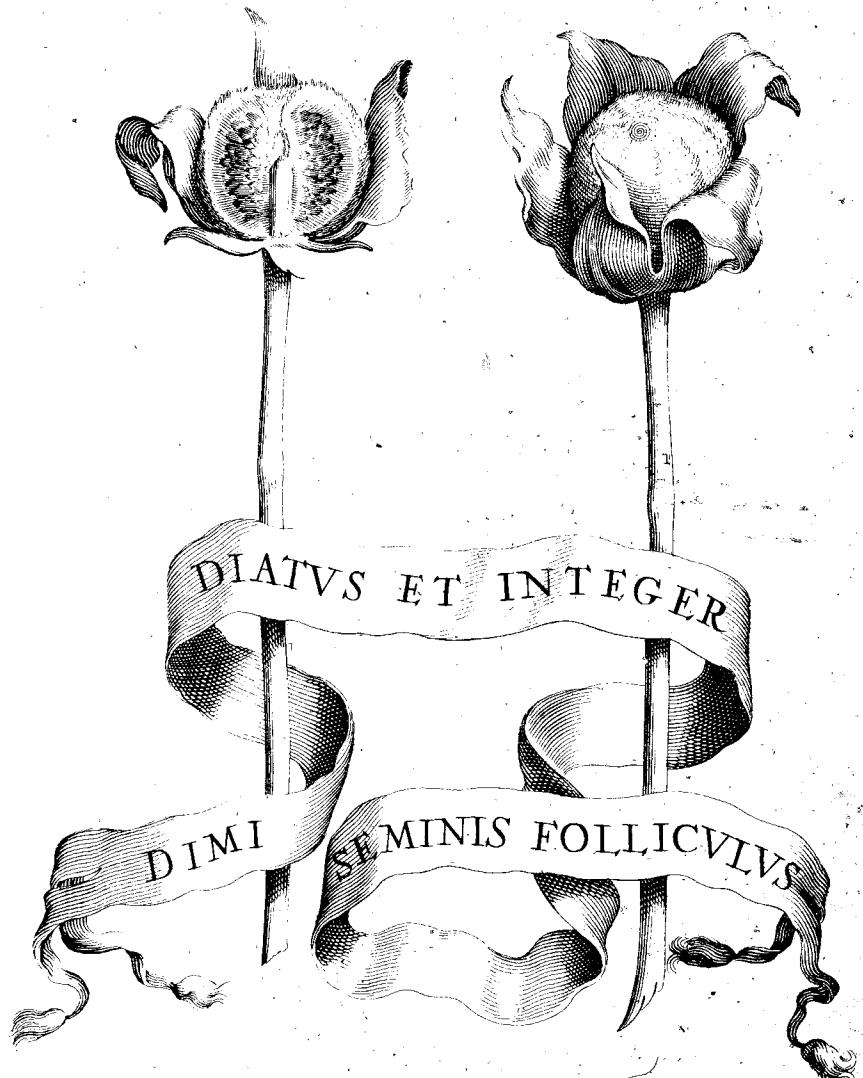
Ante hac semen flos hic ad maturitatem non pertulit: quia nondum, ut opinor, iustum incrementum ac robur arbuscula ceperat. Octavo tandem anno, Decembri mense ineunte, dprehendi perfec-
tum in semen rosæ mediocriter foliosæ arbuscu-
lam profecisse. Quanquam, quæ simplicem fun-
dit florem, hoc eodem anno, qui tertius illi à natu
est, semen quoque maturavit. Floris caput sive
globulus pediculo adlixæscens inter quinque flo-
rei calycis jam aridas foliaceas lacinias, ad ejusdem
adulti calycis magnitudinem extumidus, eminulis
pulvinorum toris orbiculatum striatur, canaliculis
in summa imaque parte stellatam in figuram co-
œuntibus: aridi præterea colore foliæ, qui ex viridi
inclinat in flavum, decoloratur; breve subalbi-
do pilo hispidus inhorrescit. At vero totus inte-
rior folliculus candidat. Sex circiter carinata locu-
lamenta intercursantibus membranulis discrimi-
nantur, quæ strias inter exortæ in duriusculam
medium cartilaginem coœunt. Intersepta mem-
branis concava pars, lanugine densa, longiuscula,
& candida pubescit. Pediculi alba cuspis ad me-
dium usque folliculum pertinet, cui media cartila-
go adhærescit, huic semina ipsa numerosissima,
rufula, minutula, rotundè longula, modicè incur-
va, & qua parte gibbum habent, pilosa, æqualis lon-
gitudinis petiolis albicantibus ac tenuissimis acu-
tiore sui parte liratim adnectuntur. In uno tan-

Folliculus,
& semen.

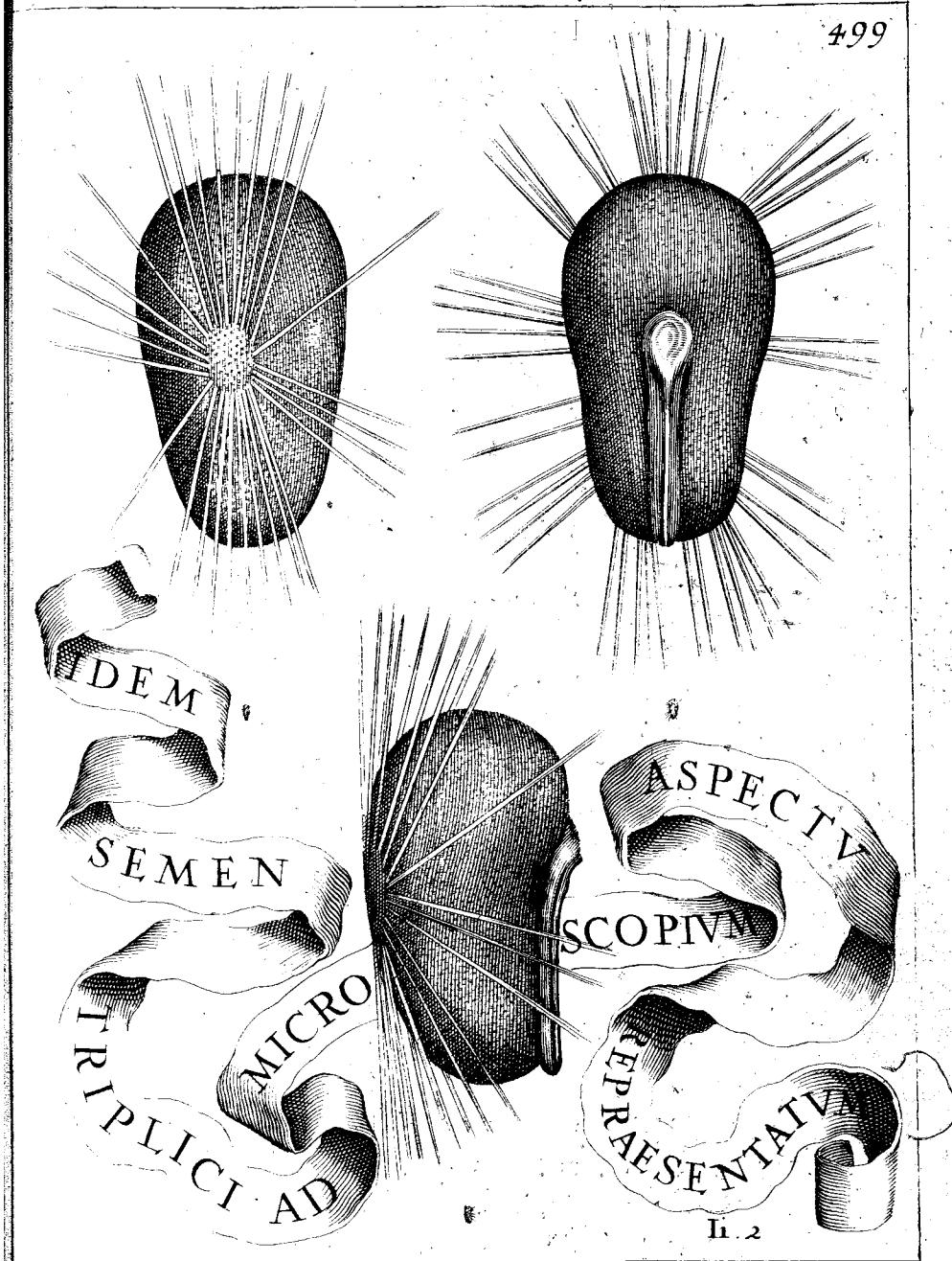
tum

tum folliculo tria & sexaginta supra centum numeravi, sex in loculos sive sinus pari ferè numero distributa. Verum ut minusculæ rei quæque pene fugiat aciem oculorum, singulæ partes perspectæ exploratæque sint, eodem optico microscopii tubulo minutissima semina inspecta faciem hanc referunt. Magnitudine figuraque hædinos ferme renes æquant: color ipsis est ex fulvo gilvus: totò corpore sunt punctim pumicoso: circa glabellum umbonem pilis subalbidis, raris, inæquilater fruticantibus, dimidiatum digitum prolixis, in setas aculeosve porrectis, horride capillantur: ubi denique inse reducta sinuantur, hilum exprimente oblongo callo, nigrante, albida intercurrente linea distincta, altera parte capitato, altera nonnihil exorrecto, definiuntur.

Jam

Jam verò ita præterea peregrinam arbusculam curramus. Ramosa luxurie silvescentem, ineunte Martio interlucata densitate, deputamus: emacata cacumina intondemus. Ut autem reparata subinde sobole perennitati prospiciamus; non modò rosam hanc semine serimus, sed avulso quoque reflectosve materni cum corporis parte, nempe cum veteris portione trunci, novellos ramos, atque ima parte ad morem ficalnei surculi nonnihil diffissos, in unum alterumve palmum eodem mense depanimus: gemmis singulis vel binis è terra extantibus, quod de cacumine superest amputamus: resinata cera plagas obducimus. Ita semestri spatio radices, annuo flores elicimus. Virgas insuper stirpitus pullulantes aut nonnullis cum fibris decisa transponimus, aut à parente in terram demeras propagamus. Sed agedum, ut planè admirandum in hujus rosæ versicolore pictura naturæ artificium pervideamus, floream picturam ipsam erudit Lycei bono, id est philosophico in lumine collocemus. Et flores & fructus universi commune hoc habent, ut, quandiu formam atque incrementum capiunt, paulatim varios transeant in colores. Prout enim insitus calor quotidie magis alimentum concoquit, humoremque siccitate variè temperat; ita colorum elicit subinde consequentium varietatem. Attamen varietas ista, quia lentiore transitu perficitur, minus est

Discoloris
varietatis
philosophi-
caratio.

Ii 3 ob-

observabilis, minusque cum novitatis, tum admirationis habet. Ad hæc in plerisque quæ floribus, quæ fructibus idem incremento corporis & coloris modus est: sive quod è stirpibus aliæ, quæ robustiore altrice vi vegetantur, dum partus suos nativi caloris efficacitate cæteris perficiunt partibus, simul etiam ad vegeti coloris firmitatem stabili temperie afficiunt: sive quod in aliis calor imbecillior, humorem minus obsequentem natus, quam absolvere temperaturam nequit, inchoatam relinquit, unaque florem languide coloratum. At verò cum Sinenis arbuscula & medocri calore, & humore sit prædita tenui (unde aquis eadem gaudet, & propter aquas in India seritur) adhuc impar concoctione valida humoris spissando calor, eundem prius ubertim trahit lateque diffundit ad florum partes congruenter explicandas: satis deinde conformatis adultisque floreis membris, totus in eo est, ut minus contumacem succum magis magisque percoquat, eidemque perfectiorem temperiem gradatim inducat. Quare celeri notabilique varietate demum consequitur candorem dilutum color purpurae ardenter. Et sanè decuit eum florem, qui argenteus regaliter vixerit, rogali funere splendidè ignescere. Ita flos formosissimus, qui ad principatum candidatus nascitur, ac roseo

ptu.

pudore modestissimus ad eundem juvenescit, regia merito consenescit in purpura.

Emendati, additique floribus odores.

C A P V T VII.

Quoniam ut oris, sic floris fatua est & inanima pulchritudo, cui bene anima non olet: ideo vel inodoros, vel fætidos flores odorare, atque animare par fuerit beneficium atque miraculum. Hæc autem & floribus & colonis suavis erit odoraria disciplina. Prima sit ratio inodorandi, quæ colorandi fuit: cum scilicet ipsa, quæ conseritur, odoramentis terra medicatur. Sic poteris ovillum firum ex aceto subactum soluto in pulverem moscho, sive zibetti ambarive liquore, aliisque odoribus temperare; ut è nutritio, depaçta germina oleto animam bene olidam trahant. Efficacius est ex odorato seu pulvifculo, seu liquore medicamentum alterum, quo minuta ipsa semina biduo triduove præparantur: quia, cum id non aliunde trahendum, sed ipsis intimum seminibus sit, vim habet ad agendum præsentissimam. Libet hic ad felicissimæ fidem culturæ domesticum afferre experimentum. Fuit è nostris hominibus aliquis, eruditæ amœnitatis philosophicus Dædalus, qui calthæ Africanæ,

Florum
odor è ter-
re medica-
mine.

I i 4   quām

quām eleganter florentis, tam graviter olentis; semina in aquam rosaceam, insulo resolutoque moscho bis odoratam biduo præmacerarit: tum in umbra siccata humi de more posuerit. Prioris anni flos, nativa nondum graveolentia satis emendata, adventitiam suboluit suavitatem. Ejus floris semina pari ratione medicata, ut quæ insuavem ac feram indolem prope jam exuissent, suaviorem proximo anno florem induxerunt. Hujus denique floris pariter conditum semen in foetum pulchrè degeneravit tam odore gratum, quām facie venustum: ut in Africano flore rosam simul, & moschum olfaceres. Recentiores coloni (ut fama est vulgatissima) stylo perforatis radicibus, immixtisque aromaticis caryophyllis, coronariæ vettonicæ & odorem & inodorantis odoramenti nomen indiderunt: ut ea jam, veteri appellatione antiquata, caryophyllus vulgariter nominetur. Pari quilibet mangonio poterit peregrinis suavitatibus, in radicum foramina insinuatis, caryophyllos efficer odoratores. Dicitur præterea quemadmodum coloris, ita odoris admiranda novitas alienas in stirpes infistione transfundi. Sic centifoliam rosam, inodora & fatua specie fallentem, suavissimo halitu animabimus; si rosæ, quam ab anima odoratissima Moschatulam vocant, saepius inseramus.

*Odoratum
num im-
missione in
radices.*

Infistione.

*Iohn. Bapt.
Porta Mag.
nat. l. 3.
. c. 16.*

*Florum
humatio-
ne.*

*Conſt. Pog.
de Agric.
l. 11. c. 19.*

Nonnulli rosarum odorem ita rosis exaugent. Ipsarum radicibus implicatas roseas coronas simul adob-

adobruunt: ut cæteras facile vinçant rosæ, quippe filiæ coronarum, victores ornantium. Cum igitur halantibus è floribus jucundissimi florem spiritus cognatæ radices ducant; cumque corruptis deinde, atque conversis in amicum pabulum rosis alantur: odoratiore anima ipsi partus impertiuntur. Illud verò cuiquam penitus incredibile videatur, ab assito fœtore odoriferas felicius provenire delicias. Testes tamen habeo odoris fœditate nobiles, & allia & cæpas; quæ coronarias omnes herbas & nominatim rosas, si juxta inhumentur, Theophrāsto ac Didymo affirmantibus, suavius inodorant: sive quia, cum unumquodque re sibi consimili nutritur ac delegetur, quicquid gravis halitus circa est, olida hæc olera trahunt ac resorbent; qua summota graveolentia, defæcatus floribus odor acerrimusque relinquitur; sive etiam quia calida exhalatione inhalata odorem exacuunt, & locum exiccant. Siccis autem locis odoratiora omnia proveniunt. Quapropter incoquente Sole siccanea Cyrene flores parit odoratissimos: Nilo stagnante humida Ægyptus abortiva fœcunditate fundi inolentes. Usque adeo, utororum; sic hortorum sœcunda siccitas & acutius & jucundiùs olet.

Fœtidis rebus assitis.

*De Cœf.
plant. l. 6.
c. 28.*

*Apud Cœf.
Pezon. ibid.*

*Theophr. St.
De hist.
plant. l. 6.
c. 6.
Plin. Nat.
hist. l. 21.
c. 47 & 11.*

Muta-

Mutatæ florū forme.

CAPVT VII I.

Quis hoc unquam crediderit? ingens nostra etiam ætate miraculum, Proteus, in flosculis latet: necdum ullus inveniri potuit Aristæus, qui de florea illum latebra in publicæ cognitionis lucem satis extraxerit, nempe arcanam pervulgarit artem, qua flores, cum formam foliorum numero insigniter austi, vultum habitumque, variantis Protei more, demutent. Vidi ego saepius Transtyberinis in hortis Polydori Neruccii, suis ipsis lecissimis floribus amoenioris viri, anniculas anemonas latifolias, nondum è fictili caillorum seminario in capaciora vasa translatas, vix paucis degenerantibus, adeo foliosæ amplitudinis, & jucundissimæ varietatis læta novitate mirabiles; ut una, spectatoribus universis attonitis, ea voce plauserit admiratio, in eo florū genere conspici posse conspectius aut mirabilius nihil. Cæterum concinnandi ad hoc miraculum seminis, ars lucē dignissima, adhuc tenebras amat. Satorem enim, velut oraculum, cum aliquando consuleret curiosa & supplex amicorum obsecratio: liberaliter patefactæ artis arcanæ loco vocen illam retulit, divini consilii tenacem, Secretum meum mihi. Ego vero,

Polydorus
Neruccius.

rò, ambiguis missis ambagibus apertè ajo, accurato, quem præmonstravi, satu, & perspicaci propitii si- deris observatione fieri posse, ut semen Proteo mutabilius inusitatas in florum formas admirabili va- rietate degeneret. Ut autem numerosa foliorum ^{Flores quo} serie stipata, amplificatæque anemonæ proveniant, ^{artificio} semen legitur è floribus, qui præcoces inter ac sero- tinos medii vernant. Hos enim neque frigoris, ne- que caloris inclemencia prævitiat; sed benigna tem- peries ad felicissimum feminis educat proventum. Quoniam verò ex his quoque nonnulli vel nullo, vel maligno exitu sementant; deflorescentium in- doles observabitur: ac, deferioribus decussis, flos unus aut alter è vegetoribus reservabitur, cù- jus medium capitulum vastius intuinescat. Con- similis cæteri flores industria proficient: si, præ- cipuè amputatis præcocibus universis calycibus, è tardioribus unum efflorescere patiamur, in quem tota vis genitalis, & fœcunditas effundatur. Eveniet enim facile, ut flos amplior aut foliosior niteat, & semen generosius in spem pulcherrimæ posterita- tis existat. Solertiissimi coloni probabilis vox est: Si floream quancunque plantam brevi vernaturam quintadecima luna, vel paulò ante, demesso floris germine, transferas, eidemque, dum comprehen- derit, solem defendas; flos erumpet folioso cona- tu densissimus. Accepi Germanum hominem, in hortensi cultione satis exercitatum, affirmare foli-

solitum, fieri posse, ut simplici flore ignobilis atque
inglorius caryophyllus multiplici foliorum ornatu
nobilitetur; si trigesimum intra diem à divinæ
Matris in cœlum assumptæ sextilibus feriis ejus ca-
ryophylli frutex in vase fictili, optima terra opple-
to, deponatur, ac tepente loco ab hiberno frigore
vindicetur. Sin generis ejusdem duo vel tria se mi-
na in ceræ tubulum, pinnæve calatum, ima quām
summa parte laxiorem, inclusa solo committas;
florem itidem foliosum elicies Alia, & quidem ar-
tificiosè confusa, satio inter hortorum admiranda
spectacula speciosissimam tibi afferet floream Chi-

Apud Cest. mæram. Quod igitur de olerum miscellaneo satu-
P. g. de A- Didymus tradidit, ad consimilem florum satio-
gric. l. 12. nem sic traducito. Ovilli aut caprini fimi fabam,
c. 14. quamvis exiguum, subula excavato: diversa de in-
Plin. l. 19. de semina in ipsum cavum confertim indito: ubi
tenerum & rarum fimum substraveris, optimè cul-
to in solo parva scrobe demergito: tenuem terram
superinjicito: leniter irrigato: ubi exire in folia se-
mina cœperint, aquulam irrorato: assidue lactamen
inspergito: post excitatum caulem vigilantiorem
curam impendito. Sic è pluribus coalitum flori-
bus amabile monstrum habebis. Proderit quoque
ad hunc usum binas vel ternas ejusdem stercoris
baccas contundere: varia cum ipsis semina permi-
scere: papyro detritove linteolo involuta, & de-
ligata defodere: reliquam denique diligentiam ad-

hi-

hibere. Quod si crispulae placeant florum comæ, Quo crisi.
 à Græco Florentino tradita de apio crispando ars Apud Conf.
Pegan. ibid. ita transferatur ad flores. Ante in pila leviter semi-^{c. 23.}
 na tundantur, atque cylindrus ipsis inducatur,
 quād eadem inhumentur. Volubili enim compres-
 sione prætorto semenis meatu, convolutus fun-
 ditur flos, velutiflexo in spiram siphunculo torti-
 lis aqua. Conducet fortasse nonnihil ad florum ma-
 gnitudinem variandam animadvertere, ex qua fol-
 liculi parte semina colligantur, & quo situ collo-
 centur. Nihil sanè obest in floribus periclitari,^{L. 1. c. 3.}
 quod certò evenire Columella testatur in cucurbitis.
 Nam graciles è tenui collo, vastiores è medio
 ventre collectum semen affert. Ut à satione jam
 ad infisionem transeamus, ipsa nominum monet
 affinitas. Angustiorem igitur florem amplifica-
 bis, si floris amplioris frutici vel arbusculæ adjun-
 ctum prouba maritet insitio. Sic ob animam
 suavissimam grandiore digna corpore Damasce-
 na rosa, quam delicato odoratoque vocabulo Mu-
 schatam seu Moschatulam appellant, si altius pur-
 purantem aut albentem inseratur in rosam; à felici
 conjugio pleniorem habituoremque trahet formo-
 sitatem, & florei paludamenti pompam ornatiū
 ac fusiū explicabit. Plura possunt ad florum for-
 mam demutandam perficiendamque in olerum
 arborumque mangonio jam usurpata traduci, aut
 etiam nova solerti ingenio coloni excogitari. Pau-

Quo varie
magni.

ca

cap. 3. ca nobis præmonstrasse sat est, ut (quod supra monui) florum studiosi ad nobiliorem culturam ex-pergiscantur. Scio esse, qui liberalius quam verius doceat, ad arbitrium docili cereaque esse indole teneros flores: &, sicut naturæ artificio inscripti nomina regum nascuntur, sic artis magisterio posse in seminali tyrocinio erudiri, ut facile fiant è rudi-bus litterati. Scio etiam esse, qui, poëtica scilicet fide, de se illud affirmet:

Vidi ego cultoris medicato semine, flores
Versicolore coma nomina ferre sui.

Verum hæc iste somnia speciosa clausis, opinor, oculis vidit Parnassiis in hortulis, quorum flosculi fabellæ sunt. Nam qui fieri potuit, ut medicamine natas floreas litteras unus poëta, nisi omni ans, legerit: cum universi tum veteres, tum recentes coloni super hac arte cæcutiant? Nimitum novi præco miraculi pro vero simile veri poëtico veriloquio, id est, canoro mendacio, prædicavit. Est autem vero proximum, ausam fuisse imitatricem artem, quod artis magistra natura perfecerit. Videamus nos quidem constanter ludentis naturæ manu complures flosculos iisdem semper discoloribus notis figurisque distinctos, easque à variis qualitatibus, certa lege in semine ordinatis, existere intellegimus. Sed quanam ipsas arte natura in seminis perpusillo sinu ordinet, atque in versicolores de-

in-

inde ductus explicet, penitus ignoramus: hoc est, inscribendorum florum artificium compertum adhuc non habemus. Licebit sanè discoloratio in tulipæ flore notæ & formæ. non tamen ad hæredes bulbulos transituras aut perennes, ut potest non ab innata, sed adventitia causa profectas, exprimere; si (quemadmodum in floribus colorandis indicavimus) innoxia incisio easdem bulbo impresserit, atque altior pictura colorarit. Aliud ^{Alexius Pe-}_{demon.}

hic habeo in floribus foliisque picturæ genus, ab aliis præmonstratum, ostendere. Sal Ammoniacus, & candidi exiguum sacchari cum aceto teritur in lapideo mortario; eaque intrita in usum conservatur. Cum libuerit, cumque per florum tempestatem licuerit; rosæ vel caryophylli folia sic cera glutinantur, ut æquata prorsus appareant: prædicto deinde liquore litteræ, aut alia quælibet signa præformantur: post horam, intra quamliquo ille siccescere solet, aurum argentumve in bracteas tenuatum applicatur, & gossipio leviter apprimitur: eodem tandem abstersis; quæ non hærent, reliquiis, in floreo volumine aurea vel argentea legetur eruditio. Si velis aqua pingere siue scribere, quæ quamvis acris, innoxia tamen floribus sit; hoc modo facies. Sumes tibi gummi Ammoniaci partes tres, Arabici partem unam, sagapeni partes quatuor: omnia permiscebis, atque

que in aceto patieris esse, donec emollescant: deinde contundes, percolabis, servabisque in usus. Sic præterea non absimilem compositionem conficies. Gummi Ammoniaci unicam unam, Arabici uncias tres per horas quatuor & viginti acetato macerabis & emollies: adjicies flavi mellis quantum nucis magnitudinem æquat, & allii decorticati contusique caput unum cum aloës hepaticæ momento: ea itidem commiscebis, atque aliquandiu ex aceto coques: exinde colabis, totumque bene succum exprimes. Sin autem is videatur liquidior, eundem recoques, donec justo lentore spissetur: atque ita præparatum in vitro vase custodies. Quando autem uti volueris, quæ fuerint obducendæ auro in floribus notæ, eo medicamine præducentur: ubi deinde siccatae, calidoque oris halitu satis humectatae fuerint, auri bracteola penicillo aut gossipio applicabitur. Aliam pingendi floris autem Hieronymus Cardanus tradit, ipso periculo exploratam. Ficulneo lacte in flore foliove arbitriæ figuræ notæque præsigantur: ubi lac concrevit aruitque, lactea scriptura colorato pulvrisculo inspergitur, aut auri argenteive bracteola contingitur: siquid alibi supervacaneum hæserit, gossipii globulo decutitur aut detergitur. Ita prius adumbrata, præclarè signa eminebunt: ita floribus & foliis cum res, tum verba

*De subtil.
l. 13.*

non

non inutiliter mandabis. Sunt præterea, qui lacteum sici humorem ovi abumine temperandum, aut unum alii succum adhibendum existimant. Sed utinam liceret arti nativis atque indelebilibus notis flores inscribere, sicut licuit colorare. Tuam enim verò, Francisce, tuis tuorumque laudibus Princeps eminentissime, gentilem gloriam prædicaturi, jucundissimo nomine Barberino gloriösè inscripti nascerentur. Quid enim floribus jucundius, quam eo nomine insigniri, quod ab amicis Urbanis Apibus profectum prorsus melleum est? Quid verò etiam congruentius, quam ejus nomen floreis litteris commendari, qui cum eximia floreat litteratura, tum impensè faveat litteratis? Verùm unis fas est aut naturæ viribus, aut mendaciis poëtarum flores inscribere, & quodammodo erudire: ut regium pueri nomen in hyacintho, atque in vetitæ Flamini Diali fabæ flore lugubres litteræ apparet. Attamen, quod ars nulla possit, virtus vestra perfecit: ut, si minus flores, multò certè nobiliores hominum animi nominis Barberini cultu inscriberentur. Quanquam in obsequium vestrum arte felicior naturæ Barberinæ familiæ insigne, juxta gloriæ, ac mellis dives, in floribus universis quotidiano facilique lusu exprimit; dum in ipsis Apes, volucri studio properantes, sistit. Hoc ego naturæ miraculum dum ali-

Kk   quan-

Barberi-
num insi-
gne in florib-
us.

quando contemplarer atq[ue]ntiūs, gauderemque es-
 se non posse mellificium sine stemmate Barberino,
 quo flores ipsi exornantur: eruditam mihi fabel-
 lam, nempe veteris Apum erga flores amoris ori-
 ginem in Barberinos. Principes voluntas propen-
 sior sic suggerebat. Melissam & Florillam, filias
Melissæ, ac
Florillæ fa-
bula.
 gemellas, uno suscepere partu parentes fœcundissi-
 mi, Cœlum ac Tellus. Illæ cum genere, tum be-
 nevolentia conjunctissimæ, studiis tamen longè di-
 versis dissidebant. Florilla enim florum, quos amo-
 re magis quam nomine complectebatur colendo-
 rum studioſa, floriferi cultus inventricem Floram
 sedulò seftabatur; & ejusdem elegans imitatrix,
 amœnitatum omnium deliciis florentissimos hortos
 sibi extruxerat, quos diligentia infatigabili excole-
 bat. Ex illa deinde ad omnis ætatis, nostræque præ-
 fertim, principes viros suavissimæ hujus culturae
 nobile studium propagatum est. Melissa verò musi-
 ci diligens & perita concentus, atque adeo inter
 Musas frequentissima omnibus beatam numeris
 musicè agebat ætatem. Hæc aliquando Musarum
 familiarem chorum, ipsumque chôragum Apollin-
 em ad sororis hortos congruentis voluptatis ergo
 invitavit ac deduxit. Floridorum enim Præfides
 ingeniorum simillimos hortorum flores amant; nec
 libentius in Parnassia scabritie, quam in hortensi
 amœnitate, commorantur. Omnibus igitur huma-
 nitatis officiis, hoc est pluribus animi, quam terræ,
 flori-

floribus à Florilla excepti hospites mirari amoenitatem loci, nempe Regiam voluptatis: areolarum ingeniosos errores, id est, implicandis quā pedibus quā oculis amabilem labyrinthum: florū, ad sui commendationem invitantium, discolorem risum, atque odorata suspiria: aurarum, levi spiritu graves æstus difflantium, jucundè frigidulas blanditias: silvularum, motu sibiloque annuentium, opacas illecebras: fonticulorū, liquida latititia diffluentium, trepidos lusus: avicularum, tinnulis voculis arguantium canora gaudia: cœli, semper vernantium hortorum deliciis plaudentis, ridibundam serenitatem: medii denique magnificentissimi domicilii jure gemmeum nitorem. Decet enim circunfusis florū radiis non alium solem esse, nisi genimas. Hæc diu demiratus hospes ille doctissimus cœtus amicam demum nobilemque se recipit ad umbram. Eminebat editiore in loco annosa Laurus ingentibus ramis cum ad opacandum, tum etiam ad coronandum eruditum chorūm diffusa. Inde cum in totam hortorum pulcherrimam speciem liberior excurreret prospectus: Tuæ, inquit Apollo, partes hic Melissæ desiderantur; ut & lectissimis sororis floribus, & nostris auribus canoræ laudationis jucundissimam auram aspires, sive ut flores gemines: neque enim plures Florilla serit, quam tu loquaris. Tunc enim vero repente natæ in pudibundis genis tacitæ rosæ oris flexanimi vocales flosculos promiserunt. Ig-

Kk 2 tur

tur numerosè cymbalissans (cymbalum enim forte gestabat) suavissimam cœpit vocem in florum laudes elquare. Mellito Melissæ cantu canora Musarum & Apollinis oracula conticuerunt: pennatas silvarum Sirenas cantitare dispuduit, intentoque silentio dulciorem condiscere modulationem decuit: per floreum Elysium vagulæ aurarum animulæ, repente attonitæ, suspenderunt volaticum lusum, blandumque murmurillum: ipsi suis delectati laudibus flores ridentia decenter oscula diduxerunt. Sed nulli suavior atq; potentior, quām Florillæ, florum laudatrix accidit cantilena. Etenim illa vocali dulcedine sensim sine sensu colliquescens ac dilabida cœpit sibi deficere, dilectosque in flosculos deflorescere atque transfigurati. Vidisses primò pendula lacteolos ac tenellos digitos in totidem florea paulatim germina formoso languore colorari: vidisses conantis pedes attollere, ac tis repente radicibus, plantas humi adhærescere, dixissesque plantarum illis nomen tum maximè convenire. Usque adeo sua cuique voluptas Circe est. Altissimè pupugere posthumū sororis flores Melissæ corculum. Quare, confessim abjecto cymbalo, mutatoque stridulum in gemitum cantu, Florillam in flores abeuntem irrito complexu moratura non accurrit, sed advolavit: ac simul in corporis mutationem æquè prodigiosam nescia properavit. Nam summa manus pedesque scatere primū Apibus cœpe-

Florilla in
flores.

Melissæ in
Apes.

perunt : tota denique in volatile Apum examen dissipata est. Nimirum ad sororis complexum properanti multas amor addidit alas. Mansit autem, mutato etiam corpore, studium erga consanguineos flores hæreditarium ; statimque ad illos novelæ Apes ; alatæ scilicet Melissæ , provolarunt : ut, quando uno humanoque non liceret, innumerabili mellificoque ore floreos sororis vultus Melissa jam multiplex oscularetur. Mirandum itaque non est, tam avidæ , tam suavis osculationis salivam esse mel. Deflerunt Musæ , Apollo deflavit nobilissimas forores, à voluptatis amorisque funere nova facie sibi ipsis superstites, & amissas tamen. Decuit fâne pulcherrimos , quippe natos è Nymphâ , flores sapientissimi cœtus pretiosis lacrymis prius irrorari. Decuit etiam meram suavitatem elabaturas Apes, utpote Melissas suavissimas, mellitis oculis lacrymatum rorem prælibare. Sed mutus oculorum dolor vocalem chorum diutius non decebat. Ergo quà crotali, quà fistri, quà reliquæ sonoræ supellectilis lamentabili plausu vocis querimoniam geminantes mœstissimæ Musæ , musicæ nimirum Præficiæ, funebri nænia suaviter obstrepebant. Jucundissimus æris numerosi tinnitus novas Melissas, veteri musices amore inextincto, huc illuc displicatas in eum locum, unde sonus emittebatur, convocavit. Quare Musis imminentem ad Laurum denso examine convolantes glomeraçō

Kk 3 par-

partim agmine in speciem uvæ summaq; è ramo penderunt; partim mirabilis e se ordine atque omni librarunt. Etenim complures ovatum in orbem confertim dispositæ tres in triangulum pendulas coronarunt. Tum verò in illo latissimo prodigio futuram felicitatem prævidens certissimus interpres Apollo, Accipio, inquit, omen, gratoque oraculo promulgo. Veniet illa tandem ætas, veniet, qua Musarum volucres mihi charissimæ, Barberinæ Apes, virtutum omnium florem, ab ingenuo amore sibi cognatum, gloria sedulitate delibantes, mea in Lauro, sapientiæ imperiique coronamento, nobilissimæ posteritati suæ nidificabunt, utilitati publicæ mellificabunt. Vix ea, felicibus quidem, at fugacibus verbis auguratus; ut Barberinæ gentis domicilium in perenni Romanæ gloriæ viriditate æquè stabile futurum, ac Trojanis advenis in Latio fuerit, mansuris notis præsignificaret; coronariæ ac triumphalis Lauri trunco celebrem
Aeneid. 7. Aeneæ vocem inscripsit, *Hic dominus.*

Quod

Kk 4

Quod igitur laurea semper in umbra splendide Barberina
habitavit Barberinorum examen Heroum; nunc, gloria.
ut cum maximè, tum morum, tum sapientiæ,
tum imperii suavitate sese Lauro dignissimum
ostendit. Nobis enimverò illud bene ac bea-
tè contigit, ut in tribus Barberinis fratribus
Francisco Antonioque Cardinalibus, Thadæo
Urbi Præfecto & Principe Prænestino, colle-
cta majorum decora intueamur, amemus, & co-
lamus: utque fratres eosdem in illustrissimo avo-
rum examine, tanquam gentiles tres Apes, ma-
ximè conspicuos hoc à vulgaribus Apibus dista-
re fateamur, quòd illæ regem unum habent,
hi regia omnes indole cum Patruo ter maximo,
URBANO VIII. & sapienter & feliciter im-
perant. Te verò, Francisce, regiam in primis
Apem flores mei experti sunt, ad quos singulari
beneficio cohonestados purpuream majestatem
istam, aureamque opulentiam inclinasti. Tuo
illi auro debent, siquid nitent: ac sese totos ti-
bi obstrictos laxatis officiosum in risum osculis
eloquenter contestantur. Quis alterum præterea
Antonium Pontificis fratrem, è Vaticana purpuræ
flore pietatis eximiæ mel colligentem, velut Apem
prudenter sedulam, non suspiciat? Nostræ demum
ætatis felicitas est, in orbis terrarum regnatrice Ur-
be Urbanam Apem tam suaviter dominari, ut
è Vaticano culmine suavissimæ indolis nectar,

poe-

poëtica mella diffundat. Licet per liberalem profundentis Urbanitatem, libetque per insitam omnibus suavitatis aviditatem aliquid melleæ poësis delibare: quin etiam omnino decet è floribus, mirabili naturæ lusu, properatoque gaudio hieme vernantibus, natum, atque in carmina aliquatum mel ad hanc florum commentationem, ab insulso scriptore insuavem, extrema manu condiendam, corrivare. Quam enim longius meum volumen complecti non potuit, hanc brevissimi epigrammatis favus dulcedinem includit. Sic igitur eadem & auribus & animis planè mellea fluit.

*Ex Poëmat.
Maph. Card.
Barb. nunc
VRBANI
VIII.*

*Veris opes varios flores mirata superbit
Purpureas inter cana Pruina rosas.
Ver queritur: mœrensque, meos cur, inquit, honores,
Floriferumque rapis tu mihi Bruma decus?
Tu quoque, Bruma refert, glaciem furaris, in æstu.
Ut sint vina magis grata, nivesque rapis.
Parcite jurgari, clamat Solertia: perme
Nix æstate riget, florida vernat Hiems.*

Consiste in melleo carmine Florum Liber. Metam suavitatis & gloriæ attigisti. Nullus enim Florum Culturæ fructus suavior, finisque nobilior, quam, præter morem supraque votum, ex Apum Rege mellificium.

L A U S D E O.

INDEX RERUM.

A.

<i>A Cacia Indica Cultura.</i>	371	<i>Trium colorum.</i>	176
<i>Descriptio.</i>	209	<i>Violacea.</i>	177
<i>Adonis horti.</i>	5	<i>Anemones abortus ut impediendus.</i>	333
<i>Adriani Spigelii inventum floreum.</i>	434. & seq.	<i>Apricatio.</i>	330
<i>Alcinoi horti.</i>	5	<i>Caries eradenda.</i>	335
<i>Aldobrandinorum horti.</i>	88	<i>Divisio.</i>	ibid.
<i>Anastasis de Vetera.</i>	396	<i>Exemptio & custodia.</i>	256. 334
<i>Andreæ Capranicae disputatio hortensis.</i>	442	<i>Genus multiplex.</i>	173
<i>Anemone latifolia.</i>	174. 179	<i>Involucrum, cum transmittitur.</i>	300
<i>Anemone tenuifolia.</i>	173	<i>Latifolia ac tenuifolia discrimina era-</i> <i>dicibus.</i>	174
<i>Alba rubro circundata.</i>	176	<i>Luxuriae coercenda.</i>	334
<i>Alba rubro umbilico, coma bicolore.</i>	178	<i>Nomina varia.</i>	173
<i>Albicans.</i>	175	<i>Rigatio.</i>	331
<i>Cinnabari albisque maculis biolor.</i>	ibid.	<i>Satio.</i>	327. & seq.
<i>Coccinea foliis convolutis.</i>	ibid.	<i>Satio menstrua noxia.</i>	332
<i>Flammea.</i>	178	<i>Semen quod optimum, & quan-</i> <i>do colligendum serendumque.</i>	337.
<i>Lactea.</i>	175		5-7
<i>Miniatæ diluto colore.</i>	ibid.	<i>Sterilitas ut emendanda.</i>	332
<i>Miniatæ fururo colore.</i>	ibid.	<i>Tenuifolia discrimina efoliis.</i>	179. &
<i>Purpurea flore holosericæ.</i>	178		seq.
<i>Quinque colorum.</i>	176	<i>Tutamentum.</i>	331
<i>Rubore saturo fusca, albo distin-</i> <i>cta.</i>	177	<i>Angues arcendi ab hortis.</i>	277
<i>Rubra.</i>	175	<i>Anjerum encomia.</i>	44
<i>Rubro albo virgata.</i>	ibid.	<i>Triumphalia pompa.</i>	ibid.
<i>Rubra mediis laciniis virens.</i>	177	<i>Apes è floribus artificiose contextæ.</i>	426
<i>Subrubens viridi umbilio.</i>	ibid.	<i>Aprilis flores.</i>	157. 165. 183. 185. 195
<i>Subrubicunda comam colligens.</i>	ibid.	<i>Apud Barberinum encomia.</i>	375. 376
<i>Subrubicunda comam explicans.</i>	ibid.	<i>Aqua florum stillatitæ.</i>	438
<i>Tota viridis.</i>	ibid.	<i>Aqua irrigua delectus.</i>	246
		<i>Aquaticorum florum cultura.</i>	372. & seq.
		<i>Aquavirgarum horti.</i>	87. 113
		<i>Arbor vita.</i>	379
			<i>Arbo-</i>

Index Rerum.

<i>Arboris coralii cultura.</i>	380	<i>Bentivolorum horti.</i>	89
<i>Descriptio.</i>	ibid.	<i>Bestiolæ nocentes à floribus arcenda.</i>	48
<i>Icon.</i>	381	<i>Bestiola omnes ut abstinentia à floribus.</i>	291
<i>Arcula ad flores procul mittendos.</i>	299.	<i>Bipalium hortense.</i>	57
	& seq.	<i>Blatta ab hortis ut dimovenda.</i>	291
<i>Area colendis floribus accommoda Aprilis.</i>	17	<i>Bruchi fabula.</i>	49. & seq.
<i>Aqua irrigua.</i>	18	<i>Icon.</i>	55
<i>Figura.</i>	ibid.	<i>Bruxellenses horti.</i>	85
<i>Forma varia.</i>	24. & seq.	<i>Bulborum nostratum, externorum, ad natorumque exemptio.</i>	252. & seq.
<i>Linearis pictura.</i>	22	<i>Eruarum cura.</i>	255
<i>Planities.</i>	17	<i>Liliaceorum à blattis defensio.</i>	291
<i>Sepimentum.</i>	18	<i>Reponendorum cella.</i>	255
<i>Situs.</i>	16. & seq.	<i>Tenerorum & carnosorum custodia.</i>	
<i>Arcolarum magnitudo.</i>	22		
<i>Semita.</i>	41.42	<i>Burghesiorum horti.</i>	257
<i>Tutela lateritia.</i>	39		88
<i>Arma hortensia.</i>	57. & seq.		
<i>Armerius flos.</i>	190		
<i>Artis & Naturæ concertantium fabula.</i>	468		
<i>Icon.</i>	477	C.	
<i>Institum admirandum.</i>	472	<i>Adduci floris cultura.</i>	248
<i>Ascarides terrestres.</i>	284	<i>Caetani Duci consilio.</i>	215
<i>Aphodeli albi & flavi cultura.</i>	342	<i>Caetanorum horti.</i>	90
<i>Descriptio.</i>	184.185	<i>Cains sive Caions, planta, cum icono.</i>	285
<i>Attali horti.</i>	5	<i>Calathus floriger triplex cum icono.</i>	387
<i>Aves ab hortis ut arcenda.</i>	277	<i>Caloris à floribus defendendis modus.</i>	345
		<i>Caltha palustris.</i>	373
		<i>Canis hortensis.</i>	44
		<i>Quomodo importunus.</i>	257
		<i>Cantharides hortis incommoda.</i>	289
		<i>Ut exigenda.</i>	ibid.
		<i>Capravola horti.</i>	89
		<i>Capula multiplicis ad flores transmittendos descriptio.</i>	299.427. & seq.
		<i>Icon.</i>	431
		<i>Caryophyllorum admiranda.</i>	447. 464.
			& seq.
		<i>Alli-</i>	

B.

Allista in agrestes mures. 272. & seq.
Balnearia horti. 89
Barberina gloria. 521
Barberinorum horti. 87.395
Barberinum insigne in floribus. 513
Batrachium. 184
Belgarum solertia in re florea. 440
Benedictus Drew. 423

Index Rerum.

Index Rerum.

<i>cum iconē.</i>	468. & seq.	<i>Vt exquirēndi locis silvestribus.</i>	298
<i>Telluris perorantis, cum iconē.</i>	84.	<i>Vt foliōres efficiendi.</i>	507
	& seq.	<i>Vt inodorandi.</i>	503
<i>Farnesiorum horti Parmenses & Romani.</i>	87. 88	<i>Vt irrigandi.</i>	47. & 245
<i>Februarii flores.</i>	151. 152. 161	<i>Vt litteris inscribendi.</i>	511
<i>Federicus Cæsus.</i>	14. 15	<i>Vt multiplicandi.</i>	295
<i>Felis arcenda ab hortis ratio.</i>	258	<i>Vt pingendi notis.</i>	511. & seq.
<i>Felis optima forma.</i>	269	<i>Vt præsignandi.</i>	296
<i>Ferdinandus Imperator.</i>	437	<i>Vt procul accessendi.</i>	293
<i>Fictilium conferendorum ratio.</i>	237	<i>Vt propagandi.</i>	294
<i>Fimi consideratio.</i>	79. & seq.	<i>Vt properandi.</i>	241. 445
<i>Genera.</i>	79	<i>Vt reservandi ad semen.</i>	294
<i>Maturitas.</i>	82	<i>Vt retardandi.</i>	447
<i>Sparēndi tempus.</i>	ibid.	<i>Vt transmittendi.</i>	299. & seq.
<i>Vſus.</i>	ibid.	<i>Vt varie magni efficiendi.</i>	509
<i>Floratīe Florentia nomen sacrum veteris</i>		<i>Floribus aræ facie ornanda.</i>	47
<i>Romæ.</i>	7	<i>Bestiola infesta ut abigenda.</i>	279.
<i>Florea pictura.</i>	424. & seq.		& seq.
<i>Moles.</i>	407	<i>Colendis quæ area accommoda.</i>	16.
<i>Florea rei amatores.</i>	5. & seq.		& seq.
<i>Scriptores.</i>	12. & seq.	<i>Folia non detrahenda.</i>	250
<i>Florum convivium.</i>	90	<i>Longè mittendis capsula opportuna.</i>	427. & seqq.
<i>Opus musivum.</i>	423	<i>Serendis quæ sidera observanda.</i>	222.
<i>Flores bulbacei plerique, aut hyacinthi, aut</i>			& seq.
<i>narcissi.</i>	100	<i>Servandis vase idonea.</i>	407. & seq.
<i>Colono cur præoscendi.</i>	99	<i>Terra aptissima.</i>	75
<i>Complures indiscreti.</i>	ibid.	<i>Florum admiranda.</i>	444
<i>Des imagines.</i>	8	<i>Aqua fillatitia.</i>	438
<i>Quare infulsi, venenati, inodori.</i>	93	<i>Aquaticorum cultura.</i>	372
<i>Quibus mensibus serendi.</i>	219. & seq.	<i>Arbitraria tempestivitas.</i>	445
<i>Qui seorsum, qui permisit serendi.</i>	214	<i>Arbitrarii colores.</i>	458. & seq.
<i>Quo semine serendi.</i>	295	<i>Arcana cultura.</i>	441
<i>Vt conglutinandi.</i>	434. & seq.	<i>Caducorum futura.</i>	48. & seq.
<i>Vt conservandi.</i>	433	<i>Componendorum ratio.</i>	47
<i>Vt continuandi.</i>	448	<i>Conditura.</i>	438
<i>Vt crispandi.</i>	509	<i>Contrectatio cavenda.</i>	249
<i>Vt digerendi in volumina.</i>	436	<i>Cultura à veteribus Philosophis &</i>	
<i>Vt eligendi in hortū alienis.</i>	296	<i>Regibus usurpata.</i>	4. & seq.
			<i>Cur</i>

Index Rerum.

<i>Cur Flora.</i>	10	<i>Arabici cultura.</i>	357
<i>Homine ingenuo digna.</i>	4	<i>Descriptio.</i>	194
<i>Fasciculi artificiosi cum iconē.</i>	396.	<i>Hispani candido flore simplicis cultura.</i>	353
	& seq.	<i>Descriptio.</i>	193
<i>Imitatio multiplex.</i>	438. & seq.	<i>Hispani multiplicis cultura.</i>	357
<i>Legendorum ratio ac tempestivitas.</i>	47	<i>Descriptio.</i>	194
<i>Numerus recensendus.</i>	212	<i>Indici flavi odoratissimi cultura.</i>	390.
<i>Patria prædiscenda.</i>	ibid.		& seq.
<i>Reciso ut usurpanda.</i>	249	<i>Descriptio.</i>	389. & seq.
<i>Seminarium.</i>	43	<i>Icon.</i>	393
<i>Sepimentum.</i>	18	<i>Indici maximi flore phœnico cultura.</i>	361
<i>Servandorum lex.</i>	243. & seq.	<i>Descriptio.</i>	196
<i>Structura multiplex.</i>	395. & seq.	<i>Icon.</i>	199
<i>Tinctoria aptissima.</i>	459	<i>Genista flore albo cultura.</i>	370
<i>Vasa.</i>	63	<i>Descriptio.</i>	205
<i>Visa in mensis.</i>	438	<i>Gonzagarum Ducum horti.</i>	86
<i>Fetidus rebus affitis flores odoreiores.</i>	503	<i>Granadillæ cultura.</i>	351
<i>Folia post flores non detrahenda.</i>	250	<i>Descriptio.</i>	190 & seq.
			H.
<i>Qua cura custodienda.</i>	251	H <i>Enricus Corvinus.</i>	241
<i>Forficula vermes ut capiatur.</i>	284	<i>Heraclion, aquaticus flos.</i>	372
<i>Formicarum abigendatum ab hortis ratio.</i>	285. & seq.	<i>Homines in floribus expresti.</i>	156
		<i>Horatius Graffius è Societate Iesu.</i>	408
<i>Fraga Canadana.</i>	379	<i>Hortensia arma.</i>	57. & seq.
<i>Franciscus Castellus.</i>	428	<i>Horti Babylonici penitentes.</i>	7
<i>Franciscus Hernández Medicus.</i>	14	<i>Dilei Paradisus.</i>	5
<i>Frigoris arcendi a floribus modus.</i>	244	<i>Quibus adamati.</i>	ibid. & 8
<i>Fruitillaria cultura.</i>	317	<i>Horti insigniores Europæ.</i>	85
			89
<i>Descriptio.</i>	149	<i>Balnearia</i>	
<i>Nomina varia.</i>	ibid.	<i>Bruxellenses Brabantinorum Ducum.</i>	85
		<i>Byzantini Othomanorum.</i>	85
G <i>Allica crates ad florum conditionem</i>		<i>Capræola.</i>	89
<i>accmodata.</i>	233	<i>Caërtani Principis Aquavivæ.</i>	87
<i>Gelsimini cultura.</i>	352	<i>Cyfernani Caërtani Ducū.</i>	90
<i>Descriptio.</i>	193	<i>Eystadienses.</i>	86
<i>Etymon.</i>	ibid.		
<i>Gelsimini Americani cultura.</i>	359		
<i>Descriptio.</i>	195		
			L 2 <i>Floren-</i>

Index Rerum.

<i>Florentini Magnorum Ducum.</i>	87	<i>Albus serotinus polyanthes.</i>	161
<i>Mantuani Gonzagarum Ducum.</i>	86	<i>Anglicus sive Belgicus serotinus, caruleus, candidus, rubellus.</i>	163
<i>Parisienses Gallorum Regum.</i>	85	<i>Botryodes inodorus, candidus, ♂ bellus.</i>	165
<i>Parmeñes Farnesiorum Ducum.</i>	87	<i>Odoratus.</i>	164
<i>Romani Aldobrandinorum.</i>	88	<i>Careolum dilutior, rosmarino concolor.</i>	162
<i>Barberinorum.</i>	89	<i>Odoratus præcox.</i>	160
<i>Bentivolorum.</i>	ibid.	<i>Major odoratissimus Byzantius.</i>	161
<i>Burgessiorum.</i>	88	<i>Cineraceus.</i>	ibid.
<i>Card. Corneli.</i>	87	<i>Cyanus præcox.</i>	ibid.
<i>Farnesiorum.</i>	88	<i>Ecyanus fusca ♂ crifus.</i>	ibid.
<i>Ludovisiorum.</i>	ibid.	<i>Hispanus obsoletior.</i>	163
<i>Matthæiorum.</i>	ibid.	<i>Serotinus.</i>	ibid.
<i>Mediceorum.</i>	ibid.	<i>Ianuarium.</i>	162
<i>Perettorum.</i>	ibid.	<i>Indicus tuberosus candidus.</i>	166
<i>Card. Pii.</i>	ibid.	<i>Orientalis.</i>	160
<i>Pontificum.</i>	89	<i>Peruanus.</i>	164
<i>Saliburgensis.</i>	86	<i>Poëticus.</i>	154
<i>Tiburtes Estremum.</i>	89	<i>Polyanthes multiflorus.</i>	162
<i>Toletani Regum Hispanorum.</i>	85	<i>Racemosus multiplex.</i>	ibid.
<i>Tusculani Principum plurimorum.</i>	89	<i>Roseus multiplex.</i>	ibid.
<i>Viennenses Cesarum.</i>	86	<i>Sanneus comosus, sive cupressinus.</i>	165
<i>Hortorum cura sapientibus laudata.</i>	9	<i>Subrubens.</i>	161
<i>Forma varia.</i>	24	<i>Subviridis foliosus.</i>	162
<i>Inæqualis.</i>	35	<i>Violaceus dilutus maculis distinctus.</i>	161
<i>Labyrinthea.</i>	37	<i>Violaceum polyanthes caule foliato.</i>	ibid.
<i>Oblonga quadrangula.</i>	27	<i>Hyenæ pellis, florum tutela.</i>	293
<i>Ologona.</i>	31		J.
<i>Ovata.</i>	33		
<i>Quadrata.</i>	25		
<i>Rotunda.</i>	29		
<i>Hortorum hortes majuscui.</i>	257		
<i>Minuti.</i>	278	<i>Imbris ferrei extractorii forma ♂</i>	
<i>Seminarium.</i>	43	<i>usue.</i>	69
<i>Hyacinthi cultura.</i>	319. & seq.	<i>Icon.</i>	71
<i>Descriptio.</i>	159. & seq.	<i>India Barberinis hortu tributaria cum</i>	
<i>Multicolor varietas.</i>	159	<i>icone.</i>	375. & seq.
<i>Nomen anceps ♂ varium.</i>	158	<i>India stirpes in hortis Barberinis.</i>	379
<i>Nota.</i>	158. & seq.	<i>Indicia terra floralis.</i>	76
<i>Hyacinthus allus brumalis.</i>	160	<i>Indici bulbi ut conserendi.</i>	236
		<i>Indici</i>	

Index Rerum.

<i>Indici floris è violaceo fuscī cultura.</i>	327	<i>Libri è floribus compāti.</i>	434. & seq.
<i>Descriptio, & natale solum.</i>	168	<i>Lilia silvestria ut eximenda.</i>	257
<i>Icon.</i>	171	<i>Vt serenda.</i>	318
<i>Tempestivitas.</i>	169	<i>Liliorum consideratio.</i>	153. & seq.
<i>Indicum de pulchritudine proverbium.</i>	488	<i>Tinctura arbitraria.</i>	461
<i>Inselta, hortorum pestis, ut effuganda.</i>	291	<i>Lilium convallium.</i>	186
<i>Instio colores adventitios inducens.</i>	463	<i>Album & subrubens.</i>	ibid.
<i>Flores odoratores reddens.</i>	504	<i>Vt colendum.</i>	343
<i>Instium admirandum,</i>	472	<i>Regium.</i>	142. & seq.
<i>Instrumenta Coloni hortensis.</i>	61. & seq.	<i>Vt colendum.</i>	312
<i>Vt curanda.</i>	73	<i>Limacis arcendi & deprekendendi ratiō.</i>	48. 282
<i>Ioannes Faber.</i>	459	<i>Fabula.</i>	49 & seq.
<i>Ioannes Terentius è Societate Iesu.</i>	14	<i>Icon.</i>	55
<i>Jo. Baptista Martelletus.</i>	337. 407	<i>Locusta ut fuganda ab hortis.</i>	289
<i>Jo. Laurentius Berninus.</i>	426	<i>Vt intermenda.</i>	ibid.
<i>Iris.</i>	150	<i>Ludovisorum horti.</i>	88
<i>Bulboſa.</i>	ibid.	<i>Lumbrici ut arcendi ab hortis.</i>	282. & seq.
<i>Folioſa.</i>	ibid.	<i>Luna obſervanda in florū satū.</i>	222. & seq.
<i>Latifolia prima Clusii.</i>	ibid.	<i>Lychnidus Byzantia miniato fl̄e multi-</i>	345
<i>Perfīca.</i>	152	<i>plici cultūra.</i>	ibid.
<i>Tuberoſa.</i>	ibid.	<i>Descriptio.</i>	187
<i>Vt colenda.</i>	317		
<i>Irigandi modus.</i>	245		
<i>Imigatio colores adventitios inducens.</i>	459		
<i>Italia tota pomarium unum.</i>	17		
<i>Iucca Indica.</i>	186		
<i>Vt colenda.</i>	344		
<i>Iunii flores.</i>	375		
L.			
<i>Ætificandi plantarū ratio duplex.</i>	444		
<i>Lateres, areolarum tutela.</i>	39		
<i>Quales.</i>	ibid.		
<i>Lauri Indica cultura.</i>	370		
<i>Forma.</i>	206		
<i>Lentiscus Peruana.</i>	372		

M.

<i>M</i> ajiflores.	157. 163. 184. 206.
	207. 375
<i>Mali Punica pleno flore culturā.</i>	371
<i>Descriptio.</i>	207.
<i>Mantuani horti Gonzagarum Ducum.</i>	86
<i>Maracoti nota.</i>	190. & seq.
<i>M. & Antonius Specchini.</i>	40
<i>Martagon sive lilyum silvestre.</i>	153.
<i>Ferrugineum sive Hyacinthus poëticus.</i>	154
<i>Montanum primum.</i>	ibid.
<i>Montanum secundum.</i>	155.
<i>Pomponi.</i>	113.

Index Rerum.

<i>Pomponianum.</i>	ibid.	<i>Epidaurins.</i>	102
<i>Puniceum duplex.</i>	153	<i>Flavus.</i>	104
<i>Purpureum triplex.</i>	ibid.	<i>Incomparabilis candidus calice flavo.</i>	113
<i>Vt colantur.</i>	318	<i>Candidus major & minor.</i>	112
<i>Martin flores.</i>	161, 163, 183	<i>Ex flavo in sulphureum languens.</i>	ibid.
<i>Mathaiorum horti.</i>	88	<i>Perpetuus flavus.</i>	ibid.
<i>Mediceorum Magnorum Ducum horti</i> Fiorentini, & Romani.	87, 88	<i>Sulphureus flore multiplici.</i>	113
<i>Mel ad surculos transmitendos.</i>	301	<i>Sulphureus summo calice luteo.</i>	112
<i>Meli fabula.</i>	514	<i>Indicus è rubro croceus flore liliaceo.</i>	115
<i>In Apes conversio.</i>	516	<i>Liliaceus diluto colore purpurascens cum</i> <i>Icone.</i>	117, & seqq.
<i>Icon.</i>	519	<i>Saturo colore purpurascens, cum icono.</i>	116, & seq.
<i>Microscopium opticum.</i>	496	<i>Liliaceus Sphaericus, cum icono.</i>	125,
<i>Minutorum seminum satus.</i>	240		& seq.
<i>Transmissio.</i>	301	<i>Puniceus gemino latiore folio, cum ico-</i> <i>ne.</i>	135, & seq.
<i>Molle, arbor Peruana.</i>	210	<i>Virginensis flore purpurascente.</i>	115
<i>Vt colatur.</i>	372	<i>Iunifolius albus autumnalis.</i>	108
<i>Moringa Malabarica cum icono.</i>	385, & seqq.	<i>Albus major & minor vernus.</i>	ibid.
<i>Mulieres in floribus expressæ.</i>	157	<i>Albus sulphureo calice.</i>	ibid.
<i>Munes agrestes & urbani.</i>	264	<i>Luteus major amplio calice & foliis con-</i> <i>tinuatis.</i>	106
<i>Floribus noctu.</i>	263	<i>Major foliis convolutis.</i>	ibid.
<i>Qua ratione profigandi.</i>	ibid. & seq.	<i>Major calice tereti, & foliis angustiori-</i> <i>bus.</i>	107
<i>Musa, planta.</i>	379	<i>Minor odoratus, simplex & multiplex.</i>	ibid.
<i>Muscipulae descriptio.</i>	267, & seq.	<i>Pallidus foliis reflexis.</i>	109
<i>Muscis ad flore transferendos.</i>	299, 301	<i>Longus cervice camelina.</i>	114
<i>Musivum opus e floribus.</i>	423	<i>Candidus foliatus.</i>	ibid.
<i>Muti canes.</i>	44	<i>Candidus simplex.</i>	ibid.
<i>Myrti latifolia flore pleno cultura.</i>	370	<i>Palladius simplex.</i>	ibid.
<i>Descriptio.</i>	295	<i>Montanus ferotinus sive Musartus.</i>	113
 N.		<i>Narbonensis.</i>	114
N arcisi cultura. Etym. n.	302, & seq.	<i>Silvestris.</i>	109, & seq.
<i>Noæ.</i>	100	<i>Roseus major & minor.</i>	105
<i>Vis medica.</i>	302	<i>Stellatus.</i>	104
<i>Narcissus Anglicus.</i>	114	<i>Nardus Antonius Recchus.</i>	14
<i>Byzantius.</i>	101		
<i>Corniculatus major & minor.</i>	103	<i>Natura</i>	

Index Rerum.

<i>Natura cum Arte concertantis fabula.</i>	468.	<i>Parmenses horti Farnesiorum Ducum.</i>	87
& seq.		<i>Paxillus preferratus.</i>	61
<i>Ad artem oratio.</i>	472	<i>Perfica arbor flore multiplici.</i>	204
<i>Comitatus.</i>	469	<i>Vt colenda.</i>	369
<i>Habitus.</i>	ibid.	<i>Perettorum horti.</i>	88
<i>Victoria.</i>	475	<i>Petrelaum sive Petroleum adversus pul-</i>	
<i>Icon.</i>	477	<i>ces virides.</i>	290
<i>Navis florea.</i>	407	<i>Petrus Paulus Dreus.</i>	423
<i>Nicolaus Faber Peiresius.</i>	389	<i>Phaeolus Brasiliensis cum iconē.</i>	381, &c
<i>Nymphæa, flos aquaticus.</i>	372	seq.	
		<i>Pictura florea.</i>	423, & seq.
		<i>Pii Cardinalis horti.</i>	88
		<i>Planta radicum immortalium ut curanda.</i>	256
O.			
<i>Otocoris flores.</i>	183, 195	<i>Polii foliorum mira.</i>	487
<i>Odor ut floribus addendus.</i>	503, &c	<i>Polydorus Neruccius.</i>	214, 506
	seq.	<i>Pompe flore & ferrulum turritum.</i>	405
<i>Oleaster exoticus.</i>	206	<i>Pontificum horti.</i>	89
<i>Vt colendus.</i>	370	<i>Promptuarium instrumentum hortensem.</i>	
<i>Olla filia ad talpas capiendas.</i>	262		73
<i>Orbes vimenet ad flores offerendos.</i>	64	<i>Pseudonarcissus Hispanus varius.</i>	109, &c
<i>Orchis.</i>	156	seq.	
<i>Mulieres repræsentans.</i>	157	<i>Pleno flore quadruplex.</i>	110
<i>Viros exprimens.</i>	156	<i>Simpliciflora minor.</i>	111
<i>Vt colatur.</i>	318	<i>Iuncifolium.</i>	ibid.
<i>Ornithogalum.</i>	157	<i>Pulices virides hortu noxiis.</i>	290
<i>Peregrinum spicatum.</i>	ibid.	<i>Vt enecandi.</i>	ibid.
<i>Vt colendum.</i>	319	<i>Punicanalis silvestris.</i>	207
<i>Oathomannorum horti.</i>	85	<i>Vt colenda.</i>	371
		<i>Pyxis ad flores transmittendos.</i>	299, &c
		seq.	
P.			
<i>Paeonia pleno flore.</i>	185		
<i>Rubra.</i>	ibid.	R.	
<i>Subrubens.</i>	ibid.	<i>Adices florum ut inhumanda.</i>	233
<i>Vt colenda.</i>	342	<i>Vipurganda.</i>	ibid.
<i>Pale hortenses.</i>	57	<i>Detecta ut operienda.</i>	244
<i>Pyrus Ægyptia.</i>	380	<i>Vitiosæ ut curanda.</i>	248
<i>Paradisi arbor.</i>	206	<i>Ranuncularum cultura & cura.</i>	339, &c
<i>Parisenses horti Gallorum Regum.</i>	85	seq.	

Nota.

Index Rerum.

<i>Note.</i>	181. & seq.	<i>Cultura.</i>	479. 501
<i>Ranunculus ab anemona seponendus.</i>	214	<i>Discoloris varietatis ratio.</i>	ibid.
<i>Granosus simplex & foliosus.</i>	181	<i>Encomia.</i>	487
<i>Coccineus foliosus.</i>	182	<i>Fabula cum icone.</i>	468. & seq.
<i>Flavus simplex.</i>	ibid.	<i>Folioſa Icon.</i>	491
<i>Flavus flore pleno.</i>	ibid.	<i>Folioſiora Icon.</i>	489
<i>Frbratus candidus.</i>	183	<i>Folliculus & semen, cum icone.</i>	495
<i>Flavus globosus.</i>	ibid.	& seq.	
<i>Tuberosus luteus.</i>	184	<i>Forma.</i>	473. 480. & seq.
<i>Rastrigallii descriptio & usus.</i>	57	<i>Genus triplex.</i>	488
<i>Icon.</i>	59	<i>Magnitudo.</i>	479
<i>Rhus peregrina.</i>	207	<i>Nomina.</i>	ibid.
<i>Vt colenda.</i>	371	<i>Quinquefolia icon.</i>	493
<i>Rigatio.</i>	331	<i>Status.</i>	479
<i>Romani horti.</i>	87. & seq.	<i>Translatio.</i>	ibid.
<i>Rosa alba.</i>	202	<i>Rubetæ quo pacto pellendæ.</i>	277
<i>Albicans.</i>	ibid.		
<i>Arborescens.</i>	368		
<i>Batava centifolia.</i>	203		
<i>Centifolia inodora.</i>	ibid.		
<i>Cinnamomina.</i>	ibid.		
<i>Damascena.</i>	202. 366		
<i>Ex rubro nigricans.</i>	203		
<i>Italica flore subrubente perpetua.</i>	ibid.		
<i>Lutea.</i>	204		
<i>Rubra.</i>	203		
<i>Subrubens.</i>	202		
<i>Variegata.</i>	203		
<i>Rosa admiranda.</i>	448 & seq. & 472		
<i>Cultura vetus & recens.</i>	362. & seq.		
<i>Laudes.</i>	202		
<i>Note.</i>	ibid. & seq.		
<i>Tinctura arbitraria.</i>	462		
<i>Variatio ab infiſione</i>	465. & seq.		
<i>Rosa Sinensis.</i>	473		
<i>Quando floreat.</i>	482		
<i>Vt in hortos Italicos illata.</i>	479		
<i>Rosa Sinensis arbustula.</i>	485		
<i>Coloris variis.</i>	473. 482		
		S.	
		<i>Al Chymicus arbitrariis floribus eli-</i>	
		<i>ciendis.</i>	451
		<i>Medetur doloribus capitis.</i>	453
		<i>Saluburgenses horti.</i>	86
		<i>Sambacum Arabicum.</i>	194
		<i>Sambucus rosea.</i>	206
		<i>Vt colenda.</i>	370
		<i>Satio florum quo tempore facienda.</i>	219.
		& seq. 229. & seq.	
		<i>Sator florum patriam praedicit.</i>	212
		<i>Mistam fationem quo pacto faciat.</i>	213
		<i>Numerum recenseat.</i>	212
		<i>Papryaceos formet hortos.</i>	211
		<i>Satoria crates duplex.</i>	234
		<i>Scabile satoris.</i>	64
		<i>Scarabæi capiendi in hortis.</i>	286
		<i>Scorpiones periculosi colonie.</i>	290
		<i>Vt expellendi.</i>	ibid.
		<i>Seminarium florum.</i>	43. 240
		<i>Seminum minutorum status.</i>	ibid.
		<i>Permit-</i>	

Index Rerum.

<i>Permisiō ad flores varie colorandas.</i>	463	<i>Terra medicamine floreis odorati.</i>	503
<i>Transmissio.</i>	301	<i>Tessera papyracea ad flores praesignandos.</i>	297
<i>Semiramidū horti.</i>	5	<i>Tessera surculacea.</i>	46.239.296
<i>Semita areolarum.</i>	41	<i>& Arundinea.</i>	46.239.296
<i>Qua ratione solidanda.</i>	ibid.	<i>Plumbea.</i>	ibid.
<i>Sepimentum florū.</i>	18. & seq.	<i>Tiburtes horti Dicum Eſtenſium.</i>	89
<i>Quomodo iuſtituendum.</i>	16. & seq.	<i>Tobias Aldinus.</i>	15.380
<i>Serpentes qua ratione profligandi.</i>	277	<i>Toletani horti Regum Hispanorum.</i>	85
<i>Stephanus Sperantius.</i>	426	<i>Trachelium Americanum.</i>	188
<i>Stercorandi ratio.</i>	82	<i>Vt colendum.</i>	374
<i>Sterquilinium hortense.</i>	81	<i>Tranquillus Romaulus.</i>	125. 169. 194.
<i>Stirpium floridarum arboreſcentium cultura.</i>	369. & seq.	207. 214. 311. 327. 408	
<i>Sumachus Indorum.</i>	271	<i>Trifolium palustre.</i>	374
<i>Vt colenda.</i>	371	<i>Tripoli foliorum mira.</i>	487
<i>Syringa Arabica.</i>	194. 195	<i>Trulla fabrorum.</i>	61
<i>Syrinx alba & carulea.</i>	371	<i>Vt in florū conſtitutione usurpanda.</i>	233
<i>Vt colenda.</i>	ibid.	<i>Tuber Indicum.</i>	168
		<i>Tuber terra.</i>	167
		<i>Tubi ſitiles ad plantas circumſepiendas.</i>	63
		<i>Tubus ferrens ad plantas transferendas,</i>	
		<i>cum rione.</i>	65. & seq.
		<i>Vt adhibendus.</i>	69
		<i>Tulipa bombycina.</i>	148
		<i>Perſicabicolor.</i>	ibid.
		<i>Tulipa corrugatio & reparatio annua.</i>	145
		<i>Cultura.</i>	313. & seq.
		<i>Descriptio.</i>	144. & seq.
		<i>Diftinatio.</i>	ibid. & 146
		<i>Exuvia ut detrahenda.</i>	233
		<i>Flōrentis exemptio.</i>	298
		<i>Indicia.</i>	148
		<i>Nomina.</i>	143
		<i>Propagatio.</i>	147
		<i>Tinctura arbitraria.</i>	462
		<i>Turris florea.</i>	405
		<i>Tusculani horti.</i>	89

Mm

Vacci-

Index Rerum.

V.	
<i>V</i> accinum.	159
<i>V</i> as fistile abstinentis formicis.	288
* Capiendis talpis.	262
<i>V</i> as irriguum.	61
<i>V</i> asa floribus immittendis perforata, cum icone,	407
<i>V</i> asa florum ut custodienda post flores.	252
<i>V</i> t disponenda.	.23, 240
<i>V</i> t fabricanda.	63
<i>V</i> t obserenda.	237, & seq.
<i>V</i> t reclinanda ad evitandos imbræ.	248
<i>V</i> aticani sepulcri florea ornamenta.	423
<i>V</i> ermes ab hortis ut abigendi.	282, & seq.
<i>V</i> ettonica coronaria.	189
<i>V</i> iennenses horti Cœsarum.	86
<i>V</i> iri in floribus expressi.	156
<i>V</i> ita arbor.	379
<i>V</i> itis Cœladana.	ibid.
<i>V</i> lysses Aldrovandus.	427

F I N I S.